Berán Nándor

Berhán

— **Berán Nándor kapja idén a Steindl Imre-emlékérmet.** *Steindl* Imrének, a parlament világhírű építőjének emlékét őrzi a Steindl céh. A hazai művészetek pártolására alakult egyesület Steindl Imre halála évfordulója alkalmából szombaton, november 9-én este 8 órai kezdettel rendezi meg szokásos, évi kegyeleti ünnepségét az Országos Kaszinó épületében berendezett helyiségeiben. A Steindl-emlékserleggel az ünnepi beszédet ez alkalommal ujlaki dr. *Müller* Pál mondja, majd *Berán* Nándor szobrászművésznek átadják az 1935. évi Steindl Imre-emlékérmet.

Est

1935. XI. 10.

MDK

Berán Nándor

szobrász, az iskola v. növendéke

Iskolatörténeti kiáll. 1954. jun. 14. 1.

Eötvös József gimn. 100 éves fennállása.

Berán nándor, Bp. III. Döbrentei-u. 2.

Adressenverzeichniss der ungarischen Medailleure

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV., Dózsa György út 41

szövarch.135.II.r.1.ó

Berán Nándor
az Ötvösművészek alkotóközösségének tagja

Major István kikérdezése.
kikérdező:Kéry Bertalan

Müv.TörtDok.

Grantner Jenő

szövarch.131

megina

Berán Nándor

Ötvös

1905–1909.

Éminsk 1930. 81. l.

u. a. grafikus

1911.

u. o. 81. l.

LÓR

GYÜJ

M

Felelős kiadó: Fränkel József. Európa nyomda rt.

A bécs—párisi expresszvonat kataszt[illegible].

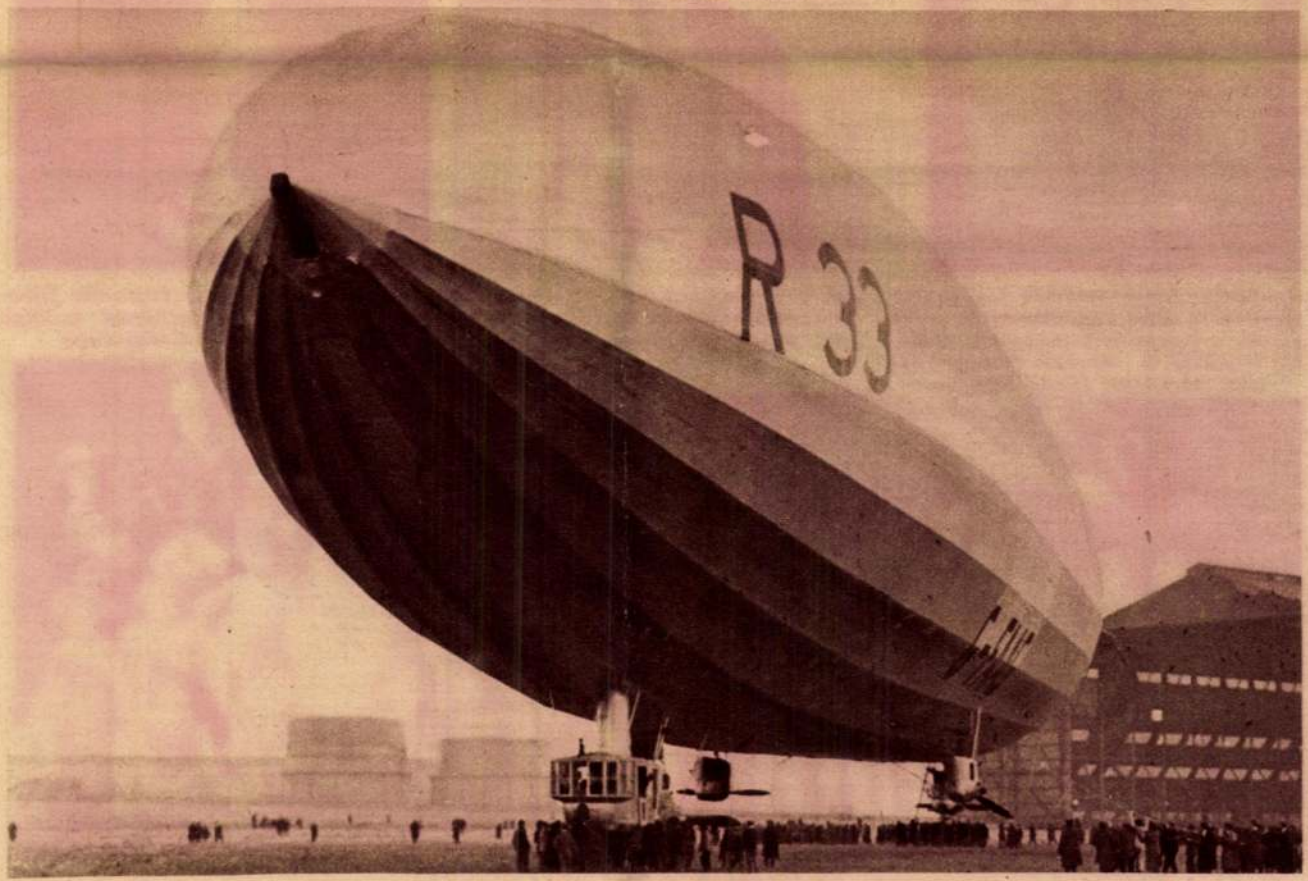

Az R. 33 jelzésü Zeppelin, Cardingtonból elindul Pulhamba.

A Melles — Gulden dr. — Molnár — Zsámboki uj magyar vonósnégyes, amely nemrég mutatkozott be nagy sikerrel a budapesti közönségnek, április elején Itáliában szerzett dicsőséget a magyar müvészetnek. Még erre az évadra kaptak öt ujabb meghivást, a jövő évadra pedig tizenkét hangversenyt kötöttek le Olaszországban.

Mihályfy Béla, a Nemzeti Szinház müvésze, most ünnepli félszázados szinészi jubileumát.

Hautzinger Sándornak 100-ik győzelme alkalmával ezüst cigarettatárcát adott klubja, a Pannonia Evezős Club. A tárcát mintázta és tervezte *Rónay Kázmér*, készitette *Berán Nándor*.

Karátsonyi Jenő gróf, v. b. t. t., a máltai lovagrend budapesti követe, az Önkéntes Mentőegyesület elnöke.

A *szittyák — Magyar Fasiszták Táborának budapest-józsefvárosi osztálya által alapitott Csáky-kupa*

A veszprémi keresztény tisztviselőnők gyermekelőadása. Rendezte Scipiades Irén.

Berán Nándor

lásd

„Lauringer Ernő":
Sopron szab. kir. város
emlékérmei.
Soproni Szemle
1943. 11. l.

Nemes Tad
alpáin

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

Berán Nándor

Geboren am 14 Januar 1889 zu Budapest, vollendete seine Studien nach Absolvierung der Mittelschulen an der Kunstgewerbeschule in Budapest, um sich dann 1912 mit staatlichen Stipendium nach Wien zu wenden. Nach Budapest zurückgekehrt und Anfangs an der Hauptstädtischen Gewerbeschule, als Lehrer des Freihand- und geometrischen Zeichnens angesellt eröffnete B. später ein kunstgewerbliches Atelier.

Hu Pomagyérem 173. l.

Hámos nüve fels.

1466
1445
21
66

T. 3610.

tett asztal körül három katona tiszt-
ez csoportot, kiknek egyike ül, a hát-
y tiszt áll. Felirata:

TE U. AUDITORE.

chwandtner.
lag und Eigenthum der Kunsthandlung

vk. 33.5 : 25.5 cm.
er: Die k.k. Oesterreich'sche Armée nach
in Wien.

13.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT TAGJAI KÖZÖTT RENDEZETT RENDES ÉVI TÁRGYSORSJÁTÉK 1911. ÉVI DECEMBER HÓ 18-ÁN MEGTARTOTT

SORSOLÁSÁNAK EREDMÉNYE.

Sor-szám	Tárgy	Készítette	Ára kor.	Név	Lakás	Tag-szám
1	Gyümölcstartó ezüstből	Kós Károly—Budapesti ezüstárugyár	760.—	Lippay Károly	IX., Gyáli-út Honv. kh.	3969
2	Bőrrel bevont ékszerdoboz	Meyer Antal—Wilfinger Béla	350.—	László Domokos	Székesfehérvár, Budai-út 23.	62
3	Fa ékszerdoboz	Meyer Antal—Wilfinger Béla	200.—	Pint Jakab	IV., Veres Pálné-u. 25	2356
4	»Mefisztó« bronz	Kalmár Elza	160.—	Ullmann Gyula	VI., Váci-körút 27	1106
5	Selyemsál, sóvári vert csipkével	Sz. Nagy Etelka	80.—	Leány-iparostanoncisk.	I., Fehérsas-tér	1063
6	Bőrbatiktáska övvel	Schöntheil Irén	78.50	Pollák Gyula		173
7	Festett fadoboz	Oppel Magda	60.—	Galamb József	IX., Üllői-út 59	1832
8	Vert réz dohányzókészlet szaruedényekkel	Buthy és Csurik	50.—	Szávozd Richárd	IX., Üllői-út 30	151
9	Selyembatik legyező	Rauscher Lujza	50.—	Kanturek Lajos	Nyitra	3819
10	Hímzett párna	Szügyi Elemér—Korponay Leszai Margit	50.—	Róth Miksa	VII., Nefelejts-u. 26	640
11	Bőrtáska	Szécsi Ilona	40.—	Kálazdy nővérek	IV., Kristóf-tér 6	419
12	Batik-terítő	Schöntheil Irén	40.—	Agobián Hadjikárer	IV., Kigyó-tér 1	3694
13	Vert réz szivardoboz	Buthy és Csurik	30.—	Jablonszky János	VII., Elemér-u. 12	3387
14	Bőrtáska	Gruber Hedvig	30.—	dr. Rupf Adolf	Lövő, Sopron m.	649
15	Domborított réztál	Rados Károly	30.—	Járó Imre	IX., Páva-u. 32	3842
16	Hímzett párna	Kuppis Leona	30.—	Ráth János	Dombiratos	1009
17	Női tárca	Tull Viktor	28.—	Bartolotti Erthweg Ede	I., Fehérvári-út 49	3594
18	Hímzett párna	Lesznai Anna	28.—	Seifmann Mór és fiai	Szeged	1384
19	Vert réztálca	Márton Imre	25.—	Fieber Henrik	I., Fehérvári-út 15/a	2689
20	» »	» »	25.—	Fiu iparostanonciskola	VIII., Csobáncz-u. 1—3	297
21	Batik blúzra való	Vizváry Mariska—Kürthy György	25.—	Fábri Henrik	VI., Liszt Ferenc-tér 20	3663
22	Bőr képkeret	Stromwasser Leóné	25.—	Körmöcbányai állami főreáliskola		271
23	Vert réz hamutálca	Dr. Tafner Vidor	25.—	Fraknói Vilmos	VIII., Nemzeti Múzeum	66
24	Női táska rávarrással	Magyar Iparművészek Műhelye	25.—	Kovács Károly	VI., Eötvös-u. 35	2701
25	Szivartárca	Tull Viktor	24.—	Lőcsei áll. főreáliskola		502
26	Levélpapirtartó	Gányi Oszkár	22.—	Fehér Ignác	Eger	577
27	Kalaptű	Ifj. Brüdl Ödön	20.—	Bárány Pál	Újpest, István-tér	2982
28	Színezett fadoboz	Fábián Gyula	20.—	Trajtler József	Konjica, Hercegovina	1572
29	Festett doboz	Szivessy Tiborné	20.—	Fónagy Béla	V., Széchenyi-u. 1	2734
30	Váza	Zsolnay-gyár	16.50	Scholtz Pál	V., Akadémia-u. 13	3755
31	Vert réz szivartartó	Márton Imre	16.—	Ingomár Ferenc	VI., Izabella-u. 65	3209
32	Peddig-fonású kosár	Benczúr Béláné	16.—	Szegedi felsővárosi iparoskör	Szeged	1820
33	Intarziás fadoboz	Enner és Vargha	15.—	Lichtig Samu	V., Váci-körút 26	3811
34	Zománcos övcsat	dr. Tafner Vidor	15.—	Uggel Lajos	VIII., Berzsenyi-u. 5	3233
35	Kalaptű	Brüdl Ödön	15.—	Nagykállói gimnázium	Nagykálló	552
36	Batikos váza	Fábián Gyula	14.—	Vágó László	VI., Izabella-u. 66	2373
37	» »	» »	10.—	Berkes Ferenc	VI., Kmetty-u. 14	2218
38	Vert réz hamutartó	Márton Imre	10.—	br. Harkányi Frigyes	VI., Andrássy-út 4	17
39	Sóvári vert csipkegallér	Sz. Nagy Etelka	8.—	Rittenbacher Rezső	V., Sas-u. 12	1990
40	Vert réztálca	Hevesy Béla	7.—	Chmura Salamon	IV., Ferenciek-tere 2	3827
41	» »	» »	7.—	Molnár Ferenc	IX., Liliom-u. 32.	1602

A TÁRSULAT A T. KÖRÉBŐL

AZ ORSZ. MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT választmánya 1911. évi december hó 15-én ülést tartott ALPÁR Ignác alelnök elnöklésével. Jelen vannak: BECK Dénes, CZAKÓ Elemér dr., GAUL Károly, GLÜCK Frigyes, GREGERSEN Endre dr., HAJTS Jakab, HELBING Ferenc, HUSZKA József, KOPERLY Döme, MIHALIK Gyula, TELCS Ede és VIG Albert választmányi tagok, GYÖRGYI Kálmán igazgató és SZÉCSÉN Ferenc titkár, aki a jegyzőkönyvet vezeti.

Elnök megnyitja az ülést, üdvözli a megjelenteket és jelenti, hogy elmaradásukat kimentették gróf Hadik-Barkóczy Endre elnök, Zsolnay Miklós alelnök, Ary Pál dr., Csányi Károly, Faragó Ödön, Fieber Henrik dr., Forster Gyula báró, Kántor Tamás, Lakatos Artur, Majovszky Pál dr., Nádler Róbert, Róth Miksa, Steiner Ferenc és Szmrecsányi Miklós dr. választmányi tagok.

A jegyzőkönyv hitelesítésére Koperly Döme választmányi tagot kéri fel.

1. Elnök a következőket jelenti:

a) A Társulat küldöttségileg üdvözölte Beöthy László kereskedelemügyi minisztert kinevezése alkalmából. A miniszter szívesen fogadta a küldöttséget és kijelentette, hogy az iparművészet érdekei benne mindenkor jóakaró barátra fognak találni.

A választmány ezt örömmel vette tudomásul.

b) Testületileg vett részt a választmány a Társulat néhai elnöke, Ráth György síremlékének felavató ünnepségén. Az emlék felállítását özv. Ráth Györgyné áldozatkészsége tette lehetővé, az emlék alkotója pedig Maróti Géza, aki feladatát nagy művészi készséggel oldotta meg. Javasolja, hogy a választmány Ráth György özvegyének jegyzőkönyvi köszönetet mondjon, Maróti Gézát pedig üdvözölje.

A választmány a javaslatot elfogadja.

c) A SCHULEK Frigyes 70-ik születésnapjára a M. Mérnök- és Építész-Egylet által rendezett ünnepségen, valamint az osztrák művészek budapesti látogatásával kapcsolatos felolvasáson és társasvacsorán a Társulat képviseletében Nádler Róbert vál. tag vett részt.

Tudomásul szolgál.

d) Az Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulat 50 éves fennállása alkalmából rendezett jubiláris kiállítás megnyitásán és az ezzel kapcsolatos ünnepségeken a Társulatot Alpár Ignác alelnök és Györgyi Kálmán igazgató képviselik.

Tudomásul szolgál.

e) A földmívelésügyi minisztériumban tartott értekezleten, amely a mezőgazdasági díjazások rendszerének a Társulat által javasolt módosításával foglalkozott, Alpár alelnök és az igazgató voltak jelen.

Az értekezleten történt megállapodások értelmében a Társulat fölterjesztést intéz a földmívelésügyi miniszterhez.

Tudomásul szolgál.

2. Igazgató a legutóbbi ülés óta előfordult ügyekről a következőket jelenti:

a) Az Orsz. Magyar Kir. Iparművészeti Iskola igazgatósága megkereste a Társulatot, hogy tervgyüjteményét az iskolában most megnyílt nyilvános rajzterem látogatóinak használatára helyezze letétbe. — Az elnökség ennek a megkeresésnek eleget is tett és a gyüjteményt leltár alapján átadta.

Jóváhagyólag tudomásul szolgál.

b) A Társulat fölterjesztésére a kereskedelemügyi miniszterhez Szabó Károly szobrásznak külföldi tanulmányok céljára 1200 korona segélyt engedélyezett, Berán Nándor ötvösnek pedig ugyancsak tanulmányi segélyt helyezett kilátásba bizonyos feltételek teljesítése esetére.

Tudomásul szolgál.

c) A Bayer és társa gyógyszer-dobozokat gyártó cég pályázatot hirdetett ilyen dobozok címkéinek művészi rajzára. A pályázat szép sikerrel járt. 355 tervet küldtek be, amelyek közül a cég 250 koronáért vásárolt.

Helyesléssel tudomásul vétetik.

d) A Társulat kaposvári fiókbizottsága kéri, hogy az idei felolvasó-szezonra a Társulat előadókat küldjön ki.

A választmány felhatalmazza az igazgatót, hogy e részben megfelelőképen intézkedjék.

e) Gányi Oszkár szegedi játékkészítőnél a választmány 500 korona értékű megrendelést tesz.

f) Seelenfreund Salamon kézimunkarajzoló megindítandó kézimunka-lapja számára, föltéve, hogy ennek iránya a Társulat elveinek megfelel, erkölcsi és anyagi támogatást kér.

Vig Albert javaslatára a választmány kimondja, hogy semmiféle támogatásra igéretet nem tesz, míg a lap megjelenése után meg nem győződik arról, hogy az támogatásra méltó.

g) Igazgató bemutatja a stockholmi Nordiska Museet-től kapott svéd népművészeti gyüjteményt, amelyet a múzeum a Társulatnak küldött, viszonzásaképen a Társulat részéről fölajánlott magyar népművészeti gyüjteménynek.

A választmány az adományt köszönettel fogadja.

3. Igazgató a kiállítási ügyekről a következő jelentést terjeszti elő:

a) A Technológiai Iparmúzeum helyiségében rendezett lakásművészeti kiállítást november 23-án nyitotta meg gróf Zichy János vallás- és közoktatásügyi miniszter és a kereskedelemügyi miniszter képviseletében Kálmán Gusztáv államtitkár.

A kiállításnak eddig közel 10,000 látogatója volt, a kiállított tárgyak eladása is szép eredménnyel jár.

Hogy a kiállítás előmunkálatai simán, akadály nélkül folytak, abban nagy érdeme van Gaul Károly vál. tagnak, a Technológiai Iparmúzeum igazgatójának, aki a Társulatnak a helyiség átengedésére irányuló kérését illetékes helyen támogatta és később is a legnagyobb előzékenységgel járt kezükre a rendezéssel megbízott közegeknek. Javasolja, hogy a választmány ezért Gaul Károlynak jegyzőkönyvi köszönetet mondjon.

A választmány ezt a javaslatot elfogadja, egyebekben az igazgató jelentését tudomásul veszi.

b) A lakásművészeti kiállításon kívül a Társulat az Iparművészeti Múzeumban a szokásos évi karácsonyi vásárt is megnyitotta. Minthogy ekképen egyidőben két helyen van kiállítás, ideiglenes személyzet alkalmazása vált szükségessé és pedig a lakásművészeti kiállításon egy pénztárosnőé, a karácsonyi kiállításon pedig egy elárusítónőé. — Erre vonatkozólag az igazgató már megfelelőképen intézkedett is.

A választmány az igazgató jelentését és intézkedéseit jóváhagyólag tudomásul veszi.

c) Az idevágó szabályok értelmében a lakásművészeti kiállításon résztvevő iparosok kitüntetésére nézve a végrehajtó bizottság tett javaslatot a kereskedelemügyi miniszternek. Eszerint a bizottság a 2000 koronás nagydíjra Mocsai József asztalosmestert, az állami iparművészeti érmekre pedig Héber Antal asztalosmestert, Pauncz és Kovács kárpitosokat,

Berán Nándor

Könyvtáblaterveret, repr.

Értimisk 1909/10

XIII. t.

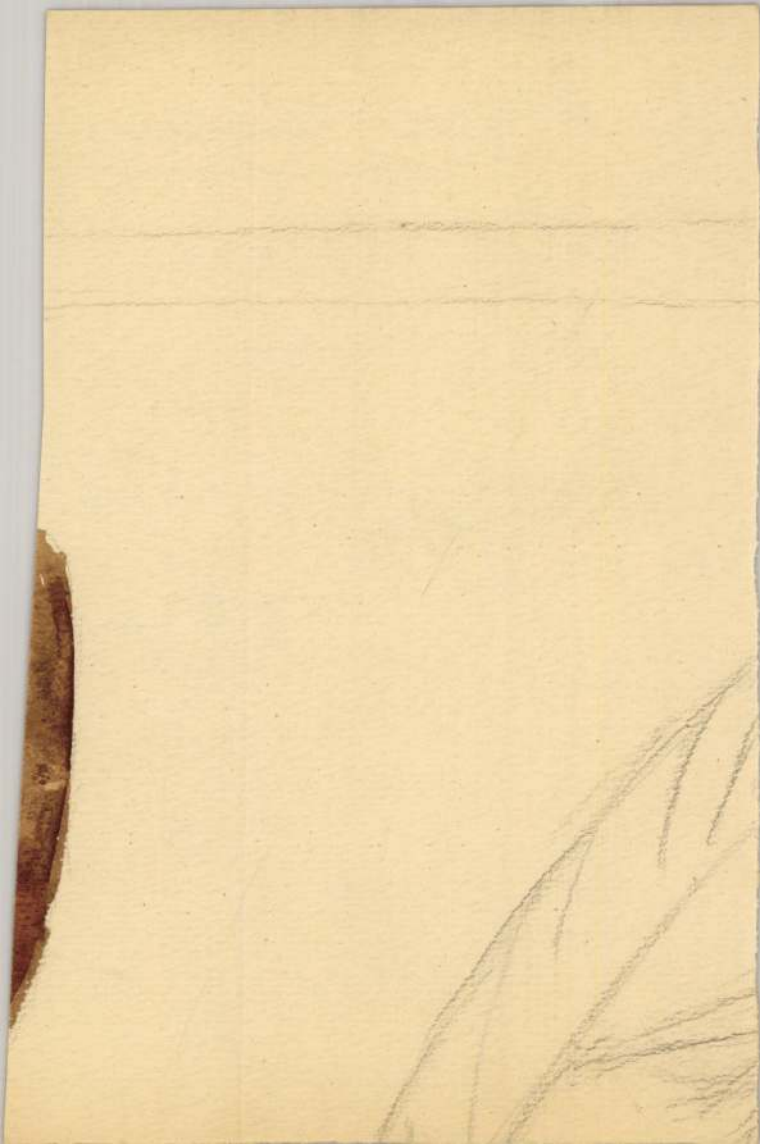

Berán Nándor

Végbiz. jó eredm.

Értémink 1909/10. 10. l.

etlen mester.

zadból.

czélben és medaillon alakú
nűvön van ábrázolva. Pa-
za és bajusza leberetvált.
ge mellfodros, kabátjának
lett pedig, bal csipője felé,

k 6·3 és átmérője a keretnek
30 K. — Szalay Imre b. aján-
4).

Berán Nándor

Zománcozás ban II. dij.

Értimisk

1908/9. 12. l.

DreherMaul

Beran Nándor

Zománcozásból és ezer-
készítésből I. díj.

Kritimisk

1907/8. 15. l.

LIVRES RARES ANCIENNES
GRAVURES & VUES DE
VILLES DE TOUS PAYS

STEMMER ÖDÖN

= LIBRAIRIE =

BUDAPEST

V., Gróf Tisza István (Fürdő)-utca 9. sz.

TELEFON: Automata 800-75.

Művészi tapétázás
és
könyvkötészet
WEICHNER-nél

A kézműipari kiállításon arany-éremmel kitüntetve

Budapest, IV., Aranykéz-u. 4

Telefon: 820-29

**IPARMŰVÉSZETI
MŰHELY R.-T.
BÚTORGYÁRA**

Tervezőirodák — Kiállítási termek

V., RUDOLF-TÉR 6

Telefon: Lipót 913—97.

Készít modern és antik stilusú lakás-berendezéseket elsőrendű kivitelben

Donáth Sándor
Régiségek

Kossuth Lajos-utca 3. sz.
Telefon: 855—37

Képviselet:

Paris 6e 61 Rue Dauphine

MODERN PORCELLÁNOK
KRISTÁLYOK
RÉGI KÉSZLETEK PÓTLÁSA
KÉPKERETEK

HANDELSMANN ARNOLD

VII., ROTTENBILLER-UTCA 54. SZ.

TELEFON: I. 409-27
ALAPITTATOTT 1888

Antik bútorok
és régiségek

(kizárólag
garantáli eredeti darabok)

Sándor Emil

Budapest, IV.,
Régi posta-utca 17. szám.
(Váczi-utca sarok)
Telefon: 836—65

Eisenstädter Ödön

Régiségek

*

BUDAPEST,
Dob-utca 10. sz.

WINKLE NÁNDOR

MŰKERESKEDÉSE ÉS KÉPKERETRAKTÁRA

BUDAPEST, IV., VÁCI-UTCA 2. SZÁM.

ALAPITVA 1861.

*

Raktáron tart és méret után készít mindennemű styl-kereteket a legegyszerűbbtől a legdí-szesebb kivitelig.

TELEFON: 830—32

WODIANER F. ÉS FIAI GRAFIKAI INTÉZET ÉS KIADÓVÁLLALAT R.-T. KÖNYV- ÉS HIRLAPNYOMDÁJA
Telefon: 895—11 BUDAPEST IV., DALMADY-UTCA 3-5-7. Felelős: Kiss Ferenc

Szent István PORTER SÖR a Polgári Serfőzde
kiváló sörkülönlegessége
Megrendelhető: VIII., Népszinház-u. 22. Telefonszám: József 321-91

RÉGI FESTMÉNYEK
Josef Petényi
Wien
I. Weihburggasse 17
Telefon: 74-0-52

JUHÁSZ LÁSZLÓ
iparművész-műasztalos
BUDAPEST, IV.,
Kecskeméti-u. 4.
Készít: háló-, ebédlő-, uriszoba- és szalonberendezéseket az összes stilusokban
FACSILLÁROK

BARTÁKY KÁLMÁN
KÁLYHÁSMESTER
BUDAPEST, V., LIPÓT-KÖRÚT 5. SZ.
(Bejárat Falk Miksa-utca)
◆◆
Fióküzlet és mintaraktár:
VII., KERTÉSZ-UTCA 25. SZÁM
◆◆
Vállalja: Kandallók, antik kályhák szakszerű felállítását, fayenc-falburkolatok készítését.

KONCZ GYULA
ÓRÁSMESTER
BUDAPEST
IV., VÁROSHÁZ-UTCA 10. SZ.
(Bejárat Pilvax-köz)
Specialista antik és preciziós órákban

BERÁN NÁNDOR
IPARMŰVÉSZ-ÖTVÖS
MŰTEREM:
BUDAPEST, I., DÖBRENTEI-U. 2.
Készít: egyesületi jelvényeket tűzzománc és plasztikus kivitelben, valamint művészi sportérmeket, plaqueteket és versenydíjakat

ZWACK-UNICUM GYOMOR-ERŐSITŐ

A Műgyűjtő 1928. 8-92

Berán Nándor

Nobrák

a bpesti IV. Ev. reál-
ban tanult.

Jub. kiáll. Eat

1932. okt.

Berán Nándor

Berán Nándor iparművész, Szent György iparművészeti műhely, I. Döbrentei-u. 2/4. 355-531

Bptáob. 1940. szept.
" 1942 jan

Berán Nándor

BERÁN NÁNDOR

IPARMŰVÉSZ

MŰTEREM: BUDAPEST I., DÖBRENTEI-U. 2

TELEFON: AUTOMATA 555–31

Készít egyesületi jelvényeket tűzzománc vagy plasztikus kivitelben, valamint művészi sportérmeket, plaketteket, versenydijakat stb.

Magyar Iparművészet

1930, 1–2 sz. kiadás

KÖRORVOS
TÁLLYA (ZEMPLÉN M.)
TELEFON: 1.

Nagyságos

Dr. Szentiványi Gyula úrnak

a Műemlékek Orsz. Bizottsága titkárának

Budapest.

Rákos u. 10 Műemlékek Országos Bizottsága

MODERN PORCELLÁNOK
KRISTÁLYOK
RÉGI KÉSZLETEK PÓTLÁSA
KÉPKERETEK
HANDELSMANN ARNOLD
VII., ROTTENBILLER-UTCA 54. SZ.
TELEFON: I. 409-27
ALAPITTATOTT 1838

Művészi tapétázás
és
könyvkötészet
WEICHNER-nél
A kézműipari kiállításon arany-éremmel kitüntetve
Budapest, IV., Aranykéz-u. 4
Telefon: 278-66

IPARMŰVÉSZETI MŰHELY R.-T. BÚTORGYÁRA
Tervezőirodák — Kiállítási termek
V., RUDOLF-TÉR 6
Telefon: Lipót 913—97.
Készít modern és antik stilusú lakásberendezéseket elsőrendű kivitelben

Donáth Sándor
Régiségek
Kossuth Lajos-utca 3. sz.
Telefon: József 454—83
Képviselet:
Paris 6e 61 Rue Dauphine

JUHÁSZ LÁSZLÓ
iparművész-műasztalos
BUDAPEST, IV.,
Kecskeméti-u. 4.
Készít: háló-, ebédlő-, uriszoba- és szalonberendezéseket az összes stilusokban
FACSILLÁROK

Antik bútorok
és régiségek
(kizárólag
garantált eredeti darabok)
Sándor Emil
Budapest, IV.,
Régi posta-utca 17. szám.
(Váczi-utca sarok)
Telefon: Lipót 988-27

Eisenstädter Ödön
Régiségek
BUDAPEST,
Dob-utca 10. sz.

WINKLE NÁNDOR
MŰKERESKEDÉSE ÉS KÉPKERETRAKTÁRA
BUDAPEST, IV., VÁCI-UTCA 2. SZÁM.
ALAPITVA 1861.
Raktáron tart és méret után készit mindennemű styl-kereteket a legegyszerűbbtől a legdiszesebb kivitelig.
:-: TELEFON: TERÉZ 298—35. :-:

WODIANER F. ÉS FIAI GRAFIKAI INTÉZET ÉS KIADÓVÁLLALAT R.-T. KÖNYV- ÉS HIRLAPNYOMDÁJA
Telefon: T. 275—25 BUDAPEST, IV., DALMADY-U. 3-5-7. Felelős: Kiss Ferenc

Szent István PORTER SÖR a Polgári Serfőzde
kiváló sörkülönlegessége
Megrendelhető: VIII., Népszinház-u. 22. Telefonszám: József 321-91

RÉGI FESTMÉNYEK
Josef Petényi
Wien
I. Weihburggasse 17
Telefon: 74-0-52

Elsőrangú főúri gyüjteményből
Antik bútorok, brokátok, bársonyok, metszetek, régiségek eladók. Üllőbútorok bevonására alkalmas antikbrokát- és bársonyimitációk
V., Nádor-u. 21. portásnál

VOGEL TESTVÉREK
CSILLÁR- ÉS MŰBRONZÁRU-KÉSZÍTŐ
BUDAPEST
VIII., MÁRIA TERÉZIA-TÉR 3. SZ
TELEFON:

KONCZ GYULA
ÓRÁSMESTER
BUDAPEST
IV., VÁROSHÁZ-UTCA 10. SZ.
(Bejárat Pilvax-köz)
Specialista antik és preciziós órákban

BERÁN NÁNDOR
IPARMŰVÉSZ-ÖTVÖS
MŰTEREM:
BUDAPEST, I., DÖBRENTEI-U. 2.
Készit: egyesületi jelvényeket tűzzománc és plasztikus kivitelben, valamint művészi sportérmeket, plaqueteket és versenydijakat

ZWACK-UNICUM GYOMOR-ERŐSITŐ

A Műgyüjtő 1928. 6-7 sz.

BERÁNY NÁNDOR, festő

Berány Nándor és Radnóti Kovács Árpád festőművészek vol
tak a a vezetőia szombathelyi Derkovits Gyula Képzőművé
szeti Körnek. 67.old

---- A szombathelyi Derkovits -emlékkiallitas 66.old

VASI SZEMLE, Helyismereti Evkonyv, 1959.1.köt.
Szombathely, 1959

Beránek J. M.D.K.

kőrajzoló Temesvárott

mük. az.187o-8o-as években

Szörény vármegye térképe 1879

Gerszi:A magy.kőrajz. 196o 13o

megjön

Beránek J.

temesvári könyomdász

Könyomatú munkáit állította ki az alábbi kiállításon. Jó munkáit kiállítás, nagyérmet kapott. 5 munkást foglalkoztatott a nyomda

Kel 1885

III. k. 3. f. 439. l.

✓

Folyó szám | Tárgy

Stoma teori
Soproni szt. Mihály templom
dél homlokzat.

Stendl,
Jáki kamar

" Ugyanez alapraja és ~~3~~
" " melszet.

" Mária falu Karasztoli morozsa

fa fecsez
Kiszmi zbórja kaputerony

Beranek J.

temesvári litografus és rajzoló

Az 1885-ös orsz. Ei állítás on Temesmegye térképével és Aradmegyének fotólitografikus térképével vett részt.

Régészeti és Történelmi Értesítő. (Temesvár)

1885. 18 z. l.

Beranek J.

litogr.

kiállitási nagy érmet kapott az 1885. és orsz. kiállitason

Regészetics Tört.

Esterítő: Temesvár.

1886. 126 l.

Beránek F.,

hőrajzoló

L.

Szendrey - Szentiványi

178. l.

R.J.E. 0408

Beránek J., kőrajzoló Temesvárott az 1870—80-as években. Egyebekközt kőre rajzolta a Dragolina Sándor által tervezett és Pausz János alispánnak ajánlott Szörény vármegye térképét. A Délmagyarországi Történelmi- és Régészeti-Társulat Közlönyében is számos kőrajza jelent meg.

Beránek J.

Kőrajzoló

Temesvárt

az 1870-es

80-as évek-

ben.

Kerestette és részben

köre rajzolta az

alábbi folyóirat

litografált képes

tábláit.

Tösz. és Rég. Értesítő

1870-80-as évek

Ø Beranek János

bécsi ~~festő~~ szobrász

1882-4.

l.

Jedlicska II.

300. l.

M. A. mint fesőnek f
kher 1500 fogatokozá s 1
tolsó ikel. abr freskót 4
M. A. a sixt kip. meg
Szignor. helése az alt
Tellemsó a kél minvesi
hogy az olaszt minvesiet
nem tetetünk mint
cinquec. — Tudjuk
fiorentei tanács Leonar
hogy a tanács tarem ke
dissitésel lesz a el.
inconcorenza M. A —
tenek egy egész kis rege
kedésérül Inconcorenz
is kapott megbízást

Beránszky E. Lauló

Művével nevepel a
Műcsarnok 75 éves juli-
leumi kiállításán.

V. U. 436. V. 3.

MDK

Beránszky László

Ütközet Mahallánál, r.

Szépmüv.Muz. háborus veszteségeinek jegyzéke

Bp. 1952.

M.D.K.

Berány Róbert
festő

Méltatás.

8l.

Magyar Nemzet. 1959. aug. 20
Dutka Mária: A magyar grafika és eremművészet

N.C.M

Beranzan Giulio
és Giovanni de

XVI. sz.
Györ

l.
Hadsöst. Kösl

1933. 13. l.

Fürst, Rebia VIII. 177.

Bertalan A.
fotós

Bertalan fotós készítette a reprodukciókat Szíjártók Pál képeiről V. Kiss Margit cikkéhez.

V. Kiss Margit: Szíjártók Pál kiállítása Békéscsabán
Művészet, 1974 november - 33 lap.

megírva

Berbald József

építész

lásd

Entz Géza:

A csicsókaresztúri

rk. templom.

Kolozsvár 1942.

6, 10, 11, 12, 19, 20-l-

~~Courtai X. 47.~~

Berbald József

ilosvai kőfarago és
könnüvesmester. 1801.

lásd ben szerzodést
kötöll az alabbi

Entz Géza:

A csicsó keresztúri

Vk. templom
Kolozsvár, 1942

l. Könyvtárambam

templom hajójának
bővítése és nyitorony
építése ügyében

Dr. KOVÁCS TIBOR
jogakadémiai titkár

ivány Gyula
-nak

Budapest.
XI. Lágymányosi-út 1

Berbald József, kőfa-
ragó és kőművesmester
1800 körül Alsóilosván.
Alighanem Blaumann
kolozsvári építész segéd-
je volt. A XVIII. n. végén
alighanem B. építette az
alsóilosvai Petrichevich
-Horváth kastélyt. 1801.
szerződést kötött a csicsó-
kereszturi rk templom
hajójának bővítésére
és 10 ölnyi magas ~~a templom~~ (tornyának
megépítésére ~~megújítására~~ ♁ A B-től
épített tornyot Entz
Erdely egyik legbájosabb
falusi templomtornyá-
nak mondja.

♁ valamint
~~az~~ egész épület külső és
belső renoválására

7. Érk.: 1900. január 12-én

izottságnak 1898 évi október hó 27-éig,
án, 1898 évi deczember hó 30-án, 1899
99 évi március hó 4-éig, 1899 évi
évi június hó 2-áig, 1899 évi szeptember
vember hó 25-éig tartott üléseiből
k tartalmát tudomásúl vettem.
udapesten, 1900 évi január hó 4-éig

A miniszter helyett:

Lieni
államtitkár.

Berce
Berceller

Berbély Ferenc

Tabán

Népmüvelés 1975/3/35

megír

Berce Irma (ig!)
férjezett Vion
1877-körül Párisban
miniaturfestő

Lemberger, Ernst
Meisterminiaturen
aus fünf Jahrhun-
derten. Stuttgart
1911. (Künstler-
Lexikon der Minia-
turmalerei, 104. l.)
lásd
Vion alatt is.

Ott is indi-
kálandó.

NYOMTATVÁNY.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

MEGHÍVÓ

A

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK

19 ..... évi ..... hó ..... n ..... napján

.....

délelőtt / délután ..... órakor megtartandó végrehajtó-bizottsági / rendes / albizottsági ülésére.

Tárgy: .....

Elnök megbízásából:

.....

Hornyánszky V. R.-T. Budapest.

MDK

Bercek Gizella

Epreskerti részlet, vf.

Képzőm.Főisk. ifjusági kiáll. Ernst Muz. 1924.

13. 1.

MDK

Bercek Gizella

Tájkép, vf.

Képzőm.Főisk. ifjusági kiáll. Ernst Muz. 1924.

13. 1.

Bercek Gizella
Epreskerti részlet, vizf.

O.M.Kir. Képzőműv. Főisk. kiáll. 1924. 13 l.

Bercz Lajos
gépén

Az orgovanyi Művelődési Otthon
gépészetét Lengyel János, Bercz La-
jos és Nédl Andor tervezte.

Pap Gábor: Kincsek és műkincsek.
Művészet, 1975. Június - 4 oldal

BERCEL (Nógrád)

Bercel

Corhát

BENE-KASTÉLY, későbarokk. A Schöndigner családé.

MARSCHALL-KASTÉLY özv. Kállay Béniné-é.
Régi bútorok, porcellánok, Valcanicák, Thököly-ládu, szőnyegek
15–17. századi, részben családi képek.

R. K. TEMPLOM, építtette 1767-ben gr. Migazzi váci püspök.

Bercel. – Kastély

BERCEL (Nógrád megye)
községének legjelentősebb értéke a régi Balog-Schönaigner kastély, ma Huszár Károly tulajdona. A négy zömök toronnyal szegélyezett, szomorúan elhanyagolt épület igénytelen vakolatarchitekturája a XVII. századvégének formáit sejteti (22. ábra).

Rados Jenő dr

Magyar Kastélyok

215 l.

BUDAPEST
938 JAN 11 22
K 112

Bercal

22. — BERCEL: Várkastély
Schloss — Château — Castle

Bercel

vaskastély

22. — BERCEL: Várkastély
Schloss — Château — Castle

Rados Jenő dr. Magyar Eastéfek

Bercel ref. templom

Bercel, kk. Nógrád és Hont k. e. e. vm. balassagyarmati j.-ában, az aszód—balassagyarmati és a budapest—sziraki autóbusz-vonalon. (1930) 2190 lak. Mai ev. ref. templomát 1436-ban építették, később átalakították.

Uj Idők Lex. IV. k.
858. l.

Alexandriai onyxváza

III. Ptolemaiosz és Arszinoé
(Alexandriai kámea)

Nubiai uccai énekes.
(Bronzszobrocska)

Alexandriai vegyes
oszlopfők

VASÁRNAPI UJSÁG

25. SZÁM. 1890. BUDAPEST, JUNIUS 22. XXXVII. ÉVFOLYAM.

Előfizetesi feltetelek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK együtt: egész évre 12 frt, fél évre 6 frt | Csupán VASÁRNAPI UJSÁG egész évre 8 frt, félévre 4 frt | Csupán a POLITIKAI UJDONSÁGOK egész évre 6 frt, félévre 3 frt | Külföldi előfizetésekhez a postailag meghatározott viteldij is csatolandó

BESSENYEI GYÖRGY ÉS ŐSEI.

Rég megvitatott és eldöntött igazság, hogy a születési környezet, a nemzetiség, faj, kor, stb. eltörölhetetlen jegyet nyomnak a lélekre, mely azután az élet körülményeinek hatása alatt válik olyanná, a milyen a szellem összes nyilvánulásaival összhangban van. A magyar költők és államférfiak életében, — hogy a külföldiekről ne is szóljunk, — mindenütt kimutatható a születés és nevelés körülményeinek elhatározó volta. Csak Kisfaludy Károlyt és Petőfit említjük, a kiknek születése, nevelkedése, a táj, a hol az élet először ragadta meg fogékony lelküket, szóval a hatás első csirái mintegy kézzel foghatólag kimutathatók. Vagy ki nem tudja, hogy Arany János erős történeti érzéke mennyit köszönhet a családnak, a melyből származott, s a tájnak, hol gyermekéveit élte? E külső hatás vizsgálata koránsem meddő a tudományban. A lélek fejlődésének mozzanatait igazában nem elvontan, hanem e tényezőkkel kapcsolatban lehet és kell vizsgálnunk, ha sikeres eredményre törekszünk. Sok rejtett vagy legalább lappangó okbeli összefüggés válik ez által világossá és megfejthetővé.

Igy például Bessenyei György pályájára — mint Széll Farkas most megjelent könyvében* kimutatja, — nem csekély hatással volt az, hogy ő egy régi tős-gyökeres nemes családból származott, a mely a Bocskayakkal, Rákócziakkal, Ilosvayakkal, Telekiekkel stb. volt összeköttetésben. Egy ily derék család változatos története míg egyfelül nagyon tanulságos a történetiróra, másfelül sok oly politikai eseményt tesz világossá, a mely az előtt homályos volt, vagy legalább nem minden részletében érthető.

A *Bessenyei* György ősei Besenyőről, egy hevesmegyei községből származtak s részt vettek azokban a nagy nemzeti mozgalmakban, a melyek a magyarság kialakulását elősegitették. A család története visszanyúlik a XIII. század elejéig. *Bessenyei Mihály* Mátyás király alatt alnádori tisztséget viselt s pallosjogot nyert a királytól 1464-ben. Ezenkivül birtok-adományozással is jutalmazta őt Mátyás. Igy kapta egyfelül a terpesi uradalmat és Szőke pusztát, másfelől Tepély helységnek felét, valamint Sánthamérai Györgynek Méra, Vakméra és Egyházasméra hevesmegyei községekben levő birtokait. Nemcsak Mátyás király, hanem a nádor, guthi Ország Mihály, is többfélekép kitüntették a törvényekben felette jártas alnádort, a ki családját először emelte a nagybirtokú nemesség sorába s nem elégedett meg a királyi adományokkal, hanem önmaga is iparkodott vagyonát szaporitani. Bessenyei Mihály unokája, szintén Mihály (e néven a II-ik) Ecsed várának volt várnagya Báthory András alatt. Ennek egyik fia, *György*, a XVI. század csatározásainak élénk részese volt, a ki nem üzött politikát, csak az alkalmat keresé, hogy a töröket háborgassa, mint annyian a közép és főrendű nemesség hasonló korú ifjai közül. *Bessenyei György* Egerben, e fontos végvárban, nőtt fel, mely a környékbeli családok fiainak *tanuló-iskolája* volt. Innen szokott volt kicsapni a szolnoki és füleki törökre s később gyermekeit is magával viszi, a kik közül először az egyiket, de később mind a kettőt szerencsétlenül elfogják. Hogy torolja meg az elkeseredett magyar vitéz ezt az érzékeny veszteséget? Méltóan csak ugy, ha ehez hasonló becses zsákmányt tud szerezni. Törekvése sikerül csakugyan. Egyik kicsapásánál elfogja a szolnoki vajdának, Ibrahimnak fiát, Halult.

Rendkivül érdekes és tanulságos epizódja e fogság a család történetének. A kicserélési tárgyalások megkezdődnek, a hitlevél kiállíttatik s Boldizsár, a magyar ifjú, megszabadul, de csak ideig-óráig. Megint tömlöczbe kerül s megint megszabadul, de most sem véglegesen. Három hónapi szabadsága után újra a szolnoki tömlöczben találjuk. A török rabnak, Halulnak, édesanyja épen olyan türelmetlenül várja Halul kiszabadulását, mint a mily fájdalmasan esik a Bessenyei György atyai szivének, hogy most már nem is egy, de két fia van fogva. A török asszony magyar iródiák által Bessenyei Györgyhöz intézett levelében sürgeti a két rab ifju kicserélését, és sok alkudozás után végre is kölcsönösen kicseréltetnek a rabok, de a másik Bessenyei-fiu még mindig a tömlöczben marad s ott sin-

BESSENYEI GYÖRGY.

A m. tud. akadémia könyvtárában levő eredeti után rajzolta Cserna Károly.

* A nagybesenyői Bessenyei-család története. Irta és oklevéltárral ellátta Széll Farkas. Több képpel és hasonmással. Budapest, 1890.

lődik sokáig, talán élte végeig, mert a váltságösszeg oly nagy, hogy azt Bessenyei György nem képes kifizetni.

Bessenyei Györgynek az említetteken kívül még több gyermeke is volt. A család elágazását nem említve: csak *Mihályt* (e néven III-dik) emeljük ki, a ki az ecsedi várbeli lakosság vezére volt s Báthory Gábor bizalmával dicsekedhetett. *III. Mihály* fiai közül *Boldizsár*nak emlékét maig is őrzi a berczeli templomban, melyet ő építtetett ujjá, a harang felirata. Ennek fia, *V. Mihály*, a kegyes Lorántffy Zsuzsánna fejedelemasszony udvarában főbejárói tisztséget visel s középpontja a szabolcsi nemességnek, mint azon megye alispánja. A Wesselényi-féle összeesküvésbe belekeveredvén, fej- és jószágvesztésre itéltetik, s mint ilyen, a bujdosó magyarokhoz csatlakozik, s ott kiváló szerepet játszik. Kétszer megy a bujdosók ügyének gyámolitása érdekében Konstantinápolyba, de mind a kétszer eredménytelenül. Aztán folyvást Teleki Mihály oldala mellett marad s Thököly Imre fölkelése sem tudja politikai érzelmeit megváltoztatni.

Ellenben fia, *Zsigmond*, híven szolgálta a híres kuruczvezért s mint az ecsedi és szatmári labanczok megfékezője, nem kis sikerrel. Ez időben, mint kisvárdai kapitány, jelentékeny szerepet játszik. Kis-Szeben védelmét is ő reá bízza Thököly. Ezután a kénytelen nyugalom napjai köszöntenek be hozzá, de a XVIII. század elején, 1703-ban, újra a közélet terén találjuk, mint elsőt azok között, a kik Rákóczi Ferenczhez csatlakoztak s már 1705 tavaszán a váradi vár körülzárásával bizatik meg, mint lovas ezredes kapitány. Bessenyei Zsigmondnak Károlyi Sándor generálishoz irt levelei élénk tanuságot tesznek arról, mily nagy küzdelembe került a mozgalomhoz csatlakozott magyarságot folyvást megtartani Rákóczi pártján. «Oly megoszlott haddal vagyok, — irja egyik levelében Károlyihoz, — hogy Istenemet hívom bizonyságúl: valamely ereje érkezvén a váradi labancznak, meg nem állhatjuk.» Serege nagy szükséget szenved élelmezés dolgában. 1705. nov. végén irott levelében panaszolja Károlyinak: «Irhatom Nagyságodnak alázatosan: sárga tökkel él az hadam, könnyebben szenvednők, ha idegen országban volnánk.» Később pedig ezt irja: «Mi itt az orosz provizió miatt (kivált az militia) kedvünkre koplalunk, jó Uram... ezerem nyomorgatását orvosolni méltóztassék Nagyságod, mivel egész bizodalmok Isten után Nagyságodban vagyon», stb. Igy hát alig csudálkozhatunk rajta, ha nem tudott győzelmet venni a labanczokon. A hogy tőle telt: «hűséggel, önzetlenül, öreg és beteges volta daczára teljes odaadással szolgálta végig a szabadságharcz ügyét», irja Széll Farkas.

Ha Zsigmond katonai szerepléséhez fényes fegyvertények nem füződnek is: de unokáinak, kivált *György*nek, *Sándor*nak és *Boldizsár*nak képzeletében sokszor megfordulhatott e nem dicstelen pálya, a melyet Rákóczi és Károlyi egyaránt becsülettel megfutottnak tekinthettek.

Fiának, szintén *Zsigmond*nak, a ki alatt a Bessenyei-család már sokat vesztett híréből és vagyonosságából, tiz gyermeke volt: két leány és nyolcz fiú. Mint tudva van: *Mihály*, *Zsigmond* és *István* atyjuk mellett a gazdálkodásban segédkeztek: ellenben *Boldizsár*, *Sándor* és *György* a magyar testőrségbe léptek. Valamenynyi közt legnevezetesebb *György*, a philosoph-költő, a ki, — hogy Beöthy Zsolt szép szavait idézzük — «nemzeti fejlődésünknek az ő korától maig követett czélját kitűzte: legyünk minél inkább európaiak s minél magyarabbak. A szem, mely százados tévelygés után először látta be, hogy a két tétel közt nincs ellenmondás, s az ajak, mely összeegyezésöket meg is tudta magyarázni, a gondviselés ajándéka volt nemzetünknek.»

Bessenyei György pályája és hatása, azok az eszmék, a melyekért életét áldozta, sokkal nevezetesebbek, de ismeretesebbek is, hogy sem azokat itt bővebben fejtegetnünk kellene. De néhány nevezetes adatot, a melyet a Széll Farkas könyve először derit föl, lehetetlen hallgatással mellőznünk. Igy például most már egészen bizonyosra vehetjük, hogy Bessenyei György 1747-ben született s 1765-ben lépett a testőr-ezredbe, mikor már két bátyja, Boldizsár, a kit «szinte három mázsát nyomó nehézsége miatt nem lehetett lóval győzni» és Sándor, a ki Miltont először fordította magyarra, — már testőrök voltak. Szintén csak most tudjuk azt is, hogy György nem Abauj, hanem Szabolcsmegye ajánlatára vették

BESSENYEI GYÖRGY SZÜLŐHÁZA BERCZELEN.

A BERCZELI REF. TEMPLOM.

föl a testőrezredbe. Tehát Szabolcsmegyéé az érdem, hogy Bessenyei György magasabb látkört nyerhetett Bécsben s hogy szunnyadó géniusza munkára hevülhetett a világváros Bécs zaja, vigalmai, idegen műveltsége között. Nem önmagától kapta György ez ösztönt. Bátyjai, főkép az itthon maradt Mihály, nem csekély hatással lehettek reá, hogy a család hajdani hirnevét újra fölemelni törekedjék.

Bessenyei György szülőháza még most is áll Berczelen úgy, a mint azt képünk ábrázolja. E ház falai közt tölté György gyermeksége, sőt ifjusága éveit is jó részben. «Még akkor szülei, mint Széll Farkas irja, — meglehetős jóllétnek örvendettek; gazdasági tiszteket, hajdukat tartottak, szakács látta el az uri szék alkalmával rendszerint egybegyült vendégek asztalát, kik azonkivül is sűrün keresték föl a hagyományosan vendégszerető udvarházat.» Sokat hallhatott e ház falai közt azokról a mozgalmakról, a melyekben ősei, nagyatyja és szépapja részt vettek, s a nemesség törekvéseiről, hogy az alkotmányt maguk körül mennél jobban körülbástyázzák s bizonyára nem is volt ő mégsem oly parlagias műveltségű ifjú, mint a hogy némelyek feltüntetni igyekeztek. A magyar nemesség sérelmeiről folyt viták, eszmecserék, korán megkaphatták fogékony lelkét s abban, hogy ő egy új világ izgalmainak közepette kitüzte a magyarság regenerációjának zászlaját, része van a szülői háznak s azoknak az emlékeknek, a melyek folyvást előtte lebegtek a multból, a melyet később tanulmányozott is, művelt is. Mikor az ősök vitézi cselekedeteinek tiszteletére buzdít: bizonyára eszében forogtak a Bessenyeiek közül például István, a miriszlói hős, László, a Trencsénnél elesett vitéz, a bujdosó Mihály, a tömlöczben sinlődő Boldizsár és a szigorú jellemű Zsigmond, a kik mind oly közel voltak szivéhez. Féltékeny szeretettel csüngött családja multján, s mikor az ősi ház anyagi viszonyai megrendültek: úgy érzé, mintha egymaga volna hivatva azt helyreállitani. A mellett, hogy a nyugati eszmék élénken munkáltak lelkében: törekvését családja jóllétének fölemelésére fordítá és semmit sem fájlalt annyira, mint azt, hogy a régi vagyonosság mindinkább apadóban volt.

Nem hasonlította-e össze mind Bécsben, mind puszta-kovácsii remeteségében saját családja multját nemzetünkével, s nem látta-e a jövőt kétesnek mindannyiszor, valahányszor a magyarság elmaradottsága s az európai polgárosultság közti roppant távolság foglalkoztatá gondolkozó, mélázó lelkét, mely annyira érezte, tudta s hirdette e távolság lealázó voltát? Vajon a benne lakozó hatalmas tehetség megnyilatkozásai közé nem vegyültek-e komor aggodalmak önlelkét, önéletét s családja jövőjét illetőleg? Bizonyára százszor és százszor megzavarták e gondolatok éjjeli álmát, nappalai örömét, de bizott és munkálkodott. S még akkor is, mikor már szomorúan le kelle mondania a reményről, hogy eszméi legalább életében a nemzet szine elé kerüljenek, még akkor is buzgóan irta műveit egymásután, mintha csak egymagának kellett volna nemzetünk irodalmának becsületét s a külföldi irodalmakkal való kapcsolatát megmentenie és fentartania.

Valóban Bessenyei György élete a sors változandóságának szomorú példája. A zajos bécsi napok után, a melyekben ifju lelke a vigalmak zaja s a tanulás és önképzés fárasztó munkája közt oszlott meg, mind komorabbak és sötétebbek következtek. Puszta-Kovácsi elhagyatott vidéke s a régi császári város közti óriási ellentét azonban csak annál inkább ösztönözte az emberiség feladatainak vizsgálatára, a melyben Bessenyei annyiszor gyakorolta philosoph szellemét. «*A természet világa, vagy a józan okosság*» czimü munkája, melyben a lelkiismereti szabadság új felfogásban jelenik meg, remete életének leghivebb kifejezője s egyszersmind legféltékenyebben ápolt gondja volt. «A bölcs sohasem hitt ugy, mint a tudatlan» — mondja egyik sorában ez üldözött műnek s mintegy életével pecsételi meg e mondását. Évekig küzd a szükkeblű felfogások ellen, hogy e művét közzétegye. S mi volt eredménye mind ennek? Az, hogy 1804-ik évi októberben a kanczellária a veszedelmes elvekkel teljes kéziratot nemcsak a sajtó alá bocsátástól tiltja el, hanem szerzőjét a bihari alispán által éber szemekkel tartatni parancsolja. Ki kereste volna fel őt innentől kezdve remeteségében, az akkori elalélt közszellemi állapotok között? Ki látogatta volna meg az oly *veszedelmes* embert, a ki «hamis tanokat» mert és akart terjeszteni egyházról, vallásról, államról s az ember egész erkölcsi értékéről?....

De mégis volt egy derék nő, bátyjának, Lászlónak *Anna* nevü leánya, a ki «megosztá vele a magánosságot és rokon lelkével rideg tanyáját barátságos tűzhelylyé varázsolta.» E jó nő egészen átértette nagybátyja eszméit, életét, elvonultságát. Valóban megható lehetett, mikor e két rokonlélek, mindkettő lemondva a világról, együtt mélázott, elmélkedett a hiú reménység csalékony álmairól, együtt érezte, hitte a lélek örökkévalóságát, s mikor szivük csordultig telt érzessel, mind a ketten lanthoz nyultak, hogy enyhülést, vigaszt meritsenek azokból a hangokból, melyeket a nem ékesen és hangzatosan, de annál igazabban szóló húrokból kicsaltak.

Lettem, vagyok, mulok; ismét leszek, de mi?
Nem tudom, búsulok, nem vigasztal semmi...

Ily gondolatokkal vivódik e nő, s ki nem látja át azt a rokonkapcsolatot, mely Bessenyei György szellemi világa és e nő között lehetett?

Hidd, reméld, hogy vagyon örökkévalóság,
Melyben uralkodik a legfőbb Valóság —

mondja a költőnő lelki küzdelmeinek mintegy végeredményekép. Mintha csak philosoph-költő nagybátyját hallanók, a ki e gondolatokkal annyit tépelődött.

A ki Széll Farkasnak ez egészen új adatait olvassa s maga elé képzeli Bessenyei Györgyöt, a kit Kazinczy egy szép Meleagarhoz hasonlított; a ki megfigyeli nemes arczvonásait úgy, mint itt közlött képéről visszatükröződnek; a ki hosszasan vizsgálja méla s mégis tüzes szemét, széles ivű szemöldökeit, hatalmas mellét s a test minden formáival ékeskedő egész lényét az ekkor nem sokkal több, mint husz éves ifjunak: könnyen arra a meggyőződésre juthat, hogy Bessenyei György összpontosította magában régi törzsökös családja minden kiváló szellemi és testi tulajdonságait. Egy még életre való, hatalmas faj nagyrahivatottságának mintegy képviselőjeképp áll előttünk, a ki a besülyedt mult romjain egy új világ szellemi átalakulását tervezi, hirdeti s bizik sikereiben.

Irodalmunk újabbkori vezérének egész nemzetsége, családjának összes viszontagsága nagyon megérdemlé azt a fáradságos munkát, melyet Széll Farkas reá fordított, s melylyel tapintatosan derité föl irodalmunk történetének néhány homályos vagy téves adatát. Az ily munka, — meg vagyunk győződve, — a régi mult iránt érdeklődőknek csak elismerésével s méltánylatával találkozhatik.

Dr. Váczy János

IDŐ!

Idő! te vén banya,
Ne érintsd szívemet,
Sebnek — mi rajt sajog —
Hegedni nem lehet.

Flastrom — mit rá ragaszt
Sovány csontos kezed —
Csak karczolást, de mély
Sebet be nem hegeszt. —

Gyakran nem is tudod,
Mit, és miért csinálsz . . .
Kuruzsló vagy te csak . . .
És semmi, semmi más!

Ne érintsd szivemet
Idő! te vén banya!
Nézd, ott jön a halál!
Szivek bölcs orvosa.

Dömény József.

AZ ELVESZTETT FELESÉG.

Vig elbeszélés.

Irta: KACZIÁNY GÉZA.

(Folytatás.)

Kezdetét vette az ebéd, mely becsületére vált volna bármelyik alföldi jó magyar gazdasszony konyhájának. Jó hangulatban is folyt le, miben nem kis része volt a háziur kitünő «ménesi»-jének, a mitől úgy megered a nyelv.

— Marczi bácsi — szólalt meg egy eleven, csintalan, fiatal gazdasági irnok, egyike azoknak a nagyreményü gazdasági irnokoknak, kikről oly szivesen ábrándozik sok fiatal leány. — Hallotta már, mi történt minap egyik pácziensével?

— Melyikkel, öcsém?

— Hát a kis jegyzővel. Felakasztotta magát.

— Biz azt elég hibásan cselekedte volna, de hát csak nem beszélsz komolyan?

— De igen, aztán azt mondja, hogy Marczi bácsi rendelte úgy.

— Én rendeltem úgy? Én, hogy felakaszsza magát? Az az ember megbolondult! . . .

— Én biztosan tudom az egész esetet, mert a feleségétől hallottam elbeszélni, a ki leszedte a kilincsről. Elmondta, hogy férje folyvást betegeskedik, mindent megpróbált már, de semmi se használt, örökké a gyomrával vesződik. A multkor egy reggel egyedül volt benn a konyha melletti szobában; feleségének a konyhában volt valami dolga; egyszerre csak kiabálást hall belülről s úgy tetszik neki, mintha férje az ő nevét kiáltaná. Szalad az ajtóhoz, az zárva van, férje folyton utána kiáltoz. Szerencsére a jegyző szobájához másik ajtó is vezet az előszobából, ehhez szalad, ez nem volt bezárva. Berohanva rémülve látja férjét az ajtó kilincsén lógni, melyre derekánál fogva szorosan rá volt csavargózva.

— Hát a derekánál fogva akarta magát felakasztani? miért nem a torkára kötötte a zsineget, ha már meg akart fúlni a szerencsétlen?

— Dehogy akart, de hadd mondom tovább. Felesége mindjárt tudta, mi történt. Oda ugrott, hogy legombolyítsa a félájultat. Marczi bácsi «Priesnitz-bindnit» ajánlott neki, el is látta jó tanácscsal, hogy kösse fel, hogy a derékruha egyik végén levő köteléket akaszsza a kilincsre, míg a másik végét csavarja dereka körül és szorosan csavargózzék bele. De arra nem gondolt, hogy oly veszettül magasan van az ajtó és hogy a szegény jegyző oly kicsiny emberke.

— No már sok ostoba emberrel volt dolgom harmincz évi praxisom alatt. Volt olyan pácziensem is, a ki megette a számára rendelt gyógyszer reczeptjét s másnap, mikor elmentem hozzá, panaszkodott, hogy nem használt, a mit írtam. De ez szegény buta paraszt ember volt. De hogy valaki Priesnitz-bindnivel felkösse magát, ezt most hallom először, — boszankodék a doktor, míg a társaság sokáig harsányan kaczagott a jegyző esetén.

A délután is vígan telt el. A férfiak még nagyobb tüzzel fogtak a tarokkozásba és kalabriászba, közben vadászkalandjaikkal mulattatva egymást. Az asszonyok is csak most voltak igazán elemökben, mikor a fiatalság zongoraszó mellett tánczra kerekedett, hogy a boldog emlékü farsangtól tánczczal vegyen búcsut. Még Luiz nénit is beugrattak, s mikor a doktor benézett: nem kászolódik-e felesége, ott látta lejteni elhízott életpárját egy ügyes fiatal ember karján. Természetesen tudta, hogy feleségét juxból ugratták be.

Télen korán sötétedik. Bármilyen jól érezték is magukat a tiszttartóék vendégei, mégis készülődniök kellett, ha elkésni nem akartak. Elsők voltak a doktorék, a kik távoztak, hiába volt a szíves marasztás, kérés, a doktor nem szeretett éjjelre elmaradni, maga ment kiadni a parancsot Andrásnak, hogy gyorsan fogjon be, nehogy valamikép a lovak sörényét kezdje fonogatni. Az öreg kocsis szót fogadott és csakhamar előállott a szán. Kezdetét vette a felöltözés, búcsuzás, ölelések, csókok. Végre felültek s elhelyezkedtek. Még egy sereg pótbúcsuzás, izenetek, tiszteletek. A tiszttartó megkérdezte a vén cselédtől, meg volt-e elégedve az ellátással, nem volt-e fogyatkozása valamiben neki vagy a lovainak?

— Köszönöm kérdését, jól volt minden, kérem alássan. Voltam én már czudarabb helyeken is!

Ezzel kalapját megemelve nagyot csördített ostorával, s röpült a két ló. András nem láthatta, mily derültséget idézett elő naiv felelete az urak közt. Pedig ő csupán teljes megelégedését akarta kifejezni.

Csakhamar leszállott az alkony. Szerencsére holdvilág volt, s a hó is világított.

Aztán András ügyes kocsis volt, a kivel még soha sem történt szerencsétlenség. Nem félhettek. Egy ideig beszélgettek a doktorék, de a szabad levegő ellankasztotta a zajos nap által kifárasztott öregeket, de még inkább álmossá tette őket a «ménesi» élvezete. Nemsokára elszunnyadtak. Csupán András szólott néha, csendesítve a tüzes állatokat, aztán ő is mindegyre csendesebb lett. Nem csoda, ha ő is szundikált a bakon.

Jó késő volt már, mire hazaértek. A nagy kapu tárva-nyitva állt, az ablakok ragyogtak az udvar felől. Panna várt rájuk a verandán. A mint a lovak csengését meghallotta, sietett lesegíteni az érkezőket. A doktor is fölébredt, mikor a szán a tornácz előtt megállva, a csengés-bongás némaságra vált, és nagyot sohajtott, a mint szemeit fölnyitva otthon találta magát.

— Jézus Mária! hát a tekintetes asszony ott maradt, pedig azt mondta, hogy hazajön, még azt is megmondta, hogy milyen vacsorával várjam.

— Ugyan már hol maradt volna? — szólt a doktor, mialatt fejére huzott bundagallérjából kifelé igyekezett.

András is meglepetve nézett hátra és fölkiáltott:

— De biz uttarcson uccse nem hoztuk azt el, tekintetes uram!

A doktornak szeme-szája elállott, nem csoda hát, ha szóhoz nem jutott; felesége nem volt sehol. Pedig hisz ez lehetetlen, mert együtt ültek fel, még Karámosról kijövet váltottak is egy pár szót egymással. Ő aztán, mint máskor is, elaludt, s itthon ébredt fel. Egyébre nem emlékszik, mert az úton nem is történt semmi. Először az villant eszébe, hogy az úton valaki megtámadta őket, — de hisz erre csak föl kellett volna ébrednie. Aztán balesetre gondolt, de hát ez is képtelenség volt, mert ő neki semmi baja sem történt. Mindezeket a kocsisnak is kellett volna tudnia, de az se tudott az egészről semmit. Hát talán megállott valahol útközben a szán és felesége kiszállt, András pedig elfelejtkezve tovább hajtott? András azonban mennyreföldre esküdözött, hogy egy szempillantás nem sok, de addig sem állott útközben.

— Nem is állhattam volna meg, kérem alássan, mert a lovaim fáztak, a mint a meleg istállóból kijöttek, s úgy repültek, mint két kölyöksárkány. Én csak azt mondom, hogy ott maradt a . . . .

— Kend meg tisztára megbolondult, hogy ilyet mondhat. Hisz csak eszemen járok, ha azt mondom, hogy együtt ültünk fel és még beszélgettünk is. Hanem most ne fogjon ki, menjen rögtön vissza, vágtasson a hogy tud azon az úton, a melyiken jöttünk. Ha nem találja valahol a feleségemet, menjen a tiszttartóékhoz és tudakozódjék ott, hátha visszament valahogy. Maga meg, Panna, ne jajgasson olyan kínosan, hanem induljon előre be!

— Jaj, dehogy nem jajgatok, mikor a tekintetes uram azt az áldott jó lelket, a lelkem drága jó asszonyomat erre a léhűtő emberre akarja bízni, a ki . . . . bühű, bühű, bühű!!

András a díszes czímzésre önkénytelenül is a hosszú ostorhoz nyult, melyet azonban, tekintettel Panna asszony szívből jött ádáz bömbölésére, csak a nyugtalankodó rudas ló fülei közé csapott.

— Jaj, dehogy bízom én erre az emberre a lelkem tekintetes asszonyomat, hisz ez az öreg apja üdvösségét is elvesztené, ha jól be van pálinkázva . . .

— Bepálinkázva! — mordult meg András a bakon s gubáját boszusan löttyenté tulsó vállára, — maga meg tán be van borozva, hogy ilyet beszélhet. Hisz csak a mit az ember a tulajdon szemeivel lát . . .

— Legyen elég a zsidóvásárból, — szólt közbe az eddig sóbálványként álló doktor, — tartsa kend feszesen azt a lovat, a mig beülök a szánkába s azzal istennek szent hírével menjünk vissza, a míg meg nem találjuk . . .

— Én megyek el érte a lelkem drága jó asszonyomért, csak hadd kapom magamra a három téli nagy kendőmet, meg a vastagtalpú szőrczipőmet, meg a vattás parket-szoknyáimat, meg a nagy tuszlimat keresem elő és a fejemet kötöm be, aztán ebben a minutumban készen leszek vele . . .

— A biz' itélet napján, — adta vissza a «bepálinkázásért» neheztelő András a tromfot, — aztán holnap délfelé indulhatnánk is, ha ez a szegény két csikó mindazt elbirná.

Panna asszony szerencsére nem hallotta ez ármányos megjegyzést, mert aligha hagyta volna

szó nélkül; a doktor azonban már ekkor derékig belemászott az irgalmatlan nagy lábzsákba s ép a helyét akarta kényelmesre kiülni.

— El ne tessék menni, az isten áldja meg, nálam nélkül, mert ha még életben lehet találni azt az áldott jó lelket, előkerítem én azt a föld alul is; hisz itt várja a jó meleg theája is, meg farsangi fánkot akart még ma süttetni, isten nyugasztalja meg, soha se is lesz többet olyan jó asszonyom... Bühű, bühű, bühű!!

Panna asszony szapora bömbölés közben fordult be a konyhába s kezdte ott a Juczi szobalány álmos segédkezése mellett megdöbbentően változatos ruhatárából a fennebb emlegetett kendőket, szoknyákat, czipőt és tuszlit (muff) magára hajigálni, s mikorra már egy boglya-kemencze karcsúságát elérte, tőle telhető gyorsasággal igyekezett a szánka felé, mely azonban, mikorra Panna téli alakja tetemesen megvastagodva megjelent a verandán, régen Karámos felé járt. Panna asszony kétségbeesve állott ott teljes téli pompájában, míg a távoljáró szánka, melyről lemaradt, gúnyos csörgést küldött feléje a sűrü, hideg levegőn át.

Ezalatt doktor Torma elmerülve a kétség tengerében, hogy vajon sikerül-e harmincz év óta zavartalanul birt drága kincsét újra feltalálnia, mit sem látva, suhant tova, a kis híd mellett nagyot zöttyenve a kátyuban. Bánatában itt az út melletti hóban képezett köpczös «Krisztuskát» se vette észre, mely pedig a veszteség egyetlen kézzel fogható jele volt. De ha látta volna is, akkor se gondol vala egyébre, mint hogy gyerekek fektették egymást feszület alakban a hóba, vagy pedig egy lusta ökör hevert itt egy sort. Dehogy gondolhatta volna el, hogy élete üdvösségét itt veszítette el. (Vége következik.)

A HALÁL NAPJA.

Jurjevskája herczegnő emlékirataiból.

II.

A halottat semmi sem ébreszti föl többé. Ott nyugszik a sirboltban, ugyanazon a helyen, melyet saját maga számára ő maga kijelölt, még mielőtt a halálra még csak komolyan is gondolhatott volna. Legalább én ugy hittem, de most, mióta elvesztettem, sok minden jut eszembe, mi arra mutat, hogy a császár szomoru és meg nem érdemelt sorsát előre megérezte.

Mi oroszok valamennyien többé-kevésbbé babonásak vagyunk, s ez nézetem szerint onnan ered, hogy tán az egész birodalomban nincsen dajka, mely a gondjára bizott gyermekben a boszorkányok, bűvösök és hasonló nemü lények iránti hitet fel ne ébresztené. A császár képes volt legjobban tervezett utját félbeszakítani, ha valahol egy fekete kandurt látott, vagy ha például a mozdony zakatolása valami egyhangu dalt juttatott eszébe, melyet hallani nem akart.

Noha magam sem voltam ment az efféle dolgoktól, mégis iparkodtam, hogy az a nélkül is ideges férfiúban a babonaság érzékenységét elaltassam. Bár ne tettem volna soha; bár hallgattam volna mind azon különös, és csakugyan sajátságos jelekre, melyek a nagy szerencsétlenséget megelőzték.

Két hónappal halála előtt a császár erős fejgörcsökben szenvedvén, orvosainak rendeletére nem ment szinházba, de még a katonai zenekarok sem játszhattak a szokásos örségi felvonulások alkalmával.

Krasznoje-Szelóban, hol aránylag még sokkal nagyobb a csend, mint a téli palotában, vagy az anitskovi néptelen termekben, egyszerre csak az épületek tetején számtalan kuvikot lehetett esténkint látni, melyeknek kellemetlen egyforma sipogatását, ugy hiszem, senki sem szereti. Mihelyt a madarakat észre vettem, Obolenski főudvarmestert arra kértem, hogy tekintettel a czár kedélyére, azok eltávolítását rendelné el. Az öreg herczeg azonban szemembe mondta, hogy ez lehetetlen, mert a halálmadarak nem hiába jönnek valahová, sokkal jobb lenne, ha a császár menne el Krasznoje-Szelóból, ha pedig máshová is elkisérnék a kuvikok, akkor oly baj van készülőben, mely elől kitérni képesek alig leszünk.

Ilyesmit kellett hallanom, egy orosz főúrtól, kinek mellén a világ valamennyi fejedelmének nagykeresztjeit lehetett látni, ki Párisban nevelkedett, s a szent-pétervári akadémia alelnöke volt!

Rávettem a czárt, hogy Gacsinába menjen. Hiába kérdezte tőlem kérésem okát. Azt feleltem, hogy Gacsinában jobb szeretek lenni, és ez elég volt arra, hogy még aznap az egész udvar Krasznoje-Szelót elhagyva, csakugyan Gacsinába induljon.

Alig hogy lakosztályomban letelepedtem, az átellenben levő melegházak tetején ott ültek a kuvikok, mintha csak velünk egyidejüleg jöttek volna Gacsinába. Eszembe jutott, hogy a madarak egy bizonyos időben többnyire egyszerre kezdik meg vándorlásukat, s igy valószinüleg amazok is utban vannak délfelé. Brehm, a német tudós könyvét kerestettem ki a császári könyvtárból, de mielőtt megkaphattam volna, nagy ámulatomra a császár a következő szavakkal lépett be hozzám: «Lássa; asszonyom, hiába tettük meg az utat Krasznoje-Szelóból ide, a halálmadarak is eljöttek velünk. Jól tudom, hogy ön e miatt nem akart Szelóban maradni. Valakit kisérnek a madarak, most csak az a kérdés, hogy kit? hiszen sokan vagyunk, ne gondolja, hogy gyöngéd figyelmük csakis reánk terjed ki.» stb.

Magam is tréfásan folytattam a beszédet, de azért jól láttam, hogy a császár búskomolyságának oka nem annyira a fejgörcs, mint a most elmondott eset.

A berlini nagykövet majd minden hónapban eljött Szent-Pétervárra, vagy a hol épen a császár tartózkodott, és órákig tartó kihallgatások után, majd mindig az államtanácsot hivatta össze Gorcsakov herczeg a császár parancsára. Azt hittem, hogy valami diplomácziai dolgok elintézése miatt történnek e szokatlan tanács-

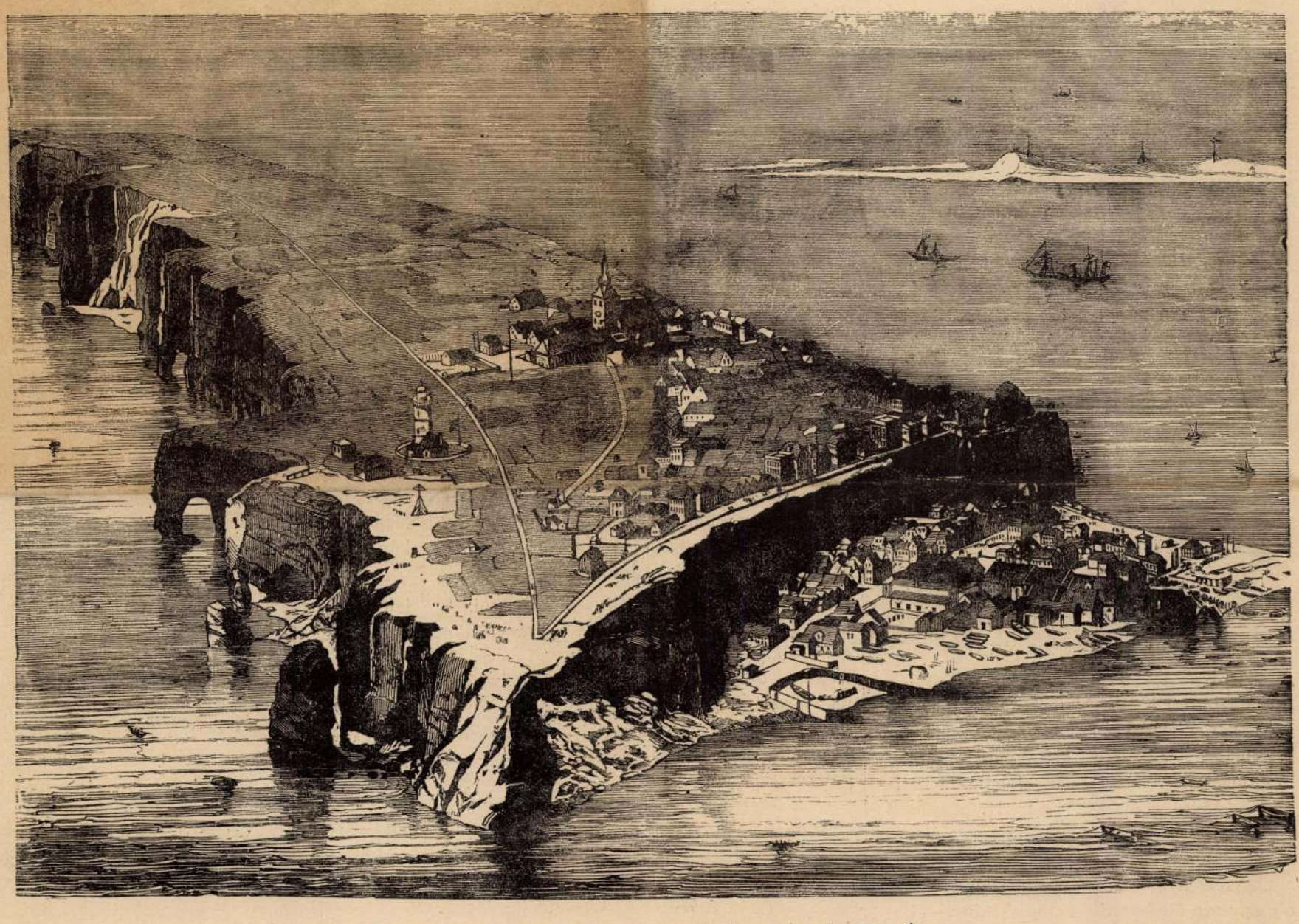

HELGOLAND SZIGETE. — MADÁRTÁVLATBÓL FÖLVETT KÉP.

Berceli rk. templom

(Ezelőtt Nógrádbercel, Nógrád vm)

Régi temploma a XVII. végleg elpusztult.

1761-ben új templomot kezdtek építeni, mely 1767-ben készült el. Tornya 1812-ben épült. Azóta ismételten, legjelentékenyebben 1913 ujították. Legrégibb harangja 1650-ből való.

A temetőben a B. Szűz Mária tiszteletére ajánlott kápolna van a Berczelly család sírboltja felett.

A berceli plébániát 1696-ban állitották vissza, mely érben anyakönyvei is kezdődnek.

Chobotvác 154, 155 l.

Bercel báró Mar-
schall-kastély
(Nógrád vm)
jelenlegi özv. Kállay
Béniné tulajd.
Értékes gyűjteménye-kkel
Bartpestbalp
107. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

Berceli ref. templom

Kepe Cserna Ká-
rolytól repr.

Szell Farkas: A
nagybesenyői Bessenyey-
család története.
Bp 1890. 89. l.

Berceli régi

(Bene-féle

várkastél

(Nógrád vm)

Jelenlega Schönaig-

ner-családé

Budapestbalp

107. l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Berceli rk. templom

(Nógrád vm.

Ép. 1767

gr Migazzi váci

püspök épittette.

Bar Bjerkbalp

107 l.

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Bérces
Bereesi

Bérces Gábor, grafikus

Nerepel a grafikai albumban.

Türkés Tibor: Képzőművének műhelyében

827-838.

JELENKOR, Pécs, 1974. september

XVII/9.

Bérczes Gábor

A völgy mélységei, lincó

XV. Szegedi Nyári Tábort

Berces Gábor

„Janus" - kompozíciója

Országos - Világ 1972/13 21 old.

Bérces Gábor, festő

Pécsett megnyílt kiállításának ismertetése, vizsgálata, értékelése.

Témáit: Janus Pannonius ihlette.

(Egyénisége, kora, költészete, versei.)

Maróti Lajos: „Pannonia picta"

913-917.

JELENKOR, Pécs, 1972 október XV/10.

Bérces Gábor, festő

kép :

Repr.

Bérces Gábor: Iunus Pannonius

Mű melléklet: 1.

XV

JELENKOR, Pécs, 1972. október 10.

Bérczes Gábor, [grafikus:]

Megemlítve.

(Beszélgetés Martyn Ferenccel.)

Tüskés Tibor: Képzőművének műhelyében
439-446.

JELENKOR, Pécs, 1975. ápr.-máj. XVIII, 4-5.

Bérces Gábor, festő

Kiállítása nyílik meg Pécsett
1974. márc. - Can.

— : A Jelenkor krónikája 191-192.

JELENKOR, Pécs, 1974. február. XVII/2.

Bérces Gábor, grafikus

Kiállítása volt Pécsett. (Ajk.)

– A Jelenkor krónikája 479-480.

JELENKOR, Pécs, 1974. március

XV/4
S.

Bércres Gábor grafikus

Márc. végén első önálló kiállítását tartja a Déryné utcai teremben. Néhány közös kiállításon szerepelt már. A Művészeti Gimnázium tanára, a grafikai szakosztály vezetője. Elsősorban rajzokat, grafikákat készít.

Dunántúli Napló, 1974. jan. 30.

BÉRCES GÁBOR grafikus
Budapest, 1939

A Képzőművészeti Főiskolán szerzett grafikusi és művésztanári képesitést Kádár György, Ék Sándor és Raszler Károly növendékeként. Tanulmányuton Bulgáriában, Lengyelországban, Olaszországban és az NSZK-ban járt. 1963 óta Pécsett él, s az itteni területi szervezet keretein belül tevékenykedik. Csoportos bemutatók mellett önálló kollekcióval mutatkozott be 1972-ben és 74-ben Pécsett. - Tört szinvilágu, bonyolult felületü lapjait organikus formákból alakitja ki. Tartalmi szándékait a motivumok ismétléséből, más-más szinből történő variálásából adódó ritmusképletek hordozzák. Nagy sikert aratott a Janus Pannónius költeményeire komponált linómetszet-sorozata.

Művészéletrajzok 975

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

Bércesi Győző festő

MAGYAR NEMZET

1971 OKT 16

kiállítás nyílik meg Martyn Ferenc Berzsenyi-illusztrációiból.

1021 ◆

Bércesi Győző festményeinek kiállítása péntek este nyílik meg a Ferencvárosi Pincetárlat helyiségében.

SZÍNHÁZAK MAI MŰSORA

Magyar Állami Operaház: Jenufa — Erkel Színház:

— A lakossag

SAJTOFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726
1976 SEP 19
DUNÁNTÚLI NAPLÓ

Bérczes Gábor,
grafikus

1021

Képzőművészeti Világhét

Bérczes Gábor grafikája

Képző- és népművészeti rendezvények

Hímzések és grafikák kiállítása

Pécsi grafikusok alkotásai a Planetáriumban

Szombaton délelőtt a rossz ő ellenére is sokan voltak váncsiak a baranyai keresztszemes hímzéseket bemutató állításra a Janus Pannonius úzeum néprajzi osztályán (Rákóczi u. 15.). A magyar, német s délszláv hímzések legszebb sok esetben kivételesen rit- – darabjait csodálhatták eg a látogatók. A baranyai nyag mellett helyet kaptak moldvai – csángó és bukonai székely telepesek tárgyai Az egyik vitrin tanúsága erint a keresztszemes „műjnak" XVI. századi hagyoányai vannak Nyugat-Európán.

Az első mintakönyvek 1524-en és 1529-ben jelentek meg. lepedőszélek. A szimmetrikus mintákat fehér alapon egy színnel hímezték, a kedvenc páva-motívum felhasználásával. Az egyik vitrinben gazdagon díszített, ízléses moldvai-csángó ingek. A mai lányok is szívesen hordanák.

Egy keskeny dísztörülközön 1883-as évszám. Díszes vázában virágok, rajta madár. A kendő közepén szív, benne Cs. monogram. Véméndről került a múzeum birtokába.

Liptódi hímzett harisnyák, hegyháti, véméndi pacskermináták és még sorolhatnánk a népi díszitőművészet gazdag fantáziáját és naiv báját tükröző szebbnél-szebb munkákat.

nyomású litho-it állította Végül Erdős János plasztik felületű színes xilográfiái z ják a sort.

A világhét vidéki rendezv nyei közül az érdeklődő Kol Mihály festőművész kiállítás láthatja Mohácson a városi állítóteremben (Kossuth Fil színház). Szintén Mohácson, Városi Könyvtár helyiségéb rendezték meg Kő Pál szo rászművész kiállítását. A Bar nya megyei Népművelési T nácsadó rendezésében poste kiállítás tekinthető meg Szige váron a dzsámiban.

Proksza László

Bérces Gábor, grafikus

Második pécsi bemutatkozása ez a „Műhelynek". – Szerepelnek a művén litográfiái, melyen aktok, fejek, lábak formavilágát növények szövevénye fedi.

Kocsogh Ákos: Pécsi Grafikai Műhely.
Dunántúli Napló, 1977. jan. 9.

Bérczes Gábor, grafikus

L.: Kő Pál

—: A Jelenkor krónikája

JELENKOR, Pécs, 1976. április

384.

XIX
4°

Bérczes Gábor, grafikus

Másodízben nyílt meg dec. 2.-án a Pécsi Grafikai Műhely kiállítása, hogy anyagával számot adjon kétéves munkájáról. A fiatal művészek művei között látjuk a művész munkáját is.

Proksza László: A Pécsi Grafikai Műhely kiállítása.

Dunántúli Napló, 1976. dec. 3.

Bérces Gábor MDK

Szerepel a Janus Pannonius Muzeum Néprajzi osztályának épületében rendezett kiállitáson.

--:Fiatal képzőművészek kiállitása.

Dunántuli Napló. 1963. nov. 9.

MDK

Bérces Gábor

grafikus, tavaly végzett a Főiskolán.

Szerepelt a pécsi Janus Pannonius Muzeum és a Képzőművész Szövetség Baranya megyei munkcsoportja által rendezett kiállitäson. /Nov. 10-től ..../

Litografái

Nagy Zoltán: Fiatal pécsi képzőművészek kiállitása. Orvosegyetem. 1963. dec. 12.

MDK

Bérces Gábor

szerepelt a Képcsarnok Vállalat Kossuth Lajos üzletében rendezett kiállitáson.

--: Pécsi és Baranya megyei képzőművészek kiállitása.
Dunántuli Napló 1964 máj. 30.

MDK

Bérces Gábor

szerepelt a kiállitáson.

B.B.: Megnyilt a baranyai képzőművészek kiállitása Siklóson.
Dunántuli Napló 1964 jun. 14.

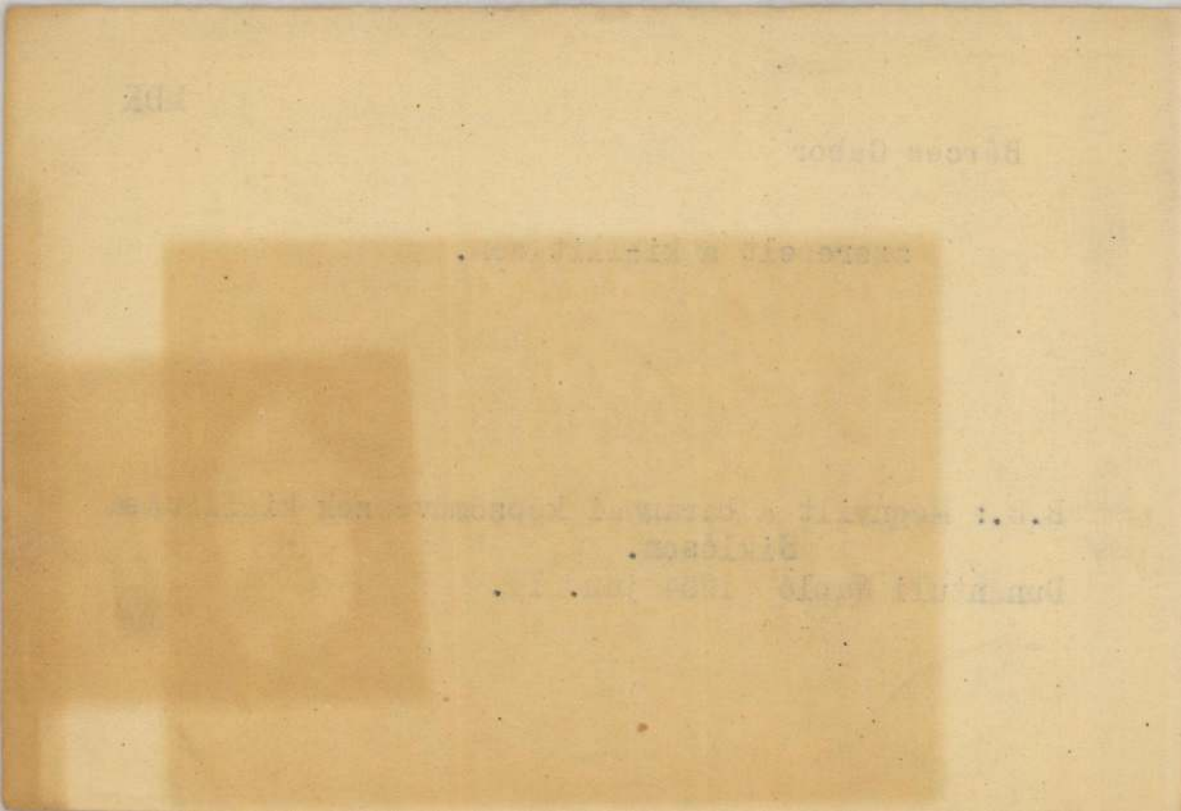

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Bérces Gábor

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

Pécs

1969 AUG 8

— **A beremendi művelődési ház** kezdeményezésére a Siklósi Képzőművész Symposion tagjai a jövőben rendszeresen rendeznek kiállításokat Beremenden. A kiállítási megnyitókat minden alkalommal társalatvezetés követi, majd későbbi időpontban a kiállító művész ankét keretében találkozik közönségével. Első alkalommal, augusztus 20-án Bérces Gábor pécsi festőművész kiállításának megnyitására kerül sor az alkotmánynapi program keretében.

— A TV AUG. 20-I PROG-

meg [illegible]

lommal, a kényelemmel, a
zajtalansággal, a játszóte
rekkel együtt?

Hány játszótér van Pé
csett? Mennyi ez összese

Bérces Gábor MIK

Szerepelt a pécsi Néprajzi Muzeumban rendezett kiállításon.

Képei, rézkarcai.

Bertha Bulcsu: Fiatal képzőművészek kiállítása. Dunántuli Napló 1963. nov.17.

Bérczes Gábor

Festményei a Déldunántúli Képzőművészek Társulatában, Szekszárdon.

emlékre.

Jelenkor, 1965 2. szám, 155. l.

Bérczes Gábor (1939-) festő

Született Kispesten. A bp-i Kép. Főiskolán 1958-63 tanult Kodák György-nál. 1963 óta Pécsett él, a Művészeti Gimnázium tanára. Szerepelt a pécsi „Fiatal Művészek" kiállításon 1965-ben, és a bakonyai festők siklósi tárlatán

Sarkadiné: A déldunántuli Kőrömüvészek Kiállítása, 1964/65 6 old.

Bérczes Gábor (1939-) festő 2

Művei: TV antennák (vegyes)

Esti benálgatás 1964, olaj, 28x50m (anal.)
Péni dombok " (Dréta 25,5x36,5) "
Leányportré " Dréta 15,5x25 "
Tivarno " linóm. 17,5x14,5 "

Szakadiné: A dáldunántuli
1964/65
kőzölművének kialítósai, bold.

Bérczes Gábor
festő

Női portréját mutatta be
a Siklós városban rendezett
kiállítást.

K. Á.: Baranyiak Siklóson
Művészet, 1965. június – 39 kép

MDK

Bérces Gábor

Házak, rk.

Női portré, rk.

Pályaudvar hidról, rk.

Grafikai kiáll. Képzőm. Főisk. 1964.

Béraes Gábor
festő

Részt vett a tárlaton.

Kovács Gyula: Képek, szobrok a sikkási várban.
Művészet, 1969. november – 27 kap.

Bérczes Gábor

Rideg Gábor: Egy mohrász Pannóniából
Beszélgetés Rétfalvi Sándorral

Művészet, 1983. július

Béres Gábor
festő

Resit vett a tartalon

Bákosdi László: Symposion 1969
Művészet, 1969. november - 25 lap

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
MAGYAR IFJÚSÁG
1970 AUG 7

A hajó tánconn kezdett, pánikba estek, pedig régi hajósok voltak. Ekkora vihart azonban még nem értek meg, sem együtt, sem külön-külön.

érezték valamennyien.

sabban és idegesebben tekerték le a dobról a kötelet, s az talán ezért, talán mert vásott volt kissé, elszakadt. A csó-

A tizenhat

egyszerre kezdett úszni a csónak irányába. Megijedt. Elkapta az evezőket, s húzni

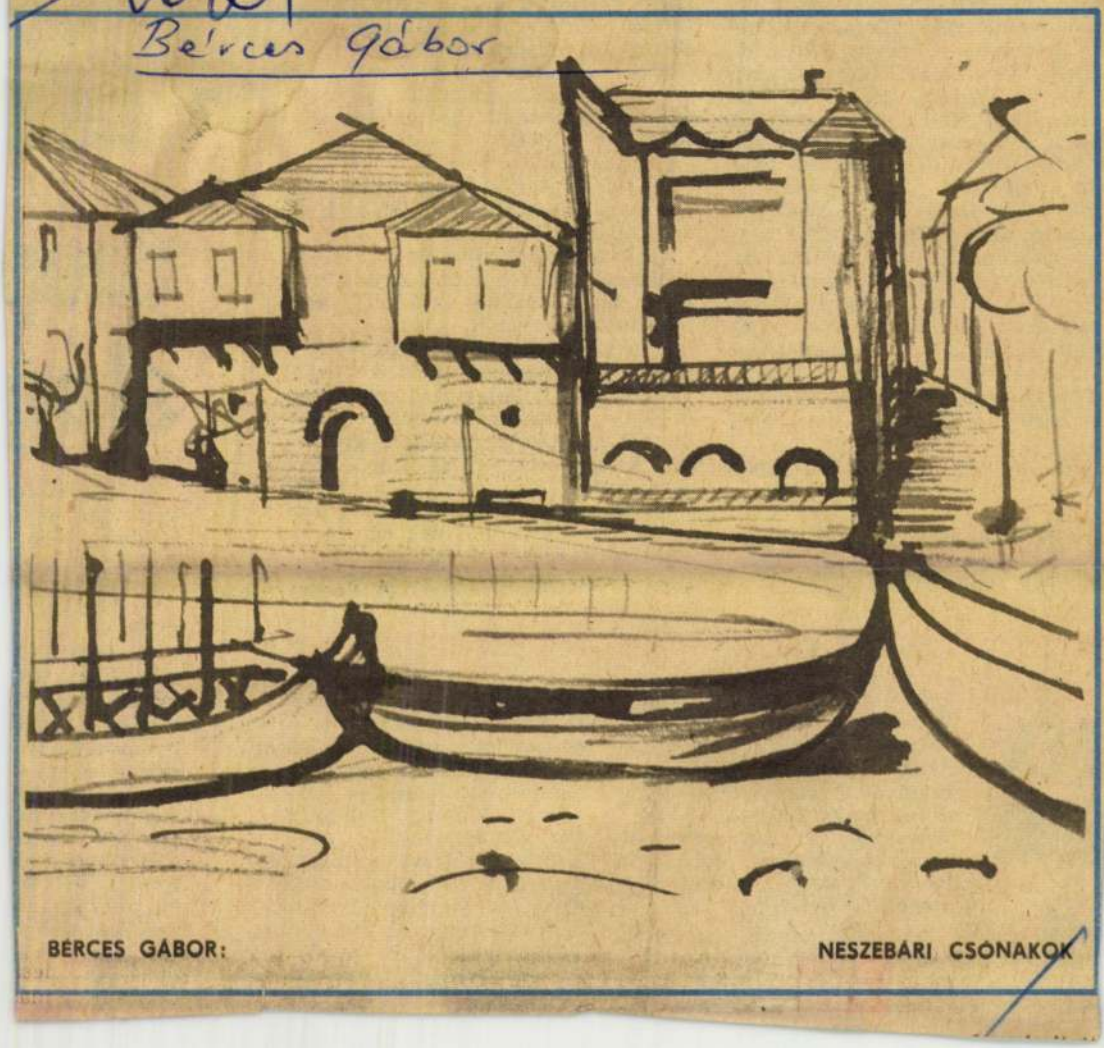

...gathunk.

Negyvenkét éves mindössze, és ez ...gy tenoristánál az ifjúkor, de gya...tori és népszerű vendége már a vi...ág legjelentősebb operaszínpadai...nak. Barcelona, London, Stuttgart, Moszkva, New York, Berlin és még ...gy sor nagyváros közönsége im...már a „lábai előtt hever". Nem is ...észélve a magyar publikumról, hi...zen Prevedi csillaga először Sze...geden ragyogott fel igazán, az ...962-es ünnepi játékok Trubadur ...előadásán, ahol is feledhetetlen ala...ítást nyújtott Manrico szerepében. ...Azóta — már világsztárként is — ...yakran lépett fel hazánkban. Most ...s örömmel jött Budapestre, bájos ...elesége társaságában. Radames volt ... szigeten, az augusztus elsejei ...ida előadáson, amelynek ismétlé...ére most szombaton, 8-án kerül ...or.

— Mi volt az első operaszerepe?

és I...

— ...

kik...

— ...lian...

társ...

Stef...

(Jellemző szerénység: Corelli alig négy évvel idősebb nála, de nem riválisként, hanem „példaképi mihőségben" említi.)

— Lemezek?

— Három teljes operafelvétel. És egy nagylemez, amelyen főleg Verdi áriákat éneklek.

(T. Hungaroton cég! Ha már ilyen gyakran látogat hozzánk Bruno Prevedi, nem kellene „elkapni" egy nagylemez erejéig?)

— A további nyári program?

— Sokat utaztam az idén. Idejövetelem előtt Athénben énekeltem a Végzet hatalma Alvaróját. Budapestről hazatérve szeretném egy kicsit kifújni magam az Adriai-tenger partján.

Jó pihenést, Bruno Prevedi! Ám előbb csendüljön fel még egyszer a szigeten Radames románca...

Baranyi Ferenc

...runo Prevedi, mint Gabriele Ador... Verdi Simone Boccanegra című ...erájának nápolyi előadásán.

Szep... slág...

A Magyar Rá... versenyt rende... tember 12-én. ... szabású koncer... Lajossal beszél...

— Mi határo... jellegét?

— Nem a k... sem, hogy mi... konstruálni. Ha... ösztönző körülm... pos produkciór... szórakozásra.

— Mi sem ... ugyanakkor szí... nek érdekében ...

— Csupa nem... lélődő ezekben ... dez fel. Műhely... beri koncertün... fel a szerzőke... lokat kértünk. ... rádiós szerkesz...

...DÉS

...ett

...laként egy ...

velési gyakorlatban találkozhatunk a látványosságra törekvés, a statisztikai eredmények elérésének másik formájával is (sajnos elég sűrűn) *a kulturális produkciók színvonalának süllyesztésével*, olyan indoklással: „erre jön be a közönség", „ez kell a tömegnek". Mindegyik hiba.

Szerintem nem szabad a népműveléstől csak statisztikai eredményeket követelni. A számok bűvöletében a kultúra bizonyos [illegible] *nagy részük kulturálódása kimerül a filmszínházak látogatásában.* Kevesen vásárolnak közülük könyvet, még elenyészőbb számban látogatják a színházat, a kiállításokat, a múzeumokat.

Más a helyzet a már „beszervezett", a klubokban, szakkörökben, amatőr együttesekben tevékenykedő fiataloknál. Tevékenységük nemritkán anyagi hátrányt, veszteséget is okoz nekik.

MAGYAR HIRDETŐ SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1969. NOV

DUNÁNTÚLI NAPLÓ
Pécs

1021

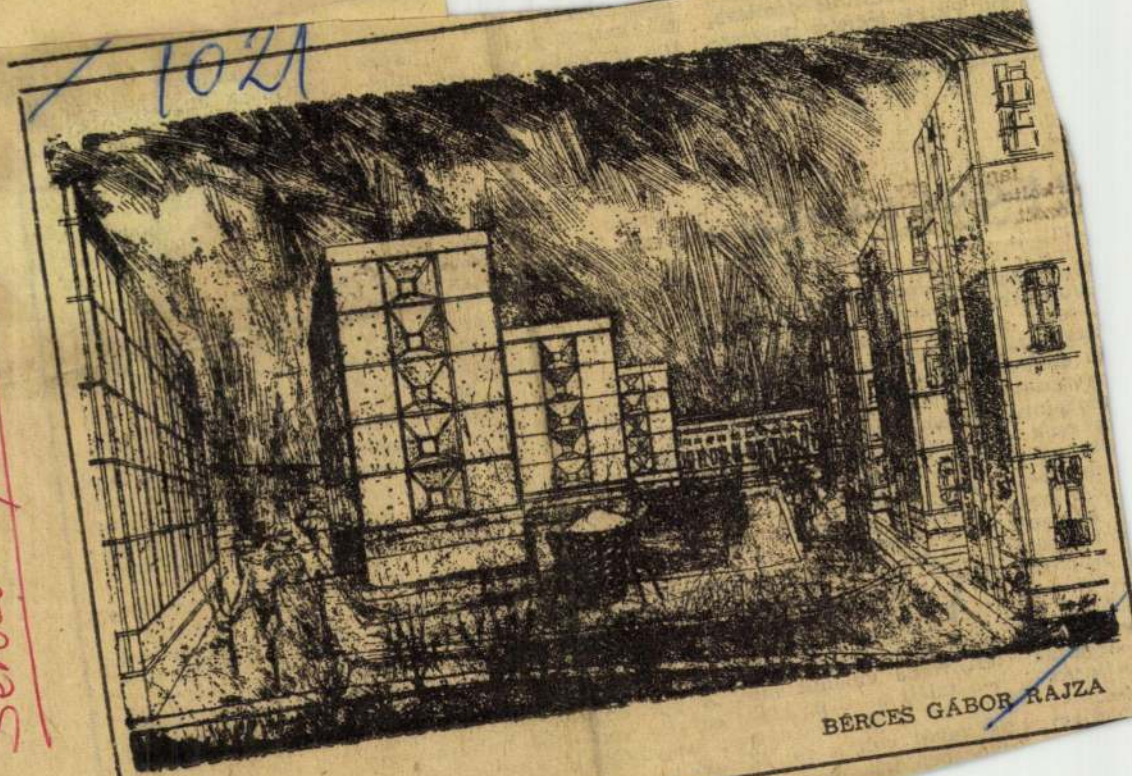

BÉRCES GÁBOR RAJZA

Bérces Gábor

esse magát. Bécsben tanul, megerkezett hűvös később a bécsi akadémiára, gú, karcsú gitáros najd Párizs legjobb művész- rok sorozata, amely tanárjaihoz kerül, Rodin, ha ősi népballadák

RESSLEVÉL

töprengett, kamaszlányoknak való. Kihúzta az letrajzába. asztalfiókot, rövid keresés után a lo- leült az mok között megtalálta a kék színű kocogtatta noteszét, ebbe szokta beleírni, ami ta eltökél- napközben eszébe jutott. Lapozgatott nyeréséhez benne, majd visszadobta a fiókba: magamról. Nem, ezek semmiképpen nem jók, a is csak a szamárságokat rossz néven vennék tő- ött, egyre lem, és azt mondanák rám, hogy nagy- legfonto- képű vagyok. tott eszé- Ekkor csöngetett a postás. Express i az, ami levelet hozott. s mégsem „Anyádat kórházba vitték. Ha tudsz, t Ambrus. gyere haza. K. Sanyi." hogy nem , de ezzel megfogad- Ambrus azt gondolta: Istenem, az anyám! Mindig úgy éreztem, hogy nem szeretem eléggé... Szere- egyetlen tett volna valamit inni. A szekrény- is tartot- ben talált az üveg alján egy kis vod- zság meg- kát, aztán körülményesen begyújtott mondjam: de kevés volt a fa, és feladta, hogy melegben írja meg az életrajzot. Vé- rezsót és teafőzés-

lenti Washingtonból az elnököt anyák ezrei elárasztják olyan levelekkel, amelyekben felszó- lítják, hogy karácsonyra valósítsa meg a békét Vietnamban... Ambrus fel- figyelt, a fejében átsuhant egy meg- viselt, kemény arc, de ez csak egy pillanatig tartott. Az arcon rajta volt az egész háború. Az express-levélre pillantott, mégegyszer elolvasta: „Anyádat kórházba vitték. Ha tudsz, gyere haza. K Sanyi."

Érdekes, hogy éppen ő írt, gondolta Ambrus. Legalább nyolc éve nem lát- ták egymást. Alig fűz hozzá valami, és éppen ő írt gondolta Ambrus. Volt a folyó déli szakaszán egy kis öböl, azt együtt fedeztük föl. Egyszer ránk- sötétedett a folyón, s félelmünkben cérnahangunkon elkezdtünk énekelni. Ez minden, meg egyszer egy rozoga csónakkal átkeltünk a folyón, ő meg- szólalt a víz közepén: Milyen mély ez itt, én pedig azt mondtam: ez a világ egyetlen folyója, amelyiknek nincs fenéke.

Bérces Gábor

Szerepel az alábbi tárlaton

Kocsogh Ákos: Pécs és Baranya művészei a Nemzeti Galériában

Jelenkor 1969 VIII. sz. 723 old.

Bérces Gábor

Pénzjutalmat kapott a Baranyamegyei pályázatot

N.N.: A felszabadulási művészeti pályázat eredménye

Dunántúli Napló 1970 IV. 4

Bérces Gábor

Említve

Hárs Éva: Jubileum és képzőmű-
veszet

Dunántúli Napló, Pécs 1970. ápr. 26.
7. l.

Bércesi Győző

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1970 FEB 28

ÉLET ÉS IRODALOM
Budapest

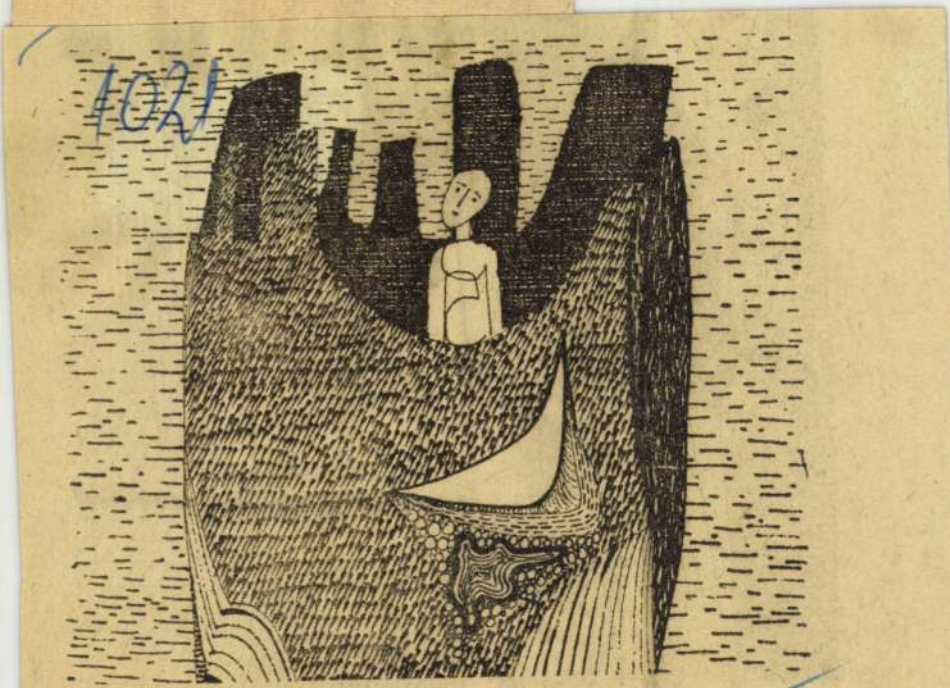

Bércesi Győző: Illusztráció

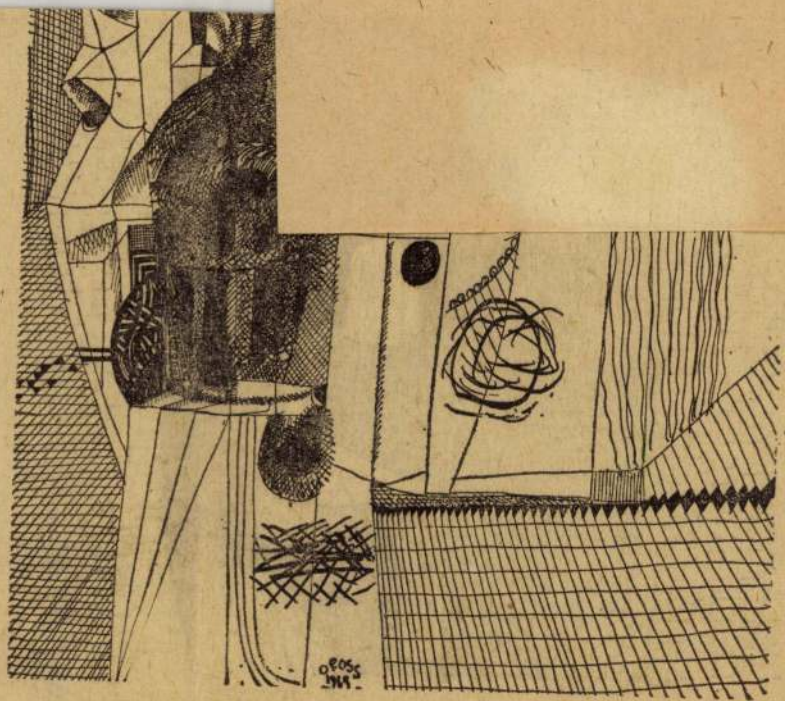

Ez már a második interjúm Orosz Jánossal. Egy évtizedben Kettő talán nem sok. Az előzőt éppen öt évvel

mozaik hatása külső jegyekben is meg fog mutatkozni festészetemben, de ez — tudom — csak ideig-

Bérczes Gábor

Linomontázzsal és tusrajzokkal szerepel a Baranya megyei felszabadulási pályázaton

Hárs Éva: Képzőművészeti szerepszemle

Felcsikor 1970 ó-pr. 34/old.

Bérczes Gábor

Résztvett a Pén és Bosanya magyar klip-
zőműrészeinek kiállításán a magy. Nemz.
Gal.-ban.

M. Kiss Pál: Hazai kiállítások
Látóhatár, 1969: VII–VIII. +41.

Bércesi Gábor

Tél rézkarc 17×23

Dél-dunántúli Képzőművészek
Kiállítása 1968 1969

Bérczes Gábor

Emlitve

Szobrok a hegyoldalban Dunántúli
Napló Pécs 1970. jul. 12.

Bérces Gábor

44. A pécsi hatodíz galopezred formadalmi lázadása VII. rézkarc 15,5 x 21

5. Miskolci Orsz. Grafikai Biennale Miskolci Galéria 1969. Kiáll. Zat. Bev. B. Supka Magdolna

1) Bérces Gábor
grafikus

A pécsi Művészeti Gimn. tanára. Több kiállításon szerepettek műve.

A rézkarc-albumban, melyet mege 20 év alatt létrehozott új létesítménnyit gyűjti Jybe, ő ishogott megkárt: az újmenek

H. E.: ~~[illegible]~~ A rézkarc

Dunántúli Napló 1967. II 6.3.

2) Bérces Gábor
Grafikus

aljai hakótekpőt, al erőműről és a pertői
gyermekotthonról kérüt ~~[illegible]~~ képeket.
Grafikusként végzett.

„A pertő Kastély" Repr. /vézkorc/
„Várcsakép" Repr /vegyes techn./

H. E. ~~A~~ vézkorc.
Dunántúli Napló 1967. II. 6. B.

Bérces Gábor

Bereminden a hűvelődési Otthonban kiállítása nyílt

Szocialista hűvészetért 1969 okt.

Bérces Gábor
grafikus

Részt vett a tárlaton.

Haris Éva: Baranya képzőművészei a Magyar..
Művészet, 1969. október - 43 lap.

Bérces Gábor

Bemutatott művei: „Napforduló I", színes linó, 27x16,5; „Napforduló II", színes linó, 25x16.5; „Napforduló III", színes linó, 29x16.5; „Napforduló IV", színes linó, 29x16.5.

Katona László: VI. Miskolci országos grafikai biennálé, Miskolc, 1971.

Bérces Gábor

Bemutatott müve:

44./ sz. A pécsi hatodik gyalogezred forradalmi lázadása VII., rézkarc, 15.5 x 21 cm

Katona László: V. Miskolci országos grafikai biennale, Miskolc, 1969

Bérces Gábor

„Janus"-kompozíció (repr.)

Ország Világ, Bpest, 1942. márc. 29.

Bércres Gábor grafikus

Pécsett, a Janus Pannonius múzeum-
ban rendezték meg kiállítását.

Kiállítási kalendárium.

Szocialista Művészetét, 1942. jún. 5.

Bérces Gábor

Az alkony, regis techn., repr.

Dél-dunántúli Képzőművészet kiállítása, 1970-71.

Bérces Gábor

1. Napforduló III. linó 29x16,5
2. — " — IV. — " — 29x16

6. Miskolci Országos Grafikai Biennálé '71

Bérces Gábor

1. Napforduló I lúció 27 x 16
2. — " — II — " — 25 x 16

6. Miskolci Országos Grafikai
Biennálé '71

17

Berczeller Rezső

Bemutatott müve:

Gép és ember , 1969. bronz H.: 30 cm.

Trestenában született 1912 január 2-án.

Romváry Ferenc: II. Országos Kisplasztikai Biennálé,

Pécs, 1969.

Bérczes Gábor grafikus

Pécsett, a Néprajzi Múzeumban jövő év március havában Rétfalvi Sándor szabrásszal közös kiállítása mjélik.

Dunántúli Napló, 1971. dec. 19.

Börcsök Gábor grafikus.

Rétfalvi Sándor szobrászművésszel együttes kiállítása nyílt meg Pécsett, a Janus Pannonius Múzeumban.

Magyar Hírlap, 1942. máj. 2.

Bérczes Gábor

Kvartett vegyes techn. 55x35
Giovanni Bellini emlékezete, vegyes techn.
60x40.
Az alkony, vegyes techn. 60x40

Dél-Amerikai képzőművészek
kiállítása, 1970-71.

1967 FEB 5.
1021

Hogyan készül?

1

A RÉZKARC

Szeretnénk bemutatni, hogyan készül a rézkarc. A technika viszonylag egyszerű — no persze nem megcsinálni, hanem megérteni.

Bérces Gábor, a pécsi Művészeti Gimnázium fiatal tanára, több kiállítás résztvevője kiváló rézkarcokat is készít. A rézkarc-albumban, amelyet a megye 20 év alatt létrehozott, új létesítményeit gyűjti egybe, ő is kapott megbízatást: az újmecsekaljai lakótelepről, az erőműről és a csertői gyermekotthonról készített finom képeket.

Viaszba karcolja a művész a rajzot

Otthonában, egy parányi, rendes kis albérletben üres rézlemezektől kezdve a bekeretezett lenyomatig minden megtalálható Itt sorakoznak a kellékek is: a speciális viasz, a hegyes tű, a henger, és még sok minden más.

A munka menete a következő. Veszünk egy rézlemezt, bevonjuk az alapozóviasszal, ami szarvasfaggyú és viasz megfelelő keverékéből áll. Hengerrel, melegen, lehelletfinoman el kell oszlatni a lemezen az anyagot, majd az erős, kemény tűvel meg kell rá rajzolni a képet. Ott, ahol a viaszt megkarcoltuk, előbukkant a fém. A lemez ezután különböző erősségű salétromsavba kerül: a viasztól nem védett helyeken a sav kimarja a rezet. A viaszt le kell törölni, rákenni a lemezre a festéket, majd letörölni, hogy csak a belemart vonalakban maradjon, s már mehet is a lemez a speciális rézkarcnyomó prés alá.

Ez a mélynyomású technika.

— *Nagyon régi és nagyon kedvelt műfaj* — mondja Bérces Gábor — *s Rembrandt csodálatos rézkarcai óta ez a technika egyenrangú lett akár a festészettel is. Ma már persze ezernyi változata van, minden művész egyéni igénye, elgondolása szerint él a lehetőségekkel.*

Régi a rézkarc aquatinta elnevezésű változata is. Ez azt jelenti, hogy a lemezre füstszerű, finom gyantaport szórnak és ráolvasztják. Finom tónust lehet elérni általa. A hidegtű eljárás megint másra alkalmas: ilyenkor nagyon erős tűvel belekarcolják a vonalat a rézbe. Az ilyen vonalak lendületesek, erősek és határozottak, de nem kemények, mert a karcoláskor keletkezett sorja folytán bársonyos hatásúvá válnak. Lehet lompább végű fatűvel dolgozni a különféle lágyságú viaszon, lehet közvetlenül festéket vinni a lemezre, ilyenkor ezek a vonalak, rajzok fehéren jelennek meg a papíron.

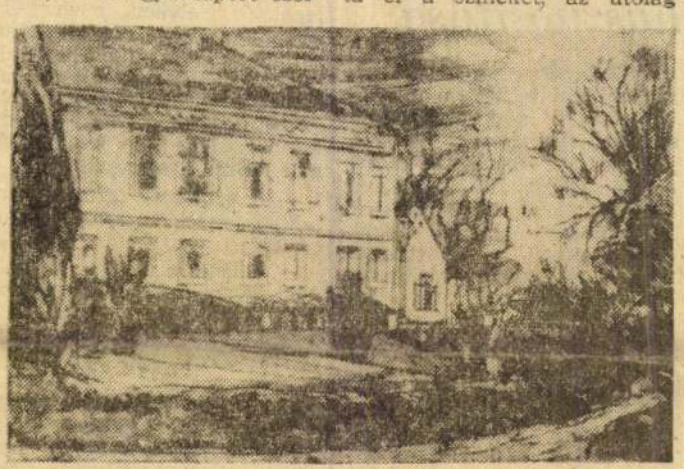

A csertői kastély — a megszokottabb rézkarcon

ni, ezt leviszi a hidegvíz, a viaszt nem, ilyenkor határozott, erős vonalakat és foltokat lehet elérni.

Mindez persze a művész számára nem játék, nem puszta ötlet.

— *Az ember fest és rajzol, témákon tévelődik és gondolataihoz keresi a legmegfelelőbb formát. Számtalan témánál felmerül az a kérdés is: hogyan festene ez más műfajban? Én a tiszta rézkarcot most magasnyomású technikával próbálom keverni, a linóleummetszet lehetőségeivel összekapcsolni. A rézkarc rajzosságát, tónusfokozatainak gazdag lehetőségét a magasnyomást jellemző fény-árnyék ritmussal, a színek erejével, a tiszta színek és a fekete folthatásával kiegészíteni.*

Különös és izgalmas képek jelzik ezeknek a kísérleteknek az állomásait. Egy kompozíció — beszélgetők portréja — egyszerű rézkarcban: fekete-fehér kép, a vonalak és foltok játéka adja a hatást. Ugyanez kétfajta sárgában: a linóleumról rávitt színek melegséggel, érzelmi gazdagodással töltik meg a képet.

— *Grafikusként végeztem, de a színekről nem tudok lemondani* — mondja a fiatal művész. A színek varázslatos erejét egyesíteni a rézkarc sokféle előnyével — például azzal, hogy könnyen sokszorosítható, s — ez izgatja, ez inspirálja a próbálkozásokat.

A rézkarc sokáig nem bírta el a színeket, az utólag „kifestett" rézkarc nem fér el a művészet szigorú világában, mert ellentmond a műfaj törvényeinek. Ez a próbálkozás merőben más: egy másik anyag formai lehetőségeinek kihasználásáról, a kettő egymást-támogató, harmonikus egységéről van szó.

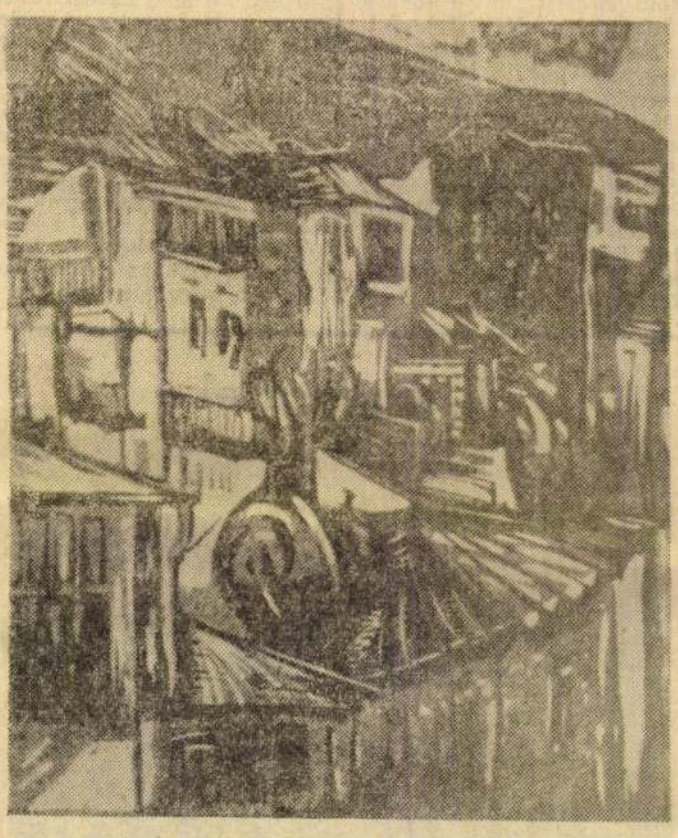

Városkép — vegyes technikával

Lehet cukros tintával dolgozni. Nagy lehetőségek vannak még a rézkarcban. A modern idők egyik legfontosabb műfaja lehet: művészi igazságokat és szépségeket juttathat egyszerre sok emberhez.

H. E.

TUDOMÁNY TECHNIKA

A villám mint „műtrágya"

Szovjet kutatók megfigyelései során kiderült, hogy a nitrogén nemcsak speciális baktériumok közvetítésével és műtrágyázás kapcsán jut el a talajba, hanem a villámok útján is. A viharok alatti kisülések hatására a levegőben levő nitrogén egyesül az oxigénnel, és minden egyes villámcsapás nyomán a zuhogó eső mintegy 1500 kg nitrogénoxidult visz a talajba. Kiszámították, hogy egy év alatt a földre csapó sokmillió villám négyzetkilométerenként átlagosan kb. 600 kg nitrogénoxidult „rak le" a felületre.

Hasznos lenne, ha ezt a különös „műtrágyázási formát" irányítani tudnánk. N. A. Zubarjev szovjet agro-meteorológus ezzel kapcsolatban a viharfelhőkkel borított égbolt „megcsapolását" javasolta. Tanácsa szerint 0,01 mm vastag fémszálon kisméretű léggömböt kellene felbocsátani, amelyen keresztül az adott helyekre lehetne irányítani a kisülést. Igaz, hogy a roppant erejű elektromosság pillanatok alatt elégetné a finom drótot, de ez nem akadályozná meg a villámot abban, hogy az ionizált fémmolekulák útját követve befúródjon a földbe, közben létrehozva az értékes nitrogénoxidul vegyületet.

A Föld hőjének hasznosítása

Új-Zélandban az Északi-szigetet vulkáni területein a földből feltörő gőzt elektromos energia termelésére használják fel. Az ún. geotermikus energia hasznosítására ma már sokfelé történnek kísérletek. A Szovjetunióban is megindult azoknak a területeknek felkutatása és felmérése, amelyeknek a geotermikus energiáját hasznosítani lehetne. A szovjet szakemberek csaknem ötven geotermikus területet dolgoztak fel, amelyek főleg az aktív vulkánosságú Kamcsatka félszigeten és a nyugat-szibériai alföldön helyezkednek el. Kamcsatkán építik az első geotermikus energiával dolgozó kísérleti villamos erőművet, amelynek teljesítőképessége 5000 kW lesz. Az erőmű összteljesítményét 1970-ig 88 000 kW-ra akarják növelni. Ezzel a kísérleti erőművel egyidejűleg megindult Szibériában is a geotermikus energia felhasználása: itt a Föld hőenergiáját városok távfűtésére használják fel.

Hazánkban ugyancsak igen nagyjelentőségű a geotermikus energia. Magyarország területének ugyanis kétharmada geotermikus medence fölött fekszik. Az eddigi kutatások szerint itt 1000—2000 m mélységben kereken 850 000 köbméter átlagosan 100 C fok hőmérsékletű hévvíz van. Ezt a hőenergiát az iparban és a fűtésben fogjuk hasznosítani.

Mit tud a kutató a kisagyról?

Beszélgetés dr. Szentágothai Jánossal

A közelmúltban tért haza Japánban, Brazíliában, valamint Svédországban tartott előadó körútjáról, illetve tudományos kongresszusokról a neves magyar agykutató, *dr. Szentágothai János* Kossuth-díjas egyetemi tanár, a Budapesti Orvostudományi Egyetem Anatómiai Intézetének igazgatója, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja. *Megkértük, hogy számoljon be a kutatási területén elért eredményekről.*

— Az agykutatás nagyon sok területen halad előre napjainkban, de egy területen sem olyan nagyok a perspektívák, mint a kisagyvelő kutatásában —, felelte a professzor. — A kisagyvelő, mely az agyvelő hátsó részén fekszik, több szempontból is előnyös kutatási objektum. Minthogy a kisagy egyike a magasabb idegműködések, — szaknyelven az integráció — szolgálatában álló szerveknek, a rajta szerzett ismeretek egyúttal útmutatást adnak a még magasabb rendű ideghálózatok, például az agykéreg megismeréséhez. A tudomány történetében először vagyunk abban a helyzetben, hogy legalábbis elvben, megértjük, hogy egy bonyolult ideghálózatban milyen működések zajlanak le. A kisagyvelőben található minden idegelemről — ismét csak elvben — pontosan tudjuk, hogy mit csinálnak és mi a szerepük.

— E kutatások területén Ön milyen speciális részfeladatot vállal?

— Reánk a kisagy elemeinek egymással való pontos összefüggéseinek vizsgálata tartozik. Az ideghálózat kapcsolási elvét, vagy vázát igyekezünk tisztázni, úgy, ahogy egy rádiókészüléknek vagy műszernek a megfelelő szakember számára érthető kapcsolási vagy huzalozási vázlata van.

— Melyek e kutatások legfontosabb eredményei?

— A legmeglepőbb újdonság talán az, hogy a kisagy nem izgalmi, tehát pozitív, hanem gátló működésekkel, helyesebben működések akadályozásával avatkozik be az idegműködések egészébe. Talán érthető lesz, ha azt mondom: a kisagy úgy játszik, mint az orgonista, aki olyan furcsa hangszeren játszanék, amelynek minden sípja egyidejűleg szól és a billentyűk lenyomásával a zenész azokat hallgattatja el, amelyek hangjára éppen nincs szükség. E módon elméletben ugyanúgy lehetne játszani mint a szokásos hangszereken. A gyakorlatban csak az okozna nehézséget, hogy ilyen hangszerhez sokkalta több ujj kellene, mint ahány az embernek van. Az idegrendszert azonban ilyen korlátok nem kötik, mert a működő elemek száma — ez esetben a kisagy azon sejtjei, amelyek a gátlást gyakorolják — oly nagy, hogy gyakorlatilag korlátlan.

H. D.

Autó — vill

Autóink jelenlegi motorja mintegy 30%-os energiaátalakítási hatásfokával nem valami gazdaságos erőgép. Nem csoda tehát, ha rég foglalkoztatja az autótervezők fantáziáját a villamos hajtású autó megteremtésének gondolata. Sokkal kedvezőbb a hatásfoka, amihez az is hozzájárul, hogy egyetlen mozgó része van csak és az is forgómozgást végez. Nincs szük

TŰZOLTÓ

Japán rakétaszakemberek szerkesztettek. Nehezen vagy e helyeken keletkezett tűz — készülék, amelyet a tűz fölé méter magasban, elég nagy te vegyianyagból álló oltóanyagá el tudja oltani a tüzet. 70 mé hajtóanyaggal működik, sebes

Új magyar eke

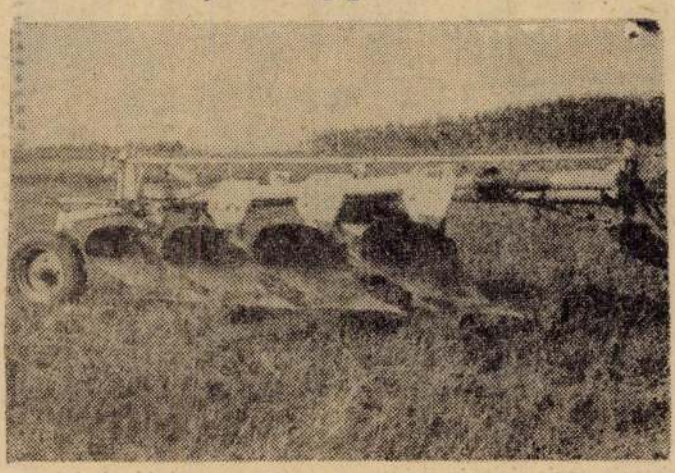

A Mezőgazdasági Gépkísérleti Intézet szakemberei olyan ekétípust kerestek, amely 16—32 cm-es mélységhatárok között optimálisan alkalmazható. Különböző külföldi és magyar gyártmányokat vizsgáltak meg. Próbaszántást és ekénként 10 órás üzemi szántást végeztek, vizsgálták az ekék porhanyító hatását, a szántás nyomán a felszíni rögösséget, a tarlómaradványok mennyiségét, a munkasebességet és mérték az egyes ekefajták teljesítményét.

Bérczes Gábor

Kvartett, vegyes techn. 55x35
Giovanni Bellini emlékezete, vegyes techn.
Az alkony, vegyes tech. 60x40

Dél-dunántúli képzőműv. kiállítása
Szekszárd – Napykanizsa – Zalaegerszeg

Bérczes Gábor

Az alkony, vegyes techn. repr.

Dél-dunántúli képzőművészek kiállítása

Szekszárd – Nagykanizsa – Zalaegerszeg

MDK

Bérces Zoltán, grafikus

Rajz:

Repr

–: Rajz

979.9.

JELENKOR, Pécs. 1970. november XIII/11

Bérces Gábor

Réntvetta Képrőműv. Szimpozion Siklós 1968 kiáll.-on.

Pilaszanovich Irén: Képrőműv. szim. ...
Dunántúli Napló 1968 VI. 16. 7.

MDK

Bérces Gábor, grafikus

Rajz:

Rep.

— : Rajz 975. o.

JELENKOR, Pécs. 1970. november XIII/11

Bérces Gábor

...ott érezzük az átmenetet ember és természet között Bérces Gábornál, D. Szabó Margitnál, Kós Lajosnál, Horváth Olivérnél, Platthy Görgyszél, Timár Istvánnál, nemkülönben.

Kocsogh Ákos: Pécs és Baranya művészei a Nemzeti Galáriában. Jelenkor XII. évf. 7-8. sz. 1969. júl.-aug. 725. l.

Bérczes Gábor

Ferlő, n. 1939. Kispest. Tanulmányait a budapesti Képz. Főisk. 1958-1963 végzi, tanára Kádár György. 1963 óta Pécsett él, a Mův. Gimn. tanára.

1. Esti benélgetés, 1964, olajf. 28 x 50 cm.
2. Pécsi dombok, 1964, vörös Mela, 25,5 x 36,5
3. T.V. antennák, 1964. rézkarc, 16 x 25 (Repr.)
4. Leány postré, 1964. nincs kréta, 15,5 x 25
5. Jívorno, 1964. lino leumm. 17,5 x 14,5

Dunántúli Képzőművének Kiállításai, szerkásd. Kat. összeáll. Sarkadiné Hás Éva. Kaposvár 1965.

7.

MDK

Bérces Gábor

Kiállitási kritika

Dunántuli napló 1968 juni.16.

Bercés Gábor
grafikus

M.D.Y

Grafikai műveit mutatta be.

Bérczy Pál: Képzőművészeti szimpozion
Művészet, 1968. október - 33 lap.

MDK

Bérczes Gábor

Kompozició, sz.tus

Pécsi és kaposvári grafika. Ripp-Rónai Muz.
1968. jun.

Décret du Président provisoire. Etat-Major des
Forces Armées. Juin.

Bérces Gábor

A Magyar Kórtársaság 50. évford. alkalmából megkiadatott pályázaton résztvett és megbízást kapott –

Dunai tüli Napló, 968, jun. 30.

„Jubileumi művészeti pályázat" –

MDK

Bérczes Gábor

Kiállitási kritika

Müvészet 1968 okt.p.34.

MDK

Bérczes Gábor

Riport

Dunántuli napló 1968 juli.26.

Bérces gábor

Fametszet (szepró)
Rézkarc (")
2 linómetszet "

Jelenkor 1966 III. n. 209, 213, 217, 228 old.

MDK.

Bérces Gábor

Esti beszélgetők c. képének reprodukciója.

Dunántuli Napló 1965 ápr.11. lap -

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Bérces Gábor 12
ORVOSEGYETEM
1963 DEC 12
V/1021

Fiatal pécsi képzőművészek kiállítása

November 10-én, Pécsett, Martyn Ferenc Munkácsy-díjas festőművész nyitotta meg tizenkét, pályája elején álló fiatal festőművész és iparművész kiállítását.

Megérdemli a figyelmet ez a tizenkét fiatal művész, előljáróban talán azért is, mert közös frontot mert vállalni a mesterség jegyében egy olyan városban, amelyiknek, dacára természeti adottságainak, nem volt képzőművészeti tradíciója. Nem éltek itt nagy iskolaalapító mesterek, mint Hódmezővásárhelyen Tornyai, Nagybányán Ferenczy, Réti s nem volt soha olyan levegőjű művésztelep sem itt, mint Szentendrén, vagy Miskolcon.

Említettem, hogy ezek a fiatalok a mesterség jegyében találkoztak. Tizenkét merőben különböző alkat igen becsületes szándékkal „csak" annyit követel alapállásként önmagától, hogy a jó mester biztonságával — eszmei és manuális biztonságával —, szóljon a világról, amelyben él és amelynek erőviszonyait fokozott érzékenységgel reagálja le.

Hadd mutassam be az alkotókat. *Bérces Gábor* grafikus, a pécsi képzőművészeti gimnázium tanára. Tavaly végezte el a Képzőművészeti Főiskola grafikai tagozatát. A kiállításon bemutatott litográfiai nagy rajzkultúráról, formagazdag invencióról tanuskodnak. *Bocz Gyula*, foglalkozása esztergályos. Tiszta, világos tömbökben gondolkodó, szobrait nem fosztja meg a forma kedvéért melegségüktől, embert idéző szuggesztivitásuktól. *Dombay Győző* tanár. Hallatlanul gazdag, mélyen emberi világ az ő világa. Modern, antropomorf mitológiát teremt festményein, átlényegítve a látott világ groteszk és sokszor tragikus jelenségeit. *Erdős János*, a pécsi képzőművészeti gimnázium tanára, festőművész. Műveiben az építkezés, a struktúra kap jelentős szerepet. *Fürtös György* iparművész, a világhírű pécsi Zsolnay-gyár tervezőművésze. Kerámiái egyéni úton járó formaalakításról bizonykodnak, nagy ismerője mesterségének. *Kecskeméti Kálmán* nyomdász szakmunkás, festőművész. Kiállított rajzait a műgond és az ábrázolás alázata hatja át. Kultúrált látásmód, esztétikus tisztaság jellemzi. *Kovács Éva* kiállított rajzai egyrészt a részletgazdagságok arányosságával keltenek feltűnést, másrészt Steinbergre emlékeztető maró szatírájukkal. *Molnár Imre* iparművész, a művészeti gimnázium tanára, kerámikus. Ötletes, a magyar népművészetből is merítő kerámiákkal jelentkezett. *F. Nagy Ilona* iparművész, textilre kívánkozó háztanulmányait nemes artisztikum hozta létre. *Nádor Judit* kerámikus, a pécsi Zsolnay-gyár tervezője. Nőies érzékenységgel formált kerámiamunkái jelentősen hozzájárultak a kiállítás színvonalának egységes benyomásához. *Rékássy Levente* ötvösművész, a művészeti technikum technikus tanára. Nagyfantáziájú — a dömping ötvösárutermelést kikerülve —, gyermekien gazdag élményű állatfigurákat és kultúrált ékszereket állított ki. *Zágon Bertalan* gyakorló tanár egyetlen kiállított tusrajza beleilleszkedik az anyagba.

A fiatal pécsi képzőművészek kiállítását a pécsi Janus Pannonius Múzeum és a Képzőművész Szövetség Baranya megyei munkacsoportja rendezte.

Nagy Zoltán

)STUDOMÁNYI EGYETEM DOLGOZÓINAK ÉS HALLGA

TBIZOTTSÁG NAPIREN

ógiai offenzívájának me

izmus tanszék oktató-

ta szemléletre, gondolkodásra és magatartásra nevelésben a tanszék központi helyet foglal el az egyetemen. A marxista—leninista tudomány elsajátításában a tanszék az egyetem oktatói kara számára is segítséget nyújt, sőt egyetemen kívüli feladatokat is ellát a marxizmus eszmei offenzívájának megvalósításában.

A marxizmus—leninizmus tanszék színvonalas, eredményes munkája az egész egyetem érdeke; az oktatási reform teljesítésének szerves tartozéka, ugyanakkor a tanszék sem dolgozhat sikeresen, ha nem élvezi az egyetemi vezetés, a többi tanszék, és a társadalmi szervek hatékony támogatását.

Ez a jelentés a tanszéknek az utóbbi három-négy évben végzett tevékenységről kíván tájékoztatni, s elsősorban a felsőoktatási reform követelményeit tartja szem előtt.

Reformmunka a tanszéken

Az elmúlt évek során a marxizmus oktatásának színvonala fokozatosan javult; tartalmukban és módszerükben jobb előadások hangzottak

részi és egészségügyi vonatkozásai tárgyalásában és a hazai és nemzetközi politökonómiai problémák magyarázatában; a tudományos szocializmus esetében a forradalmi munkásmozgalom elmélete és gyakorlata dialektikus egységének megmutatásában.

A marxizmus—leninizmus mindhárom alkotórésze — a filozófia, a politikai gazdaságtan és a tudományos szocializmus — önálló tudomány, a korszerű tudományos világnézeti és társadalomtudományi alapok elsajátításának érdekében mindhárom oktatására szükség van, a három tárgy oktatása szerves egységet alkot.

A reform keretében megcseréltük a tárgyak sorrendjét, hogy a marxizmus oktatásának belső logikája helyesebb legyen; a filozófia előadása jobban kapcsolódhassék egyes alaptárgyakhoz (biológia, élettan, fizika, kémia stb.); a hallgatóság bevezetése a marxista gondolkodásba megfelelő fokozatosságot kapjon (ne a legnehezebb és legelvontabb diszciplinával, a filozófiával kezdődjék). E feladat végre-

Bérczes Gábor

a Pécsi Grafikai Műhely most csendes, művel a tárlatok egész sorára készülő pécsbaranyai grafikusok elkészültek műveikkel. — Az egyik munkapadon Bérczes Gábor kislányáról készített portréját látni. [említve].

Bebesi Károly: Látogatóban a Pécsi Grafikai Műhelyben. Dunántúli Napló, 1978. aug. 13.

Bérces Gábor, festő

A Pécsi Janus Pannonius Múzeumban rendezett művészeti kiállitások 1945-1974 között:

1972-ben rendezett kiállitás: Pannonia Picta/Bérces Gábor és Rétfalvy Sándor művei/. 387.old

Sarkadi Eszter: A Jan.Pann.Múz.vázlatos története a Felszabadulástól napjainkig 373.old

A Jan.Pann.Múz.Évk. XIX. 1974. Pécs

Bérces Gábor

Népszava

1985. VIII. 24.

Bérces Gábor **TANULMÁNY**

fehén a haj, de eső után mindig
újraéledt.
Nem jajveszékelt, ha rideg gépeken
elébe hozták a halált, csak lecsuklott,
egy-egy könnycsepp buggyant a csonka
szárból aztán elszívta azt is
dölyfösen a Nap
A mező született, ringatott, ölelt
s kimúlt. Sosem temették.
Fácáncsibét s gidát bújtatott,
virágot festett, érezte a csordák
lélegzését, lovak patkolatlan talpát,
mint hatalmas szív dobolt, lüktetett.
Még kócos boglyákat raktunk halott testéből
s apró gödreiben ott zötykölődött
a kocsikerék, s már újra nőtt.
Megint suhogva, mint régen — élt!
Csodáltam, s csodálom. Tagadtam,
hogy verset írok róla, s ma újra tagadom.
Valahol az életben barangolok.

Bércesi Gábor, festőművész, rajztanár

„November 4" c. /repr./ 140. old.

Szövényi Zsolt: a főiskolai rajztanárok első kiállítása,
Szabolcs-Szatmári Szemle, 1984. 2. 135–143. old.

Bérces Gábor

Népszava

1985. IX. 28.

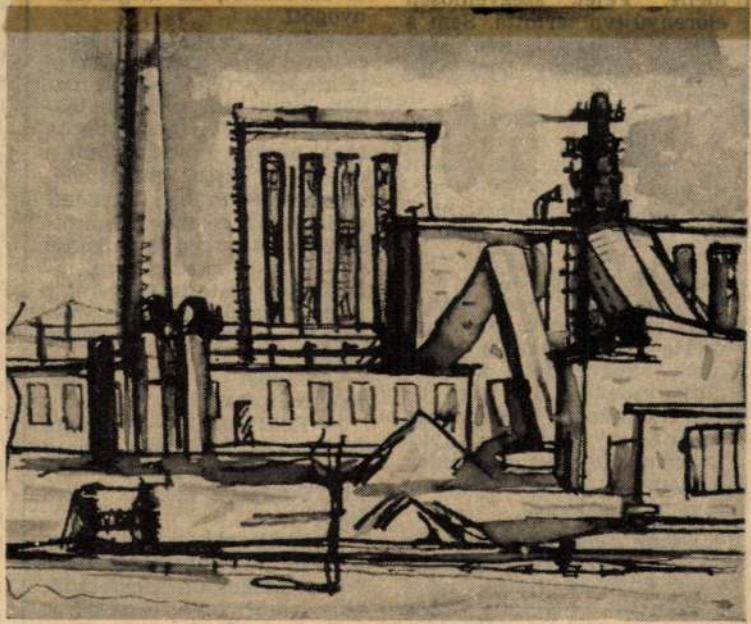

Bérces Gábor **TARJÁNI ERŐMŰ**

MDK.

Bérces Sándor

Kiállitásának hiradása

Szocialista Müvészetért 1966 máj.

M. D. K.

BÉRCES J. építész

Kékesi L. és Mányoki L.

új-Mohács. Helyszíni Tervezés és kivitelezés irányítása

Farkas Tibor – Polonyi Károly: Beszámoló a délmagyarországi árvizsújtotta területek újjáépítéséről

Magyar Építőművészet 1956. (V.) 272. l.

M. D. K

BÉRCZES István építész

Tihany község malákörnyéke rendezése (A Mesteriskola zártkörű pályázata) I. díj

Magyar Építőművészet 1959. 1/2. sz. 80. l.

Ile. D. K.

BÉRCES István építész
és Polonyi Károly

Új lakótáj rendezési terve

Farkas Tibor – Polonyi Károly: Beszámoló
a délmagyarországi árvízsújtotta területek
újjáépítéséről
Magyar Építőművészet 1956. (V.) 263. l.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Bérczes Gábor

TOLNAMEGYEI NÉPUJSÁG
1988 OKT 23

Tükrözni szellemét e kornak

Látogatás a II. Dél-dunántúli Képzőművészeti Tárlaton

Színek, színek és színek... Égő vörös, meg feketébe hajló kék, a zöld száz variációja, kiabáló sárga, komor fekete és megint vörös, meg kék. Hajszál vékonyra és merész vastagra húzott kontúrok, színfoltok renaissance-i finomság, egymásba folyó, majd félelmetesen durván kiabáló színfoltok.

Széles skálájú témavilág: vízpart, táj, csendélet, béke, rettenet, portrék, házak, tavasz, zene, horgászok, illusztrációk.

Próbálkozó kedvű technikai megoldások: monotypia, olaj, tusrajz, olajpasztell, olajgrafika, fametszet, gouache, tus-aquarell, filctoll, pasztell, színes tus, meg kerámia.

Huszonöt művész, úgy hatvan műve. Bérczes Gábor, Bizse János, Honthy Márta, Martyn Ferenc, Németh János, Plathy György, Ruisz György... a dél-dunántúli tárlatlátogató közönség előtt mind meganynyi ismert név. S közöttük három képpel a Tolna megyei Lázár Pál és Staub Ferenc.

A tárlatról egy-egy szó, mondatfoszlány, mint a látható képeken az egymás mellé vetett színek. A dél-dunántúli képzőművészek első tárlata 1964—65-ben bejárta Tolna, Somogy, Zala és Fejér megye városait. Sokan tekintették meg, sikere volt.

Azóta két év telt el. S ez a két év sokoldalú, eleven művészi tevékenységről ad számot. Sokrétűség, színes, elevén hangnem, egyéni mondanivaló és alkotásmód, kiforrott művészi ambíciók tárulkoznak ezen a II. tárlaton a látogató elé. S a sokféleség összességében egyenletességről, sajátos tartalmú elmélyültségről vall. Ezt az egységet a kiállítás szelleme teremti meg. Mintha minden egyes mű egy feladat érdekében született volna. S ez a feladat: tükrözni e kor szellemét...

E kor szellemét teljes valósággal és apró részleteiben. A technika lüktető világában élő ember sietését, az örök mozgást, az állandó cselekvést, az éles zajokat, az élmények tömegét, melyekhez néha egy-egy csepp rettenet is társul. S ehhez a mondanivalóhoz kellenek a színek, a néha riasztó formák, az élesre húzott kontúrok. Mindennapok megszokott élete, a művészben megfogant dunántúli tájak tüneményes tisztasága, a lélek belső rezdülései, egy-egy hallucináció, véletlenül elkapott röpke pillanat emléke, rikoltó fények gigászi varázsa, leheletfinomságú életkép és egy születő elképzelés tömör vonalú vázlata... A világból egy rész, amelyet szemünkkel és elménkkel átfoghatunk, és egy kis epizód, amelyet abban a pillanatban talán nem is vett mindenki észre.

Két esztendő sem egy művész, sem egy képző-művész-társulat életében nem nagy idő. Ez a jelenleg Kaposvárott megrendezett kiállítás azonban tanúbizonysága annak: mit jelent az alkotóművész számára a lehetőség, hogy találkozhat a közönséggel. A két év lemérhető — mert lemérhető —, fejlődése elsősorban ennek a találkozásnak köszönhető.

MÉRY ÉVA

egy évvel ezelőtt még a „Bol-
elnöke volt.

sak prédikálni tudott a boldog-

ı miniszoknya? Sehol.
áról beszélgettem a minap So-
lasz filmszínésznővel.

— mondta —, hisz viselőjének
ással felmérhetik a férfiak.
gy falatban nyelné le az egész

ztem az utcákon. Óriási fala-
öcögtek, cammogtak. Tényleg,
megakadna az ember torkán?

ra, hogy mi történhetett a
ben? A női foglyok harminc

, de mindent elvetettem.
dt azon, hogy a börtönben

ztelettel:

Vitéz Johannes Hár

költött pénz 754 mi
tett ki. Évente 52 eze
pírt és 15 ezer tonna
tot adok. Három kü
részből állok: két pa
és a facsiszolóból.

— Két szovjet gyár
pírgépemhez hasonló
dött eddig az országba
egyenként száz méter
Súlyuk 1500—1500 to
mális gyártási sebességük percen-
ként 400 méter, a kikerülő papír

macellulóz-gyártó „bátyámmal"
együttesen, ipari tanulóinkat is

A szovjet papírgyártó gépsor munka közben

Már csomagoljá

Bérces Károly János

Bérces Károly János tervező
és kivitelező építőmester, XIV.
Erzsébet királyné-útja 30. b.
496-657.

Bp. 1940. sept.
1942 jan

Bérces László,

Óvodai játékházak Egressy út 182.

1-4 és 16 ábrák: Tervezték: Bérces László, Bolla Ákos, Horváth Róbert.

Építették: a tervezők és Krizsán András

1—4. és 16. ábrák:
Egressy út 182.
Tervezték: Bérces László, Bolla Ákos, Horváth Róbert.
Építették: a tervezők és Krizsán András.

Magyar Építőművészet, 1986. 1, 28-29-old.

Bércesi Győző

"Illusztráció" c. müvének repr.-ját hozza a lap.

Élet és Irodalom, Bp. 197o. febr. 28.
XIV. évf. 9. sz. 11. lap

Bércesi Győző
festő

M. DK.

Collage-ok, tusrajzok szerepelnek a
tárlaton, Műveinek címe: „Bányászok"
„Cigánytánc", „Egy" portréja.

Losonci Miklós: A Központi Fizikai Kutató Intézet...
Művészet, 1969. február – 41 lap

megjelenia

Berch Adalbert

soproni puskaminves

1818 - örvegjetől Kayser János puskaminves vesszi át a műhelyt.

Csathósl

raim Keyser.

BERCHARDT ANDRÁS /

pécsi szobrász, a második pécsi szentháromság szobor alkotója.

Vörös Márton: A Széchenyi ~~xxx~~ tér regénye. Pécs, 1963.
/ Mesélő pécsi házak /

/50

Berchner Baltazár

1739.

l.

Mihalikpesti ómnüvels

20. l -

VASARNAP

2

Kat. Sarlós B. A.
Prot. Ottokár

O görög

A hold kelte 16.01 nyugta, 1.30 óra.

19. Judás a.

HÉTFO

3

Kat. Min. sz. p.
Prot. Kornél

2 1/2

A hold kelte 17,09 nyugta, 2 01 óra.

20, Metódpk.

KEDD

4

Kat. Ulrik pk.
Prot. Ulrik

A hold kelte 18.18 nyugta, 2 37 óra.

21. Julián

SZERDA

5

Berchmer Balthasár

ónműves Pest

1739.

Michalik pesti ónműves

20. l.

Festészet

Önálló táblakép

Kapornak, Berchtoldt olajfestménye

A rch. Közl. 1876. X. 23

Berchtold

M.D.K.

1772-ben Pozsonyban 24 rézhet és két szo-
fát csináltatott.

18 l.

Péczely Piroska: A keszthelyi Festetics kastély és belső berendezése.

Mdk

Berchtold pozsonyi mester

Festetics Pál részére 24 zeket és két szofát vörös selyemdamaszt kárpitozással készít, ugyan ilyen falkárpitot.

Magyar Műemlékek, Kesztelely Műemlékei
1962. 97. l.

Berchtold, Jörg

ötvös

Gentmüeml.

245. l.

Lopron

Cv. templ. XVII

ötvösmü

Budapest, 1916. junius hó 16.

ternek f. é. junius hó 16-án
állampénztárhoz intézett

— 272 Kor 88 fin

IFIZETTETETT
MAGY. KIR. ÁLLAMPÉNZT IX. ker,
pest, 19 11 év julius hó 5 én

llami levéltárában őrzött s régi ma-
k másolatai III. sorozatának költsé-
:/ K 88 f-t engedélyezvén, utasitom
et a Műemlékek Orsz. Bizottsága el-
számolás kötelezettsége mellett,
lt alnaplójában kiadáskép számolja

Berchtold dukkos gróf
ausztedvelő festő

l. Velencében Pannó-
nel, Pesten Pállikmal
tanult

Justh Zsigmond
naplója. Sajtó alá
renderte Halász Gábor
Bp. é. n. 361, 362. l.

Pállik Belától tanult
festeni
mul. 1862. dec. 20.
Gothai almanach
1866. 90. l.

Ptolemaios Münzpreise VIII. 125.

melk

Berci

Karikaturái: Képek szöveg nélkül.
Papírtakarékosság Görbe
Jenővel

Magyar Grafika, 1962, 2 sz 127. l

Bercić Péter, képfaragó. A sebenicoi évkönyvek 1457—1476 években említik. 1457 nov. 19-én lépett házasságra Petrov Coitan sebenicoi lakos Simonetta nevű leányával, s ugyanekkor azt jegyzik fel róla, hogy Sebenicoban több ház és föld tulajdonosa. 1472 júl. 18-án a zárai szent Simon templom új homlokzatának elkészítésére szerződést kötött Valaress Mafei zárai érsekkel. E szerződésben kötelezte magát, hogy a régi homlokzatot lebontja, az újat pedig 800 arany dukatért kifaragja és megépíti. Ez a templom ma már nem áll fenn, de a mult század közepén gyönyörű oszlopai és az említett homlokzat romjai még meg voltak. B. tanítványai közül a sebenicoi évkönyvek a következőknek emlékét őrízték meg: 1. Radisev Balázs, aki szabad ember (homo sui juris) volt és 1460 nov. 13-án lépett be mestere műhelyébe. 2. Bartolov Tamás, sebenicoi lakos, aki 1472 márcz. 13-án mint 14 éves ifjú szegődött hozzá. 3. Radinojević György, sebenicoi lakos, akit 1475 febr. 4-én fogadott el tanítványául. 4. Kusunić Márton sebenicoi lakos, aki 1476 decz. 14-én lépett be műhelyébe.

Kukuljević-Sakcinski, Ivan: Slovnik umjetnikah jugoslavenskih. Zagreb, 1858—1860. 28. l.

52-62. 172. l

BERCK ácsmester

A siklósi Pál, a pesti Berack.de még Péter mester is saját segédeikkel dolgoztak,ezek tehát egyenként "műhely lyel" rendelkeztek. 197.old.

JÓÓ TIBOR-SZŐKY JÓZSEF: Kolcsva műemlékei 211.old

A Herman Ottó Múz.évkönyve, XIII-XIV. Miskolc, 1975

Hansz Berckhmann,ötvöstanuló

Erasmus Berckhman ötvös fia, Klement Jónás mostoha fia. 1653 ápr.2o.-án jelenti Kl.J., hogy H.B.-t bizonyos ideig magánál tartotta munkában, azután a nyitott láda előtt Leonhardt Georg Prunckh és Hansz Mihaÿ kebelbeli ötvösmesterek jelenlétében felveszik s nyomban felszabaditják.

Mihalik Sándor:Besztercebányai ötvösök a XV.- XIX.szban.
Muz.és Kvt.Ért. 1918. 41-53.l.

Bérces Gálor

1. Öreztek
Színes tus 220x330 mm

2. Radnóti M. illusztráció
Színes tus 210x135 mm

Pécs és Baranyakepzőmüveszeinek kiállitása

Bérces Gábor

1. Sikhlafal Színes tus 200x285

2. „Scapello" Színes tus 300x230

Pécs és Baranyakepzőműveszeinek kiállítása

Bérces Gábor

1. Virradat, Szines tus 190x300mm

2. „Forróhörek" Szines tus
190x300 mm

Pécs és Baranyakepzőmüveszeinek kiállítása

Béres Gábor

1. „Vörösherdálás" Színes hes
205 x 285 mm

2. „Kékherdálás" Színes hes
200 x 280 mm

Pécs és Baranyai képző-
művészeinek kiállítása

Bérces Gábor

1. „Köből követ" Színes tus
200 x 300 mm

2. Ifjak Színes tus 240 x 260 mm

Pécs és Baranyakepzőmüveszeinek kiállítása

Blanco Opaco

1. Vidrio liso 4mm Color Negro
   200 x 300 mm

2. Vidrio Blanco Liso 4mm 200 x 200 mm

Bérczes Gábor

Kiállítása lesz a Janus Pannonius Múzeumban

N.N.: Elkészült a pécsi kiállítások programja

Dunántúli Napló 1971 I. 7

Bérces Gábor

1. Hegygerinc Monotipia
200 x 275 mm

2. Korallszirt Színes tus
300 x 200

Pécs és Baranyakepző
műveszeinek kiállítása

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-008, 337-748, 340-726

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

1971 APR 2

Készülődés a siklósi symposionra

A Siklósi Képzőművészeti Alkotótelep és symposion vezetősége ez évben először pályázati úton döntött a művésztelep munkájába bekapcsolódó művészek névsoráról. A pályázatra 52 magyar képzőművész küldte el jelentkezését. Közülük 36-an vehetnek részt a nyár folyamán az alkotótelep munkájában. Rajtuk kívül 10 külföldi képzőművészt várnak Siklósra: Bulgáriából, Csehszlovákiából, Franciaországból, Jugoszláviából, Lengyelországból és a Szovjetunióból.

Újszerű az is, hogy a kétszer hathetes turnusban — május 15—június 28 illetve június 26—augusztus 8 között — terveiket kőben megvalósító művészeket várnak a Gyimóthy-villába. Korábban ez idő alatt a legkülönbözőbb képzőművészek dolgoztak a művésztelepen. A kőbánya területén elkészíthető alkotások legkisebb méretét is előírta a pályázati kiírás (minimum 150 cm), tehát elsősorban monumentális plasztikai tervek megvalósítását várják a résztvevőktől.

Augusztus 8 és október 16 között a telep eddigi hagyományainak megfelelően festők, grafikusok, iparművészek, szobrászok együtt dolgoznak a művésztelepen. Június 26—27—28-án valamennyi résztvevő számára háromnapos program lesz, amelyen értékelik az addigi munkát, ismertetik a környező országok symposionjait, szakmai előadásokat és vetítéseket tartanak.

Az évek óta visszatérő művészeken kívül (Bérczes Gábor, Bocz Gyula, Erdős János, Orosz János, Seregi József, Vida Dezső) új résztvevői is lesznek az idei symposionnak: Bencsik István, Bertalan Sándor, Deim Pál, Korniss Dezső, Kő Pál, Szentirmai Zoltán, Sziráki Endre.

A résztvevőkről, a telep kiállításáról 1972-ben az eddigiekhez hasonlóan dokumentumkiadvány jelenik meg.

◆

vődnek folyamatosan az utóbbi hat-hét évben a pécsi egyetemek és főiskolák, valamint külföldi társintézményeik között.

A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kara négy ország egyetemével épített ki közvetlen kapcsolatot az utóbbi években. Cserepartnerei: a Krakkói Jagelló Egyetem, a Pozsonyi Komensky Egyetem, a Kolozsvári Babes—Bólyai Egyetem és a zágrábi egyetem jogtudományi kara. A pozsonyi egyetem 28 napos ösztöndíjkerete alapján évente két-két fiatal oktató utazhat ki s ugyanennyi jöhet Pécsre, tanulmányútra. Ezzel együtt mintegy 135 napot tölthetnek évente külföldön a tudományos munkára induló előadók, egyetemi tanárok. Számos esetben alkalomszerűen is elutazik a jénai, hallei, berlini, lipcsei egyetemre egy-egy jogelméleti, államjogi, államigazgatási, jogtörténeti vagy más téma kutatója. Hasonló alkalomszerű tanulmányúton — pályázat révén — szocialista országokban tizenöten vettek részt az elmúlt évben. Ugyancsak pályázat útján vették igénybe 1970-ben az

Bérces Gábor, grafikus

Nemzetvári vónakok

Magyar Ifjúság, 1970. VIII. 7. 14. l.

Bérces Gábor

Hegygerinc repr.
monotypia 200x275

Pécs és Baranya képzőműveszeinek kiállítása

Béres Gábor

Kékkendős repr.
vegyes fes 200×280

Pécs és Baranya képző-
művészeinek kiállítása

Bérczes Gábor
grafikus

Pécsi művén „A pécsi és kaposvári grafika" c. kiállítás szerepelt.

Dunántúli Napló 1968 VII. 20. 5.

Bérczes István

és Gnädig Miklós terveztek a tihonyi hajóállomást. 1960. 490. p. reprodukció.

Merényi Ferenc: Az magyar építészet 1867-1967. Budapest 1970

1471

Bérczes István, építész

Farkas Tibor: Ahogy én látom a Balaton-vidéki harminc épít. I. rész.

Építész: Bérczes István és Szittya Béla.

Tihany, alsóközpont és üzletsor. |repr.|

Magyar Építőművészet, 1988., 2., 47-old.

Bérnes László, építész

A Magyar Építőművészet 1988. évi Tályázata.

Jelenkori Építészeti Múzeum. (említve).

Építész: Kovács Csaba, Bérnes László.
Budapest.

Magyar Építőművészet, 1989. 1-2 szám, 114-old.

BÉRCES LÁSZLO épitész

Aláirója a Hivjuk életre az épitészkamarát. c. felhivásnak. ld. Magyar Hentez 199[illegible]. márc.14. 4.p.

102/54
JÓKAI Mór: Fekete gyémántok. Regény. 1-3. köt. Bp: 1878, Pfeifer. 1 db. 15 cm.

103/17
JÓKAI Mór: Fekete gyémántok. [Regény.] Bp. 1968, Szépirod. K. 523 p. 19 cm.

104/39
JÓKAI Mór: Följegyzések. (Sajtó alá rend: Péter Zoltán, Péterffy László.) 1-2. [köt.] Bp. 1967, Akad. K. 2 db. 20 cm.
/- - összes müvei./
Kritikai kiad.

105/37
JÓKAI Mór: Följegyzések. (Sajtó alá rend: Péter Zoltán, Péterffy László.) 2. [köt.] Bp.

Bércesi Győző, festő

□ BÉRCESI GYŐZŐ festőművész képeiből nyílik kiállítás ma este 6 órakor a Ferencvárosi Pincetárlat helyiségében.

— □ Bércesi Győző — 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. okt. 18.

Lelátó / *Grandstand*

CONSTRUMA NAGYDÍJ '99

DUFA

ISO 9002

NEMZETKÖZI MINŐSÉGBIZTOSÍTÁSI
SZABVÁNY SZERINT TANÚSÍTOTT
GYÁRTÁSI RENDSZER

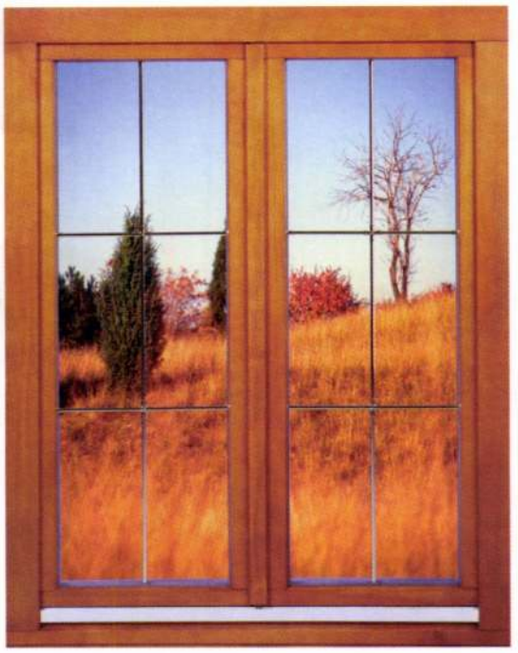

DUFA FAIPARI ÉS ABLAKGYÁRTÓ KFT

Kecskemét, István király krt. 24. tel.: 76/414-790, 414-870 fax: 76/482-144
Budapesti iroda: 1149 Budapest, Pillangó park 7-9.; tel:/fax: 222-2740 kedden és csütörtökön 9-15 óráig
e-mail: dufa@mail.matav.hu; www.iridium.hu/dufa

Bérces László emlé

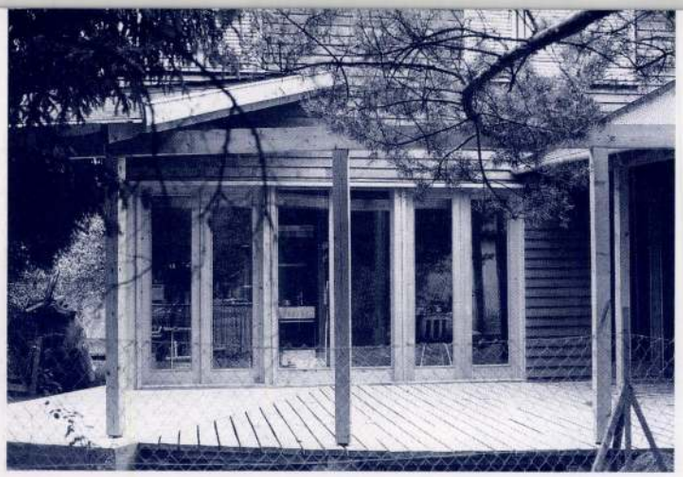

Építész: Bérces László

Hétvégi ház Észak-Magyarországon

Festői fekvésű kis település a Börzsöny peremén, távol a felkapott üdülőhelyektől, faluszéle, új beépítésű terület, dombok, lankák, erdő, nyugalom. Az épített környezet kontextusa nem köti a tervező kezét, ha szerencséje van és megbízója engedi, szabadon dolgozhat, követheti belső iránytűjét. Bércesnek itt ideális megrendelővel volt dolga, aki értelmes programot adott – ami még egy hétvégi ház esetében sem kicsinység – és hagyta, hogy az építész tegye a dolgát. Ő pedig a kis feladatot is komolyan véve nyúlt ceruzájához.

A manapság megszokott szűk telken álló, alápincézett, emeletes faház józanságot, rendet, skandináv puritánságot sugároz, kerüli a fölösleges magamutogatást, nem versenyez, nem reprezentál, nem kíván többnek látszani, mint ami valójában. Ez a szerénység ma különösen megbecsülendő, hiszen úgy családi ház-, mind üdülőépítészetünkben se szeri, se száma az ízléstelen, pazarló monstrumoknak. A nagy és sokszor jól megoldhatatlan építési programokat az építész rendszerint rossz lelkiismerettel teljesíti, s az eredmény is ennek megfelelő.

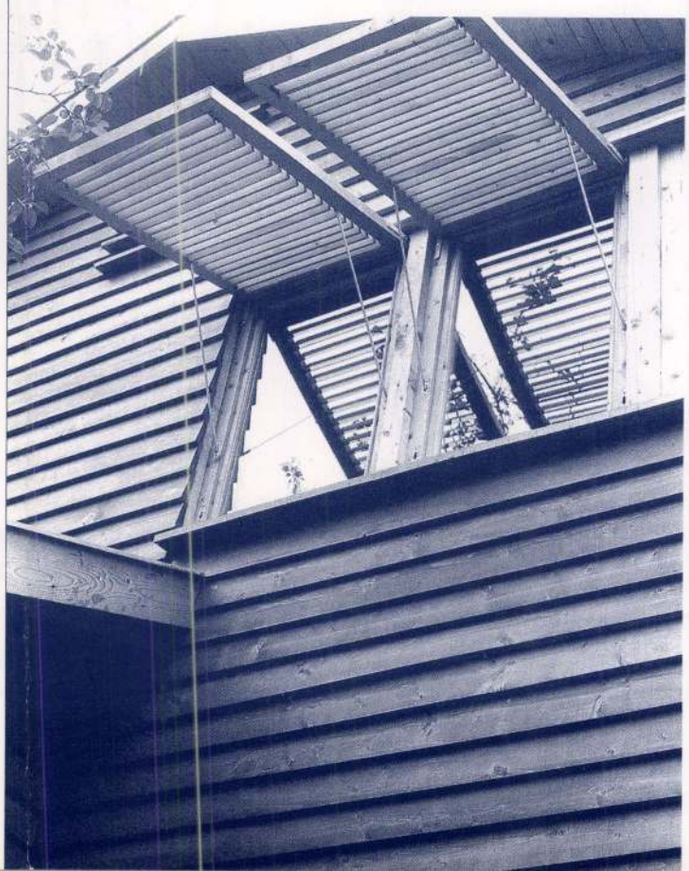

FOTÓ: BÉRCES LÁSZLÓ

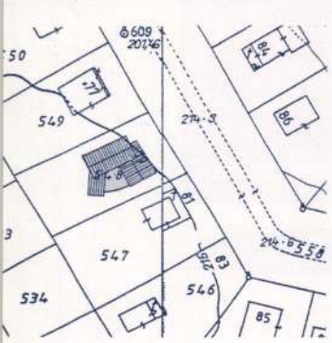

Helyszínrajz / *Site plan*

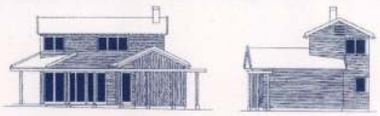

Homlokzat / *Elevation*

Emeleti alaprajz / *First floor plan*

Földszinti alaprajz / *Ground floor plan*

A vízszintes, lamellás deszkaburkolat egységbe fogja az arányos tömegképzésű épületet, s ezt a cseresznyefa-piros színezés és a tetőfedő tegola canadese zöldje finoman tagolja és erősíti is egyben. A külső határozott színei harmonikusan illeszkednek a nyílászárók és a belsőben uralkodó natúr fenyő halvány tónusához. Az ács- és épületasztalos munka minősége egészen rendkívüli, a vízszintes lamelladeszkázat a sarkokon olyan pontosan illeszkedik, mint egy jobbfajta kis yacht faborításának elemei, sehol egy takaróléc, a nyílászárók körül milliméteres pontossággal sorakoznak a burkolódeszkák. A nívós kivitelezés tovább erősíti a ház szinte szigorú, fegyelmezett karakterét.

Bérces a magyarországi klímának és üdülőhasználati szokásoknak – tavasztól őszig, de főleg nyáron használjuk víkendházainkat – és persze a józan építészeti logikának engedelmeskedve, a teraszt teszi meg funkcionális központnak, erre szervezi a ház egész térrendszerét. A többi oldalán zárt, L alaprajzú épület a telekszinttől dobogószerűen megemelt, az étkezővel és a nappalival is egybenyitható terasz felé fordul, csak itt nyílik meg, de itt teljes magasságú üvegajtókkal, a lehető legjobban. Így a külső és a belső között sajátos építészeti minőség, intim karakterű átmeneti tér születik, az üdülés, a társas együttlét építészeti eszközökkel megteremtett helyszíne, amely valóban a ház értelmét adja. Tovább tagolja, finomítja a terasz „terét" az étkező előtti féltető, az előtte futó, az épület-egész szigorú rendjét némileg oldó, egyszerű, négyzetes keresztmetszetű faoszlopsorra támaszkodó íves gerenda, ez azonban a délkeleti épületszárny végfala elé érve, s elvesztve a terasz előtti virtuális térhatároló funkcióját, kissé szárnyaszegetten áll a ház sarkán.

Az épület belső térszervezése tökéletesen racionális, szinte az Adolf Loos-féle *Raumplanung*ot idézi. Bérces a kicsiny háztérfogatban veszteség nélkül helyezi el az egyes helyiségek, szobák kubatúráját. Még az érthetően szűk lépcsőteret is nagyszerűen használja ki: az emeletre érve teljes belmagasságú, ezen a helyen váratlanul nagy fényt adó ablakkal nyitja fel az egyébként meglehetősen zárt északnyugati homlokzatot. A kis alapterületű ház belső térképzése nagyvonalú, józan és logikus: a földszinti, egyterű nappali meglepően tágas, s a konyhához és az étkezőhöz hasonlóan, a terasszal együtt létezik, ide kilépve pedig nem „kint" érezzük magunkat, hanem mintegy a belső folytatásában haladunk tovább. A földszinti helyiségek padlójának vörös mészkő burkolata újabb színt visz a finoman, ízléssel színezett házba. A terasz étkező részének burkolata fehér mészkő, mellette pedig hangsúlyos, széles közökkel, hajópadló módjára rakott akácborítás folytatja a nappali terét a külsőben.

A kicsiny, mégis nagy épületekhez méltó műgonddal kidolgozott, kiérlelt, építészeti önfegyelemmel tervezett víkendház – azt hiszem – példaként szolgálhat megrendelők és építészek számára egyaránt.

■ SULYOK MIKLÓS

FOTÓ: MEZEY PÉTER

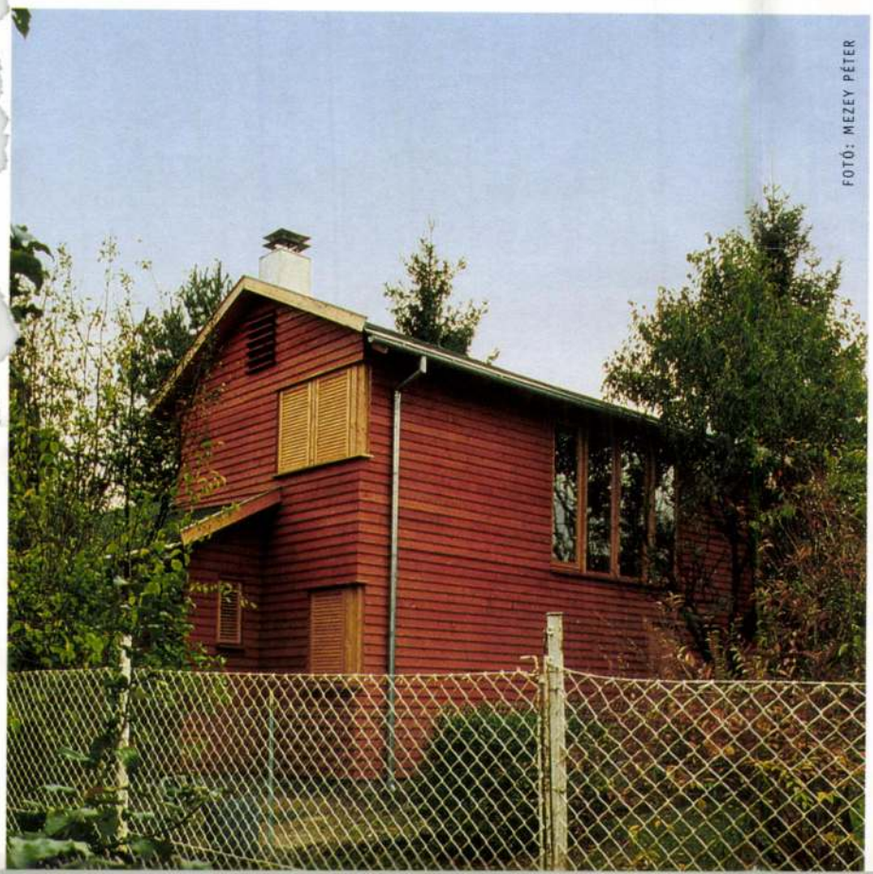
FOTÓ: MEZEY PÉTER

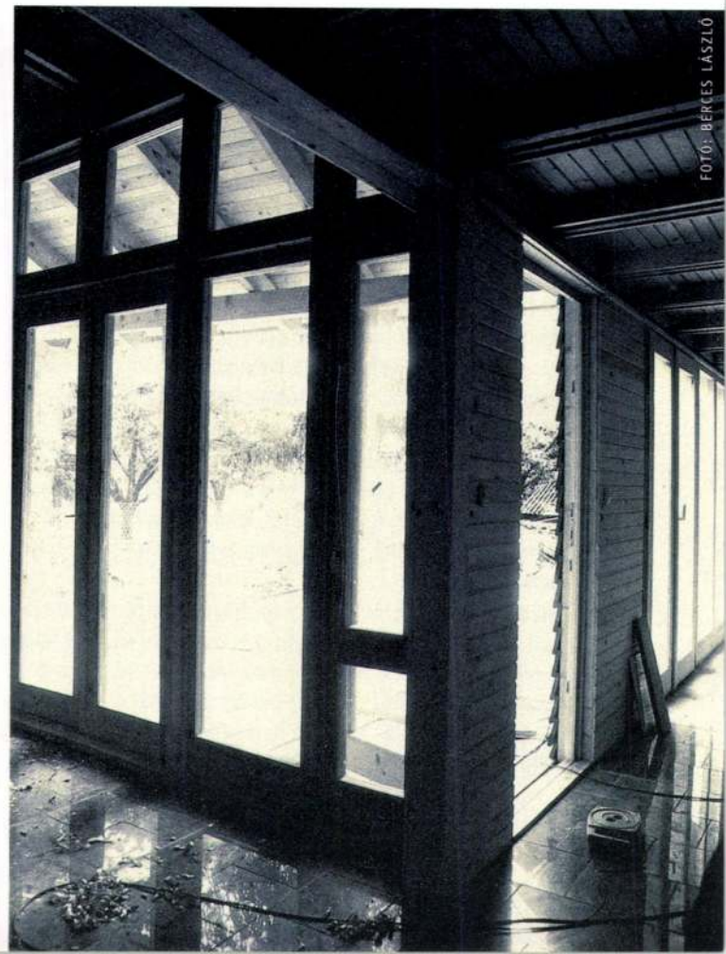
FOTÓ: BÉRCES LÁSZLÓ

Tükör által, világosan

A Bécsi út és a Laborc utca sarkán, az ERICSSON (egykori Radelkis) igényesen és értő módon megújított székháza alatt, kicsi, példaértékű módon átalakult ó-új épület áll. A Multi Kft. bemutatóterme, melyet Kőnig Tamás és Wagner Péter terveztek, munkatársaik Országh Attila és Fixek Mónika. A klinkertéglás épület földszintes tömegét, a középrizalitos, késő 19. századi főhomlokzat összképét az áttervezés hűen megtartotta.

Ipari vagy kórházpavilonnak néznénk, ha nem állnának az oromfal csúcsán Mózes kőtáblái. A ház a régi óbudai zsidó temető szertartási épülete volt, egészen 1922-ig. A sírköveket ekkor vitték át a külső Bécsi úti temetőbe, ahol a viszonylag új temető az innen áttelepített, 18. századi sírkövektől azonnal ódon hangulatot kapott. Innen került át például a világhírű óbudai Mózes Münz rabbi sírja is. E ház átalakulása tehát nem része annak a szomorú országos sornak, amelyből az elárvult zsinagógák és más zsidó épületek típustörténeteit szégyenlistára lehetne fűzni.

Nem építészeti kérdés, jó-e, hogy az épület most bemutatóterem lett? Volt már fordítva is, a Garay utcai MAZSIKE kulturális célra használt helyiségei egy megszűnt imaházban nyíltak meg. De az imaház eredetileg a Rimer orgonagyár bemutatótermeként funkcionált. Adva volt tehát egy pusztulásra ítélt épület és egy beruházó, akik ezúttal rátaláltak az építész-teamre, amely magas színvonalon volt képes megoldani az etika és engedélyezés szempontjából egyaránt kényes feladatot.

A Kőnig és Wagner építészek cég műemléki felújítások Europa Nostra díjas specialistája. Mint tervezők, most egyetlen magabiztos ötletre alapozták elképzelésüket: az egykori épület haránt-tengelyén tükörburkolatú pengefalat építettek. A házzal szemben állva a tükörfal egyrészt megkettőzi a régi épületrészt, képi teljességet mutat. Úgy, hogy abban az égbolt felhői vagy a környező fák lombja is megkettőzve őrzi a domboldalhoz simuló egykori szertartási épület békéjét. Másrészt, ha oldalról tekintünk a házra, a pengefal nem a harmónia, hanem az ellentétek kapcsolóeleme: elöl áll maga a régi tömeg, amelyhez hátul egy merőben más architektúra illeszkedik. Az első tér a bemutatóterem, látható fedélszékkel és a lépcsőtérhez kapcsolódó nagy kerettel, ami kívülről a pengefalként jelenik meg. Ez a keret szinte színpadnyílás, amelyben a „díszlet" egyetlen lemezműként megépített, elegáns egykarú lépcső. Ezt a lépcsőt üvegfolyosó öleli körül, azt még nappal is szinte szcenikai fényhatásokkal emelve ki.

Hátulról, a kert felől tekintve az épülettömegre, a tükörfal ezt a kötőelemként funkcionáló üvegfolyosót is megduplázza és a félnyereg fedést oromfallá növeli. Azaz a főhomlokzat oromfalát 90 fokkal transzformálva, virtuálisan megismétli: mert az oldalszimmetriát a hátsó új épülettömeg tükörképe teljesíti ki. Ahogyan az első tükör a főút felől a régi tömeget kettőzi meg.

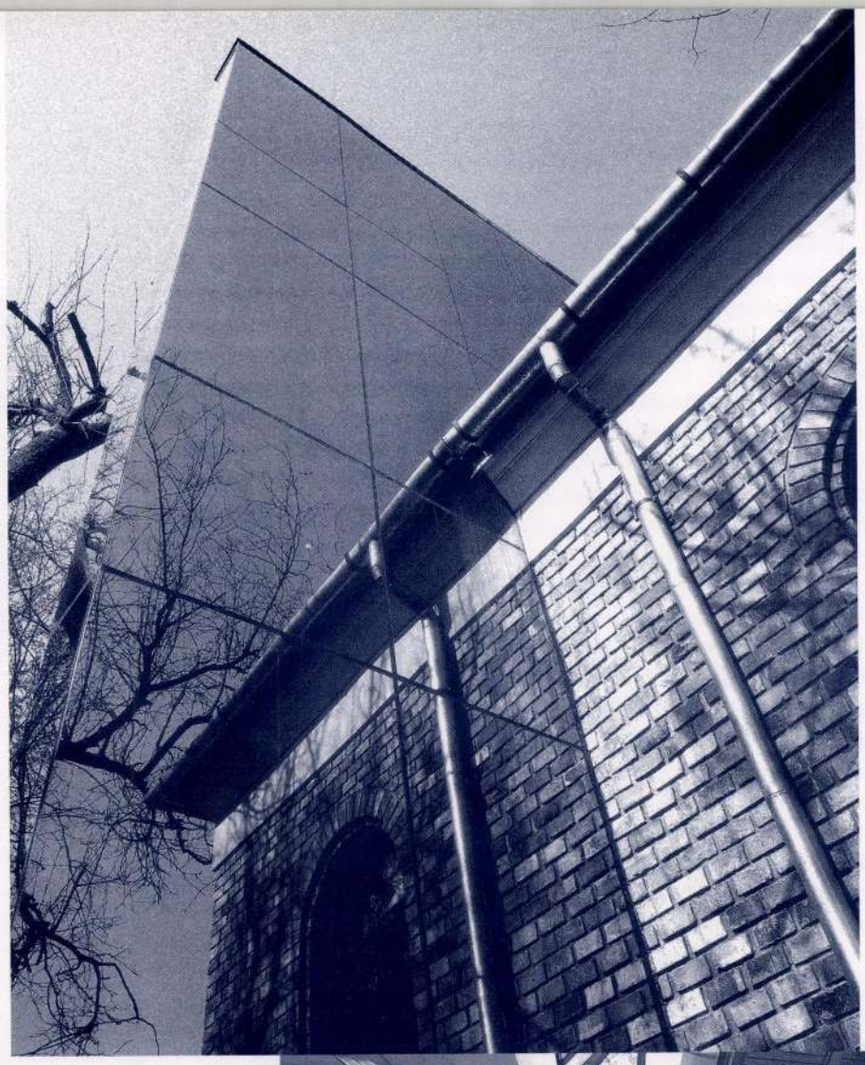

FOTÓ: LUGOSI LUGO LÁSZLÓ

BÓ GÁBOR

A hátsó traktus kubusa egyetlen hasáb, vagyis az első régi szárny magastetős, háromosztatú homlokzatával szemben a legegyszerűbb téralakító eszköz. A kontraszthatást fokozza, hogy az itt kétszintes új házrész irodaablak nyílássora nem is tengelyekre szerkesztett, hanem egymáshoz képest kötésben kiosztott. Inkább a „fal" őstípusát idézik, nem pilléreket és gerendákat. Az első szárny klinkertégla architektúrájához képest a lehető legegyszerűbb fehér vakolattal a tervezők neutralitásra törekszenek. A világos falon a mélyre húzott sötét nyílások szinte az egykori temető sírköveinek modulját idézik meg: a virtuális geometria eszközeivel indirekt módon – talán tudattalanul – emlékeznek.

Nyitva:
1975. október 17-30-ig
hétfő kivételével 14-19 óráig
vasárnap 10-12-ig és 14-19 óráig

ferencvárosi pincetárlat
budapest IX. mester u. 5.

budapest főváros
IX. kerületi tanácsa
meghívja önt
1975. október 17-én 18 órakor

bércesi győző

festőművész
kiállitásának a megnyitójára

A kiállitást megnyitja:
REDŐ FERENC
festőművész

FERENCVÁROSI PINCETÁRLAT

Jok nesetettel és
Quinte tisztelettel
25.8.17

SZÁRADÓ RUHÁK /1975/

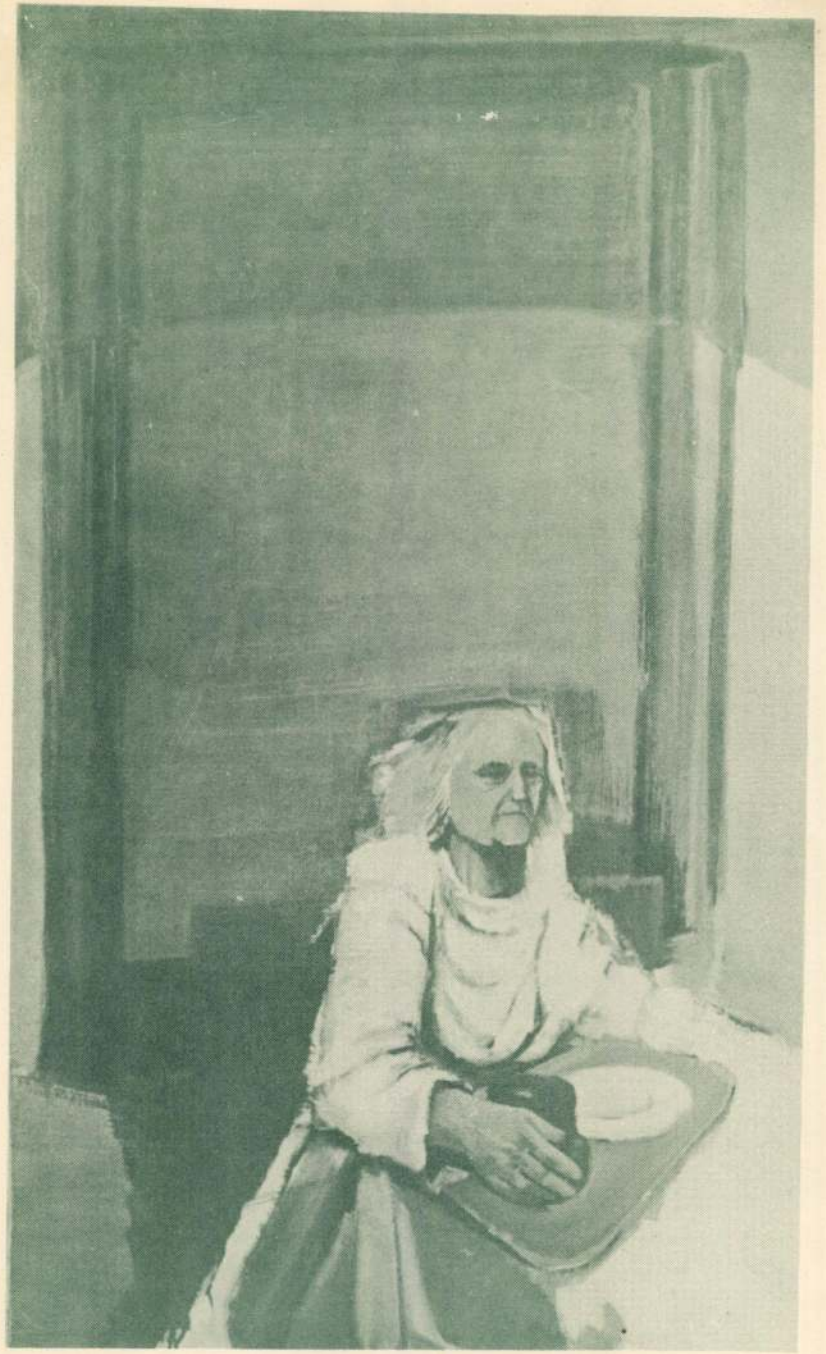

ÖREGSÉG /1970/

KÉPJEGYZÉK

1.	ÁLMATLANUL	60 x100	olaj
2.	NAGYMAMA	60x100	olaj
3.	MP.	45x70	olaj
4.	FARMERBAN	40x80	olaj
5.	VASÁRNAPI VENDÉGEK	100x120	olaj
6.	CIPŐK	60x120	olaj
7.	SZÁRADÓ RUHÁK	120x120	olaj
8.	ÉRTEKEZLET	130x180	olaj
9.	UTCÁN	120x120	olaj
10.	CSIRKÉK	80x100	olaj

BERCI László +

Presbiteri konferencia Bodajkon

Április 14-én délután körzeti presbiteri konferenciára hívogatott a harangszó Bodajkon. A mezőföldi egyházmegye nyolc gyülekezetéből 51 presbiter vett részt ezen a találkozón.

Az áhítatot *P. Tóth István* esperes az I. Kor. 15:58 alapján tartotta, buzdítván a presbitereket, hogy olyan magyar református keresztyének legyünk, akik buzgólkodnak az Úr munkájában. Legyen bátorítás, hogy Isten munkatársai vagyunk, s hogy fáradozásunk nem hiábavaló. Figyelmeztetett arra, hogy nem a magunk ügyét, hanem a Krisztus ügyét kell szolgálnunk, mert csak akkor igaz az ígéret: „Légy hű mindhalálig és néked adom az életnek koronáját."

Ezután az újra induló Pápai Református Kollégiumról hallottak beszámolót. A presbiterek felelősségüknek érzik, hogy a gyülekezeteket buzdítani kell az adakozásra, mert ez az áldozatvállalás annak reményében történik, hogy a hiányzó református értelmiséget – tanítókat, hitoktatókat, orvosokat, aktív presbitereket stb. – újra viszontlássák a gyülekezetekben. Nagyméretű adakozásra van szükség ahhoz, hogy a gimnázium 3 első osztálya kollégiumával együtt elindulhasson, de az adakozás mértéke sosem csak az anyagi lehetőségektől, hanem a szívbéli hozzáállástól is függ.

Ezután a II. Magyar Református Világtalálkozó előkészületeiről, a dunántúliakat különösen is érintő zánkai ifjúsági táborról és az 1991. június 30-án tartandó zárt ünnepségről hallgattak meg beszámolót. Erre a záró alkalomra a dunántúli gyülekezetek tagjait is várják. Jó volt arról hallani, hogy a szervezők nem csupán az emberi szervezettséget szeretnék biztosítani ebben a táborban, hanem az itthonmaradókat arra kérték: imádkozzanak, hogy Isten Szent Lelke munkálkodjék az előadók, az igehirdetést végzők, a szervezők és a jelenlévők szívében. Hálatelt szívvel és egyben Isten könyörülő kegyelmét kérve készülnek erre a találkozóra, mely református örökségünk ápolása és a Krisztushoz vezetés lehetőségének egy módja.

Az esperesi tájékoztató szólt arról, hogy az egyházmegye a kis gyülekezetek egyházmegyéje. Ezért különösen szükség van az egymásra való odafigyelésre és az egymás terhe hordozására. Nem csupán büszkének kell lenni reformátor őseinkre, hanem méltóképpen kell Isten ügyéért elöljárói példamutató életükkel szolgálni gyülekezeteikben. Példamutatásuk vonatkozzék templombajárásukra, adakozásukra, a munkában való részvételükre, de a presbiter lelkipásztorával együtt felelős a hívek hitbeni gyarapodásáért is.

Az esperesi tájékoztatóban hallottak még az egyházmegye életének fontosabb eseményeiről. Az egyházmegye ismét szervez hittanos gyermekeinek nyári táborozást Bodajkon.

–h–n

Gyülekezeti szeretetotthon Kiskunfélegyházán

Örömmel és Isten iránti hálával számolunk be testvéreinknek arról, hogy Kiskunfélegyházán megkezdte működését az első gyülekezeti kezelésben lévő szeretetotthon. 1990 októbere óta gondozunk rászoruló idős testvéreket abban az épületben, amit egy kedves presbiter testvérünk, *Horváth Mihályné Katinka néni* adott az egyháznak erre a célra. Ebben a nagyobb családi házban, három szobában, összesen 10 személy számára tudunk otthont biztosítani. Ilyen jellegű kicsiny, családias, gyülekezeti kezelésű otthon az elmúlt évtizedekben nem működött egyházunkban. Lakóinkat folyamatosan vesszük fel. Jelenleg hat asszonytestvérünk él itt. A még szabad négy helyre további jelentkezőket várunk.

Címünk: Református, Evangélikus Egyesült Protestáns Egyház, 6100 Kiskunfélegyháza, Wesselényi u. 7.

Damásdi Dénes
ref. lelkész

Orgonaavató Kiskőrösön

Mindig hálaadással olvasom a Reformátusok Lapjában, amikor egy-egy gyülekezet valamivel gyarapodik, épül és szépül. Ezzel az érzéssel bizonyára nem vagyok egyedül, ezért szeretném megosztani örömünket a lap olvasóival, mely példaértékű lehet mások számára.

Kicsiny gyülekezetünk nagy ajándékkal, egy elektronikus orgonával gazdagodott. *Albert Pál* evangélikus presbiter testvér és *felesége*, aki református gyülekezetünk hűséges tagja, Isten iránti hálából adományozták a hangszert, ezenkívül az úrasztala alá egy szép szőnyeget, valamint az orgona és a szószék mögé lambériát. A nem mindennapi áldozat értéke 200 000 forint.

Az orgonaavató istentisztelet április 14-én népes gyülekezet előtt volt. Eljöttek a ma már másutt lakó reformátusok éppúgy, mint a helyiek, sőt a más vallású testvérek közül is sokan ünnepeltek velünk. A lelkipásztor imádsága után, az I manuálos, pedálos, 23 regiszteres hangszert *Tóth László* szólaltatta meg művészi játékkal mindnyájunk örömére. Az Isten dicséretére buzdító igehirdetés után a gyülekezet nevében *Bácsy Lajos* presbiter, majd a lelkipásztor mondott köszönő szavakat az ajándékozó házaspárnak értékes adományukért, Isten áldó és megtartó kegyelmét kérve életükre.

Ezen az ünnepélyen boldogan és meghatottan hallgattuk tovább az orgonamuzsikát, énekeltük az Istent dicsőítő zsoltárokat, abban a reménységben, hogy gyermekeink, unokáink is ugyanezt teszik majd ezen a helyen nemzedékről nemzedékre.

Ifj. Bagi László

Zoltán Énekkar Svédországban

ször szolgáltunk egy-egy istentiszteleten 2–3 alkalommal is, a nagyheti és húsvéti ünnepekhez illő kórusmű-csokrokkal. Sok helyen a régi templomok környékén ún. templomházak vannak. Ide csak ünnep előtt jönnek lakni néhány napra a hegyekben, erdőkben és a tengeren dolgozó gyülekezeti tagok. Máskor üresen állnak a festői szépségű, szépen berendezett kis faházacskák, ahol még régi, fával fűtött konyhai tűzhelyet is láttunk hangulatosan lobogó tűzzel. Egyébként mindenütt villanyárammal fűtenek. Húsvét hétfőjén együtt vacsoráztunk a bodeni hívekkel. Svédországban szinte államvallás az evangélikus egyház. Csodálatos élmény volt az úrasztala körül térdelve venni a két lekész kezéből az ostyát és a bort. 15–20-as csoportokban vették a szent jegyeket a hívek.

Külön örömünk volt, mikor koncertet adhattunk. Mindenütt nagy szeretettel fogadtak bennünket a jól fűtött, legtöbbször lenyűgözően szép, modern templomokban. *Illés* nevű magyar építész tervezte a legszebb modern templomot s ennek nyomán országszerte több középületet tervezett. Egyik alkalommal svéd ifjúsági kórussal volt közös hangversenyünk. A maguk modern – számunkra a templomban kissé szokatlan – stílusában éneklő ifjak a koncert után nagyon jól összebarátkoztak velünk a templom alagsori kávézójában, ahol összevegyülve vacsoráztunk. Ilyen koncert utáni kávézás mindenütt elmaradhatatlan volt.

Nem szűkölködtünk a legkülönbözőbb élményekben. A lakások előtt taxióraszerű kis állványokból két kábelen állandóan üzemmelegen tartják a motort és külön fűtik az autó utasterét. Megnéztünk egy hatalmas, 400 000 lóerős, toronymagasságú jégtörő hajót. A kapitány szerint ma ez Európa legmodernebb ilyen hajója.

Pitea, Lulea, Boden, Kalix, Öjebin városokban adott koncertjeink között még sok látnivaló várt bennünket. Kirándultunk a méteres hóval borított tengeren két km-re lévő szigetre. Visszajövet a parton egy – a csoportunkhoz csatlakozó – svéd kiskatona (tiszteletünkre a legszebb katonai ruhájába öltözve) a jégen rakott tábortűznél várt forró kávéval és a parázson pirítottuk a nyársra szúrt falatokat. Piteaban tűzoltó laktanyát látogattunk meg, ahol kimondottan fényűző életkörülmények között élnek a szolgálattévők. Egyszemélyes kényelmes szobák, tornaterem, edzőterem mindenféle mozgás gyakorlására, szalag, amelyen különböző sebességgel futhatnak helyben, szupermodern konyha. Nem laktanya, hanem egy elsőosztályú szálloda benyomását keltette. Énekkari zászlónkra a gyülekezetek is és itt a tűzoltók is ajándékoztak egy feliratos emlékszalagot.

(Folytatjuk)

Kalocsay Ferenc

A tisztánlátás igényével

Hudozsnyik voltam a birodalomban

II.

(Az alábbi cikk első része lapunk április 28-i számában jelent meg.)

Új lakóhelyünket az útról letérve egy nagy, tető nélküli épületben jelölték ki. Ez a cári időben tisztiiskola volt. Kijavítottuk a tetőt, az ajtókat, ablakokat. Az udvart orosz módra rendbe tettük: elástuk az ott található háborús roncsokat. Pár hétig fát vágtunk az erdőben. A sok hulladék fa ellenére a szakácsok selejtes autógumival tüzeltek. A tábor egyrészét, németekkel vegyítve a Szmolenszktől 170 km-re levő Gvágyjinára vitték. Ezt a tábort a románokkal építtették, de velük nem találkoztunk. Egy épületbe kétszáz embert zsúfoltak.

A brjanszki erdőben vágtuk a fát augusztus elején. Három embernek hat köbméter fát kellett kivágni, megtisztítani, összerakni. Ez bizony nem kis munka volt. Fáradtak, kedvetlenek voltunk, az sem vidított fel bennünket, hogy egyik nap őreink boldogan kurjongattak: „Japanszki kaput!" Később tudtuk csak meg, hogy ekkor dobták le az atombombát Japánra.

A térdrekényszerített ázsiai országnak üzentek hadat a szovjetek, majd elfoglalták Mandzsúriát és a Kurili-szigeteket.

Amikor a téli szállás építésébe kezdtünk, már sok német is volt köztünk. Egyikük elmondta, hogy Berlinből hozták el. A házmester lehívta villanycsengőt javítani. Ott már várták, három hét múlva többezer kilométerre volt otthonától. Nem bírta soká, szökést kísérelt meg, de agyonlőtték ...

Csoportunkat kettéosztották, én visszakerültem Brantovkába. Szerencsére felfigyeltek a kézügyességemre, így mentesültem a nehéz munka alól. 60–80 cm nagyságú politikus portrékat kellett rajzolnom, különösen Zója-képből volt nagy igény.

Sajnos a fogságtól nem tudtam végleg elszakadni. Következő telünk különösen nehéz volt. Olcsára vezényeltek húszadmagammal, Szmolenszktől 70 kilométerre nyugatra. A tűzrevalót itt a hó alól kellett kikeresnünk. Az igazi orosz télben ha köptünk, az a levegőben megfagyva koppant a földre. Nem volt ritka a mínusz 30–40 Celsius fok.

Amikor olvadni kezdett, visszakerültünk Krasznibrba, ahol asztalosműhelyben adtak munkát, s ha kellett, rajzoltam.

1946 májusának elején ismét favágók lettünk, Moszkvától észak-keletre, mintegy 700 kilométerre, Brantovkában. Húsz–harminc magyar irtotta az erdőt hatszáz német társaságában ezen a háborút nem látott területen.

Balszerencsére itt húsz–huszonkét órások voltak a nappalok, úgy, hogy nem sok időt kaptunk pihenésre. Igazán sötét a két–három órányi éjszakánk sem volt. Ellátásunk a nehéz munkához mérten különösen kevés és alacsony kalóriájú volt. Hat olyan hetünk is volt, amikor a háromszori étkezésre zöld uborkát és paradicsomlevest kaptunk. Hullottak is az emberek. Ma már nem titok, hogy napi egy százalék volt a halálozási arány.

Jó magam is megbetegedtem, pedig előtte a legerősebb munkacsoportban dolgoztam. Először csak a gyengélkedőbe kerültem, de állapotom tovább romlott. Egy kis csoporttal a galicsi kórházba vittek. Mintegy ötszáz, zömében német beteg pihent itt. Azért csak pihent, mert gyógyszert nemigen kapott senki. Negyvennyolc kilósan vettek fel, az orosz nővér kétszer is megmért, nem hitt a mérlegnek. Utólag hallottam, hogy Brantovkában maradt társaim sem hitték, hogy valaha is találkoznak még velem. Legyintettek: „Bérci bácsi sem jön vissza hozzánk többet!"

A véletlen úgy hozta, hogy távollétemben is tudtam rajtuk segíteni. Mivel úgy-ahogy beszéltem a német nyelvet, szóba elegyedtem egy Helmut Mayer nevű antifasiszta gondolkodású tiszttel. Kérdésére tájékoztattam, hogy milyen volt az ellátásunk, mitől van olyan sok gyenge ember köztünk. Kérdezte, hogy vállalom-e, hogy ezt le is írom? Bár ez nagy kockázattal járt, megtettem. Lefordították németre, oroszra és elvitték. Az újonnan érkező betegcsoporttól tudtam meg írásművem eredményét: néhány nap múlva Moszkvából egy ellenőrző csoport szállt ki a táborba. Azonnal megkezdték az ellenőrzést: ki a konyhán, ki az irodán, mások az élelmiszerraktárban, a munkahelyeken. Délre az egész vezetőséget leváltották! Valamit javult a tábor élelmezése, a Honvédelmi Minisztérium kezelésétől a politikai csoporthoz kerültünk.

A brantovkai tábor örök emlék marad. Felvillanó képei ma is gondolataimban sorakoznak: Tovaris Csiszlenkó, ottani parancsnokom arca gyakran eszembe jut. Sokat rajzoltam neki is. Angolul, németül jól beszélt – politikai tiszt volt. Gyakran érdeklődött a magyarországi viszonyokról, a munkások keresetéről. Válaszaim hallatán csak a fejét csóválta.

Vagy eszembe jut az igazi tajga képe, az emberi építmények nélküli határtalan terület. Ha jó idő volt, gyakran zeneszót hallottunk. Talán a Vörös pipacs című balett zenéjének néhány üteme szólt a harmonikán. A percnyi hosszúságú dallamhoz számos szövegvariációt énekeltek, csodaszépen.

Sokszor eszembe jut egy meseszerű kép: fiatal nő, középkori szerkezetű kis malomkövet forgat. Őröl. Munkáját énekszóval kíséri. És ami a legfurcsább, a „malomkő" fából volt. Egy negyven centiméter átmérőjű rönköt dolgoztak ki simára, alsó része mintegy félméteres, forgó része talán tíz centiméter lehetett. Az őrlőrészt fémdarabokkal erősítették meg.

Szinte hallom az erdei utakon hallható jellegzetes kopogást: .–.–.....–. A faluban fellelhető néhány kis, alig két mázsás fekete-fehér tehénke őrzésekor kopogott a tehénpásztor egy deszkán. A tehenek pedig hallótávolságon belül maradtak.

És elérkezett június 4. Hihetetlennek tűnt, de közölték, hogy hazamegyünk. Amikor a vagon mellett felsorakoztunk, megtudtuk, hogy ezt is Moszkvába írt levelemnek köszönhetjük. Egy Csitadze nevű grúz őrnagy szólított meg: „Ugye, hudozsnyik, te írtál Moszkvába?" (A hudozsnyik általános értelemben vett művészt jelent.) Igenlő válaszomra mondta: „Na látod, azért mentek előbb haza!"

Bajtársaim ezt sose tudták meg.

A környéken akkor kezdték vetni csak a krumplit. A kruplinak, a káposztának mindössze tíz hét a termésideje. Szeptemberre már jönnek a fagyok, fel kell szedni a termést. A jó föld értékét a magas talajvíz is csökkenti. Mi már szerencsére ebből a termésből nem ettünk.

Tizennyolc tonnás vagonokba raktak bennünket, negyvenöten voltunk egy kocsiban. Többnyire éjjel mentünk, így az útból nem sokat láttunk. Mintegy három hét alatt értünk Máramarosszigetre. Itt kisebb vizsgálaton estünk át, majd Debrecenben volt a következő állomásunk. Ott már komolyabban vizsgáltak át bennünket, létszámellenőrzés után indultunk Pestre. Kaptunk egy szabadjegyet, meg gyorssegély címen öt forintot. Ettől ugyan nem gazdagodtunk meg, de kit érdekelt ez? Az orvosi vizsgálatot itt is megtartották. Olyan volt, mint bevonulásunkkor, egy kézfogásból állt. A nap emlékezetes volt, hiszen László napra esett. 1947. június 26-án érkeztünk végleg haza. Mondanom sem kell, mekkora öröm volt számomra, hogy viszontláthatom családomat. Mindenkit egészségben találtam. Igaz, sokat dolgoztak, mint utólag elmesélték. Ők többet tudtak rólam, mint én az ő sorsukról, mintegy 15 levelet kaptak tőlem. Nekem csak egyszer vett ki egy levelet az őr a táborba érkezett levéltömegből. A többit a tűzbe dobta. Azt a levelet édesanyám írta.

Alig tudtam elhinni, hogy leülhettem megszokott karosszékembe.

Mesélni és emlékezni. Hazaérkeztem.

(Vége)

Bérci László

Olcsa, téli munkahely. Bérci László rajza

Könyvet Kár

A Magyar Dorkas Szeretetszolgálat könyvgyűjtési akciót szervez. Többféle csatornán keresztül megindultak a könyvküldemények Kárpátalján élő testvéreinkhez. Ezek a küldemények szinte kizárólag a most megjelenő kiadványokból állnak. Kárpátaljai testvéreink számára viszont szinte teljesen ismeretlen az elmúlt 50 év Magyarországon és külföldön megjelent magyar nyelvű keresztyén irodalma. Szinte minden magyarországi keresztyén család könyvespolcán vannak nélkülözhető, vagy több példányban meglevő könyvek.

BÉRCI László

† 2007. nov. 15. 60 éves

temetés: Farkasrét 2007. okt. 2. 12.45

BERCINSKY, Anton

PLÁN KOŠÍC Z ROKU 1827 OD ANTONA BERČINSKÉHO

Jozef Duchoň

Z času na čas sa v múzejnom depozite objaví zbierka, ktorá vzhľadom na svoj fyzický stav len náhodou neskončila odpísaná v odpade. Takto bol po mnohých rokoch zabudnutia objavený vo fonde máp a plánov skrčený zdrap zašpineného ručného papiera, z ktorého sa vykľulo geodetické zameranie bezprostredného okolia mesta Košice so zakresleným návrhom ohraničenia mesta a pomerne rozsiahlou latinsky písanou legendou. Tento nenápadný dokument sa dostal do zbierok Východoslovenského múzea podľa prírastkovej knihy príležitostným zberom v roku 1978. Po opatrnom rozložení mal plán, zlepený z dvoch nerovnako veľkých archov ručného papiera bez vodoznaku rozmery, 1195 krát 984 milimetrov. V minulosti bol nešetrne a nepravidelne poskladaný štyrikrát po výške a osemkrát po šírke, na formát približne 15 krát 25 centimetrov. V miestach zhybov sa papier i kresba poškodili, na siedmich miestach vytrhli, pričom najväčší odtrhnutý a chýbajúci kus má rozmer zhruba 30 krát 25 centimetrov, ale pravdepodobne na ňom nebola žiadna kresba. V pravom hornom rohu bol plán napadnutý plesňou a v pravom dolnom rohu poškodený zatečením tak, že legenda zostala čiastočne nečitateľná.

Na rube plánu je celý rad značiek, čísel a maďarsky písaná poznámka. Úplne hore uprostred je tužkou písaný letopočet 1827, v pravom hornom rohu malá pečiatka s platnou signatúrou zbierky: "Múzeum Košice R - 24205". Vľavo nad zlepom archov je sépiové E a pod ním číslo 534. Toto číslo zodpovedá pôvodnému značeniu výkresov, ktoré bývali v minulosti uchovávané v Archíve mesta Košíc. Pod zlepom uprostred je hrubou modrou ceruzkou napísané 64 a vedľa vľavo škrtnutá 9 červenou ceruzkou. Dole vľavo je sépiová poznámka: Kassa Városa belső fekvesének környeit meneslégi rajzolata /voľne: Kresba ohraničenia rozsahu intravilánu mesta Košíc/. Uprostred pri spodnom okraji je ešte sépiová značka .II. A a červenou ceruzou napísaná číslica 59.

Na lícnej strane plánu je samotná kresba terénu okolia mesta v tenkej fazete rozmerov 1143 krát 934 milimetrov, kreslená na výšku formátu sépiou, so zvyškami jemneho kolorovania. Kresba je veľmi presná, realizovaná vlasovo tenkými čiarami, orientovaná severom vľavo. Sever je vyznačený aj neprimerane veľkou šípkou severky uprostred formátu papiera vpravo. Taktiež tenkými, no výraznými červenými atramentovými čiarami je doplnená kresba línií a objektov popísaných v legende. Na pláne je znázornené územie od hlavného toku Hornádu a jeho inundačného územia /pri hornom okraji/ po úroveň dnešnej Triedy SNP na Terase /pri dolnom okraji/ a od miesta dnešnej Nejedlého ulice /pro ľavom okraji/ po dnešnú Požiarnicku ulicu /pri pravom okraji/. Celkom teda plán obsiahol územie 3,43 krát 4,39 kilometra, čo je 15,0577 štvorcového kilometra.

Samotná kresba podáva vnútorné mesto iba ako prázdnu plochu, bez akýchkoľvek detailov. Zobraziť historické centrum zjavne nebolo účelom vypracovania tohto dokumentu.

Jeho plocha bývala kolorovaná žltou akvarelovou farbou, ktorá však už skoro úplne vybledla. Podrobnejšie sú vykreslené predmestia, kde je vyznačená zastavaná plocha, pôvodne kolorovaná jemnou ružovou lazúrou, komunikácie vedúce do nich z okolia /ale nie ulice!/, vodné toky, cintoríny a len výnimočne samostatne stojace budovy, všetko kolorované hnedou lazúrou. Bývalá koloratúra extravilánu nie je dnes viditeľná. Tok Hornádu je kolorovaný modro a jeho inundačné územie svetlozeleno, naviac je ešte aj husto vybodkované. Celé toto geodetické dielo sa zameralo iba na zobrazenie polohopisných javov a komunikačnej situácie najbližšieho okolia mesta a predmestí, nezaoberalo sa detailami a nemá výškopis. Na dvadsiatich dvoch miestach sú zakreslené javy latinsky popísané nasledovnými textami /poradové čísla sú doplnené kvôli prehľadnosti a pôvodný latinský text je presná transkripcia bez ohľadu na gramatiku. Slovenský preklad je uvedený kurzívou/:

1. Hernadus Fluvius /*Rieka Hornád*/, 2. Balneum /*Kúpele* - najstaršie, stojace v Mestskom parku/, 3. Mola medioris /*Stredný mlyn* - na mieste dnešnej adresy Mlynská 31/, 4. Via commercialis Eperjesiensis /*Prešovská verejná cesta*/, 5. Via ducens ad Tria Vada /*Cesta vedúca k trom brodom*/, 6. Via ducens ad Cauleta superiora /*Cesta vedúca k Vyšným kapustníkom*/, 7. Via Szent Istvaniensis /*Kostoľanská cesta*/, 8. Mola superior /*Horný mlyn* - na severnom konci Štefánikovej ulice/, 9. Via ducens ad Cataractam /*Cesta vedúca k splavu*/, 10. Via commercialis Scepusiensis /*Spišská verejná cesta*/, 11. Coemeterium Suburbanorum /*Predmestský cintorín* - na mieste terasových domov na Belianskej ulici/, 12. Via Tökesiensis inferior /*Dolná klatovská cesta*/, 13. Coemeterium Militare /*Vojenský cintorín* - na styku Belianskej a Vojenskej ulice/, 14. Via Myszlokiensis superior /*Horná myslavská cesta*/, 15. Via Myszlokiensis inferior /*Dolná myslavská cesta*/, 16. Via commercialis Sepsiensis /*Moldavská obchodná cesta*/, 17. Via ductus ad plagam Safrány kert /*Cesta vedúca k miestu "Šafránová záhrada"*/, 18. Coemeterium Romano - Catholicorum /*Rímskokatolícky cintorín* - na Južnej triede/, 19. Antiqua Via Bartzensis /*Stará barčianska cesta*/, 20. Via commercialis Pestinensis /*Peštianska verejná cesta*/, 21. Via Széplakiensis /*Cesta do Krásnej nad Hornádom*/, 22. Via ducens ad Cauleta inferior /*Cesta vedúca k Nižným kapustníkom*/. V latinčine textu sa nenachádzajú slovakizmy a germanizmy, jedine hungarizmy.

Vpravo dole vo formáte plánu je merítkový obrazec s verniérom, znázorňujúci 300 viedenských siah s textom: Scala in qua unus Pollex Viennensis equat 50. orgiis aeque Vienensibus /*Stupnica na ktorej sa jeden viedenský palec rovná 50 taktiež viedenským siaham*/. Obrazec by teda mal mať dĺžku šiestich viedenských palcov, čo je 157,8 milimetra a predstavuje metrické merítko 1 : 3600. V skutočnosti však má dĺžku 155 milimetrov, čo je metrické merítko 1 : 3670. Rozdiel je možné pripísať zosychaniu papiera, pri odmeriavaní dĺžkových úsekov z plánu je však potrebné počítať nie s teoretickým /3600/, ale reálnym /3670/ merítkom.

Úplne vpravo dole je Legenda k plánu s jeho názvom, štrnástimi číslovanými vysvetľujúcimi položkami, dátom a podpisom. Plán tak má na rozdiel od iných podobných dokumentov tých čias všetky identifikačné náležitosti. Bohužiaľ bol plán na tomto mieste poliaty vodou a časť textu sa rozmyla do nečitateľna. Z nadpisu legendy teda zostalo torzo: Explicatio Plani Situationis Liberae Regiaeque Civitatis Cassoviensis.../*Vysvetlenie Situačného plánu slobodného kráľovského mesta Košíc...*/. Nasledujú jednotlivé položky legendy, opäť v presnej transkripcii autorovej latinčiny:

1mo Color rosus Intravillanum, flavius Extravillanum prefatae Civitatis indicat... /*Za prvé: Ružová farba označuje intravilán, žltá extravilán predmetného mesta...*/. Tento text nepotrebuje ďalšie vysvetlenie.

2do Sub litt. **a.h.i** sunt erigendae, et sub **ak al an** sunt jam erecta No 3 Domunculae... /*Za druhé: Písmenami a h i sú vyznačené tie domčeky, čo sa majú postaviť, a písmenami ak al an sú tie tri, čo už stoja...*/ ...entes. Hoc fine antique laterales semitae et viae currules in marginibus... /*...úce. Tu na konci starých vedľajších peších a vozových ciest na okraji...*/ ... cludunt. Et novarum Viarum apertura concentrant sub Litteris... /*...jú. A východ nových ciest sa sústreďuje pri písmene...*/. Písmeno **a** vyznačuje objekt v dnešnom Mestskom parku na prešovskej ceste, písmeno **h** objekt na dnešnej Južnej triede pri katolíckom cintoríne a písmeno **i** na dnešnej Moldavskej ceste pri starej sladovni. Dvojica písmen **ak** je objekt v dolnej časti Kalvárie a **al** je objekt na dnešnej Komenského ulici v úrovni Garbiarskej ulice. Kombinácia písmen **an** sa na pláne nenachádza, v prirodzenom pokračovaní smeru popisu je tam však objekt **am**, v mieste dnešnej Masarykovej ulice. Najskôr sa jedná o existujúce a navrhované mýtnice na prístupoch do mesta.

3o Sub litt. **b** Repagulum Molae inferioris ope. portulae No 1 orgiam latae et... /*Za tretie: Písmenom b je označená závora Dolného mlyna naproti bránke širokej jednu siahu a...*/. Písmenko **b** označuje cestnú uzáveru asi 140 metrov severovýchodne od Dolného mlyna, uprostred ohybu mlynského náhona.

4to Sub Litt. **c.** Antiqua Via currulis praecludit Cincturam assericiam No 3 orgiae lata... /*Za štvrté: Písmeno c označuje starú vozovú cestu prechádzajúcu ohradeným cintorínom v šírke 3 siahy...*/ ...et Ferraturam duabus iteri Clavibus providenda est construenda, ac in vicem hujus alie... /*... a zo železa vyrobená ohrada oboch ciest je zabezpečená zámkom, a na tejto ulici ost...*/ ...**d.e.f.g.** quo fine 741 1/2 orgiae ritae a Venerabili Conventu Patrum Dominicanorum aestimational... /*... d e f g čo dáva konečných 741 a pol výmery náležitých siah príslušných ctihodnému konventu otcov dominikánov...*/ ...stant cum Relnis No 158 x 26 1/2 cl. /*...uje s rozlohou 158 krát 26 a pol siahy.*/. Písmeno **c** označuje miesto asi 100 metrov južne od Dolného mlyna a úsek **d e f g** cestu vedúcu od tohto miesta po bývalý katolícky cintorín na dnešnej Južnej triede.

5to Sub Litt. **i h l m n** est nova Via ductus capax. v. org. larum Privatorum Agris aestimationali prestis reluendarum cum Relnis. 62 x34 1/4. /*Za piate: Písmená i h l m n označujú novú širokú cestu vedúcu k súkromným poliam dávajúcim výmeru s rozmermi 62 krát 34 a štvrť štvorcovej siahy*/. Trasa označená tymito písmenami vedie od konca dnešnej Štúrovej ulice medzi výmoľmi až po úroveň dnešnej Ungárovej ulice. Obchádza pritom starý evanjelický cintorín.

6to Sub Litt. **o.** via pedestris et sub **p.** via currulis praecludit per assericiam Cincturam in longitudine sumarie sumta No 47 org. serratura, et No 3 Clavibus providendam. /*Za šieste: Písmeno o označuje pešiu cestu a p vozovú cestu prechádzajúcu pozdĺž ohradeného cintorína v celkovej dĺžke 47 siah uzávery, zabezpečeného troma kľúčmi*/. Písmená **o** a **p** sú krátke prípojky z mesta na cestu spomenutú v predchádzajúcom bode.

7mo Sub Litt **q r s t** in longitudine No 30 org. assericia Cinctura struenda et in **t.** portula No. Clavibus providenda est. /*Za siedme: Písmenami q r s t je označený ohradený cintorín postavený v dĺžke 30 siah a písmenom t je vyznačená bránka zabezpečená ? kľúčmi.* Autor

tu vynechal príslušné číslo, hoci skratku preň uviedol/. Popísaný je bývalý takzvaný Nový cintorín na konci Floriánskej ulice.

8vo Sub Litt **u.** Via per Cincturam asseritiam praeclusio No 5 orgias in longitudine continent. Portula ibidem No 2 clavibus providenda erit. */Za ôsme: Písmenom u je označená cesta prechádzajúca uzáverou oploteného cintorína v dĺžke piatich siah. Tamojšia bránka bola zabezpečená dvoma kľúčmi./*. Jedná sa o cestu severne od Floriánskej ulice na mieste pivovaru a cintorín je pravdepodobne ten istý, ako v predchádzajúcom bode.

9o Sub Litt **v w x y** praevio fine struenda Cinctura assericia ob Vallium profunditatem continent in longitudine No 182 org. */Za deviate: Písmenami v w x y je označený koniec predchádzajúceho ohradeného cintorína pokračujúceho cez údolie v dĺžke 182 siah./*. Tento text nepotrebuje komentár.

10mo 9to to **z.** est praeclusio transitus ope Cincturae assericiae longae No 5 Porta, serratura et No 3 Clavibus providendae. */Za desiate: od 9 do je päť brán uzavretého prechodu oproti dlhému oplotenému cintorínu so závorou zabezpečenou tromi kľúčmi./*. Miesto označené písmenom **z** je ústie dolnej klatovskej cesty do intravilánu mesta v mieste stúpania dnešenj Vojenskej ulice.

11mo Directione **aa ab ac ad ae af** projectata Praeclusio Vallis requirit Cincturam assericiam No 100 orgias longam. */Za jedenáste: V smeroch aa ab ac ad ae af je projektovaný uzáver doliny kvôli oplotenému cintorínu v dĺžke 100 siah./*. Popisovaná uzávera je v dnes už neexistujúcom výmoli v mieste južnej polovice Belianskej ulice.

12mo Sub Litt. **ag ah ai.** No 3 Viae currules praecludendae, et Porta curruli, prout et Serratura cum hoc tamen diferimine providendae erunt, quod Porta sub ag. una Clavi, sub ah. duabus et sub ai. tribus clavibus instruenda erit, constituunt assericiae Cincturae summariae sumtam Longitudinem No 167 org. */Za dvanáste: Písmená ag ah ai označujú 9 uzavretých vozových ciest a vozovú bránu, podľa toho ako rôzne a s akou závorou boli zabezpečené, takže brána ag bola vybavená jedným kľúčom, ah dvoma a ai troma, tvoriac celkovú dĺžku oploteného cintorína 167 siah. /*. Jedná sa o vstupy na bývalý cintorín Svätého kríža v mieste dnešných terasových domov na Belianskej ulici.

13mo Sub. Litt. **am.** Cincturae assericiae Porta, Serratura et una Clavi providendae, longitudo facit No 236 org. # Via */Za trináste: Písmeno am je brána oploteného cintorína a závora vybavená jedným kľúčom, dĺžka činí 236 siah.* Do tohto riadku dopísal autor chýbajúce slovo *cesta*, ktoré mu vypadlo pri písaní spodnejšieho riadku./. Na pláne nenasleduje dvojica písmen **am** ako súvislé pokračovanie doterajšieho opisu obvodu mesta. Pravdepodobne sa mala týkať vstupu do kalvárskeho cintorína. Táto kombinácia sa však nachádza, pravdepodobne omylom, na dnešnej Masarykovej ulici a bola opísaná v bode 2.

14mo Circa proedescriptas sub Litt. **d. e. f. g. i. k. l. m. n.** # ducenda ex parte Agrorum fossata in latitudine No 9 pedum profunditate No 2 pedum Longitudinem summarie sumtam N 311 3/6 org constituunt. */Za štrnáste: je cesta vedúca z polí okolo už písmenami d e f g i k l m n opísaných veci, a vykopaná na šírku deväť stôp s hĺbku 2 stopy, a činí úhrnom 311 a tri šestiny siahy./* Tieto písmená sa na pláne nenachádzajú. Pravdepodobne označovali úsek starej spišskej cesty k intravilánu mesta.

Nasleduje dátum a podpis: Sign/at/ Cassoviae Die 3o Aprilis Anni 1827 Antonius Bertsinszky m/anu/p/ro/p/ria/. Geometra. */Zaznačil v Košiciach dňa 3. apríla roku 1827 Anton Bertsinszký vlastnou rukou, geometer/*. Keďže celé toto geodetické dielo nemohlo

vzniknúť v jedinom dni, platí uvedené dátum najskôr pre zakreslenie javov popisovaných v legende. Fakt, že sa tak stalo začiatkom apríla, teda na jar, keď ešte nie je terén pokrytý vegetáciou, zodpovedá dobe vzniku aj iných známych geodetických diel týkajúcich sa Košíc.

Dôvodom vypracovania Berčinského plánu bolo okrem vymedzenia intravilánu vtedajších Košíc aj zdokumentovanie možných prístupov a spôsobov ich uzavretia. Aj preto v ňom prevažuje popis hlavne južného, západného a severného mestského obvodu, ktorý bol voľne prístupný, kdežto od východu tu bolo prirodzenou prekážkou koryto mlynského náhona s iba tromi možnými prechodmi v mieste mlynov. Berčinského plán asi súvisel so zámerom mesta vybudovať nové unifikované mýtnice, ktoré v marci 1825 naprojektoval vo dvoch variantách Jozef Belágh[1]. Môže mať dokonca súvis s podrobným zameraním koryta Hornádu, mlynského náhona a mestskej lúky, ktoré vypracoval taktiež v merítku 1 : 3600 v septembri 1823 Ľudovít Kány[2]. Kányiho plán bol však podľa svojho nadpisu situáciou k osadeniu novej kúpeľnej budovy pri strednom mlyne. Všetko nasvedčuje tomu, že tento plán nebol nikdy úplne dotiahnutý do konca, pretože Berčinský v ňom nepoopravoval chyby a niektoré detaily mu celkom unikli. Bolo by však dosť zvláštne, keby bol takýto plán pôvodne zamýšľaný iba ako momentálny pracovný podklad pri riešení mýtnic. Prečo potom bola taká veľká pozornosť venovaná hlavnému korytu Hornádu s jeho inundáciami?

Osoba v Košiciach pôsobiaceho geometra Antona Berčinského nie je zatiaľ bližšie známa, v doteraz publikovanej historickej literatúre nebol spomenutý, takže nemáme k dispozícii žiadne presnejšie životopisné údaje o ňom. O ďalšom osude jeho plánu, či sa ešte na niečo použil a ako a prečo sa dostal najprv do mestského archívu a potom do múzea, taktiež skoro nič nevieme. Berčinského plán vznikol v období doslova plodnom na mapovacie práce v Košiciach a ich okolí. V roku 1807 vypracoval Ján Nepomuk Chunert[3] krásny a podrobný litografický farebný plán Košíc v merítku 1 : 3600, zhodnom s Berčinského plánom. Chunertov plán však nezachytáva až také rozsiahle územie. V roku 1809 nakreslil podplukovník barón Anton Schön plán okolia Košíc v merítku 1 : 28 800[4]. V rokoch 1819 až 1821 v rámci druhého vojenského mapovania vypracovali experti vojenského mapovacieho zboru mapové listy Košíc[5] a okolia v takzvanej "doppelmass" - dvojnásobnom merítku 1 : 14 400. Päť rokov po Berčinského diele, na jar 1832, vznikla dnes stratená Idea Protographica[6], opäť v merítku 1 : 3600, naviac s bohatou latinsky písanou legendou, ktorá sa stala pravdepodobne podkladom pre známy Ottov Plán slobodného kráľovského mesta Košíc[7], popísaný trojjazyčne! a litograficky vydaný vo farebnej i čiernobielej verzii v roku 1841. Ešte predtým, v roku 1839 vznikla ďalšia anonymná mapa okolia Košíc v merítku 1 : 28 800[8], ktorej autorom bol pravdepodobne poručík Lettner.

Je pravdepodobné, že geometer Berčinský bol v kontakte s vojenskými zememeračmi, ktorí tu pracovali na druhom vojenskom mapovaní, mohol byť dokonca jedným z nich. Počas tohto mapovania si akýsi miestny anonym urobil kópiu inak tajného brouillonu zobrazujúceho Košice, ktorá sa zachovala v súkromnej držbe dodnes[9]. Berčinský to však nemohol byť, pretože kresba kópie brouillonu zďaleka nezodpovedá precíznosti kresby Berčinského plánu, o rukopise vpísaných poznámok ani nehovoriac. Jeho verné a presné zameranie okolia mesta však mohlo poslúžiť tvorcovi plánu Idea Protographica, hoci on sám ním nemohol byť, pretože rukopisy legiend oboch plánov nie sú zhodné a naviac

latinčina Idey je prekladaná germanizmami. Rovnako by bolo zaujímavé zistiť jeho vzťahy na inžiniera Jozefa Otta a architekta Jozefa Belágha. Je predsa nemožné, aby traja svojim spôsobom výnimoční ľudia žijúci v rovnakom čase vo vtedy malom meste a venujúci sa príbuznému povolaniu, o sebe navzájom nevedeli. V každom prípade sa zdá vytvorenie precízneho zamerania okolia mesta, akým Berčinského dielo nesporne je, tak trochu luxusom na zakreslenie toho, o čom hovorí legenda plánu, takže nad plánom ostáva nezodpovedaná otázka, či predsa len nemal pôvodne slúžiť ešte aj nejakému inému účelu.

Literatúra:

1 Grundriss, Aufriss, Durchschnitt durch die Länge des auf zweyerley Arten entworfenen Mauthauses Gemäss welchen alle übrige erbaut werden solten die nöthig sind an denen bestimten Punkten der neu entworfenen Lienie um die Vorstadt der Koniglichen Stadt Kaschau – Východoslovenské múzeum Košice, sign. S 3048. Tiež: Duchoň Jozef, Mýtnici a šarhovia – Košický večer 14. septembra 2001.

2 Situations Plan Von dem neu erbauten Baad - Gebaude in der König. Freysadt Kaschau - mit Bezug auf den engränzenden Mühlbach - das Innundations Terrain und den Fluss Hernad. Kaschau aufgenomen im monat September 1823. Gezeichnet von Ludvig Kány l: Caal bau Assistent - Východoslovenské múzeum Košice, sign. R 2764.

3 Topografischer Plan der Königlichen Freij – und Haupt Stadt in Ober Ungarn und Ehemalige Grenzfestung Kaschau samt ihren Forstädten – Kriegsarchiv Wien, sign. G/h 300. Tiež: Duchoò Jozef, Ján Nepomuk von Chunert – Košický veèer 27. augusta a 3 septembra 1999.

4 Gegend bey Kaschau – Kriegsarchiv Wien, sign. G/h 301. Tiež: Duchoò Jozef, Gegend bey Kaschau – Košický veèer 10. septembra 1999.

5 Königreich Hungarn, Kreis diessets der Theis Abaujvarer und Saroser Gespannschaft, Brouillon des südwestlichen viertel der Section No. 38, Collone No. XL – Kriegsarchiv Wien, sign: G/h 302. Tiež: Duchoò Jozef, Brouillon – Košický veèer 26. novembra 1999. Tiež: Prikryl Lubomír, Slovensko na starých mapách, Martin 1982.

6 Idea Protographica Civitatis Cassoviensis – Archív mesta Košíc, sign. II – 26, stratené od roku 1983. Tiež: DuchoòòJozef, Idea Protographica, alebo o pláne Košíc, ktorý stál za ukradnutie – Košický veèer 3. 10. 17. decembra 1999.

7 Plan der Königliche Freistadt Kaschau – Východoslovenské múzeum, sign. S - 3958S – 3960. Kriegsarchiv Wien, sign. G/h 305. Tiež: Duchoò Jozef: Plán inžiniera Otta – Košický veèer: 21. a 28. januára a 4. februára 2000.

8 Kriegsarchiv Wien, sign. G/h 303. Tiež: Přikryl Jaroslav, Slovensko na starých mapách, Bratislava 1964. Tiež: Duchoň Jozef: Plán poručíka Lettnera – Košický večer 10. septembra 1999.

9 Duchoň Jozef, Brouillon – ako v poznámke 3.

PLAN DER STADT KOŠICE AUS DEM JAHRE 1827 VON ANTON BERČINSKÝ

Resümee

Der Beitrag informiert über ein bisher unbekanntes geodätisches Werk über das breitere Gebiet der Stadt Košice, hergestellt vom slowakischen Geodäten Anton Berčinský anfangs April 1827. Der Plan im Klaftermaßstab 1 : 3600 ist der Form nach eine Skizze und ist unvollständig. Der Plan diente zur Darstellung der Grenzen des Stadtintravillans mit den zugehörigen Straßensperren und der Lage der bestehenden und vorgesehenen Mauthäuser. Der Plan bezieht sich auf jenen Zeitabschnitt, in dem in der Stadt standardisierte Mauthäuschen projektiert wurden. Im Beitrag werden neben der eigentlichen Beschreibung des Plans auch die Umstände seiner Entstehung, sowie Stadtpläne von Košice aus der damaligen Zeit mit möglichen Beziehungen zu Berčinskýs Kartenwerk erwähnt. Der Stadtplan, deponiert in den Mappenfonds des Ostslowakischen Museums, wurde buchstäblich in letzter Minute gerettet und dokumentiert. Er war stark beschädigt und die umfangreiche lateinischen Beschriftung hatte einen teilweise unleserlichen Text, der im Beitrag im vollen Umfang mit Übersetzung und einer erläuternden Beschreibung publiziert ist.

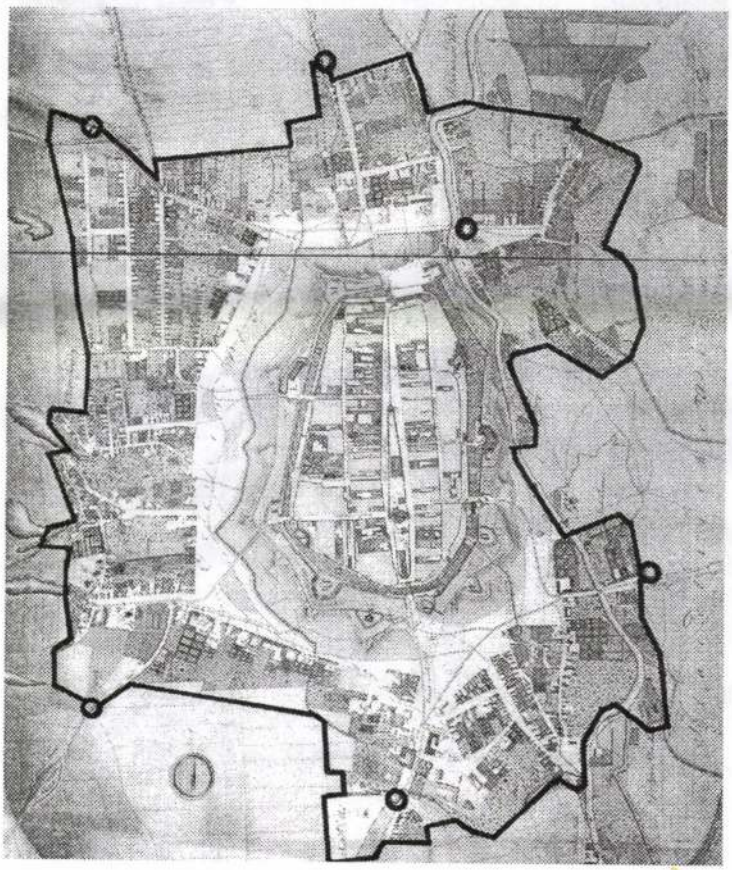

Originálny Berčinského plán je nereprodukovateľný v celku, preto sme prekreslili jeho rozsah a rozmiestnenie mýtnic (označené krúžkami) do staršieho Chunertovho plánu z roku 1807.

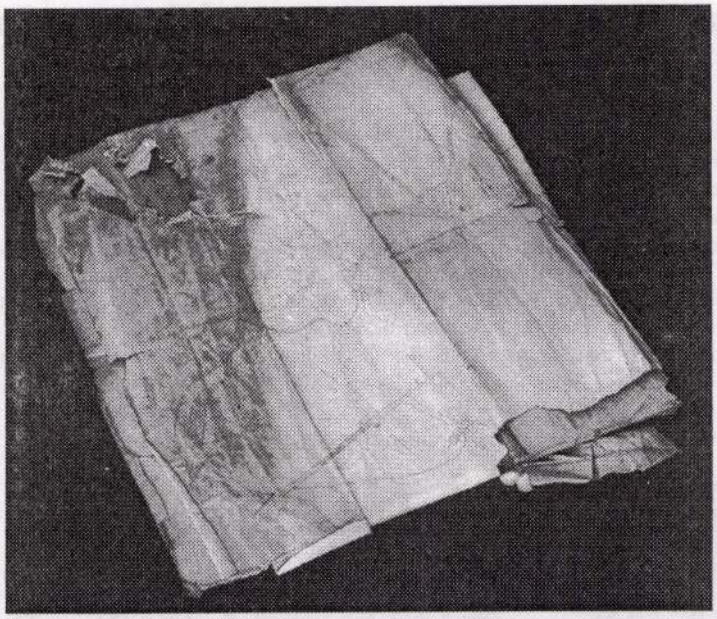

Stav Berčinského plánu pri jeho nájdení v depozite.

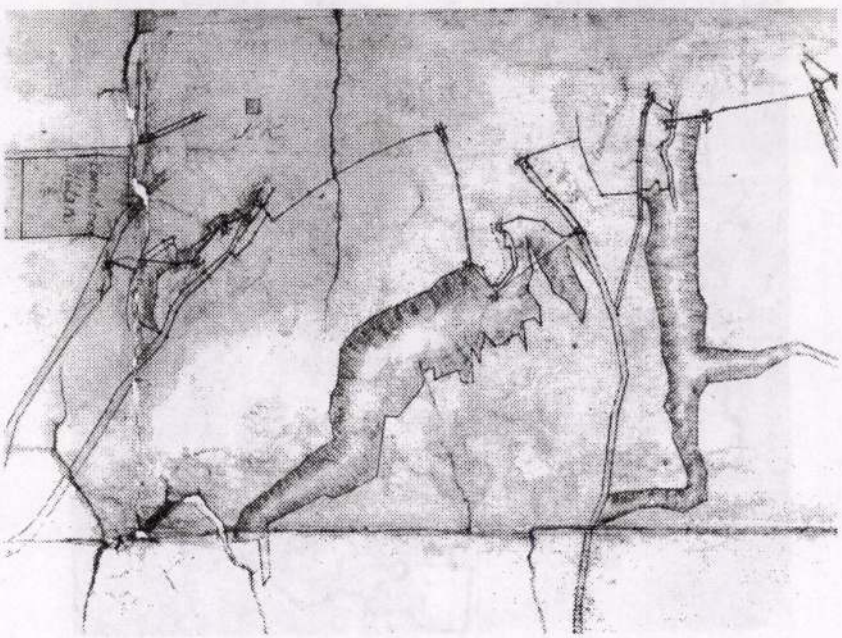

Detail východnej časti vymedzenia intravilánu na Berčinského pláne.
Je to oblasť dnešných ulíc Floriánskej, Ungárovej a Vojenskej.

Berczel

A Délibáb vicceit illusztrálta tréfás rajzzal Renold nevü müvész

---

"Ékszerésznél" c. és „Don Juan öregsége" c. tréfás szövegeket Berczel nevü müvész illusztrálta.

Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1938. febr. 5. XII. évf. 6. sz. 64, 65, 66. lapokon.

Berczel

Gedő Lipót: tréfás rajza rendőrt ábrázol gyerekkel.

Hegedüs Endre:"A pesti Állatkertben"

Berczel: "Az ember, aki mindent szószerint vesz." cimmel a három müvész tréfás rajzai viccekhez.
Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1938. febr. 12. XII. évf. 7. sz. 66. lap.

Berczel

Tréfás szövegeket illusztrálnak egy-egy rajzzal a "Humor" c. rovatban:
Gerő.
Korcsmáros Pál.

Berczel.

Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1938. március 12. XII. évf. 11. sz. 65-66. lap.

Berczel

"Itt a tavasz" cimmel tréfás rajz.
"Börtönben" két fogoly párbeszédjét illusztrálta: Hegedüs Endre.

"Idill New-Yorkban" fiatal pár beszélget leendő ax otthonukról a felhőkarcolóban.
Rajzolta: Toncz Tibor

Festőművészt rajzolta le modelljével:
Berczel.

Délibáb, Bp. 1938. márc. 19. XII. évf.
12. sz. 6o, 61. lap.

Berczel

Szinházi jegypénztárnál történő jelenetről készitett rajzot Berczel.

A tavasz megérkezésére a bundás állatokat levetkőztetik, lehuzzák prémjüket. A tréfás rajzot Gerő készitette.

Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1938. ápr. 2. XII. évf. 14. sz. 66. lap.

Berczel

Tréfás szövegeket és elbeszélést illusztráló művészek:
Toncz Tibor: "futballmeccs a periférián"

Babai József: "Kati beáll" címmel kapun csengető kis parasztleánykát ábrázol rajza.

Berczel: "Báli örömök" és "Lipótmező" c. két rajz.

Szigethy István: "A vizipolómeccs nézőközönsége."
Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1938. ápr. 9. XII. évf. 15. sz. 60-61. lap. " 16. " " 16. " 15. lap.

Berczel

"Egy piros tojás szomoru története" cimmel tréfás rajzsorozat négy képpel. Részitette: Hegedüs Endre

---

Tréfás szöveg illusztráció: vendéglőben a pincér beszélget a vendéggel. "Hamlet", aki lókoponyát szorongat emberi koponya helyett. Berczel rajzai.

"Vadászat" c. tréfás elbeszélés képekben. Hét rajz. Forrai Zoltán művei.

Délibáb, Bp. 1938. ápr. 23. XII. évf. 17. sz. 64, 65, 66. lapkon.

Berczel

Négy müvész munkáját hozza a lap, mindegyikük tréfás szövegeket illusztrál:
Berczel: "Látszat és valóság" c.
Gerő: "Ahogy a konzervtej készül" c.
"A szórakozott professzor" c.
Szigethy István: "Az ibolyaautomata" c.

Gedő Lipót: "Skóciában", a skót Braille-irást tanul, hogy villany nélkül tudjon este olvasni.
Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1938. ápr. 3o. XII. évf. 18. sz. 65, 66, 67, lap.

Berczel

A Délibáb vicceihez készitett illusztrációt három müvész:

Gerő: "A tenniszbajnoknő, mint házaiasszony", c. "Ismertető jel: piros Rózsa"c.

Szigethy István: "Megtakaritott fáradtség"

Berczel: "Fő a kimélet" cimmel süllyedő hajón nem értesitik az utasokat.
Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1938. juni. 11. XII. évf. 69-7o. lap.

Berczel

Humoros szöveg-illusztrációk három művésztől:
Korcsmáros Pál: "A szokás hatalma", c.
Gerő: "Autó week-end 1888-ban" c.
"Levestálalás a boxbajnoknak" c.
Berczel: "Az igazi inas bejelenti a betöröket gazdájának".
Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1938. juni. 18. XII. évf. 25. sz. 64-66. lap.

Berczel

Négy művész humoros rajzát hozza a lap:
Hegedüs Endre: "Idegenforgalom" c.
Gerő: "A kiránduló és a madárijesztő" c.
Berczel: "Fő a diszkréció" c.
Szigethy István: "A primadonna" c. képek.
Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1938. juni. 25. XII. évf.
26. sz. 68-70. lapokon.

Berczel

Gerő: "A rudugró bajnok megspórolja a kapupénzt." "Horgászás a Jeges-tengeren." "Ha a kapukulcsot a zárban felejtették" c. szövegekhez készitett négy tréfás rajzot.

Toncz Tibor: "Jó trükk az utcai birság ellen" "Oh, ha én is fogyni tudnék." Két rajz.

Forrai Zoltán: A "délután" és az „ebédután" fogalmat fejtegeti két férfi. Rajz.

Hegedüs Endre: "Két iró beszélget". c.

Berczel: "Esztétikai sebészet". c. Valamennyi rajz a lapban megjelent viccekhez készült.

Délibáb, Bp. 1938. juli. 23. XII. évf. 30. sz. 66-68. lap.

Berczel

Humoros szövegeket és elbeszélést illusztráló öt művész rajzait hozza a lap.:

Toncz Tibor: Pajzs Elemér: "Nem találja a kulcsokat" címmel házaspárt ábrázoló rajz. "A vendég és a pincér beszélgetése" c. "

Gerő: "Reggeli torna a week-end-házban" c. "Fővári szerelem" c. és a "Strandon" c. rajz.

Hegedüs Endre: "Kölcsönös irigység" és a "Külvárosban" c. rajz.

Berczel: "Rabok versengése" c. "Az urvezető." c.

Szigethy István: "Menekülés a végrehajtó elől" c. Délibáb, Bp. 1938. juli.9.XII.évf. 28. sz. 62-63. lap.

Berczel

Csikos ruhában rabok beszélgetnek, ezt a jelenetet rajzolta le Berczel rajzolómüvész.

"Vadászaton" c. tréfás rajzot Szigethy István készitette.

Saját riportját illusztrálta: Utazás a szinház körül" cimmel Forrai Zoltán .

Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1938. juli. 2. XII. évf. 27. sz. 62-64. lap.

Berczel

A lap bemutatja négy művész tréfás rajzát, melyek egyrészt kis jeleneteket, vagy vicceket illusztrálnak:

Gedő Lipót: rajza: kávéházi asztalnál ülő mosolygó nőt ábrázol.

Gerő: „A szerelmes hárfaművész szerenádot ad." c. rajza tréfát illusztrál.

Szigethy István: „Szinházban" c. és

Berczel: szintén "Szinházban" c. rajza.

Repr.-ök Délibáb, Bp. 1937. dec. 11. XI. évf. 50. sz. 50. és 60. lap között.

Berczel

Taxirendelés két nő számára, de a kocsiba csak az egyik fér be, aki méreteiben kettővel fölér. Berczel rajza.
Repr.

A visszautasitott kérő a leány apja előtt reszket. rajz.
"Borbélynál" c. A takarékosságra való fölszólitás eredménye. A feleség óhajára a férj leszokik a dohányzásról.
Repr. Szigethy I. rajzai.

Délibáb, Bp. 1938. okt. 8. XII. évf. 41. sz. 64-66. lap.

Berczel

Gerő tréfás rajzai: "Ha a kirakat rendező aludni tér" c. Harisnyakereskedő szemrehányásai alkalmazottjának. c.

Hegedüs Endre: "Párisban, Berlinben, Pesten így mennek át az uttesten" három rajz.

Toncz Tibor: "A rudugró bajnok, mint hajótörött" c. rajza.

Gedő Lipót: "A strandon" c. rajza.

Mészáros: A küvér férj és a sovány feleség vitája a nyári melegben. c. rajza.

Berczel: "Ünnepélyes pillanat a közjegyzőnél" c. rajza.

Délibáb, Bp. 1938. szept. 1o. XII. évf. 37. sz. 64-66. lap.

Berczel

A lap -"Humor szövegben és rajzban" c.-ro-
vatában három művész rajzát hozza:

Berczel: "Terápia" c. rajza,

Gerő: "Amikor egy diszletmunkás meg-
zavarja a filmfelvételt" és
"Motorbiciklisek beszélgetése" c.
rajzok

Szigethy István: férj és feleség szóvál-
tásáról készült tréfás rajz.

Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1937. okt. 16. XI. évf.
42. sz. 65-75 lapok között.

Berczel

Négy müvész tréfás rajzát bemutatja a lap:
Gerő: "A technika századában..Mire jó a rádió?",

Forrai Zoltán: "A kövér" cimmel Szenesről készitett rajza.

Berczel: "Az utcán" c.

Tonez Tibor: Az aggódó feleség" c. rajzok.
Repr.-ók.

Délibáb, Bp. 1937. juli. lo. XI. évf. 28. sz. 64-65. lap.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

PESTI MŰSOR

Budapest

1971 MÁJ 20

Kiállítások

1021

ERNST MÚZEUM (VI., Nagymező u. 8.) 16-ig: Berczel Erzsébet textilművész kiállítása. — Áldozó József naiv festő kiállítása. Hétfő kivételével 11—19 óráig.

FÉNYES ADOLF-TEREM (VII., Rákóczi út 30.) 16-ig: Mazsaroff Miklós festőművész kiállítása. Hétfő kivételével 11—19 óráig.

KULTURÁLIS KAPCSOLATOK INTÉZETÉNEK KIÁLLÍTÓTERME (V., Dorottya u. 8.): Papp Zoltán festőművész kiállítása. Hétfő kivételével 11—19 óráig.

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA (V., Kossuth Lajos tér 12.) 16-ig: Marton Ervin emlékkiállítás. — André Kertész (New York) fotóművész kiállítása. Hétfő kivételével 11—19 óráig.

MŰCSARNOK (Hősök tere) 16-ig: A Vietnami Demokratikus Köztársaság képzőművészeti kiállítása. — Csík István festőművész kiállítása. — Milan Konjovic jugoszláv festőművész kiállítása. — KAMARATEREM: Prizma 13 csoport kiállítása. (A kiállításon főleg a gyermekek részére készült tárgyak szerepelnek.) Hétfő kivételével 11—19 óráig.

Berczel Erzsébet

[illegible]	[illegible]
József	Agárdi Gábor
Abiram	Tarsoly Elemér
Dátán	Versényi László
Fáraó	Pathó István
Főpap	Izsóf Vilmos
Országnagy	Benedek Miklós
Tisztartó	Csurka László
Rendőrfőnök	Gelley Kornél
Jethró	Máthé Erzsi
Jókhebéd	Kohut Magda
Mirjam	Csernus Mariann
Cippóra	Császár Angéla
Amra	Dancsházi Hajnal
Kosbi	

*

Mózesre nagy jövő vár a fáraó udvarában, de amikor anyjától megtudja, hogy ő is zsidó, népe élére áll, hogy elvezesse őket az ígéret földjére. Lázadók és ellenségek elleni harcokban öregszik meg, de azzal a tudattal hal meg, hogy utóda a vezérségben, József, népével eljut Kánaánba.

MDK

Berczeller Imre, festő.

Elhagyott ut. of.-

Erdei lak. of.-

Erdei táj. "

Árv. Közl. 1930, 54. - 16.1.

1930 jun. 3. rk. sz.

Ø Berceller Lipót

Francsek Imrével közösen készített terve az alábbi pályázatom díjat nyert.

Újvidék város szabályozásai tervpályázata. Vállalkozók Közlönye. 1907. nov. 27.

26234 szám.

A Müemlékek Orsz. Bizottsá-
gának f. évi március hó 10-én 113 s
a. kelt felterjesztésére, tudomás e
további megfelelő eljárás végett
megküldöm.-

Budapest, 1905 évi julius hó 10.

A miniszter meghagyásából:

Kálóczy Zoltán
osztálytanácsos.

Ø Berczeller Imre festő

Árverési Csarnok aukció kat.

36. sz. 1927 febr.
40. sz. 1927 dec.
41. nem szerepel

T. 3531.

átott lapnak felirata amedaillon

THMARIENSIS.

17.9 cm.

-25 LIV.

BERCZELLER Bernő

RÓZSA Gyula: Uj törekvések a hatvanas évek magyar képzőművészetében. - Mozgó Világ, XVII.évf. 7.sz-1991 92.

Rec. Hatvanas évek c. kiállitásról, MNG, 1991

M.D.K.

Berán Nándor, ötvös

a század elején az angol iparművészeti zománcművek budapesti kiállításának hatása alatt Alexander Fisher befolyása alá került. E készítette a cambridgei egyetemi diákok evezős versenyben aratott győzelmét megörökítő asztaldíszt (1936-ban), melyet az egyetem múzeuma őriz. Homeros Ilíászának egyik jelenetét ábrázoló zomancos lemezével valamint, tölv angol másolat készítésével sok sikert ért el.

Művészettörténeti Értesitő, Bp. 1963. XII. évf.

1. sz. 6. dd. Mihalik Sándor:

Magyar zománcművészeti törekvések.

.

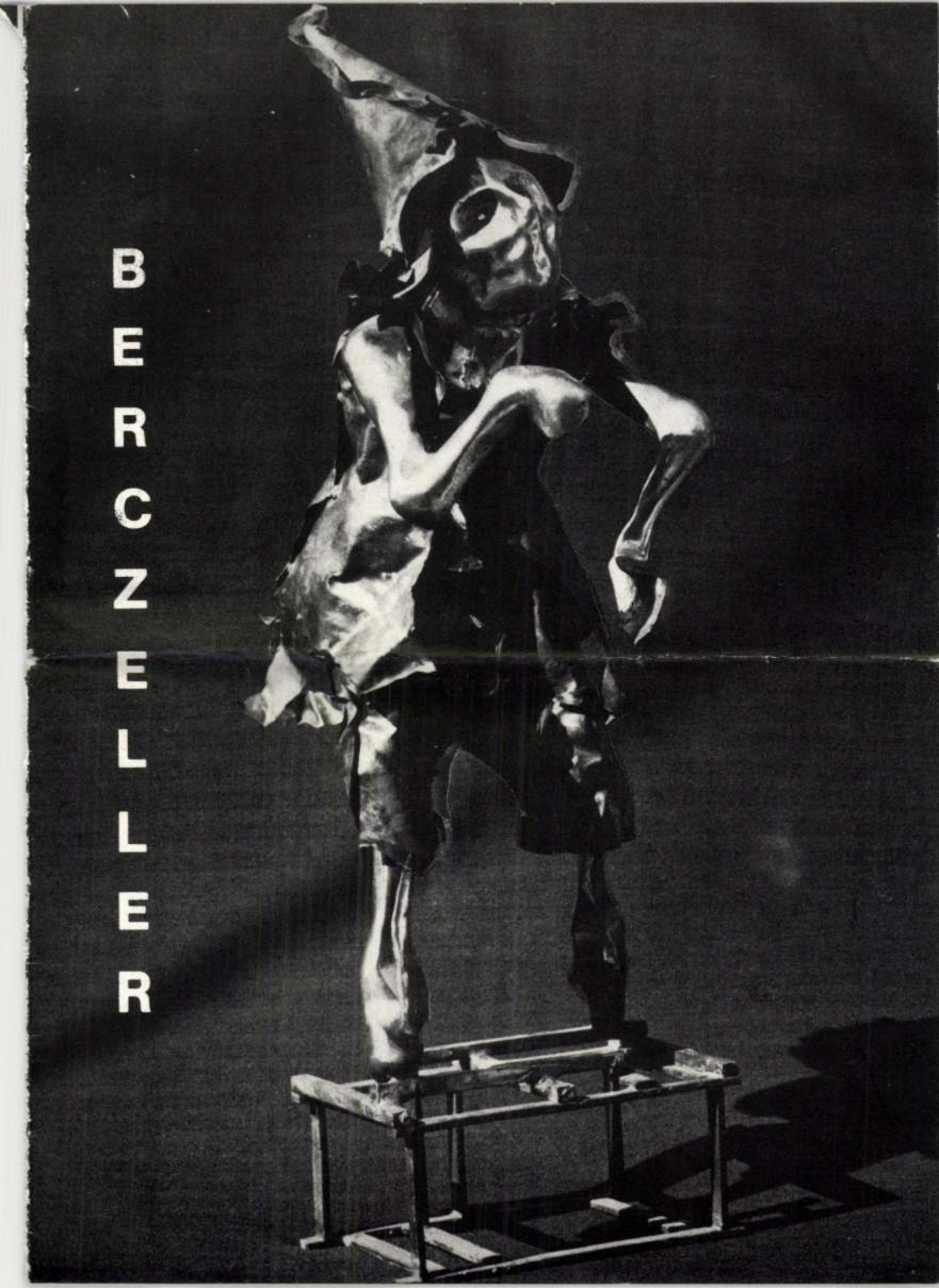
BERCZELLER

JACK BATHO

a Magyaroszági Francia Intézet igazgatója meghívja Önt

BERCZELLER Rudolf

kiállítására,
melyet 1987. november 23-án, hétfőn délután 18.30 órakor

ROMÁN József
Művészettörténész
nyit meg.

MAGYARORSZÁGI FRANCIA INTÉZET
Budapest VI., Szegfű u. 6.
A kiállítás december 17-ig szombat és vasárnap kivételével
mindennep 15– 18 óráig tekinthető meg.

"Az ember nyomorult, és ezt tudja, de mivel tudja, kétszeresen nyomorult". (Változat Pascal gondolatára.)

Berczeller Rudolf szinte a teljes ismeretlenségből és mellőzöttségből bukkant fel a közelmúltban. Magányos alkotó, aki egyedül, önerejéből munkálta ki formavilágát, szenvedte meg azt, hogy eljusson művészetének egyszerű, összefoglaló, egy szóban kifejezhető megfogalmazásáig: az emberi nyomorúság – ez Berczeller művészetének foglalata. Az ember kiszolgáltatottsága, szorongása és megnyomorítottsága a természet és a történelem ismeretlen és kiszámíthatatlan hatalmának. Tehetetlensége. Védtelensége.

Ezen a kiállításon többségében kisméretű művekkel találkozhatunk, pedig Berczeller legfőbb igyekezete, hogy az ember törpeségét monumentális formákká növelve fejezze ki. A monumentális alkotás lehetőségét azonban a körülmények eddig nem tették lehetővé, s a kifejezési kényszer és a lehetőségek közötti áthidalhatatlan űr csak növelte a művész szorongását és kínzó magányát. Ezen a kiállításon is meggyőződhetünk arról, ami a művészet bensőséges értelme: Berczellernek sikerült formába kényszeríteni önmaga és embertársainak rettegését és megnyomorítottságát.

Berczeller Rudolf 1912-ben született a ma már Csehszlovákiához tartozó Trsztenán. Az Iparrajziskolán, majd a Képzőművészeti Főiskolán tanult, Vaszary igen megbecsült növendéke volt, de egy belső meghasonlás miatt megvált a Főiskolától, ahol voltaképpen festőnek készült. A mintázást csak eztán kezdte. Jónéhány kiállításon vett részt, de csak egyetlen önálló kiállítása volt. Néhány – igen kevés – közületi megbízást kapott, így három-négy műve – amelyek távolról sem jellemzők mai művészetére – a köztereken láthatók. Legutóbb a Műcsarnokban láthattuk a *Hommage á Berczeller* reprezentatív kiállítását újabb műveiből.

Román József

JACK BATHO

Directeur de l'Institut Français en Hongrie vous prie
d'honorer de votre présence l'exposition de

Rudolf BERCZELLER

le lundi 23 novembre 1987 a 18H30
l'exposition sera présentée par

József ROMÁN
Historien d'Art

INSTITUT FRANCAIS EN HONGRIE
Budapest VI., Szegfű u. 6.

Tous les jours sauf samedi et dimanche de 15H à 18H
L'exposition est ouverte jusqu'au 17 décembre

"L'homme est misérable et il le sait, mais puisqu'il le sait il est doublement misérable". (Variation sur une pensée de Pascal-167-).

Rudolf BERCZELLER est récemment sorti d'un anonymat et d'un oubli presque total.

Créateur solitaire, c'est en lui-même qu'il puise son univers de formes, pour aboutir au terme d'un long cheminement à la formule simple qui résume son travail. Elle tient en un mot, la misère humaine, sujet même de son art.

Asservissement, angoisse et déformation de l'homme par la puissance inconnue et capricieuse de la nature et de l'histoire. L'homme impuissant est sans défense.

Cette exposition présente essentiellement des oeuvres de petite dimension.

La principale préoccupation de Rudolf BERCZELLER est pourtant d'exprimer la petitesse de l'homme par des formules paradoxalement monumentales.

Si les circonstances n'ont pas permis la réalisation de cette oeuvre monumentale, le vide infranchissable qui sépare ce besoin de s'exprimer et les possibilités réelles d'expréssion, n'a fait qu'accroitre l'angoisse et la solitude poignante de l'artiste.

Cette exposition nous donne une nouvelle occasion de toucher le sens profond de l'art: Rudolf BERCZELLER a réussi à contraindre dans la forme cette terreur déformante de ses contemporains, en même temps que la sienne propre.

Né en 1912 à Trsztena, aujourd'hui en Tchécoslovaquie, Rudolf BERCZELLER a d'abord étudié à l'Ecole de Dessin Technique puis à l'Ecole Supérieure des Beaux-Arts. Elève très estimé de Janos Vaszary, il quitte pourtant ce dernier établissement où il étudiait en fait la peinture, à la suite de situations conflictuelles.

Ce n'est que plus tard qu'il commence son activité de sculpteur.

Rudolf BERCZELLER a pris part à de nombreuses expositions mais n'a présenté à ce jour qu'une seule exposition personnelle.

Grâce à quelques rares commandes publiques, 3 ou 4 de ses oeuvres, assez éloignées de son art actuel, se trouvent exposées sur les places publiques.

Le Műcsarnok a présenté récemment, sous le titre "hommage à BERCZELLER" une exposition représentative de ses oeuvres les plus récentes.

Jozsef ROMAN

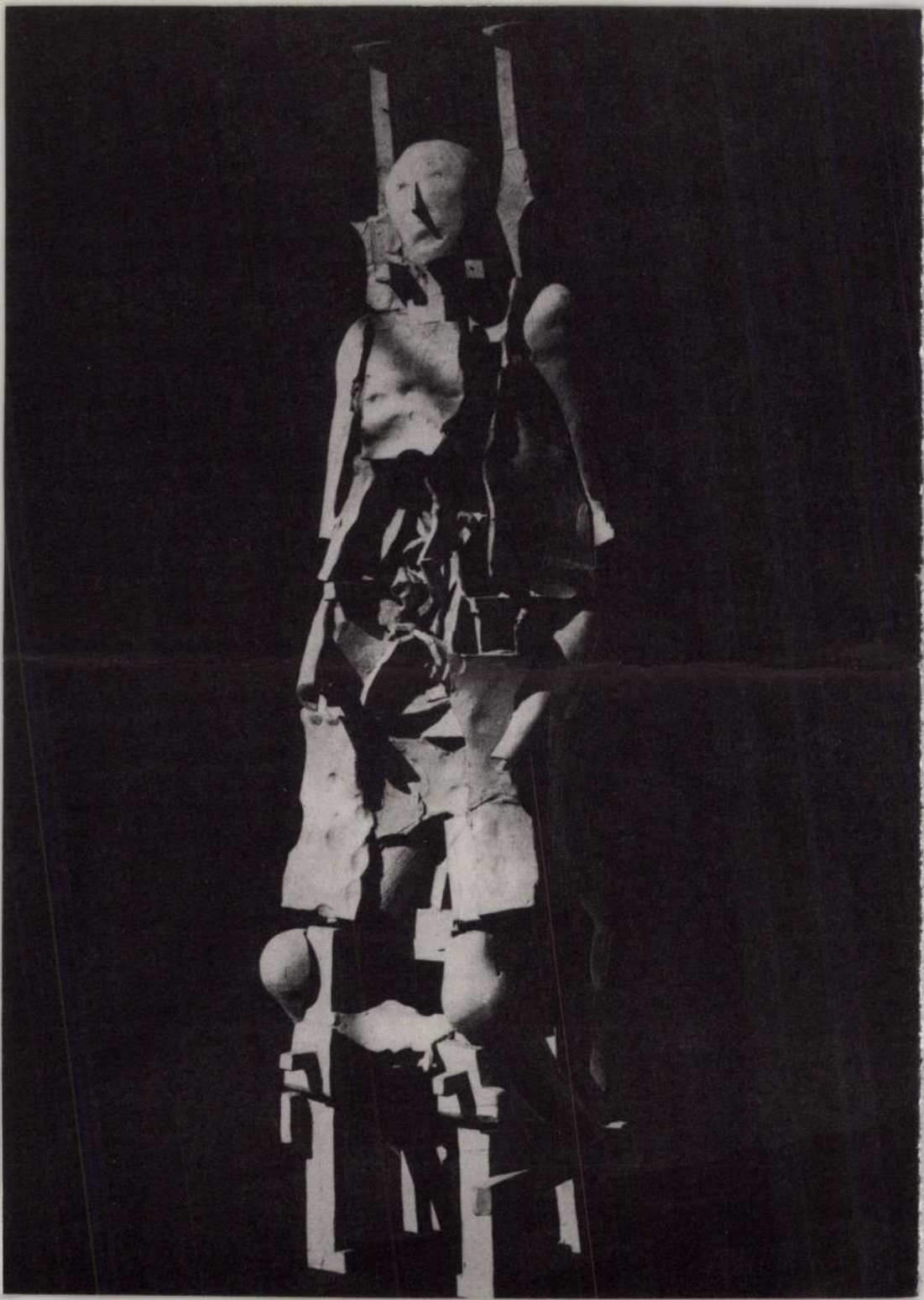

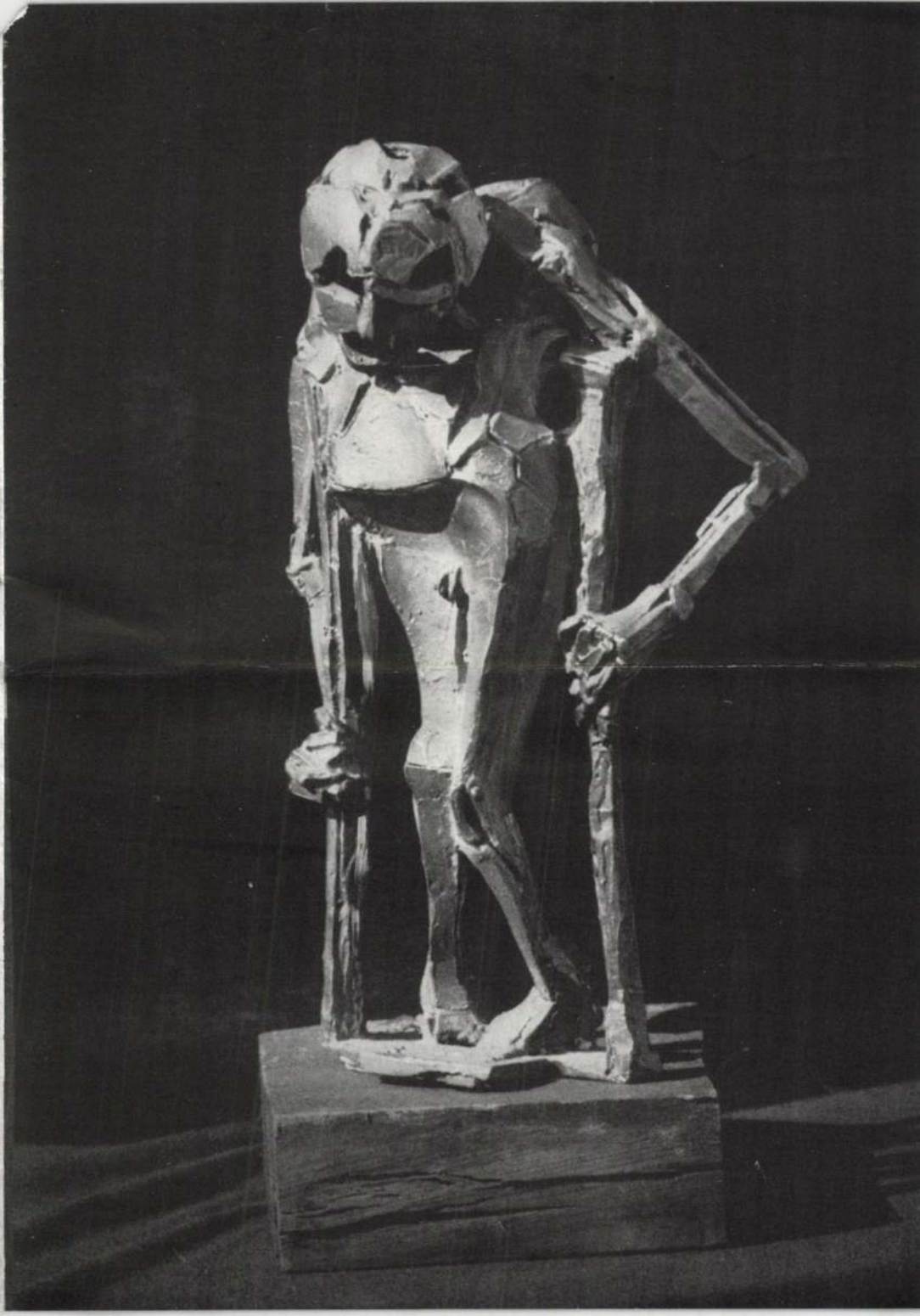

Frank János: Szóra bírt műtermek
Bp. Magvető 1975

BERCZELLER RUDOLF

(Munkásságát csak barátai ismerik, kiállításokon ritkán szerepelt ez a szobrász. Monumentális, nagyobb lélegzetű művei, mint a miskolci egyetem aulája és a székesfehérvári színház mennyezetplasztikái, és a Fészek Klub bárjának belső kupola-reliefjei – a köztéri szobrászat természetének megfelelően – ugyancsak névtelenségben hagyják szerzőjüket. A művész az év végén kiállítást rendez szobraiból.)

– Festőnek készültem, Vaszary-növendék voltam, de hamar otthagytam a főiskolát, elfogott a kalandvágy. El akartam jutni egyenlítői Afrikába, nem sikerült, viszont kétszer is jártam – nagyrészt gyalog – Afrika északi vidékein; a Kabil-hegységben, Algírban, Tuniszban, Gabèsban. Közben éltem Dél-Franciaországban is; éjszakai kocsmákban rajzoltam a vendégeket, meg sült krumplit árultam. Rómában azzal kerestem pénzt, hogy a legmagasabb arisztokrácia – hercegek, márkik – gyerekeit rajzoltam, legalább megismerhettem a híres reneszánsz és barokk palotákat belülről. Utolsó utazásomra a jugoszláv tengerpartról indultam volna Indiába, de egy verekedés miatt haza kellett jönnöm. A harmincas évek végén kezdtem mintázni, igazi mesteremnek Szőllősi Endrét – sógoromat – tartom, ő volt az első szobrász, akit munka közben láttam. Barátja, Goldmann György műterme és egyénisége tartozott még a kezdő szobrászi élményeimhez. A korai szobraimból kevés maradt, nagy részüket összetörtem.

– Újabb szobraid – becslésem szerint sok százat látok itt a polcokon – kísérletek, vázlatok, alternatívák, variációk tömegei. Még-

is, ezt a műterem vendége is észreveheti, elég élesen határolható tárgykörökre oszthatók ezek a szobrok.

– A tömeg, a mozgó tömeg izgat elsősorban, az ember géppel való társulása, a háború. A szólófiguráimnál az emberi test kicsavarodása, meggyötrése, mártíromsága a „témám".

– Beszélnél ezekről a csoportokról a kronológia sorrendjében, részletesebben is?

– Táncoló nők: A puha, kerek formákat sokkal szobrászibbnak éreztem akkoriban. Próbáltam zártan, egymás mellé sorolni, máskor teljesen kinyitva – nyújtott karral fogják egymás kezét – felfűzni őket. Megpróbáltam ugyanezt aktokkal is és bő ruházatú nőalakokkal is kifejezni.

Mártír: Olyan látványt akarok adni, hogy megrázza az embereket. Az árnyékok és a megvilágított részek ellentéte mozgásképzetet ad. Egyes részeket elhagyok, mintegy lyukakat török a testen, ezáltal a belső, sötét tér – a szobor belseje – is látható lesz, az árnyékhatás még erősebb. A megbontott szobortestet is zártnak érzem: az elektron az atommag körül kering, de olyan gyorsasággal, hogy végül teret zár. Érzékeltetni akarom testi világunk összevissza foltozottságát, hiszen a hullámok, sugárzások vagy a mikroorganizmusok keresztülhaladnak rajtunk. A sportfotó is egészen mást mutat, mint amit a szemünk megszokott. A görög művészet a zártságával is teljeset alkot, de ehhez az Olimposzon kellett élni.

Nyomorékok: Az emberi testről való képzeteinket téveseknek tartom. Ha kimegyünk a strandra, akkor látjuk meg, hogy valójában milyen a test. Mennyi tökéletlenséget leplezett le a miniszoknya is. A nyomorékok figuráival csak hangsúlyozni akartam, csak az átlagembert jellemeztem.

A Háború és a Forradalom kompozícióim a tömegek különböző

előjelű mozgatásai. József Attila azt írta a Tömegben, hogy ez „... nyúlik ... amőbaként ..."; először így próbáltam ábrázolni. De rájöttem, hogy a tömeg nem gömbölyű, puha, szétfolyó masszsza, hanem szögletes. „A tömeg járó erdő rengeteg ..." – írja a költő ugyanebben a versében, a tömeg-sorozataimat már így komponálom. Egyszerűbb formákkal több mozgást, nyüzsgést fejezhetek ki. Minél nagyobb a feszültség, annál inkább kell az egyszerűségre törekedni. Minél kevesebb legyen a trükk. Illúzióját akarom adni egy forradalmi szenvedélynek, illúziót, de ha valaki ránéz a szobromra, mégis tudja, mi az.

Nem akarom önöket becsapni! Nem misztikus összefüggéseket akarok megmutatni. Nem szeretem az esztétikumot, mert félrevezeti a laikust. Nem akarok szép szobrot, de ugyanakkor legyen meg a varázsa.

Legszívesebben az összerakós játékok egyszerűségéig mennék el, hogy a néző azt mondja: itt nincs semmiféle csuda. Ugyanakkor fel szeretném kelteni a forradalmi dráma izgalmát, lobogó mozgását. Az összerakós játék vagy inkább az architektúra racionalizmusával építem a legújabb alakos tömeg-kompozíciómat. Azt is mondhatnám, hogy az antik építészet szabályai szerint.

– Miért éppen az antik építészetet említed?

– Afrikában a Szahara előpusztáin megláttam egy óriási építményt, talán a Colosseumnál is nagyobbat. A római kori El Djem-i amfiteátrum volt ez. Ott állt a pusztaság közepén, már elomlott, de megmaradt belőle egy nagy, elliptikus vázrendszer.

Huszonöt kilométert gyalogoltam aznap, ötven fok a hőség, sehol egy fa, a kutak kiszáradtak. Mire El Djemet elértem, szinte haldokoltam. S ekkor megszólalt a zenekar. Hallucináció volt persze.

Ezt a felindulást szeretném kapni, illetve közvetíteni minden egyes munkámban. Akár zenei hatást, akár épületet, politikai mozzanatot vagy egyszerűen az életet.

(Hiszem – jósolom –, hogy Berczeller Rudolf decemberi kiállítása képzőművészeti meglepetés lesz. Berczeller sajátos, többrétű, áttételes realizmusát nemigen kapcsolhatjuk külföldi vagy magyar iskolákhoz. Érett, hatalmas oeuvre-jében a legjellemzőbbnek érzem a Háború emberből, tankból, futó lovak lábaiból elegyített szimbólumát és a Forradalom – a bronzváltozatot megelőző terrakotta modell részlete – szoborciklusát. Ezeknél vertikális tengelyre merőleges síkok adják a szigorú konstrukció alapját, de csak az alapját, kiindulópontját. A pedantéria csak lappang itt. A szobrok dinamikája elborítja, elözönli az alapvető statikai tartást. Berczeller Rudolf témái szobrászati problémák megoldásainak keretei, plasztikai szerkezete emberi mondanivalójának kerete.)

(1969)

Berczeller Rezső
szobrászművész

1021

1980. V. 16. 20.20. Televizió S.J.né.

Siker

- Jó estét kívánok ! Hát mindenek előtt lássuk kik a győztesek.

/ zene. /

- Ha megengedik uraim, akkor a hölgyeknek adom át aszobrot. Most azért azt is megkérdezem, tessék parancsolni, gratulálok,

- Köszönöm szépen.

- Kezét csókolom.

- Köszönöm szépen, -njük, köszönjük szépen.

- Hogy, sztörtdelik ? Egyébként törékeny.

-Én azt hiszem, hogy ez egy vándorszobor lesz, hogy egy hónapig egyikünknél, aztán vándorol a másikunkhoz ugyhogy,

- Az se baj, hogyha egy helyben marad, csak szeressék, gondoljanak miránk szeretettel, általa, egyébként tegye meg nekem Angéla kedves, ugyis olyan keveset beszélt a multkor, mondja el a nézők, néhány néző kedvéért, hogy mit ábrázol ez a szbbor, mert kérdezték tőlem levélben, igyhát én kézbefogom, igy közelebbről talán könnyü mutatni, én azt hiszem eléggé világos.

- Nagyon világos, ez egy szaladó, futó figura, amelyik sárkányt ereget. és ha jó szél van, akkor a sárkány fel is száll.

- Na és férfi vagy nő ez maga szerint ?

- Ez szerintem egy, egy,

- Teljesen mindegy.

- Egy figura.

- Ez volt a szobrász Berczeller Rezső szándéka is, hogy mindegy legyen, a siker öröme.

- Csak hátul van ruhája, meg elől egy pici.

- Igen, ruhája nem nagyon van, az igaz. De végülis szeretettel adjuk, gratulálunk hozzá.

- Nagyon szépen köszönjük.

Berczeller Rezső, szobrászművész

Jubileumához érkezett a salgótarjáni tavaszi tárlat, 1980. ápr.- ban tizedszer került megrendezésre.-

A művész hálóalumínium terve légies könnyedségével hivatott lenne szögletes lakótelepeinken a szépség megjelenítésére. (emlitve).

Krunák Emese: A salgótarjáni tavaszi tárlatról.

Napjaink, 1980. 6. 38. old.

Berzeller Rezső, szobrai

L. Vígh Tamás

Láncz S.: képzőműv. krónika. 927–931

Jelenkor, Pécs, 1981. okt. XXIV/10

Berczeller Rezső, nohán

L: Vigh Tamás

7.

– Megnyílt a kisplasztikai biennálé Pécsett

Nipszabadság. Bp. 1981 júl. 14

B. erzeller Rezső, szobrán

L: Lóránt Zsuzsa

Rózsa Gyula: Sokányalatú kiállítás 7

Nepszabadság Bp. 1981. júl. 29.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

Bildhauer Rezső Berczeller

DAILY NEWS

1981 JUL 14

1021

VII. Ungarische ... in Pé...

In der Pécser Galerie wurde am Sonntag die VII. Ungarische Kleinpalstik-Biennale eröffnet, bei der rund 150 Arbeiten von 92 Künstlern zu sehen sind.

Bei der Eröffnung wurden Preise für die besten Werke verliehen. Den 1. Preis erhielt der Bildhauer Rezső Berczeller für seiner Arbeiten „Bewegung" und „Der erste Tag des Friedens". Mit dem 2. Preis wurde István Bencsik für seinen „Torso" bedacht, de... den Grafi... wicz für s... Sonderpreis... Jugendver... Friedrich ... ken zuge... preis des ... Bildhauer ... Medaillen ... Siklóser ... ker-Symp... Keramike...

Der Träger des gelben Trikots, Bernard Hinault (Frankreich), erreichte in der ersten Verfolgergruppe das Ziel und baute seinen Vorsprung in der Gesamtwertung weiter aus.

MANG AUF WELTMEISTER-KURS

Imola – Der Motorradrennfahrer Anton Mang (Bundesrepublik Deutschland) steuert weiter auf Weltmeister-Kurs: Der Titelverteidiger in der Klasse bis 250 Kubikzentimeter gewann am Sonntag den „Großen Preis von San Marino" mit fast 20 Sekunden Vorsprung vor Roland Freymond

Kleinplastik-Biennale
cs eröffnet

r 3. Preis erging an
ker Róbert Swierkie-
eine „Ars poetica". Der
s des Kommunistischen
bandes wurde Ferenc
für seine Metallplasti-
sprochen, den Sonder-
Kunstfonds erhielt der
Tamás Vigh für seine
, der Sonderpreis des
Bildhauer- und Kerami-
osiums ging an den
er Imre Schrammel.

Die am Sonntag eröffnete Schau ist die bisher reichhaltigste. Die ausgestellten Werke repräsentieren alle ungarischen Stilrichtungen und gewähren einen Überblick über das bildhauerische, keramische, grafische sowie das Goldschmiede- und Glaskunstschaffen. Zahlreich sind die Arbeiten junger Künstler.

Die Ausstellung in der Galerie am Széchenyi tér ist bis Sommerende geöffnet. **(MTI)**

mit
ch-

ba-
Jn-
hte
las
:3,
in-
)as
nn
ge-
rz-

om

en
en-
ee-
ba-
co
n-

scheiterte im Hochsprung an 2,37 m, stellte mit 2,33 m allerdings eine neue Weltjahresbestleistung auf. Die vierte Jahresbestleistung steuerte die 4×400 m-Staffel in 3:01,07 Minuten bei.

1000 m-WR DURCH COE

Oslo – Zum Auftakt eines internationalen Meetings in Oslo gab es zwei neue Leichtathletik-Weltrekorde. Über 1000 m verbesserte Olympiasieger Sebastian Coe (England) seine vor fast genau einem Jahr an gleicher Stelle aufgestellte Bestmarke auf 2:12,18 Minuten (vorher: 2:13,40). Für Coe war es bereits der zweite Weltrekord dieser Saison, nachdem er am 10. Juni in Florenz über 800 m eine Superzeit von 1:41,72 Minuten gelaufen war.

Über die selten gelaufene Di-

Diese Entscheidung
Montag der International
athletik-Verband (IAAF)
don. Labor-Tests haben
weis erbracht, daß Pluc
einem Wettkampf in Ch
(Neuseeland) am 31. Ja
ses Jahr verbotene Ana
genommen hatte.

Plucknett hatte im
lifornien den Diskus
auf 71,20 Meter und
Woche in Stockholm
72,34 Meter verbessert.
Entscheidung der IAAF
gang Schmidt (71,16 M
der DDR wieder in den
Weltrekordes.

JUNIOREN-WM: SCH
GEWANN STRASSENF

Leipzig – Der Schwe
Schumacher hat am Sa
Leipzig bei der Weltme

MDK

Berczeller Rezső

A Fészek klub bárhelyiségének mennyezetplasztikája.

G.J.: Milyen megbizásokon dolgoznak képzőművészeink?

Magyar Nemzet 1964. jul. 5.

Berczeller Rezső

Amber és gép (vázlat) gipsz
mitál burkolással

30 + 30

Dolgozó emberek között kiáll.
Arnst muzeum, 1968. jan.

Bercellek Rezső

1912. január 2-án született Tipsztenában /Arva megye/: Főiskolai tanulmányokat is folytatott. Egyéni kiállítása volt 1969-70-ben Budapesten.

Romváry Ferenc: III. országos kisplasztikai biennale, Pécs, 1971.

Berczeller Rudolf

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81

Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

1961 DEC 17

MAGYAR NEMZET

Budapest

Berczeller Rudolf szobrászművész kiállítását Vilt Tibor szobrászművész nyitja meg december 19-én délután a Fényes Adolf teremben.

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Berczeller Rudolf

1964 DEC 17

NÉPSZABADSÁG

Budapest

BERCZELLER RUDOLF szobrászművész kiállítása december 19-én nyílik a Fényes Adolf Teremben.

Berzelles Dezső

Szobor várlat (rajz, rajzó)

Valóság, 1965, 2 n., 57 old.

Berceller Dezső, [ ] MDh

A miskolci egyetemen a kis aula, ill. az előcsarnok mennyezetére Berceller Dezső 140 négyzetméteres munkája kerül.

–: Hír 6

ESTI HIRLAP, Bp. 1962. okt. 8.

M.D.K.

Berczeller Rezső

A Magyar Tanácsköztársaság kikiáltásának 35. évfordulójára kibocsátott 3 cimletből álló emlékbélyegsorozat terve, 1954. repr.

Pákozdi László: A magyar bélyegek monográfiája.
Bp. 1967. 508-509.1.

1974. aug. 2. 10.
TV. 18.20
Képes krónika

Berczeller Rezső szobrai

Nem szeretnénk egyoldaluak lenni kedves Nézők, hiszen uj müvek nemcsak a kiállitásokon láthatók. Éppen ezért szeretnénk két alkotást bemutatni, amely alkotások köztéri szobrászatunkat fogják gazdagitani.
Az egyik mü, amelyet szeretnénk bemutatni Berczeller Rezső, Anya gyermekével cimü alkotása, amely a közeljövőben Szombathelyen a Derkovits Lakótelep óvoda-bölcsőde elé fog kerülni. Jelen pillanatban még Budapesten a kivitelező vállalat szoborparkjában látható. Egyébként ez helyileg a Városligetben van.

1-es számu cédula

M.D.K.

Berczeller Rudolf

A "Müterem" c. rovatban Frank János: "Berczeller Rudolfnál" cimmel ir a müvészről és munkáiról. A "Forradalom"c. szoborciklus egy részletét, egy szoborcsoportozat repr.-ját hozza a lap az interju keretében. Festőnek készült, Vaszary növendéke volt, de otthagyta a Főiskolát é s bebarangolta Afrika északi vidékeit: Kabil-hegység, Algir, Tunisz, Gábesz. Közben élt Dél-Franciaországban is. A harmincas évek végén kezdett mintázni.

Élet és Irodalom, Bp. 1969. márc. 29.
XIII. évf. 2 13. sz. 8. lap

Berczeller Rudolf

3

Relief

1. A Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem aula-mennyezet plasztikájának első terve. 1961 papír 125 x 30 cm

2. Figura (Vázlat a Tésszek Klub kupolabelsőplasztikájának kompozíciójához) 1964. gipsz 160 cm

Berczeller Rudolf (szobrászművész kiállítása Fenyes Adolf Terem, Budapest 1969 dec. 19 - 1970 jan 11.) Kiáll. Zeit.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Berczelles Rudolf

MAGYAR HÍRLAP
Budapest

1990 JAN 3

MÚZEUMOK – KIÁLLÍTÁSOK

Budapesti Történeti Múzeum: A középkori Királyi palota. — „Fővárosunk ezer éve" c. kiállítás. — Régészeti ásatások Budapesten. — Magyar remekművek (a Magyar Nemzeti Galéria és a Szépművészeti Múzeum kiállítása.) — Pest-budai városképek a XIX. századból. — **Fényes Adolf-terem:** Berczelles Rudolf szobrászművész kiállítása. — **Hadtörténeti Múzeum:** Magyarország története a honfoglalástól a Rákóczi-szabadságharcig. — Magyarország hadtörténete 1711—1848-ig. — Az 1848—49-es szabadságharc. — Az 1848—1919-ig terjedő korszak. — Az első imperialista világháború. — Az 1919-es Magyar Tanácsköztársaság Vörös Hadserege. — Magyar önkéntesek a spanyol nép szabadságharcában. — Nevezetes csaták, kilenc diorámaképben. — Fegyverrel a fasizmus ellen. — **Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Múzeum:** A múzeum legszebb műtárgyai. — Zichy Jenő kaukázusi és szibériai régészeti gyűjteménye. — **Iparművészeti Múzeum:** Tíz év új szerzeményei. — Művészi bőrmunkák. — Az Esterházy-kincs ötvös- és textilremekei. — Európai kerámiaművészet. — Magyarországi fajansz- és keménycserép-művészet. — **Kína Múzeum:** Kína, Vietnam, Korea, Japán művészete. — **Magyar Nemzeti Galéria:** Magyar festészet a XIX. és a XX. században. — Magyar szobrászat a XIX. és a XX. században. — Rudnay Gyula emlékkiállítás. — Bokros Birman emlékkiállítás. **Magyar Nemzeti Múzeum:** Magyarország népeinek története a honfoglalástól 1849-ig. — Koppenhága tegnap, ma és holnap (Budapest dán testvérvárosának vendégkiállítása). — **Magyar Vendéglátóipari Múzeum:** Idegenforgalom és vendéglátás Magyarországon — a XX. század közepéig. — **Magyar Mezőgazdasági Múzeum:** Vadászati, halászati, erdészeti, borászati kiállítás. — Pásztorélet. — Magyar növénytani kiállítás. — A kenyér története. — A Szilvásváradi Állami Gazdaság lótenyésztése. — **Magyar Munkásmozgalmi Múzeum:** A KMP megalakulása. — **Műcsarnok:** Állami képzőművészeti vásárlások IV. kiállítása. — **Petőfi Irodalmi Múzeum:** A reformkor és szabadságharc irodalma. — József Attila, Juhász Gyula, Radnóti Miklós, Komjáti Aladár, Móricz Zsigmond emlékkiállítások. — Mártír költők és írók kiállítása. — **Semmelweis Orvostörténeti Múzeum:** Képek a gyógyítás múltjából. — **Szépművészeti Múzeum:** Egyiptomi kiállítás. — Régi képtár. — Görög-római kiállítás. — Modern külföldi képtár. — Rejtett kincsek. — Rembrandt emlékkiállítás.

magas felhő keletkezésével, majd bombazáporral járt. Az épületek erősen megsérültek, az angol repülőgéphangár falát mintegy száz helyen lyukasztották át a bombák.

FEBRUÁR 22. Számos, bevezető rengés után kitört a hawaii *Kilauea*. Hatalmas lávafolyás a vulkán keleti lejtőjén levő 5 kilométer hosszú repedésből. Lávaszökőkutak, eleinte csupán 10—15 méter magasak, később azonban (a júniusi tevékenység idején) elérték a 450 méteres magasságot is!

FEBRUÁR 27. Flores sziget. Hamuszórás és gőzfeltörés az *Ebu*-vulkán tetőrészén levő kráterből.

MÁRCIUS 8. A japáni *Minami-dake* fölött 1500 méter magas füstfelhő jelent meg. A hamuszórás a kagoshimai repülőteret is érintette.

MÁRCIUS 11. *Tenger alatti kitörés* Farallon de Pajaros térségében (Marianaszigetek). A környezetben levő halászhajók legénysége három robbanás detonációját hallotta. A tenger felszíne barnás színűvé változott.

MÁRCIUS 27. Működésbe kezdett a *Didicas* vulkán (Fülöp-szigetek). A tűzhányó eredetileg *tenger alatti* vulkán volt, egészen 1952-ig, amikor egy kb. 2000 méter átmérőjű, 240 méter magas sziget épült fel kitörése nyomán. A jelenlegi kitörést füstfelhő kialakulása jelezte.

ÁPRILIS 22. 2400—3000 méter magas

A DEBRECENI VÁROSI TANÁCS, A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK
ÉS A KOSSUTH LAJOS TUDOMÁNYEGYETEM
SZERETETTEL MEGHÍVJA ÖNT

BERCZELLER RUDOLF

SZOBRÁSZMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSÁRA

MEGNYITÓ: 1971. ÁPRILIS 17-ÉN 11 ÓRAKOR

A KIÁLLÍTÁS MEGTEKINTHETŐ: 1971. MÁJUS 2-IG
A KOSSUTH LAJOS TUDOMÁNYEGYETEM DÍSZUDVARÁN

71-3016 SZD.

Berczeller Rudolf

17.19.65. 85

BERCZELLER Rudolf

BÉKE László: Berczeller Rudolf szobrászata. =
Ars Hungarica, 13, 1985, 2. 205 - 212. ill. G

Berczeller Rudolf szobrász

Kiállítása nyílt a Fényes

Adolf Teremben

Népszava 1970 január 14

2. old.

– Horizont –

Berczeller Rudolf.

A Debreceni Egyetemi Galéria kiállítá-
sán szoborművei szerepeltek.

Tóth Ervin: Az Egyetemi Galéria
Kiállításának mérlege.

Hajdu-Bihari Napló, 1971. aug. 1.

Berczeller Rudolf zobrázt

A debreceni KLTE alkájában

Kiállítása nyílt

Kiállítási Kalendárium

Szocialista Művészetért 1974 VI.

Berczeller Rudolf

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

HAJDU-BIHARI NAPLÓ
Debrecen

1971 APR 16

SZOMBATON DÉLELŐTT 11 ÓRAKOR a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem díszudvarán újabb kiállítás nyílik. Berczeller Rudolf szobrászművész kiállítását a Debrecen városi Tanács, a Kiállítási Intézmények és a Kossuth Lajos Tudományegyetem rendezi. Az Egyetem Galéria tárlata május 2-ig tekinthető meg.

1021

nyol-
pont-

ial . . . (Demokratizmus a hétköznapokon" sorozat). 18.00 Tapsifüles . . . 18.45 Mi újság? III. rész. 19.15 Esti mese. 19.30 Tv-híradó. 20.00 Sol

Bercsellér Rudolf festőművész

A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem
tiszteletére nyílt meg kiállítása.
„Táncoló nő" – „Tavi I." – „Megnyomorítottak" –
„Katona" (emléktáv).

Bajár Iván: Kiállításról kiállításra.

Magyar Hírlap, 1944. május 11.

Berczeller Rezső

Zászlóvivők c. mozgalmas szoborcsoportozata.

H. Gy.: „A II. Kerületi művészek kiállítása"
Magyar Nemzet, 1967. X. 28. 4. o.

MDK

Berceller Rezső

Kiállitási kritika

Magyar Nemzet 1968 jan.3o.

Barcsellér Rezső

Gép és ember, 1969 bronz
30 cm

II. Országos Kisplasztikai Biennálé
Pécs, 1969

Berczeller Perső szobrász

„Zárzlávívok" c. műve

emlétve.

A II. ter Tápzőművészek ünnepi Kiállítása a Radnóti Klubban.

Magyar Nemzet
1969 ápr. 12

Bercsellei Dezső

szobrász

Részt vett a tarlatom.

Vidos Zoltán: A Radnóti klubban venderet . . .

Miskolc, 1970 pelmes - 38 lap

Berczeller Rudolf 2

„Ugrálók"

„Rohanók" a művei emlitve

Fenyes Adolf teren-beli Viállításáról.

Magyar Nemzet 1970 január 6.

4. old.

Berczeller Rudolf

Résztvesz a kiállításon

Láncz Sándor: Kiállításnál kiállításra
A II. kerületi képzőművészet
Lefer Hirlap, Jp. 1970. nov. 10. 6. l.

Berczeller R. szobrász

szobor csoportja emlitve

a II. Ker. jubileumi lépzőművészeti kiállitásban

Vacuszt 1969 november 27

4. old

Bercseller Rudolf szobrászmüvész

Viállítását december 19.-én

nyitják meg a Fényes Adolf teremben.

Magyar Nemzet 1969 december 17.

-Napló-

4. old.

Bertzeller Rudolf, [színész] 17 Dk

A Brecht darabhoz a maszkokat készítette.

Hajdu Ferenc: Kaukázusi krétakör 2.

ESTI HIRLAP | 1961. márc. 26.

Berczeller Rudolf, szobrász

H D4

A Kaukázusi Krétakör előadásához
a maszkokat készítette.

-bel- : Két anyja és egy gyermek 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1961. márc. 8.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Berceller Rezső

ÉSZAKMAGYARORSZÁG

1968 DEC 22

CSINOSÍTJÁK a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem aulájának mennyezetét. A munkálatokkal Berceller Rezső szobrászművészt bízták meg.

1024

Bereszeller Rudolf, [szobrász] MDk

Bábfigurákat készített a Brecht-színmű előadásához. (Madách Színház.)

Molnár G. Péter: Švejk a második világháborúban 8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1962. dec. 6.

a. D. K.

BERCZELLER Rudolf

Szarcsa az előadóstva

Nagyvári Tamás: A Zaukázusi Kvétakör
Brecet arómája a Kadách Szintáiban
Magyar Nemzet 1961. márc. 26. 9. l

N.D.T.

Berczeller Rudolf szobrász

Székesfehérvár, Vörösmarty színház , a nézőtéri szellőző és reflektor nyilát takaró dombormü

repr.

Épitész: Pránitz Tibor és Klemens Antal

Magyar Épitőművészet 1963/3. 64-68.l.

Berczeller Rudolf, bábítervező MDK

Brecht szinművéhez bábúkat tervezett.

A. G.: Svejk a második világháborúban —
— és a Madách Szinházban 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1962. dec. 10.

Berczeller Rudolf MDK

Vörösmarty színház Székesfehérvár.
Építész Spránitz T.; belső ép. Hornicsek L.
Építésvezetők: Szendrői Péter, Haár Miklós
Képzőművészek: Vigh Tamás, Áron Nagy Lajos
Petrilla István, Berczeller Rudolf

Repr: A nézőtéri szellőző és reflektor-
nyilást takaró dombormű./Berczeller/

Magyar Építőművészet 1963. 3. szám 64. o.

MDK

Bereseller Rudolf, nobrán

A Fényes Adolf Teremben tekinthető meg kisplasztikai tárlata. Témái: Rohanók, Tankemberek, Gép és ember, Karóla-húzott, Heroikus figura stb.

Plasztikája az iparművészet irányába „csúszik el."

Rózsa Gyula: Iparművészet 7

Népszabadság, Bp. 1970. jan. 9.

Berzseller Rudolf, szobrász

MDK

Kiállítása nyílik dec. 19-én a

Fényes Adolf Teremben.

-: Kulturális hírek

7.

Népszabadság, B... 1969. dec. 17

MDK

Berczeller Rudolf, szobrász

Vilt Tibor nyitja meg kiállítását a fényes Adolf Teremben.

— [] Berczeller Rudolf .... 2.

ESTI HIRLAP. Bp. 1969. dec. 18.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-774

ESTI HÍRLAP
Budapest

1999 DEC 18

□ BERCZELLER RUDOLF szobrászművész kiállítását pénteken délután nyitja meg a Fényes Adolf teremben Vilt Tibor szobrászművész.

Berczeller Rudolf

Borcneller Rudolf szobrászmüvész

a Műcsarnokban rendezett Jubileumi Képzőmüvészeti kiállításon szerepel a müvész alkotása „Táncoló menet" (emlétve)

Aradi Nóra: Jubileumi Képzőmüvészeti Kiállítás.

Kritika, Budapest, 1975. 6,

Berczeller Rudolf

szobraiból kiállitás nyilt a Fényes Adolf teremben.

Magyar Hirlap 1969/353/6

Berczeller Rudolf, szobrász

A nagyatádi alkotótelep második alkalommal fogadott magyar és külföldi faszobrászokat. Öt alkatással gazdagodott a szoborpark. – A művész itt első ízben alkotott. Mintegy száz mázsa fa felhasználásával készítette el mozgosító erejű alkotását, a „Forradalmat" (emlétve)

(darcsi): Öt új szobor.
Népművelés, 1976. 12.

Bereszeller Rudolf, [nobrun]

L.: Benczik J.

P. Szücs J.: Villány ... 7.

Népszabadság, Bp. 1976. okt. 15.

Berczeller Rudolf szobrász

A Tényes Adolf teremben

Szálhitása nyílt

Szovalista hűvészetést 1970 I. sz.

Berczeller Rudolf szobrász

A Fényes Adolf tekemben

Ziálkitása nyílt

Magyar Hírlap 1870 I. 11

Bernweller Rudolf

Villányban és Nagyatádon is alkalmazott művészetet művelnek az autonóm művészetre is érvényes hagyományos anyagokkal. A művész ágaskodó alakzatai csak a formákra rímelő bokorsorazattal alakulhat szabályos jellé. (említve).

P. Szűcs Julianna: Villány és Nagyatád, 1976, Népszabadság, 1976. okt. 15.

Beszélő Rudolf
szobrai

~ kiállítása volt egy év munkái-
ból a Fényes Adolf Teremben.
/1969 - 1970/

Képzőműv. Almanach 3 62.
Corvina 1972.

Berczeller Rudolf

2 és félméteres „Karábalúzott"
c. yobra emlitve

Kritika 1971 november-december

46. old.

számára én vagyok az egyetlen csak bíznia lehet bennem

de mielőtt még eszmélne a köldökzsinórt én szakítom el

@®©

FREE BOOMERANG CARDS

NOTFORSALE

BOOMERANGFREECARDS/1092BUDAPESTRÁDAYU.5.HUNGARY

Egyforma/Bérczi Zsófia, Terebessy Tóbiás

Az @®© óriásplakát pályázaton
a Boomerang Média különdíját nyerték el.

RECYCLE

BERCZIK Gyula építész

Bp. 70. sz. postakaró épület (Keleti pu.)
(1890)

Poép 44-45. és ill

Sz. M. Berezovszaja

Jevanci Jusmúrén

„Tányér" c. műve a Szovjet Kultúra Háza Tiállitásán.

TÜKÖR
1982 ÓZ. 31.

Berczy KATALIN Magyar Hirlap 2001. IV.30.

A tárgyak ezer színe és formája

A kortárs magyar iparművészet seregszemléjével folytatódik a Műcsarnok millenniumi kiállítássorozata. Az 1100 tárgyat felvonultató tárlat május 4-éig látogatható. A képen Berczy Katalin Kamera című alkotása

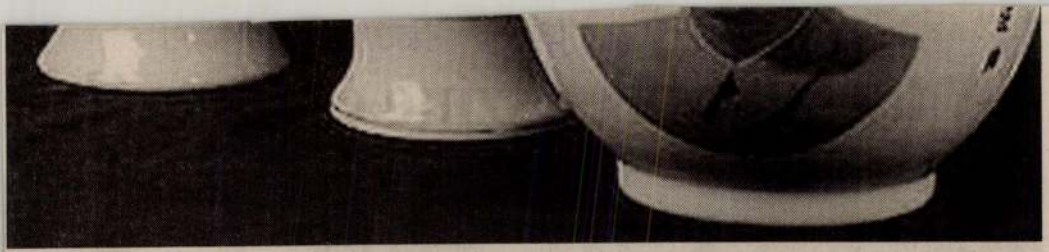

A maói időkből származó kínai relikviákat árverez a Sotheby's New York-i aukciósház az interneten. A néhai kínai pártfőtitkárt, Mao Ce-Tungot ábrázoló tárgyak mellett korabeli könyvekre, zászlókra és plakátokra lehet bukkanni a www.sothebys.com honlapján. Az online aukció teljes kínálata mintegy 150 tárgyból áll, amelyből jelenleg több is ezer dollár körüli áron forog

Világhálós szolgáltatás indul a HBW Expressnél

Internetes szolgáltatást indít májustól a HBW Express Takarékszövetkezet, amely 2000-ben 12,249 milliárd forintos mérlegfőösszeg mellett, szerény, 25 millió forintos adózás utáni nyereséget ért el. A közgyűlési beszámoló szerint a csekély nyereség oka elsősorban a fejlesztési és működési költségek növekedése volt.

A HBW Express ügyfeleit kedvező díjszabással igyekszik az internetes banki szolgáltatások felé terelni. Májusban már élesben teszteli a NetBank szolgáltatását, amelynél a havi 3 ezer forintos áron kínált NetPlusz csomag korlátlan internetelérést is tartalmaz. Az internetelérést nem össze a takarékszövetkezet a lakossági és vállalkozói ügyfeleknek. Ennek része, hogy a NetBank által az ügyfélnek ajánlott betéti kamat 0,5-1 százalékkal magasabb, és az átutalások díja is kedvezőbb.

A HBW Express Takarékszövetkezet arra számít, hogy év végére megélénkült a múlt év második félévétől. Az év végére az ügyfélhitelek állománya 7,57 milliárd forintra bővült, mely 42 százalékos növekedés 1999 végéhez képest. A hitelportfólió minősége a beszámoló szerint nem romlott, az állomány 94 százaléka problémamentes, illetve a külön figyelendő kategóriába tartozik, és a céltartalék átlagos mértéke nem éri el a 2,5 százalékot. Az ügyfelek 55 százaléka kis- és középvállalkozás, a többi magánszemély. A taka-

Berczy Katalin

A Magyar Keramikusok Társasága szeretettel meghívja Önt és kedves barátait

„A Századvég”

című kiállításra

1999. október 26-án 18 órára az Árkád Galériába (1072 Budapest, Rákóczi u. 30. félemelet)

A tárlatot megnyitja: Bakonyvári M. Ágnes művészettörténész

A kiállításon az 1998. októberében a kecskeméti Nemzetközi Kerámia Stúdióban rendezett Századvég szimpóziumon készült alkotások láthatók

A kiállító művészek:

Berczy Katalin • Laborcz Monika • Pannonhalmi Zsuzsa • Sövegjártó Mária • Szűcs Zsuzsa • Tóvölgyi Katalin

A kiállítás rendezője: Laczkó Ibolya

Látogatható: 1999. november 7-ig 11–17 óráig

Támogatók: „Interkerám” Kft., Kecskemét • Nemzeti Kulturális Alap • Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete • Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége

Berzy Katalin

Magyar Iparművészet az
ezredfordulón 2003

114.

Firenze, Casa Buonarroti, Tolnay Ká

Kézírás.

Címzés: Monsieur Charles de Tolnay

Hellas Grèce

Expédié par L. Fülep Pécsvárad Hong

1. Ld. 1258.sz.

2. Mannheim nem járt többet Zengővá

Bercsek Péter

a Margitmiget fölertörte

— neve emlitve

Gombos Zoltán: Budavári Zertel

Bp. Natura 1969 191. old

Ø Berceényi gr.

huszár őrnagy volt Lugosson

l.

Kazniczy 1816-
talál kozott
vele.

LykaMagymű1800-50

88. l.

Kazniczy levelezése
XIV. k. 253,
260. l.

Irma

Görög:
Timót

Izraelita:
Ijar 11.

Protestáns:
Flórián

Görög:
Pelágia

Izraelita:
Seni böjt

Protestáns:
Gotthard

Görög:
Iréne

Izraelita:
Ijar 13.

Protestáns
Frida

Görög:
Jób

megérin

Berzsenyi Antalné

v. Lajosné

u obrázu

l.

Berzsenyi Antalné

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni.
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 485418

kevésbbé számos azon értékes tárgyak száma, melyeket a tenger mélyéből hoztak napvilágra.

A tenger fenekéről évezredek után előkerült díszedények a legintimebb megnyilatkozásai nemcsak a művész egyéni tehetségének, de az egész társadalomnak is, melynek tagja volt.

II.

Carthago.

Dido fényes városát Scipio Africanus seregei a szó teljes értelmében elpusztitották. Cato büszke lehetett szónoki sikereire. A hatalmas vetélytárs megsemmisült. Elenyészett olyan teljesen, hogy alig egy negyedszázadja még a helyet se tudták teljes biztossággal megállapitani, a hol a büszke királyné városa fekhetett.

Ha Carthago alapitásának története kevésbbé költői is, mint az ökörbőrről szóló hagyomány, de viszont nem kevésbbé érdekes. A fenicziaiak, kiket az első telepitők gyanánt kell tekintenünk, az ókor egyik legsajátságosabb népe volt. Mint a tenger urai, szerepök hajdan a történelemben az lehetett, a mi ma az angolszász fajé. Adtak és vettek, kereskedtek mindenfelé, a meddig csak hajóik elvitorláztak.

Tevékenységöknek művelődési értéke kereskedői szellemükben rejlik. Ha a fenicziaiak magok első rangú műalkotásokat épen úgy mint a zsidók, nem alkottak, de viszont a nagy kulturnépek, mint az assyriai, perzsa, egyiptomi, vagy görög mű alkotásait ismertették meg egymással. Azokat hordták szét a nagyvilág összes piaczaira.

Igy jutottak Afrika éjszaki partjaira. Biztos öblöt, alkalmas kikötőt találva, horgonyt vetettek. Idővel hajógyárat, tárházakat épitettek, mig végre egyik legvirágzóbb Emporiumuk fejlődött a helyszinén.

Mind ez épületekből ha nem maradt is meg az utókorra semmi, de fekvésüket végre teljes biztonsággal határozhatjuk meg. Jobb állapotban örződött meg a két tágas kikötő, melyek a történelmi adatok szerint pár száz naszádot voltak képesek befogadni, és a melyeket rabszolgák keze vájt ki. A szomszédos domb csúcsán emelkedett maga a híres *Byrsa*. A pontot, hol a büszke acropolis állott, ma a Lavigarie biboros által emelt székesegyház foglalja el, melynek épitésénél alig pár éve találták meg az olyan régen keresett Carthago legbecsesebb emlékeit.

Pun épitészeti emlék kevés maradt meg. De legújabban felfedeztek egy felette érdekes sirboltot. Mélyen a föld mai szinvonala alatt terülnek el a teljesen megőrzött kamarák, falai mindannyinak hatalmas terméskövekkel vannak kirakva. A sirt magát egymásra sátorszerüleg helyezett kövek védik. A tetemet pedig vagy egyszerűen oda temették, vagy előbb czédrusfa vagy cserépkoporsóba helyezték.

E sirok és koporsók tartalma nyújtja a hajdani fenicziai tárgyak legbőségesebb gyűjteményét. Mindazt, mi az embereknek kedves lehetett, eltemették vele, oda helyezték mellé végső nyughelyére. Szerszámai, használati tárgyai mind ottan vannak teljesen sértetlen állapotban, mintha csak tegnap még kézben forogtak volna.

PÚN SÍRBOLT.

ISIS PAPNŐJE. CARTHAGÓI LELET.

A RÉGI KIKÖTŐK CARTHAGÓBAN.

A fegyver kevés, de a fenicziai nem is volt harczos nép. Annál több a mindenféle hasznos és haszontalan apróság. Tükrök, fésük, beretvák, játékszerek, álarczok mind nagy mennyiségben maradtak az utókorra. Ez álarczok kivált érdekesek. Vannak köztük torzképek, melyeket valószinüleg a gonosz szellemek elüzésére tettek a hulla mellé, aztán arczkép, kétségkivül a halott képmása. A híres fenicziai üvegből is nem egy érdekes urna és amphora maradt épen. És szépek nagyon az arany- és ezüstékszerek, megannyi kovácsolt ötvösmunka. A nemes ércz anyagának tisztasága mellett a kivitel lehető befejezettségére nem kevesebb súlyt fektettek.

III.

A római emlékek.

Mi sem érdekesebb, mint a nagy római nemzetet saját határain túl figyelni meg. Legyen az Pannoniában a Duna partjain, és hivják a telepet *Aquincumnak*, avagy vándoroljunk keresztül egész Európán le a kontinens legnyugatibb pontjáig, a Pirenée félszigeten *Italica* ba, még ma a megmaradt romok is ugyanazon elveket vallják, ugyanazon eszmét fejezik ki.

Afrika maig álló római épületei e nagyszabású államszervezet leghatalmasabb emlékei, *El-Djem* a Colosseum óriási méreteit csaknem meghaladó amphiteatruma, *Thymgad* márvány fóruma, avagy Udna mentén a sivatagot áthidaló mérhetlen aquaduct a legközvetlenebb tanujelei a római uralom hatalmának, virágzásának.

Ez időben három részre volt osztva az afrikai gyarmat. A latin irók által olyan gyakran emlegetett *Numidia* nagyjában a mai Algiria területének felel meg. Az úgynevezett Proconsuli terület a Tunist és Tripolist ölelte fel. Végre Mauritania, miután uralkodóját Ptolomeust Caligula megölte, szinte közvetlen Róma hatalma alá került és két tartományra osztva, határait kiterjesztette a nyugati tengerig.

Ez óriási területen vannak elszórva a legérdekesebb romok és maradványok. Megannyi hajdani *Castrum*, hatalmas *praetorium*, összedőlt *arx* törmelékei. De legyenek bármennyire elpusztulva, még igy is fényes bizonyitékai a hajdani nagyságnak. És egy más nagy előnyük ez afrikai emlékeknek, hogy a mi megmaradt, azt a sivatag pora a legcsodálatosabb módon konzerválta.

Carthago római épitményei közül még meglehetősen jó állapotban láthatók az egykori cziszternák. Igaz, hogy az óriás imedenczékben beduin pásztorok táboroznak. De e napbarnitott, fehér burnusba burkolt alakok még csak közelebb hozzák a multat és könnyen megannyi bőtógás szenátornak nézhetnénk őket.

Az amphyteatrum ide közel egy völgyben fekszik. Ezt a nagyméretű területet is azóta ásták ki, mióta legelőször fordultam meg Carthagóban. Az épület alaprajza most ottan

A KLASSZIKUS AFRIKÁBÓL.

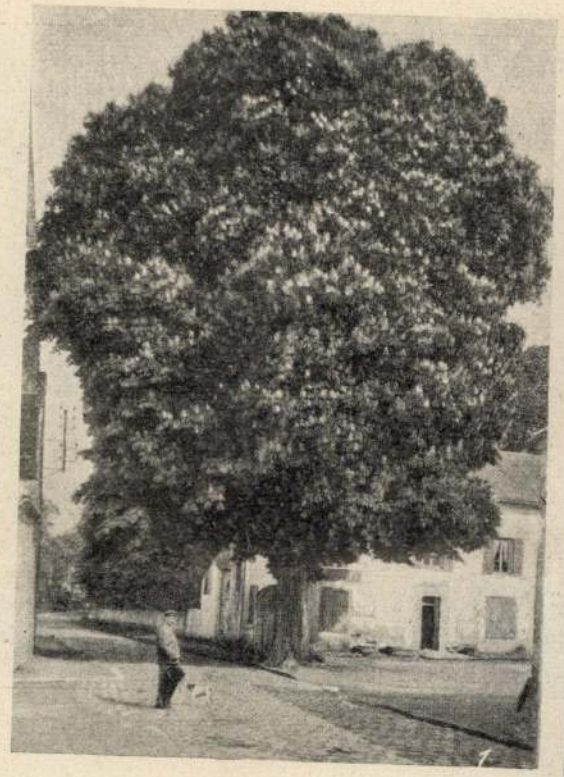

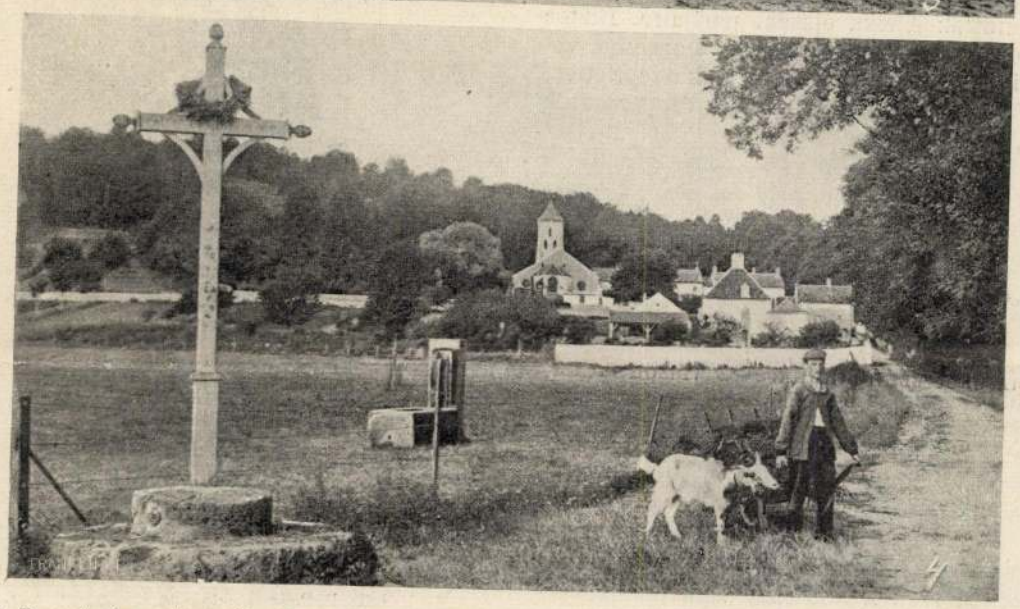

1. Bercsényi gesztenyefája. 2. A kastély a kert felől. 3. A kastély fogadó udvara. 4. A templom, a hol Bercsényi és neje hamvai nyugszanak.

GRÓF BERCSÉNYI LÁSZLÓ EGYKORI KASTÉLYA LUZANCYBAN.

tárul elénk teljes terjedelmében. A boltives folyosók közül is megmaradt nem egy. Az úgynevezett *Pódium* védfalából is áll sok helyen. Megmaradtak csaknem sértetlenül a *vomitáriák* és ottan látjuk a *moeniánákat*, a melyek az egyes helyek elválasztására szolgáltak. Sőt nem egy márványtáblán olvashatjuk az illető hely tulajdonosának, valamely előkelő személyiségnek nevét.

Az Odeon és a római szinház az összes romok között legjobban vannak megőrizve. A klasszikus helyiség ottan áll előttünk teljesen sértetlen alakjában, a *proscenium* még áll, és a *pulpitum* hátterét oszlopokkal diszített hármasív képezi, pompás kilátást nyújtva a tengeröbölre és a láthatár kékes hegylánczaira. Az előtérben a sülyesztett orchestrumot egy emelkedett fal rejtette el a közönség elől. Mindez még ottan látható mint évezredek előtt. Sőt tavaly hosszú néma álom után egy napra ismét felébredt és megélénkült az elhagyatott hely, és nagy ünnepélyességek között Páris legelső művészei tartottak benne görög előadást. A hazájoktól távol élő rómaiak, mint látjuk, magukkal hozták összes intézményeiket, szokásaikat és csak úgy éltek, dolgoztak és szórakoztak, lettek légyen a föld kerekségének bármely pontján, mint a Tiberis partján, a hőn szeretett Róma-aeternában. A fényüző *Termák*, a híres római fürdő maradványai nem kevésbbé érdekesek. Sőt az egyiknek törmelékeiről sokan azt állítják, hogy maga Antónius építette. E távoli gyarmat milyen fényt és fényüzést fejtett ki e téren, arról legjobb bizonyítékot adnak Seneca leírásai, ki ragyogó tollal ecseteli kortársai pompaszeretetét. Ő maga lent járva Afrikában és felkeresve Scipió egykori otthonát, tanulságos összenhasonlításokba bocsátkozik. Elsősorban a fürdők hajdani egyszerűsége lepi meg és részletesen elmondja, hogy a nagy hadvezér tepidariuma szerényebb volt, mint a milyent ma a legszegényebb polgárok használnak. Az előkelő gyarmatvilág pedig, csak úgy mint a császárvárosban nem tenné lábát olyan helyiségbe, melynek padlóját nem a legművészibb mozaik takarja, és melynek falai nem a legértékesebb márványokkal vannak burkolva. E közvetlen feljegyzéseket olvasva, szerezhetünk fogalmat, milyen lehetett egy-egy építmény, mint a via Appián emelkedett Caracalla termái. Ezeknek hű másait építették a gazdag gyarmatokon is.

A keresztény római ásatások között legjelentékenyebb a két nagy bazilika. A *Damus el Karitának*, mely a Carthagóból Sidi-Busaïdba vezető ösvény mentén fekszik, méretei kivált jelentékenyek, hossza 65, szélessége pedig 45 méter. A főhajó végén az apsis nyomaira akadtak, melynek padlózatát jól megőrzött mozaik diszítette négy szentet ábrázolva. A ciborium zöld márványoszlopai is megmaradtak, de az oltár elpusztult teljesen; mint ez időben olyan gyakran, valószínüleg fából volt faragva.

Szent Ágoston leirásait olvasva, kinek élete és működése olyan közvetlenül kapcsolódik az afrikai római birodalomhoz, mind e romok szinte újra felépülnek képzeletünkben. Mindenuntalan kerülnek egyházi szerek, cserép mécsesek, feliratok a napvilágra, melyek világos fogalmat nyujtanak az első századok helybeli viszonyairól. Ez ásatások szinhelyeit felkeresve, a régi írók műveit lapozva, Afrika sivataga szinte újra benépesül, képzeletvilágunkban új életre ébred, és ott lebeg szemünk előtt csillogón, káprázatosan, miként egy délibáb.

Gróf Vay Péter.

GRÓF BERCSÉNYI LÁSZLÓ LUZANCY-I KASTÉLYÁBAN.

A kuruczok Francziaországban. — Rákóczi Versaillesben. — Bercsényi László, a franczia huszárság alapítója. — A forradalom előtt és után. — Gróf Esterházy Bálint.

Turul madár, de messze szállottál, mint viharverte sirály a Márvány-tengerig, majd Versaillesig meg sem állapodtál. Háromezer kurucz vitéz követi sebzett, véres szárnyad, Bourgogne szele lengeti most «Pro Libertate» lobogódat...

Megjelent előttem ismét Rákóczi fejedelem tragikus alakja, ott lenn, ama nagy idegenségben, a Jourre-hegység völgyében. Ime, itt, a Marne folyó mentén vonultak végig a büszke magyar daliák. Bercsényi László gróf, a nagy Bercsényi nagy fia, salamonfai Ráttky, galántai Esterházy, a beszterczebányai Pollereczky és cserneki Dessewffy vezérlete alatt.

A magyar huszárok XIV. és XV. Lajos uralkodásai idején hetven csatát nyertek Franciaországnak. La Chemay egykorú feljegyzései szerint «ils etoient souvent trystes», gyakran szomorkodtak távoli hazájuk sorsa fölött s ily hangulatban a tábori tüzek mellett gyakran elkeseredett, vad tánczba kezdenek, hogy feledjék bánatukat s előbb sirámszerű, majd vidámabb melódiákba törnek ki. Legmeglepőbb, mikor megrohanják az ellenséget: egetverő «huj, huj» kiáltásokat hallatnak, melyek gyakran maguk elegendők arra, hogy az ellenség megrémüljön. Ha valahol nagy baj volt, ott különösen Bercsényi László hadvezéri talentumára volt szükség, de a többiek is fényesen megállták helyüket; a versaillesi udvar büszke volt reájuk és gyakran ünnepelték őket.

Rákóczi Ferencznek, míg Francziaországban lakott, nem nyilt alkalma háborus tanácskozásokban vagy harczban résztvenni. A napkirály udvarában a «soirée de gala»-k egymást követték s az uralkodó nem tartotta meg Rákóczi Ferencznek tett igéretét, hogy Ausztria ellen támogatni fogja, ellenben Rákóczi háta mögött egyességet kötött vele. Ezután nem elégedett meg azzal Rákóczi, hogy megundorodva az udvari politikától és csalódva azokban, a kikben legjobban bizott, kisérletet tett a magányba vonulással. Huszárjait Bercsényi Lászlóra hagyta s sietett vissza a nagy generálishoz, Bercsényi Miklóshoz Rodostóba

LADY ANNA (Márkus Emilia).

III. RIKÁRD (Iványi Jenő).

III. RIKÁRD A NEMZETI SZINHÁZBAN. — Székely Aladár fölvételei.

A huszárok előtt sokáig titkolták Rákóczi távozását. És mikor kitudódott, nagy nyugtalanság vett erőt az összes csapatokon. Ők számítottak arra, hogy Rákóczi nemsokára visszavezeti őket szülőföldjükre és viszontlátják Érsekújvárt, Eperjest, Kassát, Szatmárt, vagy Késmárkot... És hogy megtudták fejedelmük lelkületének végzetes összeroppanását, sokan szöktek utána vagy szökést kíséreltek, de Bercsényi László kemény szigorúsága mintegy vaskeretben tartotta össze őket. Később lassanlassan beletörődtek sorsukba. Bercsényiért rajongtak és egyben féltek tőle s míg ő volt a magyar huszárok élén, a rend föl nem bomlott. Csak mikor idegen tábornokokat akartak beosztani közéjük, mikor megszokott kurucz-kosztümjeiket franczia milice-ruhával akarták volna fölcseréltetni, volt nyilt és makacs ellenszegülés. A magyaros diszítésű huszár-kosztüm bizonyos változtatásokkal ugyan, de megmaradt egész 1908-ig a franczia hadseregben a huszároknál s csak a csákó maradt meg a régi formájában. Érdekes feljegyezni, hogy nemcsak a «huszár» szó ment át a franczia nyelvbe, mint «hussard» de a csákó (schako), kalpag (kolpack), dolmány (dolmen) stb. is.

A kurucz vitézek Rákóczi vagy Bercsényi nélkül és labancz zászló alá nem akartak visszatérni hazájukba. Belenyugodhattak, hogy ha kell, Francziaországban haljanak meg, de az idegen kommandót nem tűrték volna, bármennyi kisérlet is történt erre nézve a versaillesi udvarból. A kuruczokra, ott az idegenben, életet és halált egyben jelentett a magyar vezényszó is. A huszárok közt a franczia vezényszavak, mint az «En avant!» csak akkor keltették fel a harczi kedvet, mikor a nagy forradalom előtt különböző nemzetiségűek, különösen francziák elegyültek közéjük és ők maguk is elfranczíásodtak és Chamborant, Nassau lettek az új tábornokaik.

Bercsényi László a nagy forradalom előtt tizennyolcz évvel halt meg, 1772-ben. Neki köszönhető a franczia huszárság megteremtése. Mint katona és diplomata példaszerű s mint férfi a legnemesebb fajból való. Öreg kort ért el, nyolczvankét évet, általános becsüléstől övezve.

Esterházy Bálint alatt már teljesen vegyes csapatok lettek a magyar huszárezredek s a royalisták eszközei, a mi nem is lett volna lehetséges másként Marie Antoinette intimusának, Esterházynak vezetése mellett. A magyar fiúk közül, kik hívek akartak maradni vezérükhöz, a köztársasági többség sokakat rettenetesen halálra kinozott, mert «royalisták» voltak, — a kinzások nemeiről sejtelmet alkothatunk, ha pl. Berthier tábornokra gondolunk, kinek kitépett és még párolgó szivét egy vörösbóbitás asszony nagy vihogás közben megette. Grenobleban ma is fennáll egy kút «la fontaine des hussards hongrois», «a magyar huszárok kútja», melybe sok magyar huszárt dobott a forradalmi őrület.

Úgy értesültem, hogy a magyar huszárság történetének Francziaországban lesznek ismertetői a franczia katonai iskolákban. És itt Bercsényi (a mint a francziák mondják Berchény) László jelleme és fényes karriérje sem fog homályban maradni, a többi franczia hasonló kortársaival egyetemben. Talán ő az egyetlen idegen, ki Francziaország marsallja lett. XV. Lajos nagyon kedvelte, hat falut adott neki s meglátogatta lusancy-i kastélyában. A marsall által rendezett estélyek pazarságát csak a király fogadó-estélyei múlták fölül.

*

A kétszázados Bercsényi kastély még ma is ott áll majdnem teljes épségben ama néhány kis utcza közepén, mit Lucancy-nak neveznek.

A Gare de l'Est-en szálltam föl, hogy a mintegy öt órányi távolságban lévő La Ferté-sous-Jouarre városhoz érjek.

Ott gördülünk végig a festői Marne folyam és a Jouarre-hegy vonalában, csupa apró falvakon át, hol alig látni egy-két embert. Az egész vidék mintha kihalt volna s csak szalmakazlak őriznék a néma falusi házakat. Sokfelé jártam már a szép Francziaországban, de soha ily élettelenséget, mint e vidéken!

Végre beérünk a kis Luzancybe. Megkérdezem a «maréchal de Berchény» házát. Odahajtunk s megállunk a nagy, zöldre festett ódon kapu előtt. A kis kapun be lehet nyitni, s szembe jön a ház portierja. Szerény, udvarias kis őszes ember, s mikor mondom, hogy magyar vagyok, azt válaszolja:

— Hét év óta ön a második magyar, kit a marsall emléke hozott ide. — De nem emlékezett, ki volt ott előttem.

Az épület a párisi tizennyolczadik kerületi iskolapénztár tulajdon a (Soud'Ecole) s ezt jelző fölirat díszeleg a kapu fölött is.

Hogy a kastély Bercsényi László tulajdona volt, csak az a rézből készült tábla mutatja itt, mely megörökíti nehány franczia szóval Lescinsky Szaniszló lengyel király itt időztét, mikor leányához: Lescinska Máriához ment Versaillesba. A birtokot 1730-ban vásárolta Bercsényi s halála után a forradalomig Esterházy Bálint gondoskodott róla. A forradalom után magánbirtok lett, majd néhány év előtt az említett iskolapénztár tulajdonába ment át. Most iskolás gyermekek nyári üdülésére szolgál a hatalmas dominium, mely nagyobb erdőszerű kertből áll, százados, terebélyes fákkal, minőket csak Fontainebleauban vagy Verseillesban lehet látni. Az egész másfél méternyi magas kőfallal van körülvéve s megmaradt a régi épségében. Hasonlóképen a kastély, a maga külső egészében, a két hatalmas udvar érintetlenül, de az épület belsejében nagymérvü átalakítások történtek, falakat törtek át. Az egész emeleti részt a gyermekek alvóhelyévé változtatták s végig a falak mentén ágyak állanak. A marsall konyhája van még a maga épségében a nehéz vasajtóval; a takaréktűzhely és felszerelések modernek; itt főznek az üdülő gyermekek számára. Ablakok, ajtók, mind a régi, kétszázados. Az első udvar homlokrésze fölött kis óratorony, de az órát kitörték a vázából. Semmi mozgó tárgy nem maradt a kastélyban Bercsényi László korából; a nagy forradalom mindent szerteszórt itt is s csak a leltárat őrzi a franczia nemzeti levéltár.

A forradalmárok azonban békén hagyták gróf Bercsényi Lászlónak és nejének, Wiet-Girard Katalinának sírhelyét a lusancy-i kis kápolnában. Egy sírboltszerű mélyedésben fekszik a hatalmas érczkoporsó, mely a nagy katona hamvait takarja. Felesége azt kivánta végrendeletében, hogy égessék el s porát egy üvegben helyezték el a templom falában, az oltár mellett. Az oltáron latin és franczia versek méltatják Bercsényi László érdemeit s emlékét pietásos kegyeletben őrzi a kis Luzancy egyszerű csöndes része.

Lendvai Károly

MOLNÁR FERENCZ, «A TESTŐR» SZERZŐJE.

SZINHÁZAK.

A testőr. *Molnár* Ferencz vigjátéka a Vigszinházban. — **III. Rikárd.** *Shakespeare* tragédiájának felujítása a Nemzeti Szinházban, *Iványi* Jenővel a czímszerepben.

Molnár Ferencz vigjátékának sikeréről nem kell beszámolnom, az egész város visszhangzik tőle. A testőr szerzője korlátlanul uralkodik a budapesti közönségen, a mely őt egészen kivételes módon szereti, mint a szinpadon eddig senkit. Ez nem nyilvánul csupán csak tapsban és telt házban; ez az a szeretet, a melylyel a közönség maga magát szereti. Ebben a szeretetben van magamegértés, művészi élvezet és tehetségimádás. Csudák történnek. A Vigszinház közönsége teljesen elfelejti, hogy mit keres ő és szokott kapni a Vigszinházban, és maga magának örül. Többé-kevésbbé világosan érzi, hogy gazdagabban hagyja el a szinházat és hogy nem csapták be. Nagy hatás a hatás keresése nélkül. Az igazi művészet ilyet tud eszközölni; az ember magamagával is rendbe jő.

A darab végtelenül egyszerű; nem igaz, hogy bizarr, csak eredeti, de oly módon, hogy az ember azonnal elfogadja és úgy érzi, hogy a dolog nem is lehet másképp. A cselekvény száraz vázlatából ez nem tűnik ki, ebben csak ennyi foglalhat helyet. A *színész* (a szereplőknek nincs is nevük a szinpadon) szereti feleségét, a *színésznőt*, de hidegülést vesz benne észre, a mi, tekintve a nő házasság előtti múltját, eléggé aggasztó. Ez az aggodalom azt a gondolatot kelti benne, hogy egy gyönyörűen felöltözött gárdista képében ostromolni fogja a feleségét és így győződik majd meg, hű-e hozzá vagy sem. Bízik magában, hogy a nő nem fog ráismerni, nem hiába nagy művész. A nő nem is ismer rá és az ostromot csak addig állja, a míg szükséges és illendő. Midőn idáig jutottak, a színész a neje előtt felöltözik gárdistának. A színésznő hamar feltalálja magát, elhiteti a férjével, hogy az ostrom első pillanatában ráismert a gárdistában férjére. Ezt a férjnek el kell hinni, vagy . . . Nincs vagy. Függöny.

Mit jelent ez a kis mese? Mert a dráma jelent valamit, nem épen valamely elvont igazságot, de jelenti valamely életmozzanat művészi látását és megformálását. Molnár drámája jelenti *a színész léleklanát*, nem akárkiét, hanem *A színészét*, a ki egészen egyéni és egészen tipikus, a minek egyeztetése a művészet titka. Ez az egész dráma a szinészi élet művészi formálása. Méltóztassék megjegyezni, ez a darab nem szatira, nem apotheozis, nem kopott frázisok gyűjteménye, nem elméskedés, nem nyers megfigyelések elhelyezése, nem akarja a filisztert ámulatba ejteni, vagy megbotránkoztatni. Ilyenek vannak és nem is érdektelenek vagy érdemetlenek. A Molnáréhoz hasonlót azonban nem ismerek. Ez a darab tisztán emberi és művészi, minden él el van távolítva, minden művészivé van gömbölyítve. Tele van megfigyelésekkel, de egyik sincs magáért. Az egész darab magában van, átlátszó a fenékig, de mély, mint az élet. Egy darab művészi élet. Élő emberek. A legélőbb: *A színész*. Egészen méltó Liliomhoz és kis cselédjéhez. Ez a nagy dokumentum Molnár Ferencz kivételes drámairói tehetsége mellett: tud élő embereket alkotni. Liliomának szemére hányják, hogy a mennyországi jelenettel elrontotta a darabját. Meglehet. De Molnárnak kellett, hogy Liliomot élőbbé tegye. És Liliom úgy él, hogy nem lehet élőbb. Érdekes volna egyszer Csortossal eljátszatni Liliomot. Csortos kedvéért és a darab kedvéért. Hegedüs bizonyára az érettebb, hatalmasabb művész, de Csortos szerelmesebb tud lenni; a Testőr sikere is a szerelmes színészen fordul meg.

Visszatérünk a Testőrhöz és a főalakhoz. A színész tudja felesége múltját, a szinháznál mindent tudnak, még számbelileg is. Nejének a múltban nem kevesebb, mint kilencz szeretője volt; átlagos időtartam: félesztendő. De a múlt elmúlt, az nem számít, magától értetődik; de tavasz van és fenyegető jelek mutatkoznak, merengés, Chopin, stb. Mit lehet itt csinálni? Miért nem ér ő annyit felesége szemében, mint a félelmes versenytársak, a főhadnagy, a gróf, az előkelő? Mindezeket játssza, jobban, mint maguk az illetők. Így születik meg, színészi lelkéből az az ötlete, hogy ő maga fogja eljátszani a versenytársat, a grófot, a szépet, az előkelőt, a katonát, a legkatonábbat, azaz a legfényesebb uniformisút, a gárdistát. Meztelenül áll előttünk a szegény ördögnek illuziós lelke. Beleviheti az életbe a művészetét, játszhatik, próbára teheti a művészetét, gyönyörködhetik magában. Ez nem valószinű? Ez több, ez valószerű, ez belsőleg igaz, ez életadó ötlet. De nem valószinű, hogy a nő nem fog ráismerni a férjére. Szegény Molnár Ferencz erre nem gondolt. De szégyenemre megvallom, hogy én nekem se jutott eszembe. A férfi nagyszerűen átalakítja magát, a barnából szőke ember lesz, karcsúbbnak, magasabbnak látszik (ezt az uniformis teszi), racsesol, vékony hangon beszél, mindig mosolyog, méltóztatik tudni, hogyan. Tessék hozzávenni, hogy e kis perszonának mennyire hizeleg, hogy ez az elegáns nagy úr, ez a fényes uniformis udvarol neki. Még ha ráismerne, se ismerne rá. A világ összes filiszterjei azt fogják mondani, hogy rá kell ismerni, mert szeretnek aeroplanban ülni, de csak addig, míg a földön gurul. Molnár Ferencz darabjában repülünk és ez az aeroplan a leggraciózusabban és a legbiztosabban mozog, csak tessék lelki nyugalommal átengedni magát neki. Baleset kizárva.

Első találkozás a gárdistával: csatározás és meghivás az operába, páholyban, melynek sötét hátterében megindul a komoly szerelmi csata. Miért a páholyjelenet? Nem lehetne mindent azonnal elintézni? Vagy a nagyszerű díszletért és eredeti ötletért tette-e a szerző: páholy a szinpadon és a páholyon át megpillantása a nézőtér egy részének, és meghallása a Pillangó zenéje, éneke egyes foszlányainak? A kik így beszélnek, azt hiszik, hogy Molnár «egy ügyes». Épenséggel nem ügyes, csak geniális. Ez a páholy a szintetikus fantázia műve. A szinház levegője, élete kell eh-

Testőr: És elhiszi nekem, hogy egy ilyen szép, forró, titokzatos, csupa ideg, csupa vér asszony közelében nekem, fiatal és erős férfinak, katonának, nincs olyan perczem, a melyben más is jutna eszembe, mint tisztelet és hódolat? Ezt Ön elhiszi nekem? (II. felvonás).

«A TESTŐR» ELŐADÁSA A VIGSZINHÁZBAN. — Balogh Rudolf fölvételei.

rabb lábszáru suhancokkal, akiknek csak a *figurák hasa alatt van két kis nyilás*, hogy egy kis szuszhoz és látáshoz jussanak... malacokon vágtató vörösorru korhelyek, két rendkivül finom és kecses angol ted-baba, abroncsos szoknyájuk alatt egy *eleven jazz-bandre* tangózó egész *kis Ritz-cel*, közismert gyermek mese-jelenetek, délafrikai pálmahánccskunyhó, *igazi majmokkal* és *ál-szerecsenekkel*, egy ó-görög vitorlás, félméteres keblü meztelen najádok és szirénnek egész tömegével s végül talán a legeredetibb bolondság: *A riporter* és *eszközei*...

És ki győzne még felsorolni mindent, a három és félórán át örvénylő szinek és formák egész kaleidoszkópját, cowboyok és girlök, indiánok harcra indulását, török háremek és maharadzsaudvarok pompáját, tizennégy mandarint és mandarinnőt fehér lovakon, matrózokat és admirálisokat egy *valódi hamisitatlan, vizet szétfrecskelő hajón* s közben *mindenhonnan valóságos záporban zuduló konfettit*, a folytonosan lobogó *bengálifényben*, amely szinte valami meseszerü illuzióval tetőzi be az egész álomképet...

A tengerparti hatalmas sétányon, az *Arenue des Anglais* pálmafái alatt végre megtorpan a processzió, sisteregve szikrázik neki a *tüzijáték* legelső bombája a sötétkék horizontnak s virágos gallyakból rakott, trónszerü máglyáján egyszerre *fellobog az autodaféra itélt uralkodó szimbolikus képmása*, — a halotti tüzfény egybekeveredik az ünnepi lángokkal s a *Casino de la Jetée* vörösés reflexével... egy roppanás még s a *Farsangi Mámor kiskirálya: halott*. Elszálló lelkéből még egy utolsó virágkosárpetárdát röppent kedves alattvalói felé s négy udvari bolondja által a négy égtáj felé szétszórt poraival, *hamvazó-szerda előestéjén*, ime, elbúcsúzik *Nizzától*, hogy főnixként feltámadva, jövőre új fényben, újra bevonuljon, mint *Carneval XLVIII.*

(Nizza.) **Megyery Ella.**

A francia huszárság magyar megszervezője

Mikor Franciaország szavazatával Trianonban feldarabolták Magyarországot, a francia társadalom talán nem is tudta, hogy mekkora hálátlanságot követ el azzal a magyar nemzettel szemben, amelynek egyik fia, *Bercsényi* László gróf, Rákóczi fővezérének fia, szervezte meg a magyar lovasság mintájára a francia huszárságot s tette a régi Franciaország katonai erejének egyik legdicsőségesebb és legerősebb fegyvernemévé. Mellékelt képünk Bercsényi László grófnak lusancy-i sirját ábrázolja, amelybe 1778-ban temették el. Bercsényi László gróf, Miklós gróf fia, 1689-ben született s mint fiatal katona, Rákóczi hires testőrségébe került, s rettenthetetlen bátorsággal harcolt a trencséni és a romhányi csatákban. A kuruc szabadságharc után atyjával együtt külföldre emigrált s egy ideig Lengyelországban tartózkodott. 1712-ben Rákóczi Franciaországba küldte s a fejedelem ajánlásával XIV. Lajos francia testőrgránátosai közé került, mint kapitány. 1719-ben ezredessé nevezték ki a francia királyi hadseregben s az orleansi herceg-régens megbizta azzal, hogy a kuruc huszárság mintájára alakitsa át a francia könnyü lovasságot.

Bercsényi László gróf ezt a feladatot is fényes sikerrel oldotta meg s a Franciaországban és a Keleten bujdosó magyar emigránsokból egy mintahuszárezredet állitott föl, amely a könnyü, rajtaütő, portyázó lovassági taktikát ismertette meg a harctereken.

E csapat parancsnoka és tulajdonosa lett s amely *a Bercsényi-nevet egész a forradalom kitöréséig viselte*. László grófnak tündöklő szerep jutott Franciaország nagy háboruiban a Rajna mellett Ausztriával és utóbb Oroszországgal szemben.

A gróf egyik legkedvesebb alvezére volt Szász Móric marsallnak, aki nem egy győzelmét köszönhette a Bercsényi parancsnoksága alatt küzdő könnyü lovasezredek vakmerő raidjeinek.

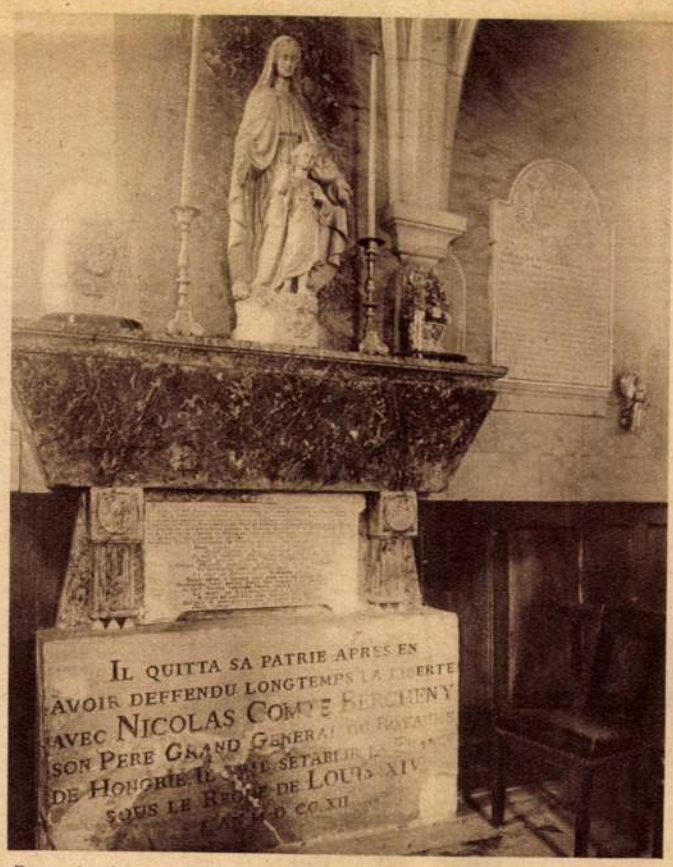

Bercsényi László gróf sirja a franciaországi Lusancy-ban.

Utóbb XV. Lajos egyik legkegyeltebb embere lett, aki őt Franciaország marsalljává nevezte ki 1758-ban és Lusancyban kastélyt és birtokot adományozott neki. Bercsényi László gróf viszontagságos és dicsőséges katonai pályafutását legutóbb a *Budapesti Szemlében Forster* Gyula báró irta meg, aki egyuttal beszámolt azokról a kisérletekről is, amelyeket a magyar kormány Rákóczi hamvainak hazahozatala alkalmával abból a célból inditott, hogy a nagy magyar hősnek Franciaországban nyugvó porait is magyar földben temessék el.

Akkor azonban a francia kormány arra a nagyon furcsa álláspontra helyezkedett, hogy nem adhatja vissza természetes hazájának Franciaország egyik legvitézebb katonájának és magister equitum-ának földi maradványait, mert Franciaország glóriájáról törne le egy darabot, ha Bercsényi Lászlót adoptált hazája ilymódon megtagadná. Sajnos azonban, a világháború után a franciáknak nem jutott eszébe, mikor Magyarországgal szemben Trianonban oly kegyetlenül bántak el, hogy valamikor olyan magyar hősök küzdöttek a fehér liliom alatt is, akiket Franciaország sohasem tagadhat meg.

Vajjon hány román, cseh vagy szerb Bercsényi-szabásu hőssel és nagy katonával ajándékozták meg az utódállamok azt a Franciaországot, amelynek Magyarország feldarabolását, mai nyomoruságát és gloire-ja egy részét köszönheti?

A KASSELIK-ALAPITVÁNY IRÁSBAN ÉS KÉPBEN

Megirta annakidején a *Magyarság*, hogy az 1910 március 10 én elhalálozott *Kasselik* Jenő, az egykor daliás huszárfőhadnagy, custozzai hős s öreg napjaira évtizedeken át a legnagyobb visszavonultságban élő, állandóan betegeskedő agglegény, tizenötmillió aranykoronát érő vagyont hagyományozott arra a célra, hogy »a müvelt osztályok önhibájukon kivül, szükös anyagi viszonyok közé jutott tagjainak« menedékházat épitsenek. Végrendeletében a mindenkori hercegprimást kérte föl, illetőleg bizta meg azzal, hogy »az alapitvány létesitése iránt saját belátása szerint intézkedjék,« s hogy végrendeletének, amelyben nővérét és ennek fiát a vagyonból kitagadta, érvényt szerezzen.

Kasselik Jenő halála idején a dusgazdag nábob jogtanácsosa egy *Hein* József dr. nevezetü budapesti ügyvéd volt, akinek István nevezetü fia is jogi pályára készült. Mikor az alapitványozó gazdag agglegény végrendeletét *Kasselik* Eugenia, a kitagadott nővér, pörrel támadta meg, a biróság elrendelte a hagyatéki zárlatot és zárgondnoknak a nábob volt jogtanácsosát, *Hein* József dr.-t, nevezte ki. De *Hein* József dr. ebben a minőségében *Kasselik* Eugenia jogi képviseletét is elvállalta s igy az a furcsa helyzet állott elő, hogy azt a vagyont pörölte,

Kasselik Jenő dusgazdag budapesti magánzó huszárfőhadnagyi ruhában a custozzai csata idejében.

amelynek zárgondnoka volt. Közben a zárgondnok fia is elvégezte a jogot s az évekig tartó pereskedés aktáin már az ő neve is szerepel. Eleinte az édesapját helyettesitette, de később már maga vezette a pört az alapitványi vagyon ellen.

A pört — mint tudjuk — *Kasselik* Eugénia megnyerte. A vagyont kétfelé hasitották, egy tekintélyes részét odaitélték *Kasselik* Eugéniának, aki azonban néhány hét mulva elhalálozott. Időközben az igy megnyirbált vagyonról elkészült az alapitólevél, melynek gondnokául *Vaszary* Kolos hercegprimás *Hein* Józsefet nevezte ki.

Kasselik Eugenia halála azonban ujból nagy kavarodást és ennek következtében évekig tartó pörösködést vont maga után. Mert *Kasselik* Eugénia fia, egy sulyos beteg, magával jóformán tehetetlen ember, *Hein* József és *Hein* István jogi képviseletében igényt támasztott édesanyja vagyonára, amelynek, a biróság első itélete szerint, *Kasselik* Eugénia halála után az alapitványra kellett volna visszaszállania. *Heinék* évekig huzódó jogi eljárás után ezt a pert is megnyerték, sőt a sulyos beteg és magával jóformán tehetetlen örökös egy közjegyzői okiratot is kiállitott, illetőleg aláirt nekik, amelyben arra kéri a bíróságot, hogy halála esetén egyedül Hein József, vagy ennek halála esetén fia István, lehessen vagyonának a gondnoka.

Azonban *Kasselik* Eugénia fia is nemsokára távozik az élők sorából s az alapitványból elszakitott vagyonrész miatt most tör ki az igazi kavarodás. A rokonok hetediziglen sorompóba állnak, zaklatják a biróságot, pörölnek, az igénybejelentések aktái mázsákra halmozódnak fel s közben feltünik a rokonság közül egy *Zailler* Anna nevezetü bécsi hölgy, akinek jogi képviselője immár nem *Hein* István, hanem annak egyik közeli rokona: *Ardó* Alfréd dr., budapesti ügyvéd.

Itt meg kell emlitenünk, hogy *Hein* István dr. időközben kikeresztelkedett, mert zsidó volt és hogy röviddel kikeresztelkedése után *Csernoch* János hercegprimás a Kasselik-alapitvány ügyészévé nevezte ki.

Folytatva az eseményeket: *Hein* István a fentemlitett közeli rokon, *Zailler* Anna, jogi képviseletében igen eredményesen müködött: a biróság a vagyont *Zailler* Annának itélte oda. És most jön a meglepetés: *Zailler* Anna — ha jól tudjuk, abban az időben egy szegény bécsi nevelőnő — ezt az óriási vagyont egy előkelő gesztussal visszaajándékozta az alapitványnak, amelytől elpörölte és kiállitott egy alapitólevelet, amelyben kikötötte, hogy: *az alapitványhoz csatolt vagyonnak életfogytiglani gondnoka Hein István dr. legyen, aki ebből a vagyonból, illetőleg annak jövedelméből bizonyos mértékig részesedni fog.*

A Mária Valéria-utcai palota, amelyben a betegeskedő nábob lakott. Innen akarta Hein István dr. kitenni az öreg házmesterpárt, mert bennük gyanitotta a Magyarság informátorait.

A Váci-utca 17. számu palota. Ez a palota egykor a jótékony célra hagyományozott vagyonhoz tartozott — ma felerészben Hein István dr. tulajdona.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307.

1968 MÁJ 10

MAGYAR NEMZET

Bercsényi László

1021

— **Bercsényi Lászlónak,** Bercsényi Miklós, az egykori kuruc generális fiának, Franciaország marsalljának emlékére, halálának 150. évfordulója alkalmából ünnepségeket rendeznek Franciaországban. A hódmezővásárhelyiek a francia szervező bizottság kérésére két fotómásolatot küldtek a Tornyai festette Bercsényi Miklós képről, amely a tanácsháza nagytermét díszíti. A fotókat a Meauxban és Tarbesben Bercsényi László emlékezetére rendezendő kiállításokon mutatják be.

körében is, ötezren kívánnak részt venni a találkozón. A VIT-en képviseltetik magukat az Egyesült Államok haladó gondolkodású fiataljai is, s kívánságukra a VIT időtartama alatt *megrendezik az amerikai és vietnami fiatalok találkozóját.* Ez mintegy folytatása lesz az elmúlt hetekben Stockholmban rendezett hasonló megbeszélésnek. *A vietnami nép iránti szolidaritásnak*

Berczényi Miklós, gyermekrajzoló

Szekszárdi.

Jutalmat kapott.

–: János vitéz – gyermekrajzok

2.

ESTI HIRLAP. Sp. 1974. júl. 4.

38. SZ. 1903. (50. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ NAGY MIKLÓS. | FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. | BUDAPEST, SZEPTEMBER 20.

GRÓF BERCSÉNYI MIKLÓS.

1664—1726.

A kassai Rákóczi ereklye-kiállítás alkalmából eddigi közleményeink kiegészítéseül, több más képünkön kívül, itt közöljük gróf *Bercsényi* Miklós és második neje, gróf Csáky Krisztina egykorú arczképeit is. A kurucz szabadságharcz történetében II. Rákóczi Ferencz neve mellett fényesen ragyog a gróf Bercsényi Miklósé, a ki a vezérlő fejedelemnek leghívebb barátja, hadainak főgenerálisa s az egész szabadságharcz mozgató lelke és szervezője volt.

Attól a percztől fogva, mikor egymással megismerkedtek s megértették egymás vágyait, törekvéseit: széttörhetetlen kapocs fűzte össze a két lánglelkű férfiút halálig. Együtt járták meg a dicsőség és a szenvedés útját egész a rodostói számkivetésig. A busongó kurucz-nóta is együtt sohajtotta vissza őket.

Bercsényi atyjától nagy birtokokat örökölt Nyitra vármegyében, ezekhez maga szerezte mint szegedi kapitány Hódmezővásárhelyt és Makót. Miután tanúlmányait a nagyszombati egyetemen elvégezte s néhány évet az akkori előkelő ifjak szokása szerint Esterházy Pál nádor udvarában töltött, megkezdte hadi pályáját. Részt vett Budavár bevételénél, a hol annyira kitűntette magát, hogy ezredesi rangot nyert s Szeged és a hozzá tartozó végvárak főkapitánya lett. Később mint a megyék panaszainak orvoslására kiküldött bíróság főhadibiztosa működött három évig Eperjesen.

Közben nőül vette Homonnai Drugeth Krisztinát, e nagy hírű és vagyonú család utolsó tagjainak egyikét, kinek ő volt harmadik férje. E házasságból származott mindkét gyermeke László fia és leánya, Zsuzsika; az utóbbi születése anyja életébe került. Első nejével óriási terjedelmű birtokokat kapott Ungvár környékén, Ungvármegye örökös főispánságával együtt.

Az Országos Képtár birtokában levő olajfestmény után.

GRÓF BERCSÉNYI MIKLÓS.

A gróf Csáky György Napoleon birtokában levő olajfestmény után fényképezte Lévay István

GRÓF BERCSÉNYI MIKLÓSNÉ, CSÁKY KRISZTINA.

A KASSAI RÁKÓCZI EREKLYE-KIÁLLÍTÁSBÓL.

Bercsényi első hitvesét váratlan halála után négy évnél tovább gyászolta. Ekkor újra nősült s érdekes, hogy megint kétszeres özvegyet vett el: gróf Csáky István országbiró leányát Csáky Krisztinát, a kinek első férje gróf Erdődy Sándor kamaraelnök, a második pedig Draskovich Miklós országbiró volt. Csáky Krisztina, bár Bercsényinél tiz évvel idősebb, még mindig feltünően szép s e mellett nagy müveltségü és pompakedvelő nő volt.* Második nejével is pompásan berendezett ungvári kastélyában tartózkodott Bercsényi legörömestebb, nyilt udvart tartva, tudomány- és művészetkedvelő hajlamainak élve, de nem feledkezve meg a haza ügyeiről sem. Szoros barátságra lépett II. Rákóczi Ferenczczel, a ki a közeli Munkácson lakott s a két nagy tekintélyü, fényes tehetségü és lelkes hazafiságú férfiú együtt szőtte a terveket, miként lehetne a mindenfelől szorongatott nemzet sorsán segiteni. Az az elégületlenség, mely azidőben a hazafiak között országszerte általános volt, eltöltötte az ő lelkűket is s Bercsényinek fő része volt abban, hogy Rákóczi elszánta magát, hogy kezébe veszi a nemzeti ügy zászlaját. Terveik, mint ismeretes, árulás útján napvilágra jutottak; Rákóczi s több előkelő párthive fogságba került. Bercsényinek sikerült kibujdosni Lengyelországba. Ide menekült a börtönből való szökése után Rákóczi is s a két férfiú alkudozást kezdett XIV. Lajos franczia király követeivel a magyar fölkelés támogatására. Rákóczi, miután hazulról is sürgették, benyomúlt az országba s csakhamar utána jött Bercsényi is hat század jól szerelt dragonyossal s e segitség nagy lelkesedést öntött a még akkor csekély számú és a Munkácsnál szenvedett első vereség miatt szorongatott helyzetü kurucz hadakba.

Ezzel megkezdődött a kurucz háború, melynek lefolyása s Bercsényinek benne viselt szerepe eléggé ismeretes. Bercsényi óriási tevékenységet fejtett ki, mint fővezér, a hadak szervezésében és vezetésében, a békéről folyt tanácskozásokban, később a Nagy Péter czárral folytatott szövetségi tárgyalásokban, mint Rákóczi megbizottja, a szécsényi és ónodi országgyüléseken, mint Rákóczi legfőbb szószólója. Hadi dicsőségét, hadvezéri képességét hirdeti sok kisebb nyert csatán kívül a szomolányi diadal, számos ügyes hadmozdulat, melyekkel a császáriak terveit megzavarta; még ha vesztett is csatákat, azokban is lépten-nyomon látjuk kitünő hadvezéri intézkedéseit. Vezérszerepet játszott az országgyüléseken, mint a legnagyobb tekintélyü szónokok egyike s mint diplomata is nagy sikerrel működött.

A kuruczok szerencséjének hanyatlása után Bercsényi kiment Nagy Péter czárhoz segitséget kérni. Nemsokára követte ide Rákóczi is. Míg a fejedelem és fővezére külföldön időztek, Károlyi Sándor megkötötte a szatmári békét. Bercsényi Oroszországban maradt még akkor is, mikor Rákóczi Franciaországba ment; a III. Károlylyal háborúskodó török hivására 1716-ban bújdosó társaival az Al-Dunához ment. Be is ütött Magyarországba, mely-t ekkor látott utoljára. A török nándorfejérvári veresége azonban véget vetett a kuruczok reményeinek s Bercsényi a közben szintén török földre lépett Rákóczival s a többi bujdosókkal Rodostóban vonúlt meg.

A Márvány-tenger partján fekvő városkában töltötte mozgalmas élete végnapjait, tétlenségre kárhoztatva. Rákóczinak hü embere, benső barátja maradt a számkivetésben is, a mint hogy hazafiságának s fejedelméhez való hűségének feláldozta mindenét: nagy vagyonát, a hazában elfoglalt előkelő állását, a hazába való visszatérés reményét. 1726-ban halt meg Rodostóban, fejedelme és barátja karjai között. Hamvait a rodostói görög templomban márvány-siremlék jelöli.

Bercsényi második neje, gróf Csáky Krisztina, Rodostóban három évvel előbb, 1723-ban halt meg. Az öregedő férfiú ekkor újabb házasságra lépett Kőszeghy Zsuzsikával, titkárának, Kőszeghy Pálnak — a fentebb említett lakodalmi költemény szerzőjének — leányával, a ki a velük együtt a számüzetés kenyerén élő borongó lelkű Mikes Kelemen szivét is lángra gyullasztotta, a miről «Törökországi levelei» nem egy megható helye tanuskodik. Kőszeghy Zsuzsánna hiven ápolta férjét öregségében, halála után többé férjhez nem ment s a számüzetésben maradt élte fogytáig.

*

Gróf Bercsényi Miklósról Thaly Kálmán nyomán a következő jellemzést közöljük:

Gróf Bercsényi Miklósnak legkiválóbb jellemvonása a vasakarat, törhetlen erély és lankadatlan, bámulatra méltó tetterő, melyet e férfiútól még legkonokabb ellenségei sem tagadhattak meg soha. Akaratereje tartá őt fenn a legválságosabb események között is; ebből ered óriási munkabiró tevékenysége. A hadvezérletben úgy, mint az országkormányzatban legerősebb oldala a szervezés. Elméje a dolgok velejére hatoló, szelleme szikrázó, kedélye hol felvillámló, hol gúnyoros, maró sarkazmusával sújtani és ölni tud.

Lelkének legszebb gyöngye a véghetetlen, odaadó, feláldozó, lángoló szeretet hazája, nemzete, magyar faja s a magyarságnak akkori reménye, szemefénye: Rákóczi fejedelem iránt, kinek személyén — mint urán és mint barátján — példátlan hűséggel s rajongó ragaszkodással csüngött. Bercsényi heves véralkatú, indulatos, gyulékony és ha fellobbant: szilaj természetű volt, szenvedélyesen, féktelenül szeretett és gyülölt. A mily büszke és parancsoló másokhoz, oly szelid és engedékeny Rákóczi irányában, a kinek nemcsak legbensőbb tanácsadója, hanem leghűbb követője, alattvalója is. Másokkal szemben oroszlán, fejedelmével szemben bárány.

Lelke mély vallásosságú, őseinek hitében buzgó. Az iskoláknak, tanügynek, tudományoknak, kulturának lelkes barátja s pártfogója, a könyveknek szenvedélyes kedvelője. Olvasottsága bő, még táboraiba is ládákban hordatja magával kedves könyveit. Ékesszólásban valódi szónok, magyarúl úgy, mint latinúl; gyujtó tüzű, elragadó, ötleteiben szikrázó szellemű, máskor gúnyoros; idézeteiben, példázgatásaiban találó, érvelésében meggyőző s ha kell, a szív húrjait is meg tudja rezgetni. A költészethez: latin és magyar versek, magvas gnómák, csipős epigrammok és anagrammok szerzéséhez is ért. Prózája pedig mintaszerű. Mint magyar *levéliró*, a legjelesebbek egyike. Rákóczi is nagy elismeréssel ir Bercsényi tehetségeiről emlékirataiban: azt mondja róla, hogy az ország összes főurai közül egy sem mérkőzhetett vele nagy elméjével; értelmiség dolgában mindnyájuk fölött állott. Hasonlóan nyilatkozott róla Heister osztrák tábornok, a ki a kuruczoknál töltött három évi fogsága alatt gyakran volt Kassán Bercsényi vendége; mint egy a Nemzeti Múzeumban őrzött labancz napló mondja: «Heister csaknem megfúl belé, a mint dicséri Bercsényit és nem tudom, micsoda nagy részét veti a világnak hozzá, hogy nincs hozzá hasonlítható értelmes ember benne?»

A mi Bercsényi külsejét illeti: arcza igazi magyaros és férfias szépségü, erőteljes kifejezésü volt, átható, parancsoló tekintetével; termete a középnél magasabb és inkább karcsú, mint testes. Arczképe, melyet közlünk, egykorú olajfestményben maradt fenn. E kép a murányi várból, (mely 1707—710-ben az övé volt) került a Fáy-családhoz s utóbb a Nemzeti Múzeum történelmi képtárába. Életnagyságú mellkép, mely «Temetvényi Gróf Bercsényi Miklós Ung vármegye örökös főispánja» aláirással, 35—40 éves korában ábrázolja a szabadsághőst. Erőteljes vonásai hiven tükrözik vissza jellemét. Dús fekete hajtól körített nyilt, domború homloka fényes értelmi tehetségére, szemöldjeinek ívei akaraterejére; mélyen fekvő igen nagy és szép villogó fekete szemei, — melyek haragos tűzben égnek — szenvedélyességre; nagy sasorra bátorságára; erős, domború álla jellemének szilárdságára, makacsságára, élénk piros ajkai ragyogó ékesszólására s humorának nyilaira emlékeztetnek. Nyalka, tömött bajusza — úgy mint vállra omló hajzata — hollófekete. Arczszine olajbarna, gyönge pírral orczái közepén. Szemeinek kifejezése parancsoló, kemény, lángoló. Általában az egész arcz tősgyökeres magyar tipusú, rendkivül érdekes és sokat jelentő. Mellét, nyakát gazdag aranydiszitésü kék pánczél borítja fővezéri rangját jelző széles arany vállszalaggal, mely jobb válláról balra csüng alá. A kép festése nem finom és restaurálva is van már, de erőteljes és a szilaj kurucz hadvezért jellemzőbben képzelni sem lehetne.

* Bercsényi e házasságáról, költői hajlandóságú titkárja és egyik legmeghittebb embere, Kőszeghy Pál hat részből álló, négyes rímü alexandrinusokban irt «történeti ének»-et is szerzett, melyben a «Murányi Venus» mintájára Csáky Krisztinát, mint a vasmegyei Vép urnőjét «Vépi Venus»-nak nevezte. A költemény kéziratát Bercsényiné a rodostói bujdosásba is magával vitte, mind haláláig szeretettel őrizte. A kézirat később a varsói Krasinsky-könyvtárba került, a honnan Romer Flóris figyelmeztetésére Thaly Kálmán másoltatta le és adta ki nyomtatásban. A hosszú verses krónika mint költői mű sincs némely szépségek hiján, de főleg mint korkép és művelődéstörténeti adalék becses.

OLYAN VAGYOK CSAK...

Olyan vagyok csak, mint a hegyi pásztor,
Ki dalra kezd, friss dalra, valahányszor
Érinti lelkét tiszta indulat,
S a kürt szive dalának szárnyat ad.
A kit vígságba, kéjbe von a lét,
Az nem hallja meg üde énekét;
Kinek kora dér hullt ifjú szivére:
Az csak tovább megy, e dalt meg nem értve.
S míg élet-útján siváran halad,
Fáradtan roskad bús teher alatt.
Könycsepp se hull fásult szemébül,
Mert szíve a daltól nem épül.

De néha mégis valaki megáll
A hegy alatt, az erdő fáinál;
Megáll s meghatva élvezi a dalt,
Melyet az egyszerű lélek sugallt.
Édes gyönyör közt búja elpihen
S mély hálát érez lelke mélyiben.
A pásztor nem is tudja meg talán,
Hogy valaki megenyhűlt friss dalán,
A ki többé nem látja a hegyet,
De soká hallja még az éneket.

... Ha dalba kezdek: szívem kényszerít,
Dicsőség, érdek engem nem hevít,
Akaratlan jő nótám mindahányszor,
Olyan vagyok csak, mint a hegyi pásztor.

Havas István.

A FERGETEG.

A fergeteg ha elvonúlt,
Mosolyg megint a táj,
S nem látszik rajta semmi sem,
A mi bús, a mi fáj.

BERCSÉNYI MIKLÓS

(-h-c): RAKU ÉS PASTELL:
ÖSSZEILLŐ PÁROS

TOLNAI NÉPUJSÁG 1997 sept 11

Név	A mű címe	Méret, anyag, technika	Ár
André Kertész	1 fotó		150.
André Kertész	119 kép		eszmei forgalmi érté tizm
André Kertész	3 kép		300.
André Kertész	5 fotó		100.
André Kertész	portré-rajz		40

38. SZ. 1903. (50. ÉVFOLYAM.) | SZERKESZTŐ NAGY MIKLÓS. | FŐMUNKATÁRS MIKSZÁTH KÁLMÁN. | BUDAPEST, SZEPTEMBER 20.

GRÓF BERCSÉNYI MIKLÓS.

1664—1726.

A kassai Rákóczi ereklye-kiállítás alkalmából eddigi közleményeink kiegészítéseül, több más képünkön kívül, itt közöljük gróf *Bercsényi* Miklós és második neje, gróf Csáky Krisztina egykorú arczképeit is. A kurucz szabadságharcz történetében II. Rákóczi Ferencz neve mellett fényesen ragyog a gróf Bercsényi Miklósé, a ki a vezérlő fejedelemnek leghívebb barátja, hadainak főgenerálisa s az egész szabadságharcz mozgató lelke és szervezője volt.

Attól a percztől fogva, mikor egymással megismerkedtek s megértették egymás vágyait, törekvéseit: széttörhetetlen kapocs fűzte össze a két lánglelkű férfiút halálig. Együtt járták meg a dicsőség és a szenvedés útját egész a rodostói számkivetésig. A busongó kurucz-nóta is együtt sohajtotta vissza őket.

Bercsényi atyjától nagy birtokokat örökölt Nyitra vármegyében, ezekhez maga szerezte mint szegedi kapitány Hódmezővásárhelyt és Makót. Miután tanúlmányait a nagyszombati egyetemen elvégezte s néhány évet az akkori előkelő ifjak szokása szerint Esterházy Pál nádor udvarában töltött, megkezdte hadi pályáját. Részt vett Budavár bevételénél, a hol annyira kitűntette magát, hogy ezredesi rangot nyert s Szeged és a hozzá tartozó végvárak főkapitánya lett. Később mint a megyék panaszainak orvoslására kiküldött bíróság főhadibiztosa működött három évig Eperjesen.

Közben nőül vette Homonnai Drugeth Krisztinát, e nagy hírű és vagyonú család utolsó tagjainak egyikét, kinek ő volt harmadik férje. E házasságból származott mindkét gyermeke: László fia és leánya, Zsuzsika; az utóbbinak születése anyja életébe került. Első nejével óriási terjedelmű birtokokat kapott Ungvár környékén, Ungvármegye örökös főispánságával együtt.

Az Országos Képtár birtokában levő olajfestmény után.

GRÓF BERCSÉNYI MIKLÓS.

A gróf Csáky György Napoleon birtokában levő olajfestmény után fényképezte Lévay István

GRÓF BERCSÉNYI MIKLÓSNÉ, CSÁKY KRISZTINA.

A KASSAI RÁKÓCZI EREKLYE-KIÁLLÍTÁSBÓL.

Bercsényi első hitvesét váratlan halála után négy évnél tovább gyászolta. Ekkor újra nősült s érdekes, hogy megint kétszeres özvegyet vett el: gróf Csáky István országbiró leányát Csáky Krisztinát, a kinek első férje gróf Erdődy Sándor kamaraelnök, a második pedig Draskovich Miklós országbiró volt. Csáky Krisztina, bár Bercsényinél tiz évvel idősebb, még mindig feltünően szép s e mellett nagy müveltségü és pompakedvelő nő volt.* Második nejével is pompásan berendezett ungvári kastélyában tartózkodott Bercsényi legörömestebb, nyilt udvart tartva, tudomány- és művészetkedvelő hajlamainak élve, de nem feledkezve meg a haza ügyeiről sem. Szoros barátságra lépett II. Rákóczi Ferenczczel, a ki a közeli Munkácson lakott s a két nagy tekintélyü, fényes tehetségü és lelkes hazafiságú férfiú együtt szőtte a terveket, miként lehetne a mindenfelől szorongatott nemzet sorsán segiteni. Az az elégületlenség, mely azidőben a hazafiak között országszerte általános volt, eltöltötte az ő lelkűket is s Bercsényinek fő része volt abban, hogy Rákóczi elszánta magát, hogy kezébe veszi a nemzeti ügy zászlaját. Terveik, mint ismeretes, árulás útján napvilágra jutottak; Rákóczi s több előkelő párthive fogságba került. Bercsényinek sikerült kibujdosni Lengyelországba. Ide menekült a börtönből való szökése után Rákóczi is s a két férfiú alkudozást kezdett XIV. Lajos franczia király követeivel a magyar fölkelés támogatására. Rákóczi, miután hazulról is sürgették, benyomúlt az országba s csakhamar utána jött Bercsényi is hat század jól fölszerelt dragonyossal s e segitség nagy lelkesedést öntött a még akkor csekély számú és a Munkácsnál szenvedett első vereség miatt szorongatott helyzetü kurucz hadakba.

Ezzel megkezdődött a kurucz háború, melynek lefolyása s Bercsényinek benne viselt szerepe eléggé ismeretes. Bercsényi óriási tevékenységet fejtett ki, mint fővezér, a hadak szervezésében és vezetésében, a békéről folyt tanácskozásokban, később a Nagy Péter czárral folytatott szövetségi tárgyalásokban, mint Rákóczi megbizottja, a szécsényi és ónodi országgyüléseken, mint Rákóczi legfőbb szószólója. Hadi dicsőségét, hadvezéri képességét hirdeti sok kisebb nyert csatán kívül a szomolányi diadal, számos ügyes hadmozdulat, melyekkel a császáriak terveit megzavarta; még ha vesztett is csatákat, azokban is lépten-nyomon látjuk kitünő hadvezéri intézkedéseit. Vezérszerepet játszott az országgyüléseken, mint a legnagyobb tekintélyü szónokok egyike s mint diplomata is nagy sikerrel működött.

A kuruczok szerencséjének hanyatlása után Bercsényi kiment Nagy Péter czárhoz segitséget kérni. Nemsokára követte ide Rákóczi is. Míg a fejedelem és fővezére külföldön időztek, Károlyi Sándor megkötötte a szatmári békét. Bercsényi Oroszországban maradt még akkor is, mikor Rákóczi Franciaországba ment; a III. Károlylyal háborúskodó török hivására 1716-ban bújdosó társaival az Al-Dunához ment. Be is ütött Magyarországba, melyet ekkor látott utoljára. A török nándorfejérvári veresége azonban véget vetett a kuruczok reményeinek s Bercsényi a közben szintén török földre lépett Rákóczival s a többi bujdosókkal Rodostóban vonult meg.

A Márvány-tenger partján fekvő városkában töltötte mozgalmas élete végnapjait, tétlenségre kárhoztatva. Rákóczinak hü embere, benső barátja maradt a számkivetésben is, a mint hogy hazafiságának s fejedelméhez való hűségének feláldozta mindenét: nagy vagyonát, a hazában elfoglalt előkelő állását, a hazába való visszatérés reményét. 1726-ban halt meg Rodostóban, fejedelme és barátja karjai között. Hamvait a rodostói görög templomban márvány-siremlék jelöli.

Bercsényi második neje, gróf Csáky Krisztina, Rodostóban három évvel előbb, 1723-ban halt meg. Az öregedő férfiú ekkor újabb házasságra lépett Kőszeghy Zsuzsikával, titkárának, Kőszeghy Pálnak — a fentebb említett lakodalmi költemény szerzőjének — leányával, a ki a velük együtt a számüzetés kenyerén élő borongó lelkü Mikes Kelemen szivét is lángra gyullasztotta, a miről «Törökországi levelei» nem egy megható helye tanuskodik. Kőszeghy Zsuzsánna híven ápolta férjét öregségében, halála után többé férjhez nem ment s a száműzetésben maradt élte fogytáig.

*

Gróf Bercsényi Miklósról Thaly Kálmán nyomán a következő jellemzést közöljük:

Gróf Bercsényi Miklósnak legkiválóbb jellemvonása a vasakarat, törhetlen erély és lankadatlan, bámulatra méltó tetterő, melyet e férfiútól még legkonokabb ellenségei sem tagadhattak meg soha. Akaratereje tartá őt fenn a legválságosabb események között is; ebből ered óriási munkabiró tevékenysége. A hadvezérletben úgy, mint az országkormányzatban legerősebb oldala a szervezés. Elméje a dolgok velejére hatoló, szelleme szikrázó, kedélye hol felvillámló, hol gúnyoros, maró sarkazmusával sújtani és ölni tud.

Lelkének legszebb gyöngye a véghetetlen, odaadó, feláldozó, lángoló szeretet hazája, nemzete, magyar faja s a magyarságnak akkori reménye, szemefénye: Rákóczi fejedelem iránt, kinek személyén — mint urán és mint barátján — példátlan hűséggel s rajongó ragaszkodással csüngött. Bercsényi heves véralkatú, indulatos, gyulékony és ha fellobbant: szilaj természetű volt, szenvedélyesen, féktelenül szeretett és gyülölt. A mily büszke és parancsoló másokhoz, oly szelid és engedékeny Rákóczi irányában, a kinek nemcsak legbensőbb tanácsadója, hanem leghűbb követője, alattvalója is. Másokkal szemben oroszlán, fejedelmével szemben bárány.

Lelke mély vallásosságú, őseinek hitében buzgó. Az iskoláknak, tanügynek, tudományoknak, kulturának lelkes barátja s pártfogója, a könyveknek szenvedélyes kedvelője. Olvasottsága bő, még táboraiba is ládákban hordatja magával kedves könyveit. Ékesszólásban valódi szónok, magyarúl úgy, mint latinúl; gyujtó tüzű, elragadó, ötleteiben szikrázó szellemű, máskor gúnyoros; idézeteiben, példázgatásaiban találó, érvelésében meggyőző s ha kell, a szív húrjait is meg tudja rezgetni. A költészethez: latin és magyar versek, magvas gnómák, csipős epigrammok és anagrammok szerzéséhez is ért. Prózája pedig mintaszerű. Mint magyar *levéliró*, a legjelesebbek egyike. Rákóczi is nagy elismeréssel ir Bercsényi tehetségeiről emlékirataiban: azt mondja róla, hogy az ország összes főurai közül egy sem mérkőzhetett vele nagy elméjével; értelmiség dolgában mindnyájuk fölött állott. Hasonlóan nyilatkozott róla Heister osztrák tábornok, a ki a kuruczoknál töltött három évi fogsága alatt gyakran volt Kassán Bercsényi vendége; mint egy a Nemzeti Múzeumban őrzött labancz napló mondja: «Heister csaknem megfúl belé, a mint dicséri Bercsényit és nem tudom, micsoda nagy részét veti a világnak hozzá, hogy nincs hozzá hasonlítható értelmes ember benne?»

A mi Bercsényi külsejét illeti: arcza igazi magyaros és férfias szépségü, erőteljes kifejezésü volt, átható, parancsoló tekintetével; termete a középnél magasabb és inkább karcsú, mint testes. Arczképe, melyet közlünk, egykorú olajfestményben maradt fenn. E kép a murányi várból, (mely 1707—710-ben az övé volt) került a Fáy-családhoz s utóbb a Nemzeti Múzeum történelmi képtárába. Életnagyságú mellkép, mely «Temetvényi Gróf Bercsényi Miklós Ung vármegye örökös főispánja» aláirással, 35—40 éves korában ábrázolja a szabadsághőst. Erőteljes vonásai híven tükrözik vissza jellemét. Dús fekete hajtól körített nyilt, domború homloka fényes értelmi tehetségére, szemöldjeinek ívei akaraterejére; mélyen fekvő igen nagy és szép villogó fekete szemei, — melyek haragos tűzben égnek — szenvedélyességre; nagy sasorra bátorságára; erős, domború álla jellemének szilárdságára, makacsságára, élénk piros ajkai ragyogó ékesszólására s humorának nyilaira emlékeztetnek. Nyalka, tömött bajúsza — úgy mint vállra omló hajzata — hollófekete. Arczszine olajbarna, gyönge pírral orczái közepén. Szemeinek kifejezése parancsoló, kemény, lángoló. Általában az egész arcz tősgyökeres magyar tipusú, rendkívül érdekes és sokat jelentő. Mellét, nyakát gazdag aranydiszitésü kék pánczél borítja fővezéri rangját jelző széles arany vállszalaggal, mely jobb válláról balra csüng alá. A kép festése nem finom és restaurálva is van már, de erőteljes és a szilaj kurucz hadvezért jellemzőbben képzelni sem lehetne.

* Bercsényi e házasságáról, költői hajlandóságú titkárja és egyik legmeghittebb embere, Kőszeghy Pál hat részből álló, négyes rímü alexandrinusokban irt «történeti ének»-et is szerzett, melyben a «Murányi Venus» mintájára Csáky Krisztinát, mint a vasmegyei Vép urnőjét «Vépi Venus»-nak nevezte. A költemény kéziratát Bercsényiné a rodostói bujdosásba is magával vitte, mind haláláig szeretettel őrizte. A kézirat később a varsói Krasinsky-könyvtárba került, a honnan Romer Flóris figyelmeztetésére Thaly Kálmán másoltatta le és adta ki nyomtatásban. A hosszú verses krónika mint költői mü sincs némely szépségek hiján, de főleg mint korkép és művelődéstörténeti adalék becses.

OLYAN VAGYOK CSAK...

Olyan vagyok csak, mint a hegyi pásztor,
Ki dalra kezd, friss dalra, valahányszor
Érinti lelkét tiszta indulat,
S a kürt szive dalának szárnyat ad.
A kit vígságba, kéjbe von a lét,
Az nem hallja meg üde énekét;
Kinek kora dér hullt ifjú szivére:
Az csak tovább megy, e dalt meg nem értve.
S míg élet-útján siváran halad,
Fáradtan roskad bús teher alatt.
Könycsepp se hull fásult szemébül,
Mert szíve a daltól nem épül.

De néha mégis valaki megáll
A hegy alatt, az erdő fáinál;
Megáll s meghatva élvezi a dalt,
Melyet az egyszerű lélek sugallt.
Édes gyönyör közt búja elpihen
S mély hálát érez lelke mélyiben.
A pásztor nem is tudja meg talán,
Hogy valaki megenyhült friss dalán,
A ki többé nem látja a hegyet,
De soká hallja még az éneket.

... Ha dalba kezdek: szívem kényszerít,
Dicsőség, érdek engem nem hevít,
Akaratlan jő nótám mindahányszor,
Olyan vagyok csak, mint a hegyi pásztor.

Havas István.

A FERGETEG.

A fergeteg ha elvonúlt,
Mosolyg megint a táj,
S nem látszik rajta semmi sem,
A mi bús, a mi fáj.

Berecsényi Tibor festőművész, díszlettervező
a két lapzárta közti időszakban hunyt
el a művész, aki szakszervezeti tagtárs volt,
és 74. éves

In Memoriam
Szocialista Művészetért, 1975, jún.

45580 szám.

A Műemlékek Országos Bizottságának mult hó 23-án 291 sz.a.kelt fölterjesztésére tudomása és további megfelelő eljárás végett megküldöm.

Budapesten, 1905. junius hó 15-én

A miniszter meghagyásából:

Kémendy Jenő

Uj Magyarság

1939. Margitsziget szabadszín pad
a Vihar u. 04 Cigánybáró
szabadtéri előadása 1939 aug.

1941. Muzsák muzsikája (Fov. Op. H.)
nov.

1941. Fityfiritty (Fov. Op. H.)
márc.

1941. Becskereki menyecske.
jun.

~~1941 dec Köztaine Madach Kinház~~

1942. Leány a talpán (Vidám Kinház
maj.

1942. maj Nyári muri Vidám Kinház

~~1943 maj Vitaminrevü~~

1943 szept. Mi az igazság?

1943. okt. Köd (Uj Magy kinh.) (Ujih. Kinház

1944. ápr. Varjuférzek

1944. jun. ~~[illegible]~~ Vidám Kinház

Hakitók magával

Vidám Kinház

Beresényi Tibor, ~~díszlet~~ ~~tervező~~, festő, díszlet tervező, sz. 1901. Épi-teszeti tanulmányokat végzett, 1927. az iparmű-veszeti iskolában tanult ~~festeni~~ festeni, majd 1921–27. Kemendy Jenő kere-alatt az Operaház díszletfestő műtermében dol-gozott. Azután a kassai Magyar Szinház és a pozso-nyi Szlovák Szinház díszlet-tervezője ~~lett~~. E két szin-házmál a díszleteket nem-csak maga tervezte, ha nem nagyrészt ~~maga~~ ő is ~~készítette~~ festette. A két szin-házban egy évadban több mint 70 darab ~~Marult szin-ze s így Bresszinte ember-felett feladat hárult~~ vezére kellett B.-nek díszleteket tervezni és készítenie.

Berg

i gazga

1939 Budapesten ¶ Shakespeare Ahogy tetszik c. vigjátékának Nemzeti Szinházi felujitásához készült díszleteivel tünt fel.

~~Ettől kezdve a fővárosi szinházak egyik legtöbbet foglalkoztatott scenikusa volt.~~

¶ több kiegészíti díszletet tervezett a margitszigeti szabadszinpadon rendezett előadások részére, majd. Ettől kezdve a ivekiga fővárosi szinházak egyik legtöbbet foglalkoztatott ~~scenika~~ (volt. díszlettervezése)

A Fő. Opererett-, Madách-, Uj Magyar-, Erzsébetvárosi-, Márkuspark-, és Vidáni-szinházak részére 1940-44, több mint 40 premierhez készitett díszletterveket.

1940. a filmszakmába is bekapcsolodott. Szűr Alapítója és ügyvezető igazgatója volt az Aurora filmvállalatnak. E vállalatról készített filmek (Kerek Ferkó F stb.) díszleteit is B. tervezte és gyártását vezette. A felszabadulás után a Belvárosi, a Béke-, a Fővárosi Operett ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ stb. Szinhai reszére készített díszleteket.

és a Royal nevü variete

F A cigány, Gentryférfiak stb.

KIFIZETTETETT
MAGY. KIR. ÁLLAMPÉNZTÁR IX. ker.
Budapest, 05 év 1911 hó 3 n.

Castiglione H. – Székely S.: Filmlexikon, Bp. é.n. 47. l.

Esti Ujság. 1938. dec. 20. (75 szinpadképet tervezett 1 év alatt B.T. a felvidéki szinházak díszletterveziője.), 1940. szept. 18. (B.T. „Walhalla" ja Jászberény főterén.) – Képzőm. Közl. 1939. 3–4. sz. 8, 9. l. (A szinházi és filmdiszletek.) – Kossuth Népe. 1945 jun. 28. – nov. 4. (– bó: Egy pohár víz. A Belvárosi szinház felujítása.) – M. Film. 1941 jun. 28 – 1942. apr. 29. – MN. 1946. apr. 27 (A Mézeskalács daljáték, Béke szinház.) – Pesti Müsör. 1945 – 49. cif. –

Rátkay K. Uj m. nagyoperett a Fővárosi Operett Szin-

bárban. Budapest 1947.
223. l. — Szabadság!
1945. nov. 3. (Egy pohár
víz.) — UM. 1940. nov. 3.
(B. T. a film szakmában.) —
V. 1949. jún. 30 (Az Angol-
parki szinész karnivál ról
Fülöp Z. nyilatkozata.)

1944. okt. Rómeo és Proska
Vidam Hunhaz

1944. jun. 24. Cserebogár targa
cserebogár
Erzsébetvárosi Hunhaz

1944 okt. Bernd Róza (Madach
Hunhaz

1944. dec. Az én fiam
Madach Hunhaz

Esti Ujság

1940. jan. Handabanda (Föv. Operett Szinh.)
1940. nov. Kismadár (Madách Szinhaz)
" dec. Ilyenek a férfiak (F.O.Sz.)
1941 dec. Körtánc (Madách sz.)
1942. jan. Száz piros rózsa (F.O.Sz.
" jun. Aranysárga falevél (Erzsebet varosi Szinh.
" márc. Tahiti gyöngye (F.O.Sz.)
" máj Kata-Kitty-Katinka (F.O.Sz.
1942. jun. vege Párisi express (Markus Park Szinhaz
" jul. Becsi keringo (Szigetszinpad.)
1942. szept. Nemes Rózsa (Vidám Szinhaz)
" " Mária főhadnagy (F.O.Sz.)
" nov. Pályolat kisanzvy Vidám Szinhaz)
1943 febr. Udvarolni feleslegen Uj Magyar Szinhaz
" apr. Egy boldog pestinyár F.O.Sz.
" " Tábornokné (Uj Magyar Szinhaz)
" jun. A két kapitány (Erzsebetvarosi Szinhaz)
" jun. A „Legszebb éjszaka Markus Park Szinhaz
" jul. Zsuzsó (Uj M. Szinhaz)
" jul. Vig özvegy (Margitszigeti Szinpad.
" szept. Mi az igazság (Uj Magy Szinhaz)
" dec. A királyno csókja (F.O.Sz.
1944. jun. Szakitek magával (Markus Park Szinhaz

Bercsényi Tibor

Aesto

1921

Eimisk 1930. 81. l.

LÓRA

GYÜJT

M

Felelős kiadó: Fränkel József. Európa nyomda rt. —

Bercsényi Tibor

SZÍNHÁZI levél

ÚJ MAGYAR SZÍNHÁZ: TÁBORNOKNÉ

»Néhány lépés erre, néhány arra s kész a siker ...« (Fedák Sári, Simor Erzsi)

Az ál-altábornagyné és a valódi altábornagy: Fedák, Hajmássy

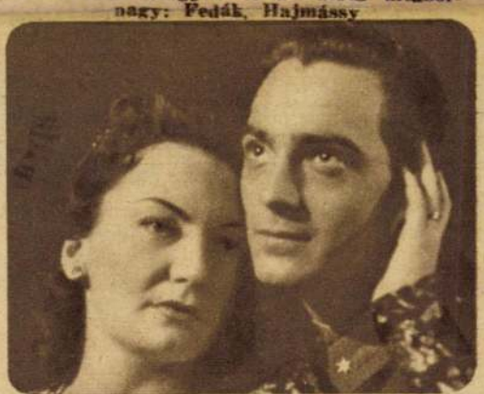

Kémnő és a zászlós: Szilágyi-Szabó Eszter, Halász Géza

Bordy Bella
(Escher felv.)

Az Uj Magyar Színház ezzel az előadással alighanem jól üstökön ragadta a sikernek és szerencsének ficánkoló, tovairamló telivér vadparipáját, amely az utóbbi időben olyan ritkán kanyarodott be a Bánky-porta Wesselényi-utcai tájai felé. Van ebben a produkcióban minden, ami szem-, száj-, fülés szívnek ingere: többágú, összebogozódó és a végén persze kioldódó szerelmi pirosfonál, sebesült katonatiszt és vöröskeresztes ápolónő, kievi kiruccanás és idegborzolásra szánt kémtörténet, az Operától kölcsönvett balerina és egy vadonatúj amorozó debütálása, méla honfibú és bohózati humor, vokálkorus és a szózlábú fürgeségével fülbemászó slágermelódiák, olvatag tangó és ukrán népi táncok, negéd és vadregényesség s van benne elsősorban és mindenekfelett Fedák, a teljes és csorbítatlan Fedák-komplexussal: kiszólásaival, reminiszcenciáival, oda- és félremondogatásaival, többszörös változatban, egyszer mint zsémbes, de kenyérre kenhető »Zsuzsi kó mama«, másszor mint tekintélyt parancsoló grande dame, úgyis mint ál-altábornagyné ökegyelmessége — egyszóval: csupa sikerténvező a javából. A szerzők: Tóth Miklós (néhány propagandaízű filmről ismerjük a nevét) és Vándor Kálmán olyan akkurátus, minden sikerszempontot felmarkoló nagy-atrakciót eszkábóltak össze, hogy lelki szemeinkkel már látni véljük a forró nyárba futó és az új szezonba is átnyúlható sikerszéria körvonalait.

A történet egyébként röviden arról szól, hogy adva van egy fiatal zászlós, aki e pillanatban betegszabadságon van itthon, mert odafönt az orosz mezőkön könnyebb sebesülést szenvedett. S adva van egy fiatal lány, Ágnes — a fiatalok szeretik egymást, de némi viták, haragszom rád-ok és tétlenykedések miatt a zászlós úr összeüti bokáját és kijelenti: ő bizony nem élvezi végig a négy hét szabadságot, hanem tűstent és habozás nélkül visszamegy a frontra. A zászlósnak van egy nevelőanyja (ezt játssza Fedák), aki az édesanyánál is forróbb pót-anyai szeretetével úgy lengi körül az ifiurat, mint a csibéjét féltő kotlósmama. Több se kell neki, pláne mikor meghallja, hogy a vitézül verekedő fiatalúr újra megsebesült és a kievi hadikórházban fekszik: legott expedíciót szervez a drága csemete meglátogatására. Zord erkölcsi predikációval és egy jól alkalmazott taslival helyrebillenti Ágnes telki egyensúlyát s őt, mint a frontszínház tagját viszi magával. Ugyancsak a frontszínházban leendő fellépésre magával viszi a zászlós úr hajdani tisztiszolgáját is, aki jelenleg hölgyfodrász, ám kiválóan ért a kardnyeléshez volt majd nyelhet elég kardot!« felkiáltással. S végül az expedíció negyedik tagjaként magával viszi Marijját, az ukránszármazású szolgálólányát, aki mint vöröskeresztes ápolónő ohajt közreműködni. A bolondos hölgyfodrász azonban nagy galibát csinál: azt hazudja az illetékes parancsnokságnál, hogy Zsuzsa mama egy altábornagy felesége s azért megy Kievbe, hogy férjeurát meglátogassa.

Közben a zászlós úr már meggyógyult és életre-halálra kurizál egy Kievben lakó színésznőnek, akit a környezeti hitelesség okáért Jelizaveta Petrovnának hívnak. De nem olyan egyszerű a dolog, mert az éjfeketepillantású hölgy nem más, mint az ellenség fizetett kémnője, aki éppen azért fogadja a zászlós udvarlását szívesen s azért bújkolódik ő maga is a fiatalúr körül, mert holmi fontos iratokat akar megszerezni tőle. Zsuzsa-mamának a szeme olyan, mint a sas és rögtön gyanút fog. Ettől függetlenül is nem azért vitte magával Ágnest, hogy csak úgy mirnix-dirnix átengedje a szerepet az ostyepka-hangzású nevű nőnek s újfent össze akarja boronálni a fiatalokat. A kémnő nem zúdít bajt szerelmese nyakába, ám ettől függetlenül is kiderül, hogy annak a szállónak portása, ahova a pesti trupp megszállt, szintén kém volt és megszökött. Az is kiderül, hogy ennek a kémnek egy nő volt a segítőtársa. Mindenkit igazoltatnak s az altábornagy nejeként szereplő Zsuzsa-mama kerül a csávába, egyedül ő nem tudja igazolni magát, mire úgy letartóztatják, mint a pitypalatty. E zordon fordulat után a zászlós úr szeme végre kinyílik és felejtve az orosz kémnőt, szíve ismét Ágnesért kezd a gejzírnél hőbben buzogni. Zsuzsa-mama kiszabadul, a zászlós és Ágnes, valamint a borbély és Marija egymás nyakába borulnak, sőt némi következtetés engedtetik a nézőknek arra is, hogy Zsuzsa-mama és az időközben mindent megértő és megbocsátó altábornagy között is holmi plátói s gyöngéd vonzalom kerekedik életük ezüstfehér alkonyáig ...

Persze, az egész előadás fő-fő éltető eleme és gaurizankári csúcsszínésznője Fedák Sári. Most is, mint minden szívéhez nőtt darabjában, szinte tapintható vérrel és telkesedéssel csüri-csavarja, fodrozza, bonyolítja, illatosítja szerepét, elkápráztatva az ő külön és agyondédelgetett kedves közönségét, amely minden egyes színpadralépését fulmináns tapsokkal fogadja. Ebben a szerepében az eddiginél is valamivel több humor és helyzetkomikumbeli lehetőség kínálkozik és a kis változtatással, de igen átlátszó szándékoltsággal Zsuzsa-mamára formált Zsazsa egy komikai szerepkört is magához nyaláboló, utánozhatatlan elevenséggel és örökifjúi virgoncsággal használja ki ezeket a lehetőségeket. Pokolian mulatságos, amikor Ágnest arra tanítja, hogy milyen csábmozdulatok szükségeltetnek a férfiak gyors és könyörtelen leigázására ... Simor Erzsi pálmakarcsúságával és Gainsborough-szépségével hívja fel a figyelmet, de e külső rekvizitumoktól eltekintve is sok jópontot szerezve formálgatja Ágnes kisasszony énekes-naivai figuráját. Közben táncol és énekel is; az előbbi készsége némi előnyt élvez az utóbbival szemben. A szubrettti minőségben a kölcsönkért Bordy Bella (Marija) egycsapásra a legjobb és várhatólag legnépszerűbb operetti táncos-színésznők posztját foglalja el. Ukrán leányzóvá maszkírozott, lenyalt fekete hajával, bokorugró szoknyájával, bazsarózsa-mosolyával és meglepetésszámba menő, megvesztegetően otthonos játékával rengeteg tapsot harácsol össze. Szilágyi-Szabó Eszter párducba öltött bővérű lipicai egyéniségének és drámai hangszerelésű színészi adottságainak forróságával mintázza a kémnő alakját. A humorról főként Pethes Ferenc gondoskodik, sok ötlettel, futrinkaszerű virgoncsággal. Az új bonvivánban, Halász Géza, tagadhatatlanul jókiállású ifjúemberre, de a társolyában még kevés az egyéb bonvivánni kellék. Kicsit száraz a játéka, tikkadt a torka — talán majd később ... Felfigyeltünk Nagyajtay Györgyre, az ugyancsak bonvivánkülsejű fiatal színészre; nem lett volna rossz ötlet esetleg vele játszatni a zászlós szerepét. Hajmássy Miklós marcona, de aranyos tábornokfigurája, Wessely Pál menthetetlenül jászkarajenői-ázú komikus-alakja s néhány fénytelenebb ál- és segédszínész között Dékány Kálmán daliás ukrán tisztje említendő még.

A kitűnő zenének Buday Dénes, a színes, látványos díszleteknek Bercsényi Tibor, a táncoknak Misley Anna a szerzője.

Deák Zoltán

Film Színház Irodalom 1943. 18. sz.

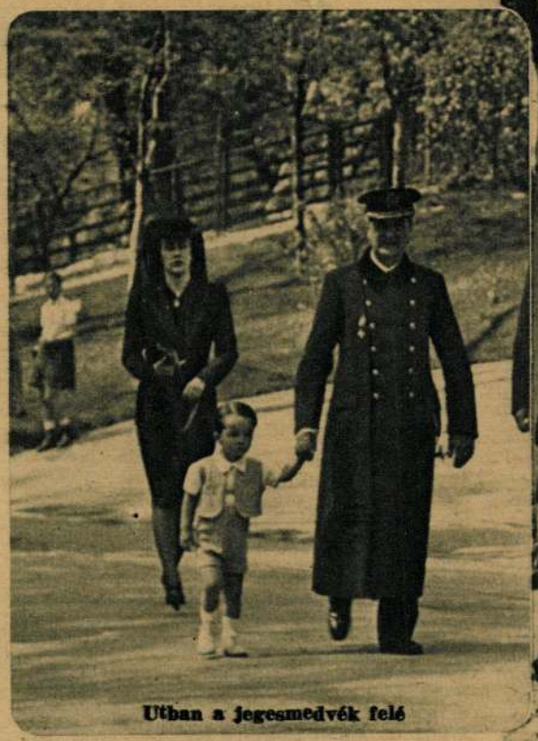

Utban a jegesmedvék felé

Megérkezés az Állatkertbe (A Főméltóságú Családot Szendeffy István állatkerti h. igazgató kalauzolja)

Istvánka tavaszi sétája az Állatkertben

A Nagyhét egyik verőfényes, virágillattól fűszeres délelőttjén előkelő vendégei voltak az Állatkertnek: a Főméltóságú Család elvitte Horthy Istvánkát egy kis sétára a virágok és állatok birodalmába. Istvánka nagy-nagy érdeklődéssel nézegette a sok látnivalót, minduntalan kérdésekel intézett a kísérőihez s láthatóan nagy örömet szerzett neki ez az ismeretkörét gyarapító szép és hasznos séta. Az ő öröménél csak az édesanya és a nagyszülők öröme volt nagyobb, akik Istvánka tiszta és önfeledt örömében gyönyörködtek...

A vizilovak medencéje előtt

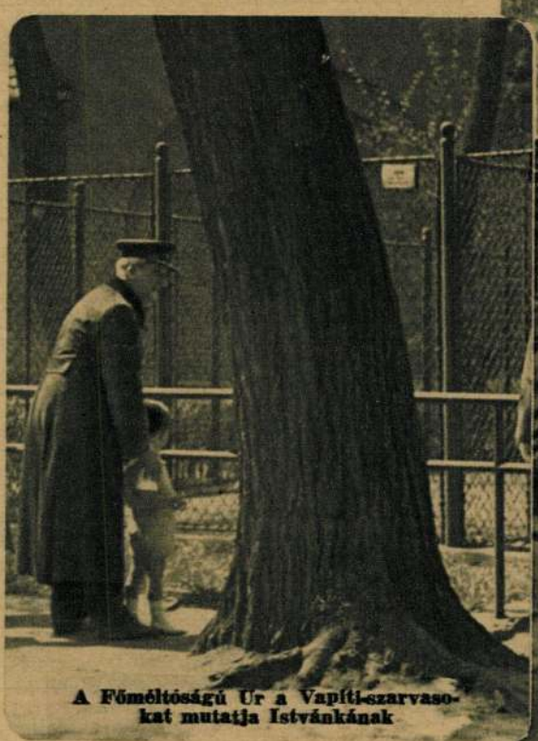

A Főméltóságú Úr a Vapiti-szarvasokat mutatja Istvánkának

A séta befejezése: kocsizás a poni-fogaton

(Hölzel Gyula felv.)

Helyszíni szemle a galyatetői útőrházban

Vaddisznókkal találkozik

Jaj, de jó ez a meleg nap...

Az autobusz féltizenkettőkor érkezett a Nagyszálló elé és gondoltuk, ha Szeleczky után érdeklődünk, bármelyik környékbeli atyafi kapásból megmondja szobájának számát. Azonban nem így történt, *a szállóban nem tudtak róla semmit, míg végre tizpercnyi hiábavaló kérdezősködés után megszólalt a hallban hátunk mögött egy ismert idősebb egyetemi tanár, hogy a művésznő kérem az útőrházban lakik.*

Az útőrház Galyatető és Mátraszentimre között fekszik. Amolyan penziónak átalakított módos, nagyon tiszta parasztház tornáccal és gazdasági udvarral. Zita kint feküdt egy nyugágyban, mellette egyetlen lakótársa, unokahuga, Négyessy Klára. *Remek színben van, kicsit felszedett magára.* Vidáman, frissen ugrott fel és ez a mozdulata legékesebb cáfolata volt minden kósza rémhírnek.

— Zitácska, a Nagyszállóban kerestük...

— Pihenni jöttem és ott úgysem lehetett volna a sok ember között. Különben is itt sokkal kényelmesebb, nem kell külön felöltözni az ebédhez és külön a vacsorához. Heves vármegye alispánja adott engedélyt arra, hogy itt szobát kaphassak. Egyébként *Klárin kívül nincs senki sem itt, kedvem szerint csinálok mindent. Nem nagyon akarok embereket látni magam körül.*

— Világfájdalom?

— Arról szó sincs. Láthatja, *vidám vagyok, nincs semmi komolyabb bajom. Hála Istennek, teljesen meggyógyultam, orvosom már csak párnapi pihenőt írt elő.* Csak azt sajnálom, hogy még nem szabad napoznom, pedig úgy szeretnék jól lesülni.

— És mit csinál egész nap itt »az Isten háta mögött!«

— *Eszem és alszom. Nem törődöm semmivel, még óra sincs a háznál.* Néha olvasgatok, éppen most fejeztem be Gobinan Renaissance-át. Vigyázzon, meg ne írja, *en van.* Sőt még ki is osz- között a renaissance híres *éldául Borgia Lucretia vol-* képzelje el! — nevet fel

élnek, hogy állítólag visszatihez...

húzza össze szemét, kicsit kérdésen, — hogy képzeli?! *yszer, ha megváltoznak a*

ndenkit szerettem a Nemzevoltam ott, pedig *magán- hét alatt megkereshetek ott egy hónap alatt.* De aden a pénz. Sőt! Aztán vihar. Mintha mindenki volna ellenem. *Megtörtént gy egyik kolléganőm egész hangosan kritizált,* hogy gtelen vagyok és milyen Végül betetézett mindent tlen afférom. *A legválogatottabb eljárási módok érvényesültek ellenem. Most anyák napján el akartam néhány verset szavalni a rádióban, hogy így köszöntsem az én jó anyukámat, de nem engedtek a mikrofon elé.*

— Szóval az egész Nemzetivel hadilábon áll...

— Ezt nem mondhatnám. Amikor szanatóriumban voltam, nagyon gyakran meglátogattak férfikollégáim. *Csak a nők nem.* Még a legjobb barátnőm is, akivel együtt küszködtünk akadémista éveink alatt, elfordult tőlem. Pedig én még most is nagyon szeretem. (Az illető, akiről szó van, a Nemzeti legnépszerűbb tagjai közé tartozik. Ezúton küldi legjobb kívánságait Zitának. Valószínűleg apróbb félreértések választhatták el látszólag őket).

— És mikor lép újra színpadra?

— Még nem tudok semmit sem biztosan. *Valószínűleg egy operettben fogok először játszani. Van hangom, hiába mondják jóakaróim, hogy nincs.* Édesanyám hátam mögött lemondja összes filmszerződéseimet, mert azt mondja, hogy még pihennem kell. Nem is nagyon bánom, egyelőre *el akarom felejteni azt a sok mindent...*

— De azért mégis csak vágyik már a színpadra?

— Jaj, ne is mondja. Ha olyan levelet kapok, amelyben *csak egy szó van a színházról, már egészen lázba jövök és nem bírok magammal. A színház örök szerelmem és hiába mondják, hogy hazug és fülledt légköre van, nem tudok nélküle élni. En minden akarok lenni!!!* — tör ki belőle leküzdhetetlen vágyakozása.

Az ebédnél nevetve mesélte el furcsa kalandját. Unokahugával elment sétálni a közeli erdőbe és egyszer csak egy vaddisznóval találkoztak. Klára kisasszony azonnal elszaladt, de ő egy lépést sem mozdult, míg végre a vaddisznó békésen elódalgott. Ezt ugyan senki sem akarta neki elhinni és azt mondták, hogy biztosan csak egy nagy kutyát látott, de váltig erősítgeti még most is, hogy igenis vaddisznóval találkozott. Aztán még történnek vele hasonló apró kalamitások. Multkor beleesett egy virágágyba, lába most is erősen el van sebezve. Tetanuszinjekciót kapott. *Állandóan ugra-bugrál.* Ebéd alatt sem volt egyetlen nyugodt perce. Addig kért, könyörgött nekünk, míg fel kellett szerelnünk egy hintát szárítókötélből és egy szál deszkából. *Hintáslegényi produkciói után* (hajunkszála égnek állt) *kiment a teheneket megitatni. Mintha csak egy őrdöngös motort szereltek volna két lábára.* Lehet, hogy azért mozog annyit, *mert kétségbe van esve, hogy meghízott.* Hiába bizonygattuk, hogy ez nem igaz.

És még mi igaz és mi nem igaz? Valahogy szóbahoztuk — már nem emlékszünk milyen apropósból — Bernstein híres novelláját, a Boldogságot. *Ez a novella egy férfiról és egy nőről szól, akik szeretik egy-*

a legszebbik kosztümöm,
fönn a magas tribünön,
ajd az egész ábécé:
FC, s PFC!

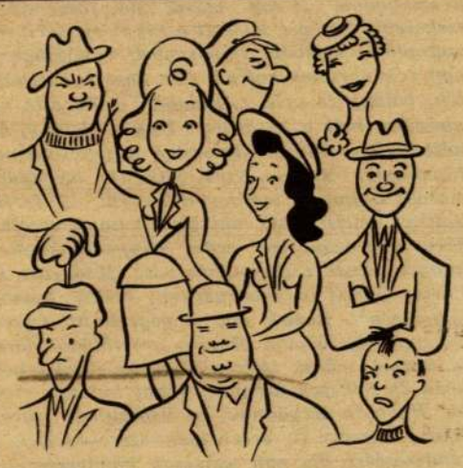

Rögtön láttam, hogy itt nincsen irgalom,
Mert mindenkit elfogott az izgalom,
Idegtépő, őrjítő és rémítő
Viharos volt már az első félidő!

brummogó alátétel-kíséretként beleéneklik a melódiába, hogy: »Kata-Kitty-Katinka, Kata-Kitty-Katinka...« A közönség pedig emelkedett, vidám hangulatban távozhat.

Az egész darabról pedig az a véleményünk, hogy nagyon ügyes, piros, vidám, tavaszi játékot láttunk, méghozzá meglepően jóízűt, úgy örültünk neki, mint az első mosolygó tavaszi hónaposreteknek, amit a Gundelnél elénktálal a pincér. Murgeri romantika pesti bájjal ölelkezve, lengi át a darabot, mintegy parfömszóró-felhőbe fojtottan. Három éhenkórász bohém muzsikus, egy elkényeztetett bankvezérkisasszony, egy híres színésznő és — korszerűség óh — egy ószeres-görl a három női főszereplője a tréfás kis történetnek, amely kedves, modern és humoros. Még a dizőzjárvány is szerepel, mint főmotivum, mert a bankvezérkisasszony rettentő randalirozást csap mind a három felvonáson keresztül, hogy a papája, a bankvezér-báró (Solthy) el ne vegye a híres, bájos és szépséges szőke színésznőt (Kosáry). A művésznő ugyanis begyében van a kis viperának. Furfangos és csalafinta bonyodalmak után természetesen minden rendbejön, amint ez már operett-országban szokásos, a közönség azzal a jóleső érzéssel távozik, hogy Vécsey Leó a szövegével Hegedüs Tamásnak, a zeneszerzőnek a kísérete mellett, végeredményben jót cselekedett azokkal az embersorsokkal, melyeket író végzete a kezébe adott.

Részleteiben a harmadik felvonást tartjuk a legsikerültebbnek, ami piros bárányszerű ritkaság a magyar színpadi irodalomban. Én például — pedig nagyon régen járok színházba — operettben jó harmadik felvonást talán még soha sem láttam. Ez pedig majdnem a legjobb, amit valaha láttam. Vicces, könnyed, elegáns, mulatságos, úgy érezzük magunkat, mintha mi is jelen lennénk a színpadon, a kellemes és bizalmas adomázó és vidám társaságban. Az egyes felvonások végén a más színpadokról is ismert Vécsey Leó hírihorgas alakja mellett egy kedves, szerény, szőke kisfiú jelent meg a lámpák előtt, mint szerzőtárs, aki eleinte roppant megilletődötten hagyta a tapsokat magára záporozni, de később belejött és már-már szinte ő volt a fő-öntudatos és magabízó. Az ifjú neve Hegedüs Tamás, ő a zeneszerző. Az önérzetes fellépésre minden jogot megadott neki a premier közönsége, a fiatal gentleman ugyanis, akiről éppen a Film-Színház-Irodalom multheti számában írtuk meg, hogy egy-két slágerével már közel férkőzött a pesti közönség szívéhez, olyan, részben ropogós, részben melódikus muzsikát komponált, — szerzőtársa librettójához — hogy minden okunk megvan rá, hogy nagy reménységekkel tekinthessünk zeneszerzői pályája elé. Nagyon szép a főslágernek szánt »Húnyd be a szemed« című Kosáry—Solthy-duó, (meg is ismételtették) de a többi számok is formásak, tetszetősek, kedvesek. Igy nagy sikere volt a »Miért ragyog úgy fenn a nyári ég« című »szerióz« számnak, szép az »Azóta élek, mióta Téged álmaimban megláttalak« című szerenád is, de nekünk legjobban tetszett Solthy nagy szólószáma: »A boldogság szívünkre száll« című nagy férfi-szám, melyet Solthy húsz kilóval könnyebben és nagyon elegánsan és szuggesztíven adott elő. Ezt is megismételtették. Egyáltalán, az előadás forr és pezseg, mint a legjobb »demi sec«, az élen persze a szép és finom Kosáry Emmi áll, akit a gonosz, hűtlen és mégis oly tisztaszívű és végeredményben jóakaró pesti közönség tüntető ötperces tapssal fogadott, mikor a színpadra belépett. Furcsa dolog ez ezzel a pesti publikummal: mintha csak lelkiismeretfurdalásuk lett volna az embereknek, hogy nem is olyan régen még körülrajongott és imádott »Emmchen«-t olyan sokáig elhanyagolták s most fel akarták emelni, örömöt akartak neki szerezni, vörösre tapsolták a tenyerüket. Van is ebben a kitűnő színésznőben kultúra, finomság és valami parfőm, szóval — dáma a színpadon. A két másik női főszereplő közül úgynevezett szekszepil-szerepet játszott a kis Déry Sári, sok sikeres operett főszereplője; második felvonásbeli ruhájában úgy nézett ki, mint egy schönbrunni hattyú. (De éneklő hattyú!) Vele is ismételtettek, boldog is volt. (Általában egész este nagyon ismétlős hangulatban volt a közönség.) Ügyes kislány, olyan kis hízelgő színésznő-cica, folyton dorombol a publikumnak. A harmadik női főszereplő: Raffay Kyca játszotta az ádáz ószeres-kisasszonyt, morcos bájjal és »swing«-humorral. A férfiak közül elsősorban Solthyt emeljük ki, aki lassan úgynevezett elsőszámú őszhalántékú amorózója lesz zenés színpadainknak. A hosszú Latabár nagyon kedves és mulatságos, Madarász úr szépen énekel és Pártos Gusztí is érvényesíteni tudta humoros és rokonszenves egyéniségét. Remek volt a végrehajtó szerepében Fülöp Sándor és szerettük Simon Marcsa zsörtölődő, dörmögő házvezetőnőjét is. Szépek voltak Bercsényi Tibor díszletei. Török Emil úr kitűnően és lelkesen dirigált, végül különös elismerésünket fejezzük ki Horváth Árpádnak, a Vígszínház főrendezőjének, gondos, tiszta, preciz és érezhetően szeretetteljes, szivet-lelket odaadó rendezéséért. Ez már nemcsak kötelességteljesítés, hanem külön baráti szolgálat is volt. A szerzők hálásak lehetnek neki.

Egyed Tódi

Gáti Katinka (Kosáry Emmi), a darab főprimadonnája

Kitty baronesz délkarolintemperamentumú leánykája (Déry Sári), aki a nemes dizőzi pályára készül és a bohém zeneszerző, Madadarász László

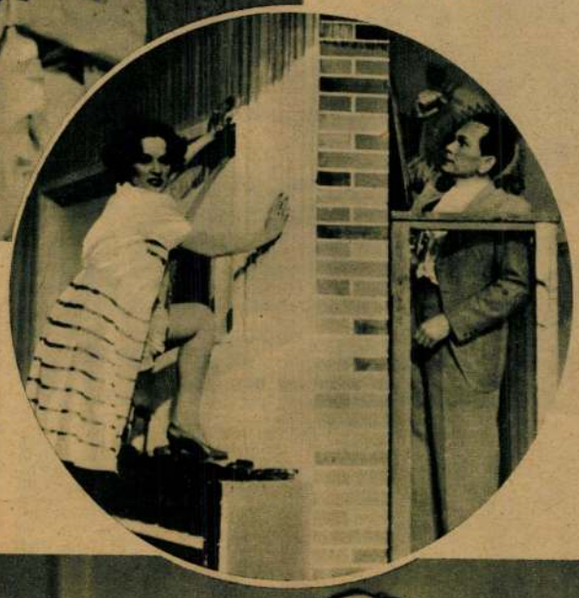

Lent: Raffay Blanka, úgyis mint ószeres Kata ifj. Latabár Árpáddal, úgyis mint zenebohóccal Orosy Tamás báró, az obligát ezüsthalántékú bonviván (Solthy György) és Kosáry Emmi (Escher felv.)

Fent: Nótás Gál István és a »Hibások« (Kiss Ferenc, Makláry, Lehotay)

Nótás Gál István és Julis, az özvegy (Kiss Ferenc, Eőry Kató)

Imre és Piros (Szabó Sándor, Somogyi Erzsi)

Veron, Gál édesanyja és Julis (Gobbi Hilda és Eőry Kató)

Színházi levél

NEMZETI SZÍNHÁZ: HIBÁSOK

Érdekes darab a »Hibások«. Bibó Lajos színműve a Nemzeti Színházban. Érdekessé teszi a téma, de érdekessé teszi az előadás is. Nótás Gál István, a módos parasztgazda tanyáján magaköré gyűjti azokat a »hibások«-at, akikbe a jó Isten belélopta önnön fényének valamilyen kis szikráját: az álom, dal, a képzelet és az ábrándozás költői és emberi lángtengeréből. Ezek mesét mondanak a milliárd csillagos, mélykék éjben, a végtelen rónájú, gémeskutas, tücsökcirpelő magyar éjszakában; mesét és nótát s szívük aranya egybefolyik a Nótás Gál István szívének szeretetével. A lelkük ölelkezik egybe, csordultig lévén ez a lélek az egymásiránti szeretet, az emberi és krisztusi jóság és egyszerűség s a boldogságra törekvés mesebeli italával.

Valamilyen kis van-zanteni boldogságsziget ez a tanya, illetve az volna, ha ezeket a »hibások«-at és az őket túlcsorduló szívével megértő gazdát a környezetük úgy megértené, mint ahogy ők egymást megértik. De a kis tanya Mater-Familias-a Nótás Gál István anyja, Veron, nemcsak hogy nem érti meg őket, de rossz szemmel is nézi ezt a furcsa pusztai, bohém társaságot. Félti a fiát s főleg félti ezektől a csavargónak nézett és tartott költő- és művészlelkű álmodozóktól a nyolcvanholdas földbirtokot. Gyűjteni és szaporítani kíván, nem fecsérelni és tékozolni. A fiának is Julist, a módos, fiatal özvegyet szánta és nem a kis Piros cselédet, akihez pedig a fia húz. Örök kapitalista felfogás: nem a szerelem a fontos, hanem a vagyon. No de a szívnek és a szerelem és a barátság érzéseinek a kapitalizmus nem tudott sohasem parancsolni végeredményben. És anyai aggodalmában hiába indít peri a fia ellen, hogy vegyék el tőle a föld feletti rendelkezési jogot, a bíróság a fiúnak ad igazat és az anya elbukik. Ebbe a bukásba bele is hal. Így teremtődik igazságtétel abban a kicsit gerharthauptmanni jelenet következményeiben, ahol a fiú mintegy eszelősen kap a fejéhez, mikor a tanyai kézbesítő kikézbesíti neki az idézést, amelyből megtudja, hogy a saját tulajdon édesanyja, — akármilyen jól felfogott anyai szeretetből és családi érdekből is — perrel támad reá...

Az egész parasztdráma olyan, mint a villámterhes mély barna égbolt. Kiss Ferenc és Gobbi Hilda állnak ennek a pusztai viharnak középpontjában, az ő figurájukat világítja be legélesebben a terhes felhőkből kicsapó villámlás. Kiss Ferenc (mily öröm őt végre a színpadon látni, méltó helyén) bazaltos, félhegyoldalból szobrászolt, nyerskőtorzóként áll a cselekmény középpontjában, mozdulatlan és megrendíthetetlen, mint egy gigászi kőbálvány; mongol arcán a sumir-nap tavaszi fénye csillog. A hangja pedig zeng, mint a délibábból felrévedező torony harangja és ennek a hangnak olyan széles skálája van, úgy elfér benne düh, fájdalom, gyöngédség, meghatottság, részvét, barátság és szerelem... Mellette Gobbi Hilda az, akiről a legnagyobb elismerés hangján kell lelkes dicsérettel megemlékeznünk. Szikár, konok, öreg parasztasszonya egyenesen félelmetes. Gyilkos indulatok és ördögi ravaszság, mindenre való fanatikus elszántság és megtagadhatatlan, édes anyatejjóság vibrál váltakozva, rekedtre felkompenzált hangjában. Csak néztünk, hogy ez a kitűnő színésznő milyen drámai és emberi erőkifejtésre képes!... Rajta kívül nagyon szerettük Somogyi Erzsi kis cselédjét, Pirost, aki valóban piros volt, mint a bazsalikom és jószagú és üde, mint a rezeda. Epizódszerepekben a zengő Lehotay Árpád, a meleg és jóízű Makláry Zoltán, a markáns Major Tamás, a fiatal Szabó Sándor, a helyre Eőry Kató, a kitűnő Pataky és Kabók szereztek még örömet alakításaikkal. Major Tamás nevét, mint rendezőjét külön is meg kell említeni, a stílusos és élő rendezéséért...

Én a második előadást láttam, melyet végignézett Antal István propagandaügyi miniszter is a feleségével együtt. Ő is és a kegyelmes asszony is szívesen és sokat tapsoltak a darabnak, nemkülönben Rajniss Ferenc, aki ugyancsak neje, a szép és elegáns Fényes Annuska társaságában lelkesedett a bal prosceniumpáholyból a darabért.

FŐVÁROSI OPERETTSZÍNHÁZ: KATA, KITTY, KATINKA

A darabnak ez a dobpergésszerű címe, csak a harmadik felvonás utolsó pillanatában »jön ki«, amikor három nő és három férfi marad a színpadon, (a hat főszereplő) a nők éneklik a fősláger melódiáját, a férfiak pedig kontrapunktikusan, mintegy

Film Színház Irodalom
1942. 20. 7.

Táblás ház a Gyermeknapon

Vitéz nagybányai Horthy Istvánné főméltóságú asszony a Vörösmarty-téren. Mellette Lamotte Károly, gróf Majláth Györgyné és gróf Edelsheim Gyulai Lipót

A Budapesten tartózkodó Romanelli ezredes a Kormányzó Úr unokáival: Horthy Zsófiával és Horthy Nicolettel, mögöttük gróf Károlyi Consuela

Gróf Almássy Teleki Éva, gróf Edelsheim Gyulai Lipótné és Darányi Györgyné

Gróf Kállay Miklósné, a miniszterelnök neje gróf Széchenyi Gyulával

Kárpáthy Kamillóné és vitéz Bartha Károly miniszter

vitéz Keresztes-Fischer Ferencné sátránál nagy a tolongás, a kegyelmes asszony szorgalmasan beszedi az obulusokat

Gróf Bethlen Istvánné és báró Piret Gyuláné

Pár perc terefereszünet Győrffy Bengyel Sándorné (középen) sátránál

vitéz Náray Antalné, Dohnányi Ernőné és Fertsek Elza a rádió sátránál

A rádió sátránál autogramot kaptak az adakozók a színészektől és színésznőktől. Somogyi Nusi, Kiss Manyi, Peéry Piri, Bajor Gizi és Szörényi Éva

Makay Margit, Uray Tivadar, Palló Imre a rádió sátránál

»Csak néhány fillért kérünk...« Natter Gitta, a rádió szpíkernője és Szabó Lőrinc

(Escher és M. F. I. felv.)

Beresenyi Tibor

diszletterverö

irod

Képzőm-Közlöny

1939. 3-4. 7.

(A szinházi és filmdiszletek.)

Bercsényi Tibor

Bercsényi Tibor díszlettervező,
V. Visegrádi-u. 5/b. 119-592

Bptáob. 1940. szept
" 1942 jan

Margit szigeti szabadszínpad

Főv. Operett Színház,

Madách Színház

Uj Magyar Színház

Erzsébet városi Színház

Márkuspark Színház

Vidám ~~Színpad~~ Színház

n 107 sz.a. kelt fölterjesztésére
:ottságot hogy szabályzatának egy
elnökségnekés a társminiszteriumok-

iunius 30.
iszter meghagyásából:

osztálytanácsos.

HÖLGYVÁLASZ!

Látványos revüparádé 2 részben

Írta: NÁDASSY LÁSZLÓ

I. rész.

1. Köszöntő. (DARVAS MARIKA)

2. „2 LUNA"

Légtornászok

3. **VEZEKLÉS.**

Villámtréfa. Írta: NÁDASSY LÁSZLÓ

Személyek:

Maris: MARIETTA, Pista: CSONKA ENDRE, Jegyző: KŐRÖSSY ZOLTÁN

4. ALEXANDER-CSOPORT

Salto mortale — zsákban

5. **A CUPRINGERNÉL**

BLÜETT

Játsszák:

Julis: TIHANYI MAGDA, Gizi: GYENES MAGDA, Cuncus: DARVAS MARIKA, Jeanette: SZÁNTHÓ KLÁRI, Jancsi: BERTÓK NELLY, Nagysága: MARIETTA, Hozinger: CSONKA ENDRE

6. „2 MATSÁNY"

Parodisták

Műsoron kívül keresse fel

BÁRDI

illatszertárt

Rákóczi-út 1.
Rákóczi-út 50.

Tsoui

kölni vezet!

7. Salamon Béla felléptével:

SZÖKIK A FELESÉGEM

Bohózat 1 felvonásban

Írta: NÓTI KÁROLY

Szabin	**SALAMON BÉLA**
Szabinné	BARNA ANCI
Franciska	GYENES MAGDA
Palladero	MISOGA LÁSZLÓ
Pamlagi	HELTAI ANDOR
Portás	CSONKA ENDRE

Történik egy velencei szálloda halljában.

Szünet.

II. rész.

8. HÖLGYVÁLASZ

Kis operett 2 képben

Írta: NÁDASSY LÁSZLÓ, zenéjét szerzette:

SZTERÉNYI DÉNES

Személyek:

Jácint	MISOGA LÁSZLÓ
Igazgató	KŐRÖSSY ZOLTÁN
Mici, a felesége	MARIETTA
Piros Domino	TIHANYI MAGA
Férj	CSONKA ENDRE
Feleség	GYENES MAGDA
Juci	DARVAS MARIKA
Irén	SZÁNTHÓ KLÁRI
Zoli	SURÁNYI GYŐZŐ
Klári	BERTÓK NELLY

Jolán . . . . . GODA MARGIT
Dobos . . . . . HELTAI ANDOR
Fegyőr . . . . . KORDA FRIGYES

A báli kép magántáncosnői: FARKAS ÉVA, GODA MARGIT, FARKAS VERA, KORZAKOVA LUDMILLA, NEMES HÉDY, URSULA és VÉRTES KLÁRI
Történik: 1. kép egy háztetőn, 2. kép egy álarcosbálon

9. Halmai Imre

10. Salamon Béla felléptével:

NŐ VAGY FÉRFI

Bohózat 2 képben

Irta: NÁDASSY LÁSZLÓ

Személyek:

Bodri . . . . . **SALAMON BÉLA**
Kenéz . . . . . KŐRÖSSY ZOLTÁN
Asszisztens . . . . . HELTAI ANDOR
Galamb . . . . . MISOGA LÁSZLÓ
Galambné . . . . . BARNA ANCI
Főorvos . . . . . KORDA FRIGYES
Riporter . . . . . CSONKA ENDRE
Ápolónő . . . . . FARKAS VERA

Történik az 1. kép egy kávéházban, a 2. kép egy sebészeti klinika rendelőjében

Főrendező: LÓRÁNTH VILMOS
A táncokat betanította: NEMES GYÖRGY
A díszleteket tervezte: BERCSÉNYI TIBOR
A zongoránál: CSATHÓ ANDOR és KÓLA JÓZSEF

Felelős kiadó: Ehrenthal Teddy

2356.47. Független-nyomda, Budapest. — Felelős: Lengyel Lajos igazgató.

Bercsényi Tibor

Royal revü variete

Erzsébet-körut 31
Telefonszám: 423-384

IGAZGATÓ: EHRENTHAL TEDDY

Előadások minden nap 7 órakor, ünnep- és vasárnap d. u. 1/2 4-kor is

MŰSOR

1947 MÁRCIUS HÓ

HÖLGYVÁLASZ

LÁTVÁNYOS REVŰPARÁDÉ 2 RÉSZBEN

Irta: NÁDASSY LÁSZLÓ

Amerikai sarkos

szandálok és troteur-cipők

nagy választékban

FRISCH

ERZSÉBET-KÖRÚT 50

Ára 1.— forint

Berezényi Tibor

festő

élet

1-

Filmlexikon

'47-1-

HÓDOL A MAGYAR SZELLEMI ÉLET HORTHY MIKLÓS KORMÁNYZÓ ELŐTT

Országlásának huszadik évfordulója alkalmából megjelenik az első magyar tudományos és írói Horthy-életrajz

Egy hét mulva, e hó 16-án lesz *húsz esztendeje* annak, hogy *vitéz nagybányai Horthy* Miklós a nemzeti csapatok élén bevonult Budapestre és hozzálátott a porig alázott, megcsonkított s önmagával meghasonlott nemzet újjáépítéséhez. A hálás ország, amely már ekkor benne látta megmentőjét, csak a következő évben választotta kormányzójává, de egészen bizonyos, hogy a történelem a magyar hadsereg újjáteremtőjének s a *Novarra* legendás hősének országlását *attól a naptól fogja számítani, amikor vitéz katonái élén bevonult a fővárosba* és megjelenésével visszaadta a megcsonkított nemzet hitét talpraállásában és jövőjében.

Herczeg Ferenc írói arcképet festett Horthy Miklósról

Szinte groteszkül hatna, ha a nevezetes jubileumi nap alkalmából Kormányzó Urunk, az egyetlen Vezér, a hős katona és bölcs államférfiú népszerüségéről beszélnénk, — arról a rajongó szeretetről és mélységes, hálateljes hódolatról, amely ma már minden tisztességes magyar ember lelkét eltölti iránta és fenkölt lelkü Hitvesével szemben. *A nemzet, a legegyetemesebb értelemben, tudja, hogy mit köszönhet Kormányzójának: talpraállását, megerösödését, egységét, anyagi, lelki és területi gyarapodását.* Ez nemcsak a nagy tömegek meggyözödése, amelyet a tények formáltak ki, hanem a kritikus elméké is, azé a nagy magyar szellemi elité, amely hivatva van reá, hogy az egész ország lelkülete felett örködjék, irányitsa azt és megóvja a tévelygésektől. *A magyar szellemi élet is csak egyetlenegy Vezért ismer, vitéz nagybányai Horthy Miklóst;* öt tartja a legelső magyar embernek, aki nemcsak államférfiú, hadvezér, a nemzeti szuverénitás megtestesitője, hanem *megújhodott kultúránk legfőbb patrónusa.*

A nevezetes történelmi jelentőségü nap huszadik évfordulóján szellemi életünk *magas szinvonalú, minden tekintetben gyönyörü, abszolut irodalmi és tudományos értékü könyvvel hódol Kormányzó Urunk előtt.* A kötet cime: *Horthy Miklós.* Legkiválóbb íróink, legnagyobb történészeink, a katonai szakirodalom legkitünőbb munkásai irták. *Irói portrét a magyar „irófejedelem", Herczeg Ferenc rajzolt Kormányzó Urunkról. Lukinich* Imre irta meg országlásának hüszesztendös történetét. Ez olyan tudományos összefoglaló tanulmány, amely megbecsülhetetlen forrásmunkája lesz mindig a történetirásnak. *Vitéz Akosfalvi Szilágyi* László az ösi *Nagy-Bányai Horthy-család* genealógiáját ismerteti. *Harsányi* Zsolt „a debreceni diákról" irt pompás karcolatot, *Norwalli Konek* Emil a Kormányzó Úr *tengerészi, Scholtz* Andor pedig *szárnysegédi* pályafutását irta meg, ragyogó tanulmányban. *Nemes Suhay* Imre Horthy Miklós fővezéri müködését tárja elénk, *Kornis* Gyula pedig az államférfi portréját festi meg. *Gróf Zichy Rafaelné* Kormányzó Urunk Hitveséről ir s a nemzet Nagyasszonyának magasztos alakját megkapóan közvetlen szavakkal jellemzi. *Gulácsy* Irén Kormányzó Urunkat, mint az irodalom és a müvészet nagy patrónusát mutatja be, *Kállay* Miklós pedig mint kenderesi gazdát. *Csathó* Kálmán *a vadászról* rajzolt pompás, színes karcolatot s végül *Harsányi* Zsolt *„Hogyan él a Kormányzó?"* cimen az államfő napi munkaprogramját ismerteti, amelynek során a legelső magyar embernek önmaga és családja számára alig jut ideje, mint ahogy egész élete nagy hivatásáé és nemzetéé volt.

Költők és szemtanuk vallomásai

A gyönyörü munkát, amely *az első kifejezetten tudományos és abszolút irodalmi értékü mü Kormányzó Urunk életéről és alkotásairól,* az a kiadóvállalat adta ki, amely az *Uj Időknek,* a *Magyar Leányoknak* és az *Én Ujságomnak* a kiadója s amely *ötven* esztendő óta hetilapjaival és egyéb irodalmi kiadványaival rendületlen hüséggel szolgálja *a magyar nemzeti gondolatot.* Ennek a kiadóvállalatnak a szellemi irányitója *Herczeg Ferenc,* vezérigazgatója pedig *Farkas* István, *az európai hirü festőmüvész,* többszörösen kitüntetett frontharcos tartalékos tiszt...

Költők és szemtanuk vallomása ez a gyönyörü könyv az egyetlen Vezérről. De ha végigolvassuk ragyogó fejezeteit, arra a megállapitásra jutunk, hogy a szemtanuk vallomásai *az érdekesebbek.* A költők, illetve az irók tanulmányaiban, portréiban megcsodálhatjuk az irásmüvészet megelevenitő erejét. Azonban a szemtanuk vallomásaiban *lenyügözően érdekes maga a téma: Kormányzó Urunk élete, tettei, tüneményes pályafutása* — s egész lényének nagy emberi varázsa.

Norwalli Konek Emil tanulmánya Horthy Miklósról, a tengerészről *a legizgalmasabb regény hatását kelti bennünk.* Pedig ő maga mondja el, hogy a császári és királyi osztrák-magyar tengerészetnél a szolgálati nyelv *német* volt, a legénységgel *horvátul* vagy *olaszul* kellett beszélni, mert jórészt dalmáciai és isztriai fiúk voltak a matrózok, a nemzetközi érintkezésben a *francia* nyelvet használták, de tudni kellett az *angolt,* a legnagyobb tengeri hatalom nyelvét s beszélni kellett a *portugált* és a *spanyolt* is, hiszen sürün fordultak meg hadihajóink a délamerikai kikötökben... Szóval a Monarchia tengerésztisztjeinek *nyelvzseniknek* kellett lenniök, tehát nem igen lehettek *nyelvmüvészek* s nem sok idejük juthatott reá, hogy saját anyanyelvük titkaiban is elmélyedjenek.

A Monarchia ura és adjutánsai

És mégis, *Norwalli Konek* Emilnek, aki altengernagyi rangban ment nyugdijba, egyszerü stilusban irt visszaemlékezése Kormányzó Urunk tengerésztiszti pályafutására: *szuggesztiv erejü, remek irásmü,* amelynek minden sorát átfüti a nagy bajtárs iránti szeretet és csodálat. *Konek* Emil együtt járt *Horthy* Miklóssal a pólai tengerészeti akadémián — s együtt haladt vele ugyanaddig a legmagasabb tengerészeti rangig, az *altengernagyságig.* Hivatottabb ember, mint ő, nem irhatta meg Kormányzó Urunknak tengerészi karrierjét. Avatottabb toll sem akad, amely a novarrai hös méltó arcképét megfesse. *Harminc év közös pályája, barátsága, rajongó csodálata inspirálta Konek Emil tanulmányát* — s ezek az érzések igazi irásmüvésszé avatták a rengeteg nyelven beszélő kiváló tengerészt, aki *egyszerüen, de izes magyarsággal ir.*

A másik szemtanu, akinek vallomásából Horthy Miklós szárnysegédi pályafutását ismerjük meg — *Scholtz* Andor törzskapitány, aki a Kormányzó jelenlegi szárnysegéde. Ő nem közvetlen szemtanu, de természetszerüleg a szárnysegédi szolgálat legnagyobb ismerője, aki tanulmányának adatait a Föméltóságu Ur legközvetlenebb környezetében szerezhette meg. Azonkivül elutazott Ausztriába, ahol Ferencz József egyik szárnysegédétől, *Hoyos gróftól* kapott adatokat s áttanulmányozta az udvari levéltárnak Horthy Miklósra vonatkozó okmányait.

Scholtz szinpompás és szellemes tanulmányából fogalmat alkothatunk, hogy *milyen nehéz szolgálat volt szárnysegédnek lenni a császár és király mellett,* — iramot tartani az ő munkatempójával, alkalmazkodni páratlan katonai szigorához — és ugyanakkor az udvari etiketthez is. Ferencz József egyik szárnysegédét leváltatta, mert az az udvari termek parkettjén is *túlkeményen vágta össze a bokáját.* Egy másik adjutáns is ugyanarra a sorsra jutott, mert sétakocsizás közben — anélkül, hogy felséges ura megkérdezte volna, — kijelentette: „ma igazán szép idő van".

A császár és király a főhadsegédnek szemrehányást tett:

— *Micsoda „fecsegő" embert küldött a nyakamra?!* — mondotta neki.

Horthy Miklóst, a szárnysegédet a Monarchia ura rendkivül nagyra becsülte és szerette. Négy esztendő volt a szárnysegédi szolgálati idő. *A király egy évvel meghosszabbította Horthy Miklós szolgálati idejét.*

Egész Bécs tudta, hogy mennyire kedvelt Ferenc József a daliás magyar tengerésztisztet.

A császár és király fogatja Schönbrunnból Bécsbe mindig ugyanazon az útvonalon tette meg az utat. *Horthy* István, a kormányzó úr fivére egyszer betért egy ezen az útvonalon levő borbélyüzletbe. A borbélysegéd nem tudta, hogy kit borotvál. Amikor az udvari fogat elrobogott az üzlet előtt, a borbélysegéd megjegyezte az ismeretlen vendégnek:

— Horthy szárnysegéd urat nagyon szereti a császár... *Mindig beszélget vele, pedig nem szokása...*

Kállay Miklósnak Kormányzó Urunkról, a földesúrról irott színes tanulmányából kiviláglik, hogy a legelső magyar ember *eszményien jó gazda.* Csonka-Magyarország *legszárazabb* területe az a föld, ahol a kenderesi birtok van. És ez a föld mégis *bőséges termést ad.* Bizonyságául annak, hogy *az erős akarat, a hozzáértés és a föld szeretete csodákra képes* s áldást fakaszt a szikes talajból.

A két szélsőséges temperatúra között...

Kállay megjegyzi, hogy Magyarországon az átlagos legnagyobb hideg Kunhegyesen s a legnagyobb meleg Karcagon szokott lenni. *A két szélsőséges höfokú pont között fekszik Kenderes...* És ez a pont szimbolummá emelkedett, mert Kormányzó Urunk nevével összeforrott. Kormányzó Urunk nevével, aki a pártok torzsalkodásai felett áll s a szélsőségek küzdelmében nagy tekintélyével *a nemzeti egységet mindig megteremti,* amikor válságos órákban arra szükség van...

Az ő személye a legnagyobb kiegyenlitő és összefogó erő ma.

Kiemelkedően szép tanulmány az ugyancsak szemtanu *Suhaj* Imrének, az Európaszerte elismert katonai irónak *a fővezérről* irt fejezete. A magyar hadi újjászületés Horthy Miklós egyik legszemélyesebb alkotása, — erről győz meg minket a forrásmünek számitó, kitünő fejtegetés.

„Hírnév, kincs, dícsőség nem adhat földi boldogságot"

A páratlanul értékes és szép munka képanyagáról, ennek a 120 fényképnek, metszetnek, facsimilének *szenzációiról* külön riportot lehetne irni. Csak egy példát hozunk fel a fénykép-dokumentumok érdekességére: az *elemista* Horthy Miklós egyik szépirási mintáját, amelynek szövege:

„Hírnév, kincs, dicsőség nem adhat földi boldogságot."

A kronológikus sorrendben felsorakoztatott képek fényképekben bemutatják Kormányzó Urunk életét — s arra gondolunk végiglapozva a könyvnek e részét: *micsoda nagyszerü, grandiózus történelmi filmet lehetne csinálni pályafutásáról...* Persze, a hollywoodi anyagi lehetőségek kellenének hozzá.

*

November hó 16-án az egész magyar nemzet minden apraja és nagyja lélekben ünnepelni fog s milliók hálaimája szárnyal az Egek Urához, hogy megajándékozta hazánkat Horthy Miklóssal, az egyetlen Vezérrel és Hitvesével, az eszményi magyar Nagyasszonnyal.

A magyar szellemi élet pedig *büszke lehet hódolatának kifejezésére,* a könyvre, amelyben méltó és igaz képet tár a világ elé a *legelső* magyar emberről.

ORBÓK ATTILA

A semleges országok háborús veszteségeiről számol be az első gazdasági statisztika

A háború első hónapjai a semleges államok életében is *meghozták a nagy változásokat, amelyek természetszerüen nem a legkedvezőbbek.* Elsősorban a nyugati kis országok érzik meg a rendkívüli viszonyokat, amelyekre *kereskedelmük szomorú statisztikával reagál.* Különösen Belgiumban mutatkozik a háború káros hatása elemi erővel, mint a *Deutsche Allgemeine Zeitung* jelentése mondja: szeptemberben

a belga import negyvenhét százalékkal esett,

Belgium után pedig mindjárt Svájc következik, ahol *harmincötszázalékos a behozatal csökkenése.* Dánia 28, Svédország 18, Hollandia 17 százalékkal szerepel ebben a viszonylatban a békebelihez képest.

Kivitel terén a hadszintérhez közelesö országok közül Svájc vesztett a legtöbbet, ahol 54 százalék a csökkenés, de Svédország is 29, Hollandia és Belgium pedig 28 százalékkal kevesebbet exportált, mint a normális időkben.

A távolabb fekvő államok gazdasági életén is érezhető a háború hatása, mint az alábbi hivatalos jelentések mondják.

Bukarestben a földmívelésügyi minisztérium most állította össze az első háborús hónap statisztikáját. Eszerint Románia

szeptemberben 18.000 tonnával kevesebb gabonát, hüvelyest és olajtartalmú növényt exportált, mint a mult év szeptemberében.

Az év első kilenc hónapjának terménykivitele 1.407,069 tonna, amelyből *Németországra 360,368 tonna esik, tehát a birodalom a vásárlók között még mindig első helyen áll,* mögötte Anglia 289,181 tonnával a második, Olaszország pedig 254,174 tonnával a harmadik.

Törökországban a szén- és krómbányászat lendült fel erősen a multhoz képest,

de ugyanakkor a gabonatermelés mennyiségének emelkedéséről is beszámol az ankarai földmívelésügyi minisztérium, amely szerint *Törökország gabonaexportáló állammá vált s körülbelül 170,000 tonna búzát tud eladni.*

A FRANCIA FILMMÜVÉSZET KÜLÖNLEGES ALKOTASA!

Kaukázusi brigád

Egy izzó szerelem izgalmas története a titokzatos Kelettől a csillogó Párisig!

Savoy — Herceg Troubetzkoy, Vera Korène, Charles Vanel — Pátria

Esti Ujság
SZÍNHÁZ

Baleset érte Bercsényi Tibor díszlettervezőt

Bercsényi Tibor, a *Fővárosi Operettszínház* díszlettervezője két nappal ezelőtt a színházban *lezuhant a színpadra vezető lépcsőről.* A kitűnő fiatal tervezőt *a mentők szállították el a színházból.* Az orvosi vizsgálat megállapította, hogy *súlyosabb baja szerencsére nem történt,* néhánynapos fekvés után ismét munkaképes lesz. A színházvilágban nagy részvétet keltett *Bercsényi* Tibor balesete. A fiatal tervezőnek tavaly nagy sikere volt az *Ahogy tetszik* díszleteivel a *Nemzeti Színházban.* Idén nyáron pedig a *Margitszigeti Színpadon. Bercsényit* a lakásán ápolják, egy-két nap mulva továbbvezeti a *Fővárosi Operettszínházban* a díszletelőkészületeket a *Pozsonyi lakodalom* premierjére.

Nyilvános főpróba a Pesti Színházban

Pénteken nyilvános főpróba lesz este ½8 órakor a Pesti Színházban a soron következő újdonságból, a „Szabad az út"-ból. A darab négy főszerepét *Sulyok* Mária, *Szepes* Lia, *Ajtay* Andor és *Dénes* György játsszák.

A kis fenség parancsa

Uj film a Shirley Temple sorozatban. Annyiban új, hogy színes és még ilyen drága egyetlenegy filmje sem volt: másfél millió dollár. Shirley azonban a régi, gribedlieivel, grimaszaival, öregesen okos gyermekességével és azzal a csodálatosan fenomenális játékrutinnal, amellyel kisgyermeket tud *játszani.* Dickens regényszerű alakok mozognak körülötte ebben a filmben, amely a bűr háború ideje alatti Londonban, egy kisleány internátusban játszódik le, rossz igazgatónővel, angyali tanárnővel, lovaglómesterré lett kitagadott fiatal daliás lorddal, a mérges, de jószívű lordpapával, továbbá romantikus szerelemmel és katonakórházzal. A kis hercegnőből Hamupipőkévé lett Shirley itt találja meg édesapját, aki elvesztette emlékezőtehetségét a háborúban. Mi kell még több? A felvételek szép színesek, Shirley alig filozofál, egy álomjelenet édesen bájos, *Anita Louise* pedig olyan aranyszőke csoda, hogy még azok is, akik a Shirley-filmeket nem szeretik, örömet találnak a Scala-mozi új filmjében. Egy kérdés: miért „A kis fenség parancsa", amikor szó sincsen parancsról, az egész filmben?

ZONGORA-EST

Jellemző kortünet, hogy a szenvedő emberiség Beethovenhez menekül eröért, vigaszért, emberségbe vetett hitének megújulásáért. Három Beethoven-ciklus is fut párhuzamosan. A „Koncert" Beethoven-sorozatának harmadik estje szerdán folyt le a Zeneakadémia zsúfolt nagyterme előtt. Fischer Annie zongorázott, műsorának középpontjában az Appassionata és a nagy E-dur szonáta állott. Ez a játék valóban méltó volt Beethovenhez, viharzó szenvedélyével, hatalmas démoni erejével, a koncepció nagyvonalúságával és méltóságával. Olyan messze jutott Beethoven birodalmában Fischer Annie, ahová kevesen jutottak el a mai művészek között. Játéka nagy élményt jelentett hallgatósága számára.

(t. d.)

FELESÉG

Bókay János új darabja a Kamara Színházban

A főszereplők: Páger Antal, Bajor Gizi, Lukács Margit, Rajnay Gábor

Bókay Jánost eddig, mint vígjátékírót szerette és értékelte a színházbajáró közönség, azoknak a sikereknek az alapján, amelyeket ez a sajátos drámairótehetség színpadralépése első perceiben aratott. Elkönyvelték, mint az egyik legjobb mulattatót, ezen a téren nagy és biztos hitele volt. Bókaynak, a komoly drámairónak ez a hitel talán — tehertétel. A közönség nevetni akar és szinte meghökken, amikor az első pillanatok után tele lesz a színpad villanyossággal, szikrák pattognak és halálos csend van a nézőtéren. Dráma pereg odafönn, nem történet, amelyet elmondanak, hanem megragadó emberi vívódás, amely ott bomlik, bonyolódik előttünk. Az asszony harca a férfiért, aki megtévedt és odáig süllyedt, hogy szenvedélye kedvéért már már hajlandó tönkretenni a saját, felesége és két gyermeke életét. Az asszony, Anna, felveszi a harcot. Háborúban minden eszköz jó, ha célravezet: hazudik, színészkedik, feláldozza legjobb barátját és leghivebb szerelmesét, hogy végül is az erkölcsi tisztaság fölényével megbocsáthasson és mehessen tovább a házaséletét fenyegető újabb veszedelmek elé.

Emberi, igaz és megható *Bókay* János darabja, amellett csupa színpad, játék és fordulat. Elhozta a vígjátékíró minden erényét: az őszinte, művészi emberábrázolást, a természetes, egyszerű, szép magyar beszédet, az eleven, hús-vér figurákat, de a nevettetés helyett most szivet szorongat, néha megkönnyeztet. Nehezebb, íróibb feladat, de *Bókay* éppen olyan könnyen és biztosan győzi, mint a mulattatást. Közel van az emberhez, ez a titka. Legalább húsz olyan mondat van a darabban, amit vagy elmondtunk, vagy hallottunk már a valóságban. Közhelyek? Nem, egyszerű emberi megnyilatkozások, amiket csak író tud ilyen tisztán és művészien színpadra vinni.

Az előadás: színházi esemény. Három nagy színész tehetsége záporozik a színpadról: *Bajor, Rajnay* és *Páger. Bajor* Gizi alakítása emékeztet a Kék róka tüneményes sikerére, csak mélyebb, meghatóbb. Minden tapsunk és elragadtatásunk *Rajnay* Gáboré. A magyar színpadnak ma vitathatatlanul ő az első lordja, vagy még inkább: örökös főispánja. Van néhány gesztusa, ki nem mondott szava, nézése, ami után percekig zúg a taps. A közönség szereti és megbecsüli *az urat* a színpadon. *Páger* Antal különleges művészete tökéletesen érvényesül a léha férj szerepében. (A szabójának jobban a körmére kellene nézni.) *Lukács* Margitról a legtöbbet mondjuk, ha megállapítjuk, hogy beleillett az együttesbe. Első felvonásbeli igéző pongyolájára több gondot fordíthatott volna. A rendezés megint *Bókay* Jánost dícséri. Nagyon szép a szinpad. (Ki festette a második felvonás kettős gyermekképét? Kitünő!)

Nem szeretnénk a Kamara-Színház soronkövetkező szerzője lenni. Ebben a szezónban már aligha kerül szinre.

BÉRY LÁSZLÓ

DUNAPARTI SZINPAD

a legnagyobb siker, a legvidámabb műsor!! *Mindszenthy Magda, Gombaszögi Ella, Köpeczi-Boócz Lajos, Pálóczy László, Török Sándor.*

Mi történi az Ág-u'cában?

Kis, hegynekszaladó budai utcácska az Ág-utca, a Krisztinaváros szivében. Ott van a Krisztina-téri templom mellett és néhány házával rásimul a Naphegy oldalára. Alig pár ház van csak benne s egyébként semmi specialitással nem rendelkezik, néhány nap óta mégis filmfelvevőgép dolgozik a budai utcácskában, amely egészen olyan, mint a többi: egy-két nagy bérház büszkélkedik az elején, de feljebb már, mire a gyalogjáró szive a kapaszkodástól hevesebben ver, csak apró földszintes házak simulnak egymás mellé.

Zilahy Lajos híres regénye, a Halálos tavasz jórészt egy Ág-utcai kis házban játszódik és most, hogy a regényből film készül, a szerző, aki igen aktiv irányitója a felvételeknek, rendezőjével, Kalmár Lászlóval, a valóságban is egy Ág-utcai kis földszintes, kertes, úriházat választott ki a külső felvétel színhelyéül. Ebben a házban, valamint az Ág-utcában és lent a Krisztina-téren számos felvételt készitettek Karády Katalinnal, Szörényi Évával és Jávor Pállal — a három főszereplővel. A film tegnap költözött véglegesen a műterembe.

Francia négyes

Sacha Guitry a komédiás illuzionista, a szóbüvész ét ötletzsonglör legújabb filmjében a *„Francia négyes"*-ben, újabb büvésztrükkel lep meg: a háromszög négyszögesitésével. A francia vígjáték klasszikus háromszögéből egy ügyes *changez-passez*-val új figurát csinál, a felgyürt kabátujjából elővarázsol egy *negyediket — et voila!* — kész a *mutatvány!* Közben azonban felvillogtatja a háromszöges vígjátékok nélkülözhetetlen kellékét, a szarvakat, s míg ezzel zsonglörködik, bravúrosan szellemes hokusz-pokuszokkal a négyszögből majdnem *körbe-körbe* lesz, amikor hirtelen a négyesbe nem illő pirouettes bukfenccel háborgó erkölcsi érzésünket olyan happy-enddel csendesiti le, amely ellen a connecticuti vénkisasszony-zsürinek sem lehet kifogása. A film a legremekebb Sacha-stilus. Nemcsak párbeszédekben, hanem a játékban is. A franciák Bajor Gizije, Gaby *Morlay* pompás játékával két perc alatt elfelejteti a nézővel, hogy nem filmszépség. Több ennél: nagy színésznő, aki kitünő partner *Guitry* mellett. A négyesfogat másik két tagja *Jacqueline Delubac* és *Georges Grey* szivvel-lélekkel táncolják a francia négyest. A filmet a Forum mozi játssza.

Nyiró József fellépett a Júlia szép leányban

Az Operaház pénteken mutatja be Ottó Ferenc kétfelvonásos operáját, amelyet a fiatal zeneszerző, Nyiró József prózai darabjából, az annak idején háromfelvonásos „Júlia szép leány"-ból irt. Kevesen tudják, hogy a „Júlia szép leány" színrekerült, mint dráma, Erdélyben, sőt egyik előadásán maga a szerző is fellépett. A darab egyik jelenetében, a színfalak mögül behangzó székely nótát Nyiró József énekelte.

(*) „Nevető olimpiász" a Royal Színházban. November 12-én, vasárnap délelőtt 11 órakor tartja első matiné előadását a Royal Színház „Nevető olympiász" címmel. A rendkívül mulatságos és kacagtató müsorban *Szilágyi* Marcsa, *Boross* Géza, *Barna* Anci, *Misoga* László, *Mórocz* Gabriella, *Heltay* Andor, *Anday* Béla, a világhires *Borszéky* szám és a *„2 Charles"* szerepelnek. Konferál: *Vidos* Jenő. A zongoránál: *Endre* Emil.

Jöjjön velünk színházba az Esti Ujság kedvezményes színházjegy irodája útján

Színházjegyirodánk VIII., József-körút 5. hétköznapokon és vasárnap reggel 9 órától délután 2 óráig áll olvasóink rendelkezésére. Telefonrendelés: 140-000 144-401.

Színházi műsor:

Operaház: A bolygó hollandi. (B. 5.)
Nemzeti Színház: Papucshős. (V.)
Nemzeti Kamara Színház: (Először.) Felség.
Vígszínház: Kártyázó asszonyok. (M.)
Belvárosi Színház: Végrendelet.
Andrássy Színház: Klotild néni.
Dunaparti Színpad: Megnyitó műsor.
Pódium: Megnyitó műsor.
Fővárosi Operett Színház: Pusztai szerenád.
Royal Színház: Ki gyereke vagyok én?
Városi Színház: Az ember tragédiája.
Erzsébetvárosi Színház: Zimberi-zombori szépasszony.
Józsefvárosi Színház: Paprikácsirke.
Kisfaludy Színház: Fehérvári huszárok.
Komédia Orfeum: Benősülés.

Mozi műsor:

BEMUTATÓ MOZIK:

ÁTRIUM FILMSZINHÁZ ½6, ½8, ½10. Sz., V., U.: ½4-kor is. Várlak. (Charles Boyer, Iréne Dunne).

CASINO FILMSZINHÁZ ½6, ½8, ½10. Sz., V., U.: ½4-kor is. Hollywoodi képeskönyv. (Wald Disney új színes filmcsodája.)

CITY ¾6, ¾8, ¾10. Sz., V., U.: ¾4 órakor is. Földi menyország. (Bing Crosby). ¾10-kor: Wald Disney: Hollywoodi képeskönyv.

CORSO 5, ½8, 10. Sz., V. U.: ¾3-kor is. Isten vele, tanár úr! (Robert Donat). V. d. e. 11 órakor: Schubert-matiné.

DÉCSI 6, 8, 10 órakor. Sz., V., U.: 4 órakor is. All a bál. (Szeleczki, Csortos).

FORUM FILMSZINHÁZ ½6, ½8, ¾10. V., U.: ¼4-kor is. Francia négyes. (Sacha Guitry).

KAMARA 11, 2, 4, 6, 8, 10. Első három mérsékelt. A szerelem tolvaja. (Elizabeth Bergner).

PALACE 11, 2, 4, 6, 8, 10. Első három mérsékelt. Három testőr. (3 Ritz Brothers). 2-ik hétre prolongálva.

RÁDIUS FILMSZINHÁZ ½6, ¾8, ¾10. Sz., V., U.: ¼4, ½6, ¾8, ¾10. Várlak. (Irene Dunne, Charles Boyer). 3. hétre prolongálva.

ROYAL APPOLLÓ ½6, ½8, ¾10. Sz., V., U.: 4, 6, 8, 10. Tánc a föld körül. (Fred Astaire, Ginger Rogers).

SCALA FILMSZINHÁZ ½6, ½8, ¼ 10. Sz., V., U.: 3 órakor is. Shirley Temple: A kis fenség. V. d. e. 11-kor: Cafe Metropol.

URÁNIA FILMSZINHÁZ 5, ½8, ½10. V., U.: ¾8, 5, ½8, ½10-kor. All a bál. (Szeleczki, Csortos. V. d. e. 11: Dr. Cholnoky Jenő előadása: Svédország.

MÁSODHETES MOZIK:

ADMIRAL ¼4, ½6, ½8, ½10. V.: ½2-kor is. Acélkaraván. (Barbara Stanwick). V. d. e. ½10 és ½12: Szervusz Péter.

ASTRA ¼4, ½6, ½8, ½10. V.: negyed 2-kor is. 5 óra 40. Francia mesevárok, kultúrfilm. V. d. e. 11: Havi 200 fix.

BROADWAY FILMSZINHÁZ ¼4, ½6, ½8, ½10. Sz., V.: ½2-kor is. Első mérsékelt helyárakkal. — Krisztina királynő. (Greta Garbo). V. d. e. 11-kor: Tehetséges család.

CORVIN ¼4, ½6, ½8, ½10. V., U.: ½2-kor is. Karosszék. (Szeleczky). V. d. e. ½10 és ¼12-kor: Isten vele tanár úr!

DÉLIBÁB (volt Winkler) 6, ½9. V.: 5, ¾7, 9. Berry őrmester. (Hans Albers).

IPOLY FILMSZINHÁZ ¼4, ½6, ½8, ½10. V.: ½2-kor is. Beery őrmester. (Hans Albers). — Első mérsékelt. V. d. e. ½11: Ingovány.

LLOYD FILMSZINHÁZ 4, 6, 8, 10. V., U.: 2-kor is. Megbélyegzett asszony. (Louis Jouvet). V. d. e. 11: Aréna hősei. (3 Ritz).

OLYMPIA FILMSZINHÁZ 11, 2, 4, 6, 8, 10-kor. Cafe de Paris. (Jules Beery).

PALOTA MOZGÓ ¼4, ½6, ½8, ½10. V.: ½2-kor is. A Baskervillei kutya. Erdők haramiája.

TISZTI KASZINÓ ZÁRTKÖRŰ FILMSZINHÁZA. ½5, ¾7 és 9-kor. 9-én: Ember és gazember. (Willy Forst). 12-én: Karosszék. (Latabár).

TURÁN 4, 6, 8, 10-kor. V.: 2-kor is. Judith. (Bette Davis). V. d. e. 9 és 11: Szervusz Péter.

VESTA 11, ¼2, ¼4, ½6, ½8, ½10. V., U.: 11, 2, 4, 6, 8, 10 órakor. Judith. (Bette Davis).

ZUGLÓI MOZGÓ 5, ½8, ½10. Sz.: 4, 6, 8, 10. V.: 2-kor is. Acélkaraván. (Barbara Stanwick).

PESTI ESTÉK

Jöjjön velünk színházba az Esti Ujság kedvezményes színházjegy irodája útján

Színházjegyirodánk VIII., József-körút 5. hétköznapokon és vasárnap reggel 9 órától délután 2 óráig áll olvasóink rendelkezésére. Telefonrendelés: 140-000 144-401.

Jól vacsorázhat a belvárosi
Gyöngytyúk
étteremben (IV. ker., Bástya-u. 10. szám.
ESTÁNKINT GÖDÖLLŐI VIDÁK GYULA MUZSIKÁL

Sanghai Bar
Minden este 10 órától reggel 5-ig:
A műsorok műsora
Vasár- és ünnepnap: 5 órai tea.
XI., Horthy Miklós-út 60. Tel.: 25-74-30.
Asztalos-Jazz.

Kecskeméti Sörözö
Kecskeméti-utca és Magyar-utca sarok. (Kálvin-tér mellett.)
Minden délben:
nagy menü . . . 1.60
kis menü 1.40

Victoria
sörözőben
Minden este
TÓTH BÖSKE
énekel
Lakatos Föni és Misi
muzsikál

Irodalom

A visszatért magyarok

Szvatkó Pál könyve

Alig egy hónapja, hogy az anyaországhoz megtért húszesztendei rabság után a Felvidék. A problémák, amelyeket ez a visszatérés a magyar élet minden síkján felvetett, egészen frissek még, hiszen a csonkaország és a Felföld, amely két évtizeden keresztül egészen más életformák között élt, még nem ismerheti egymást. Éppen ezért külön érdekességű, izgató könyv Szvatkó Pálé, amely számvetés, bemutatkozás, lelkiismeretvizsgálat és vallomás akar lenni. A szerző egyike a húsztesztendeig kisebbségben élt magyarság legtipikusabb képviselőinek. Ő kétszeresen is élte a felvidéki magyar sorsát, hiszen Prágában, az idegen impérium központjában töltötte éveit s gondolkodása, problémalátása, egész egyénisége magán hordozza ennek az idegenben töltött két évtizednek minden jellemző vonását. A kép, amelyet a felvidéki magyarról rajzol, pontos és hiteles. A fejlődés útja bonyolult, fordulatai sokszor meglepők, míg heves világnézeti harcokban végre megszületett a felvidéki magyar egység s kialakult az az arc, amelyet most magunk előtt látunk. Az olvasó ebből az önvallomásból egyre határozottabban látja, hogy a visszatért magyarok előttünk járnak, sőt sokban megelőztek minket. Szvatkó Pál könyve félreértéseket oszlat el, igazságokra világít rá, őszintesége megragad s a felvidéki publicista remek munkája a magyar politikai irodalomnak szenzációja lesz. A könyvet Révaiék adták ki igen ízléses kötésben.

□□□

Baudelaire és az új magyar líra

Somos Jenő értékes magyar könyvvel gazdagította a magyar irodalomtörténetet. Megírta az új magyar líra kibontakozását, fejlődését, különös tekintettel arra a hatásra, amelyet a nagy francia költő gyakorolt az elmult évtizedekben költészetünkre. *Baudelaire* hatása *Vajda, Reviczky, Komjáthy* verseiben jelentkezik először azokban az időkben, amikor költőink párisi zarándokútja irodalmi divat lett. Igy került *Baudelaire* hatása alá *Ady* Endre is. Észrevétlenül, nem tudatosan áll be Baudelaire híveinek sorába és párisi útja után már az ő életszemléletének hatása alatt írja sok versét. Kortársai közül alig akad egy-kettő, akire nem volt hatással az új formát kereső, új hangot megütő Baudelaire, akinek Ady idejében az egész világon vannak már hívei és követői. A hivatalos irodalmi világ sokáig nem ismerte el a nagy lírikust. Őt a világ költői és írói karolták fel és biztosították halhatatlanságát.

Somos Jenő könyve sokkal több, mint irodalomtörténet. Élvezetes stílusban írt, lebilincselő írói munka. Érdekes meglátásai, a kor kitünő ismerete valóban hiánypótló munkává avatják könyvét, amelyet a Pécsi Egyetemi Nyomda adott ki.

—i —c.

□=□

Örök vasárnapok

Egy hét hét napját írta meg *Török* Sándor kétkötetes regényében. Ifjúkora hét napjának impresszióit rögzíti — de a hét nap történetében megtaláljuk a társadalom keresztmetszetét. Művészi eszközökkel világít rá a hibákra, erényekre, tévedésekre és a hetedik nap keretében arra az útra, amelyet szépnek, helyesnek gondol, de amelyre még nem sikerült ráléphünk. *Török* Sándor tolla mélyen szánt, sohasem marad a felszínen, ezért értékesek az írásai. Nem cselekményt ír, hanem mindig azt, ami a cselekményt mozgatja: az életet. *Stílusa élvezetes, egyszerű.* Tehát *írói.* Kerüli — még a jelentéktelenebb részleteknél is — a közhelyeket, éppen azért *nem fáraszt, hanem üdít.* Könyvét bizonyára szívesen fogják olvasni.

(F. F.)

A szlovákiai választáson Esterházy János grófot bekerült a parlamentbe

Pozsony, december 19.

A szlovák országgyűlési választásokon a kormánypártra összesen 1,153.000 igenszavazatot adtak le, ami azt jelenti, hogy a szavazók 98 százaléka igennel szavazott.

Miután egy-egy képviselői mandátum elnyeréséhez 20.000 szavazatra van szükség, az eddig megszámlált szavazatok alapján hatvan képviselőt választottak. A még hátralevő szavazatok megszámlálása után legfeljebb 66 képviselő jut be összesen az országgyűlésbe.

A megválasztott képviselők között van többek között *Esterházy* János gróf, az egyesült magyar pártok vezére is, továbbá a két német jelölt: *Karmasin* államtitkár és *Steinhübel* lelkész.

Pozsonyban 66.127 választó szavazott igennel, tehát a szavazók 95 százaléka. 3359 nem-szavazatot adtak le.

Rózsahegyen, néhai Hlinka páter lakóhelyén a leadott 7786 szavazat közül 7740 volt az igen-szavazat, Nyitrán 11.093 szavazatból 11.008 volt az igen-szavazat.

A falvak népének köszönhető, hogy békés, építő munka folyik az országban

A Faluszövetség közgyűlése

A *Falu-Gazdaszövetség* vasárnap Esztergomban tartotta idei közgyülését nagy érdeklődés mellett. A közgyülésen *Mayer* János ny. miniszter elnökölt és megnyitó beszédében mindenekelőtt megemlékezett a Felvidék visszacsatolásáról, majd hangoztatta, hogy

nekünk is példaképül szolgálhat a felvidéki magyarság csodálatos összetartása.

Fejtegetései során behatóan foglalkozott a falu népének problémáival. Megállapította, hogy soha annyit nem beszéltek és írtak a faluról, mint ma. Soha annyira divatos nem volt a falurajárás, mint ma. Mindez nem lenne baj, sőt örvendetes dolog is lehetne. A baj azonban ott van, hogy *a természetes és a hivatott faluvezetők helyett* — ilyenek: lelkész, jegyző, tanító, birtokos, értelmes gazda, ipáros — ma a legöbbször minden rátermettség nélkül olyan aszfaltemberek vállalkoznak a falumunkára, *akik tarsolyukban nem az igazi apostolok szerénységét, hitét, acélos akaratát, fanatikus fajszeretetét, hanem egyéni érdekeik szolgálását hordják.*

— A falu ellenségeinek munkáját megkönnyiti az a fájdalmas körülmény is, hogy falusi viszonyaink súlyosak, a közterhek nyomasztók és a szegénység is elég nagy. Éppen ezért az igérgetések sokszor termékeny talajra találnak népünk lelkében. Nem lehet közömbös reánknézve az, hogy milyen módon boldogul és hogyan gondolkodik magyar testvérünk. Egy pillanatra se feledjük el, hogy *mindent a falunál kell kezdenünk,* mert, ha a falu gazdaságilag erős, akkor alkotmányos kötelességének is eleget tud tenni, de fogyasztó és felvevőképes is lesz, mely esetben felvirágzik az ipar, a kereskedelem és adva van a kultúrális fejlődés lehetősége.

A nagy tetszéssel fogadott elnöki megnyitó után a miniszteriumok és a közületek képviselői üdvözölték a Szövetséget, majd dr. *Teölgyes* István ügyvezető igazgató terjesztette elő jelentését a Faluszövetség széleskörü gazdasági, kultúrális és szociális működéséről. Megállapította, hogy

a falvak és a tanyák lakosságának köszönhető, hogy ebben az országban zavartalanul folyik a békés építőmunka, ezért a falvak jogos igényeinek megoldását tető alá kell hozni.

és emelni kell a földmívelőnép életszínvonalát. A kormány igyekszik segíteni a bajokon a termelés fokozásával és az önálló földmíves családok számának szaporításával.

Mindez azonban csak félmegoldás mindaddig, amig az értékesítés megszervezéséről és a felvevő piacok biztosításáról nem történik gondoskodás.

Ki kell épiteni a legeldugottabb faluig erő szövetkezeti értékesitő organizációt. A beszámoló után dr. *Schandl* Károly titkos tanácsos, a magyar agrárszövetkezetek nevében bejelentette, hogy a szövetkezetek ezrei a jövőben mégjobban és erősebben támogatják a Faluszövetséget áldásos munkájának elvégzése érdekében.

Megállapította, hogy nehéz idők elé nézünk,

Európát foglalkoztatja a 48 milliós ukrán agrárállam megteremtése, amely Magyarország szempontjából nem közömbös.

Több felszólalás után *Mayer* János elnök bejelentette, hogy az árkormánybiztosság megvizsgálta a rézgálic árát és ennek eredményeképen

a rézgálic ára mázsánként a jövő évben tíz pengővel csökkenni fog.

Agoston Béla dr. a szövetség belső ügyeiről számolt be, majd *Teölgyes* István dr. ügyvezető-igazgató bejelentette, hogy a Falu-Gazdaszövetség társelnökévé választotta *Wünscher* Frigyest, a Hangya alelnök-vezérigazgatóját, *Agoston* Béla dr. titkárt pedig főtitkárrá léptette elő. Végül *Horváth* Rudolf plébános a Felvidék visszacsatolt községeinek gazdakiküldötteit üdvözölte. A felvidékiek nevében *Miklós* Árpád pozsonymegyei kisgazda válaszolt.

A Hangya bérbevette a Benedek és a Schneider-féle baromfitelepeket

A *Benedek József és Fia,* valamint a *Schneider Ignác utódai* cégek, amelyek a magyar baromfi-, tojás-, vad- és gyümölcskivitel terén hosszú évtizedek óta rendkívül széleskörü tevékenységet fejtettek ki, fontos elhatározásra jutottak. Belátva azt, hogy a magyar termelő gazdaközönségnek joga van a baromfi-, tojás-, vad- és gyümölcsértékesítés ügyeinek megfelelő ellenőrzésére és arra, hogy a *gazdaérdekeltség ebbe az értékesítési munkába a keresztény fiatalságot fokozatosan bekapcsolhassa, megállapodást létesitettek a Hangya Szövetkezeti Központtal, melynek értelmében kecskeméti és nagykörösi, illetve békéscsabai és kiskunhalasi telepeiket a szövetkezetnek tíz esztendőre bérbeadták.*

E nagyszabású tranzakció folytán Magyarország legnagyobb baromfihizlaló és feldolgozótelepei a hozzájuk tartozó hatalmas hűtőházakkal együtt a Hangya rendelkezése alá kerültek.

Miután a Hangya ezt megelőzően Kaposváron, Magyarkeresztúron és Debrecenben már saját telepeket létesitett és legutóbb a törökszentmiklósi, szentesi és szegedi telepek és hűtőházak tulajdonjogát is megszerezte, végül pedig a galántai *„Hanza"* Szövetkezeti Központtal közösen kibérelte a felszabadult Felvidéken fekvő vágsellyei baromfitelepet, a magyar gazdaközönség *ma már tizenegy teleppel rendelkezik.* A termelő gazdatársadalom ilyenformán néhányévi munka után megteremtette annak lehetőségét, hogy a tojás-, baromfi-, vad- és gyümölcsértékesítés terén saját jogos érdekeinek megóvása céljából *döntő befolyást gyakoroljon.* Ez a befolyás semmikép sem kívánja gátolni azoknak a magánkereskedelem tulajdonában maradt vállalkozásoknak működését, amelyek mint kereskedelmi vállalatok folytatják a tojás-, baromfi-, vad- és gyümölcskereskedelmet, sőt remélhetőleg megteremti a gazdaközönségnek e vállalkozások iránti teljes bizalmát, minthogy a gazdaközönség saját vállalkozásaiból nyert adatok alapján mindenkor meggyőződhetik a telepek *közérdekü* működéséről.

»Suttogó«
Rigoletto a Városi Színházban

A Városi Színház vasárnap délután a Transcontinent szállítási és újabban hangversenyrendezésre is áttért irodának rendezésében *Verdi „Rigoletto"* dalművét hozta színre. A címszerepet Friedrich *Ginrod* bécsi baritonista énekelte igen mérsékelt hanganyaggal, fáradtan és szürkén. Produkciója után ítélve, kiérdemesült öreg énekesnek gondoltuk, de amint halljuk, *Ginrod* negyvenéves csupán. Így még inkább érthetetlen előttünk, harmadrendű képességeit tekintve, vendégszerepeltetése.

Gilda szerepét *Banbás* Sári suttogta el, akinek a hangját még az első sorokban is alig lehetett hallani, de ami hangfoszlány ide elérkezett az is komolytalan készületlenségre és teljes kezdetlegességre vallott. A többi szereplő sem jutott túl a műkedvelés szintjén, Liontas *Constantin* kivételével, aki ugyan sokszor volt modoros, de a tenorja mégis legalább színpadképes. *Komlós* Pál a dirigensi székben örült, hogy éppen csak hogy együtt tudja tartani az együttest. *Szabolcs* Ernő pedig állítólag rendezte az operát, de hogy *mit rendezett ezen a primitív előadáson, az nehezen tudjuk elképzelni.*

Mindent egybevéve, az egész előadás inkább bosszúságot és keserűséget, mint komoly művélvezetet jelentett egy zeneileg iskolázott fül számára. Verdi remekének ilyen stílusú végkiárusítása olyan dohos szellemiséget árul el, amelynek remélhetőleg mihamarabb véget fog vetni a Színészkamara. Mert *ilyet sem Verdi, sem a magyar közönség nem érdemel meg.*

T. D.

Egyperces interviu Szabó Ilonkával

— Izgatott?

— *Nagyon. Csütörtökön éneklem először a Rigoletto Gildáját az Operaházban. Egyike a legkedvesebb szerepeimnek és már ösztöndíjas koromban betanultam, de csak most éneklem először az Operában. De nem csakhogy*

régen tudom a szerepemet, hanem már többször fel is léptem benne. Vidéken, Szegeden, s az Állatkert előadásain énekeltem Gildát, Svéd Sándor volt Rigoletto. Most az Operaházban a mantuai herceget Pataky Kálmán énekli. Isten tudja, hogy van ez, bármennyire is tudom a szerepet, mégis izgatott vagyok. Akárhányszor énekeltem is, az Operaházban fellépni Gildában, az mégis csak más és sokkal nehezebb. Remélem, minden jól fog menni és nagyon szeretném tudni, hogyan fogad a kritika és a közönség új szerepemben.

□□□

A világ „legmélyebb" mozija

A világ legmagasabb fekvő mozija természetesen Amerikában, Newyorkban van az egyik nagy felhőkarcoló 18-ik emeletén. A világnak a legmélyebben fekvő moziját azonban a napokban fogják megnyitni, az amerikaiak nagy sajnálatára, nem Amerikában, hanem Németországban Oberhausenben, a Ruhr-vidéken. Egy 1931-ben leállított bányát alakítottak át mozivá, amelyet a legmodernebbül rendeztek be. A mozi 609 méter mélységben van. A vetítőterem hossza 100 méter hosszú, a szélessége 10 méter és körülbelül száz férőhely van benne.

Jó tanácsért, örök ajándékért csak az ékszerészhez.

Külföldre költözik Keleti Márton filmrendező és öt pesti filmproducer

A pesti filmvilágban igen élénken kommentálnak néhány érdekes utazási hírt. Amint az Esti Ujság értesül, az *újesztendő elején megritkul a pesti filmvilág*, néhány ismert filmproducer és rendező kikapcsolódik a hazai filméletből és részben külföldre megy, részben pedig más pályán keres elhelyezkedést. A kamarai felvételek után került nyilvánosságra ezeknek a híreknek egy része, *azok a filmesek, akiket a kamara nem vett fel a tagok sorába*, már most megpróbálnak más egzisztenciát teremteni maguknak.

A sort *Gál* Ernő nyitotta meg. Az ismertnevű filmproducer, aki az utóbbi időkben igen élénk tevékenységet fejtett ki, *már a mult hónap elején Párisba utazott.* Egy francia filmvállalkozásba kapcsolódott be és nem is szándékozik egyelőre visszajönni Magyarországra. *A filmkamarához már nem is nyujtotta be okmányait s Franciaországból Amerikába szeretne kijutni.*

Külföldre készül *Keleti* Márton filmrendező is. Fejős Pállal, a már évek óta a nyugati országokban dolgozó filmrendezővel levelezett a legutóbbi időben s az elutazása már befejezett tény. *Hollandiába utazik Fejős után s a jövőben együtt fognak dolgozni.* Hasonlóképpen a külföld felé gravitál Hegedüs Ferenc, aki a legutóbbi esztendők kétverziós filmjeit készítette a Hunniában. *Ez a filmproducer a Filmkamarába nem is kérhette a felvételét, a felvétel alapfelvétele ugyanis a magyar állampolgárság*, Hegedüs viszont román állampolgár s Magyarországon csak időről-időre meghosszabbított tartózkodási engedéllyel működik.

Miután a filmszakmában a jövőben csak kamarai tagok dolgozhatnak, így *Hegedüs* kénytelen elköltözni Magyarországról. A pesti filmvilágból távozók között emlegetik még *Smolka* Jánost, aki a múltban az egyik legnagyobb filmvállalat, a *Budapesti Film Rt.* produkcióvezetője volt. *Smolka a vállalattól még a tavasz folyamán kivált, és önálló producerként működött*, a jövőben azonban egészen kikapcsolódik a hazai filmgyártásból. Budapesti vagyontárgyait most értékesíti, érdekeltségeit likvidálja és vagy külföldre költözik, vagy pedig — erről is beszélnek filmkörökben — egy kivándorlóirodát állít fel. Az ötödik filmproducer, aki külföldre készül, egy kisebb cég főnöke. A vállalat nemrég alakult és eddig nem sok szerencsével működött. Kétségtelen, hogy *a kora tavaszi hónapokra átalakult keretek közt indul meg az új filmgyártó kampány a két magyar műteremben.*

75 színpadképet tervezett 1 év alatt Bercsényi Tibor, a felvidéki színházak fiatal díszlettervezője

Az *Ahogy tetszik* felújításán a *Nemzeti Színházban* a kritikának és a közönségnek egyképen feltűntek a *Shakespeare*-vígjáték érdekes díszletei. Az ardenei erdő színpadravitelére érdekes új megoldást talált ki a darab díszlettervezője, aki

ezúttal először jutott szóhoz a Nemzeti Színházban: Bercsényi Tibor.

Igazi faderekakból és műlevelekből plasztikus erdő készült a tervek után s ahogy a színpad forog, *ez a kis erdőrészlet mindig új és új képet tár a közönség elé.*

Bercsényi Tibor vasárnapig *nem látta első díszletét*, amellyel a *Nemzeti Színházban* szerepelt. A fiatal díszlettervező ugyanis a *kassai színháznál dolgozik* s mialatt a *Nemzeti Színházban* főpróbát és premiert tartottak, a kassai színház az Ocskay brigadéros előadására készült, amely holnapután, szerdán kerül színre Rákóczi városában s így szüksége volt Bercsényi Tiborra, aki a díszleteket készíti.

Bercsényi Tibor nemcsakt terveke fest és rajzol, hanem egy keverővel és egy felfeszítő legénnyel maga is készíti a díszleteket a kassai és pozsonyi színházak számára, már évek óta.

Hogy ez milyen óriási munkát jelent, azt nem kell külön magyarázni. De ehhez hozzá kell még tennünk, hogy amint értesülünk, a két színházban egy szezon alatt mintegy hetvet-hetvenöt darab került színre, így

Bercényi Tibornak egy év alatt hetvenöt díszletet kellett megterveznie és megfestenie.

Évek óta a Nemzeti Színház számára készült *„Ahogy tetszik"* díszlete volt az első, amelyet csak megtervezett, de *nem maga készített el.* Érdekes az is, hogy az *„Ahogy tetszik"* díszletelképzelését már akkor megcsinálta *Bercsényi* Tibor, amikor a műsortervben megjelent a Shakespeare-vígjáték címe. Terveit megküldte a Nemzeti Színháznak, ahol azokat azonnal el is fogadták s most a felújításon a siker is megérkezett a fiatal kassai díszlettervező számára.

Borsodi Ede pesti bemutatkozása

A pesti filmvilágban sok szó esik a rendezőhiányról — legjobb rendezőink ugyanis külföldön dolgoznak. Ezen a héten megismerkedünk egy magyar rendezővel, akinek a nevét idehaza még senki sem ismeri, külföldön azonban már befutott ember: a legnagyobb német filmgyár, az Ufa igen jólfizetett munkatársa. *Borsody* Edének hívják és első filmje a *„Kaucsuk"*, illetve magyar címen az *„Őserdők pokla"*, ezen a héten kerül bemutatásra az Urániában. Az érdekes dzsungel kalandorfilm főszerepeit René *Delteen*, Vera von *Langen*, Gustav *Diesl* és H. *Hübner* játsszák.

Charley nénje a Belvárosi Színházban

A *Színészegyesületi Iskola* növendékei szombaton délután rendezték első vizsgaelőadásukat *Lehotay* Árpád rendező-tanár vezetésével. Frissen pergő lendülettel, kifogástalan stílusban játszották el az egyik legvidámabb angol bohózatot, a *Charley nénjét*. A szereplők közül elsősorban *Császár* György komikai tehetségét jegyezzük fel, de nagyon ügyesen, jól játszott az együttes többi tagja is, különösen *Bárdos* Lajos, *Palos* György, *Hódy* Gitta, *Takács* Margit és *Komlós József*. A közönség sokat tapsolt a fiatal növendékeknek.

Végre itt van a Walt Disney mesefilm!

Már az egész világon játszák a *Miki egér* világhírű feltalálójának Walt *Disneynek* egész estét betöltő, hatalmas trükkfilmjét, amely a *Hófehérke és a hét törpe* című Grimm meséből készült. A pesti mozisok alighanem megijedtek a film árától, mert egy esztendő óta készülnek a premierre — de mindig elhalasztják. Karácsonyra végre színre kerül a film nálunk is. A Radius mutatja be csütörtökön vagy pénteken.

□□□

Mit játszanak a budapesti mozik Szilveszter-éjszaka?

Néhány pesti mozi már megállapította szilveszteresti programját. Bemutatásra kerül Szilveszter estéjén a Royal Apollóban és a Cityben: a „Goldwin Follies", a Rádiusban: a „Párisi nászút", a Décsiben és a Palace-moziban a „Válópörös leány", a Kamara-moziban és az Átriumbn: „János vitéz." Ezeket a filmeket csak a szilveszteresti előadás keretében mutatják egy előadásban. Minden fentemlített moziban az est folyamán természetesen kabaré-műsor is lesz.

A többi mozi műsorát most állapítják meg és néhány nap mulva minden pesti mozinak meglesz a szilveszteri komplett műsora.

SHAKESPEARE és a gazdasági válság

Montague Norman, a Bank of England elnöke, a világ egyik legnagyobb és legkiválóbb pénzügyi szaktekintélye. A közelmultban választották meg már ötödször az Angol Bank elnökévé, amire eddig a bank hosszú történetében példa még nem volt. A hatalmas angol birodalom és ezáltal úgyszólván az egész világ pénzpiacát ő irányítja. A pénzügyi kérdésekben ítélete csalhatatlan.

Montague Norman azonban nemcsak finánczseni. Nagy kedvelője a színháznak és az irodalomnak is. Üres óráiban különösen Shakespeareet szereti olvasgatni.

Mint ismeretes, a német-angol gazdasági közeledés megtárgyalására a mult héten Londonban járt Schacht, a német gazdasági diktátor, Montague Norman a tiszteletére bankettet adott és a fehér asztalnál szóbakerült az irodalom és színház is és így természetesen Shakespeare is.

— Minden alkotását szeretem és csodálom Shakespearenak — mondotta Schachthoz fordulva, — csak egyet nem: A velencei kalmárt. Mint ugyan dráma, nagyon jó, de pénzügyi szempontból tökéletes abszurdum.

Mindenesetre ez is egy szempont!

□□□

Huszka Rózsi férje, Páloss Marcel Wagner estet vezényelt a Vigadóban

A Székesfőváros Zenekara *Wagner születésének százhuszonötödik évfordulója* alkalmából Wagner-hangversenyt rendezett vasárnap délután a Vigadóban.

A hangversenyt *Páloss* Marcel, a Németországban élő fiatal karmester — aki egyébként *Huszka* Rózsi férje — vezényelte.

Biztoskezű, lendületes, tartalmas karmesteri munkája a fiatal dirigens komoly mondanivalóiról, kiforrott és elmélyedő művészi egyéniségéről tett bizonyságot. A közönség a mannheimi operaház magyar dirigensét (aki egyben kitünő orgonista is), valamint a *Wesendonk*-dalokat és Senta balladáját gyönyörű telt organumával igen muzikálisan megszólaltató *Mészáros* Erzsébet hangversenyénekesnőt, meleg ünneplésben részesítette.

Hat énekessztárral ismerkedik meg a közönség a szezon második felében az Operaházban

Az *Operaháznak* gazdag vendégszereplési programja van a szezón második felében. Nem kevesebb, mint *tíz énekesnagyság* érkezik hozzánk januártól júniusig. Közülük *Müller* Máriát, Gina *Cignát*, Mercedes *Capsirt* és Jan *Kiepurát* már jól ismeri a közönség. Kívülük Elena *Nicolaidi*, Aureliano *Pertile*, *Thill* Georges, *Svanholm Svet*, De *Franceschi* Enrico és *Philipeschi* érkezik Budapestre, akik ezúttal valamennyien *először szerepelnek az Operaházban*. Tizenkét bérleti előadást rendez a nagynevű vendégszereplőkkel az Opera s ezek közül hatot a Városi Színházban tartanak meg.

Mozart-estet rendez a Műegyetemi zenekar

Kenessey Jenő vezényletével december 19-én a Műegyetem dísztermében *Mozart-estet* tart a *Műegyetemi Zenekar*. *Korponay* Valéria, *Sárdy* János, az Operaház tagjai és *Fehérpataky* Ervin operaénekes működnek közre. A műsoron *Mozart „Bastien és Bastienne"* kisoperája, a *Szöktetés a szerályból* nyitánya, a *Kis táncjáték* és a *Török induló* szerepel.

Vér-, bőr- és idegbajosoknál reggelenként felkeléskor egy pohár természetes „Ferenc József" keserűvíz alaposan kitisztítja és méregteleníti a gyomorbél csatornát s az anyagcserét és az emésztést is igen jótékonyan befolyásolja. Kérdezze meg orvosát.

A légi akna a németek új félelmetes fegyvere

Külön repülőgépekkel végzik az angol partok elaknásítását

Legújabban állandóan olvasható a hadijelentésekben ez a mondat:

„A német légihaderő továbbfolytatta az angol kikötők elaknásítását."

Igy a közvélemény is megismerkedett *az aknalerakásnak ezzel az új módszerével,* amiről eddig csak kevés beavatott ember tudott.

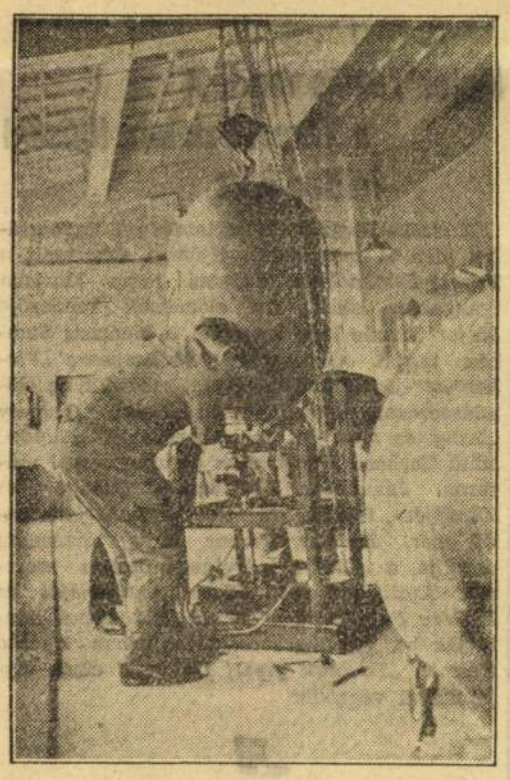

A légiakna az ellenség réme,

új, félelmetes fegyver, amelyet ebben a háborúban alkalmazott Németország először. *Külön erre a célra szerkesztett dobókészülékkel fölszerelt repülőgépek helyezik el ezeket az aknákat, amelyeknek szerkezete természetesen féltveőrzött titok.* A hadviselők által kihirdetett blokád arra kényszeríti ezeket az államokat, hogy az ellenfelet minden utánpótlási lehetőségtől elvágja, amely cél elérésére

az ellenséges partok elaknásitása fontos eszköz.

Erre a célra csaknem kizárólag légiaknákat használnak, azaz olyan aknákat, amelyeket repülőgépekről dobnak le.

Az aknavető német repülőgépek munkája preciz pontosságot kíván. A legénység minden egyes tagjára súlyos feladatokat ró ez a munka, amelyet csöndben, ervszerüen folytatnak. Napközben is, de

főleg éjszaka indulnak el ezek a hatalmas repülőgépek

s dobják le meghatározott magasságból előre kiszámított helyre aknáikat. *A gép vezetője térkép és óra segitségével állapitja meg, hogy hol kell leeresztenie az aknákat.*

A félelmetes robbanógolyók csaknem hangtalanul hullanak a tengerbe és a következő pillanatban már elsüllyednek.

Az aknák ledobása természetesen a legnehezebb feladata, mert *oda kell lehullania, ahová szánták, különben hatástalanná válik s esetleg egy napon súlyos veszedelmet jelenthet a német hajózásra is.*

A legveszedelmesebb ellenfelek, amelyk az aknavető repülőépeket zavarhatják, *az éjszakai vadászok, a fényszórók és a léggömbzárak.* Ezeknél a repüléseknél tehát nagyon vigyázni kell és ügyesen kell irányitani a gépet, hogy a kitüzött feladatot pontosan végre lehessen hajtani.

Az aknarakás legújabb módszere mellett azonban a német haditengerészet szürke aknarakó hajói is tovább folytatják munkájukat. Amig a aknarakó hajó gyorsan szeli a habokat, a fedélzet alatt villanyfénynél dolgoznak a speciális munkások és

biztos kézzel helyezik el a tengerésznyelven spárgának nevezett gyujtószerkezeteket az akna hasába.

Egyszerre riadó-harang kongása zavarja meg a csendet. A hajó farán ott áll az aknalerakást vezető tiszt. Zseblámpájának kék fénye a stopperórára esik s erre összpontosítja egész figyelmét. Amidőn az óra mutatója a kijelölt számra ér, kiadja a parancsot és

csattantva hull le az első akna a hajócsavartól felkorbácsolt hullámokba.

Néhány pillanatig még látható sötét pontként, azután eltünik a viz alatt. Igy dobják le egyik aknát a másik után. Kemény kezekre van szükség a több mázsa súlyú aknáknak a ledobó szerkezetbe való betolásához s ez a munka bizony sok verejtéket kíván, amíg az utolsó akna is helyére kerül. Előre

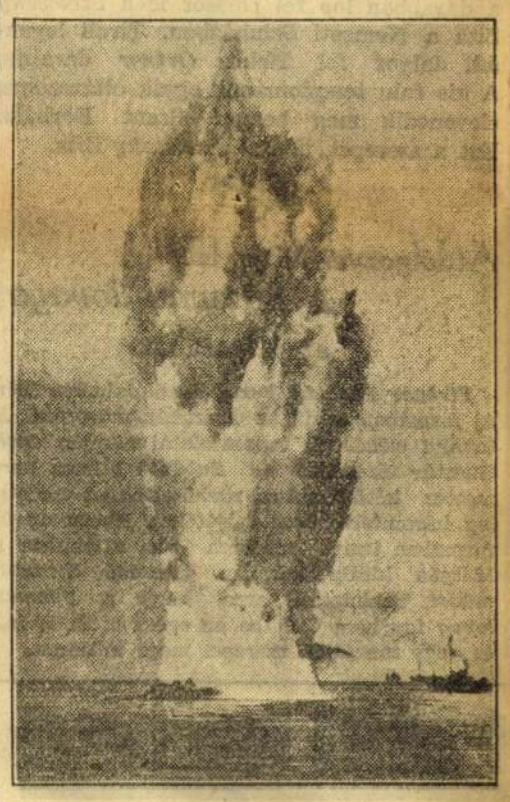

meghatározott irányban fut az aknarakó és stopperóra alapján helyezik el ezeket a láthatatlan csapdákat, amelyek hallálla fenyegetik az angol hajókat.

Csak az erdélyiek leubankjegyeit és érméit váltják be

A *Magyar Távirati Iroda* jelentése szerint a leura szóló érméket ugyanolyan árfolyamon váltják be, mint a leura szóló bankjegyeket, tehát a Magyar Nemzeti Bank *leura szóló érmékért is 100 leuként 3.33⅓-ad pengőt fog adni, vagyis 30 leuért 1 pengőt.* A leura szóló érmék átváltásának időpontját a Nemzeti Bank ugyancsak hirdetmények kifüggesztése útján teszi közhírré. A visszacsatolt területek lakosai óvakodjanak attól, hogy érméiket lelkiismeretlen üzéreknek a fent megjelölt ellenértéknél alacsonyabb pengőösszeg ellenében adják el és ha ilyen kisérlet tudomásukra jut, *jelentsék haladéktalanul a hatóságnak.*

A honvédvezérkar főnökének hirdetménye, valamint a kormány rendelete szerint *tilos olyan leu bankjegyeket és érméket átváltani, amelyeknek tulajdonosa nem a visszacsatolt keleti és erdélyi országrészeken lakó személy, vagy ott székhellyel biró jogi személy vagy cég.* Leubankjegyek és érmék bevitele szintén tilos. Aki mégis megkísérelné a bevitt bankjegyek átváltását, attól nemcsak a fizetőeszközöket kobozzák el, hanem súlyosan meg is büntetik.

Körözőlevelet adtak ki a Váci-utcai szűcsüzlet egyik betörője ellen

Tettestársait már letartóztatták

Ez év augusztusában egy szombati napon a délutáni órákban, amikor a weekend miatt az üzletekben senki sem tartózkodott, vakmerő betörök kifosztották a Váci-utca 13. számú házban levő Deák és Horváth szűcsüzlet áruraktárát.

Majdnem százezer pengő értékű szőrmét zsákmányoltak.

A rendőri nyomozás megállapította, hogy a szücsüzletnek a Régiposta-utca felé eső oldalán egy üres helyiség volt, amelyet a tettesek kibéreltek és falbontás útján jutottak az árukhoz. *Molnár* Miklós, 42 éves zsidó, volt magántisztviselő, aki már háromízben volt büntetve, találkozott *Bors* Ádám, ugyancsak 42 éves magántisztviselő barátjával és elmondotta, hogy könnyüszerrel jelentős vagyonhoz juthatnának, ha végrehajtanák az ő tervét. Van egy nőismerőse, *Krémer* Jenőné, 51 éves zsidó magánzónő, aki ügynökösködéssel foglalkozik, az majd

kibérli az üres üzletet, így könnyüszerrel összeszedhetik a rengeteg szőrmeárut.

Megállapodtak és Krémerné egy szolnoki régiségkereskedőnő nevében kivette az üzletet, 100 pengő foglalót is adott. Szombaton délután *Molnár* Miklós, mint az új bérlő megbizottja jelentkezett a házfelügyelőnőnél, elmondotta, hogy ő és társa, aki *Bors* Ádám volt, szerelők.

Molnár több zsákban különböző szerszámokat vitt az üzletbe, majd egy kézikocsit is odaállitottak az üzlet elé.

Molnár látszólag a portán dolgozott, de csak arra ügyelt, hogy *Bors,* aki belopódzott az üzletbe, nyugodtan dolgozhasson. Néhány óra mulva Bors kikopogott, mire *Molnár a kiürített zsákokba gyömöszölt szörmeholmikat kivitte a kiskocsira,* még egy böröndöt is teletömött a zsákmánnyal és a kézikocsival mindhárman elmentek egy Vilmos császár-úti házba, ahol Krémerné egyik nőismerősénél rakták le ideiglenesen a holmikat. A szűcsüzletben csak késő reggel vették észre, hogy mi történt.

Hozzávetőleges számitás szerint 200 darab különféle minőségű szőrme, több mint tíz értékes bunda és több körgallér hiányzott közel 100.000 pengő értékben.

A cég ezer pengő jutalmat tüzött ki a nyomravezetőnek.

Az üzletfosztogatók felkutatására indított nyomozás csak akkor ért el eredményt, amikor a rendőrségnek bizalmas úton tudomására jutott, hogy feltünő olcsó árban kínálnak eladásra gyanús ügynökök szőrmeárukat fővárosi szücsöknek, de magánosoknak is. A gyanú *Krémer* Jenőnére terelődött, aki a Hajós-utca 14. számú házban *Müller Józsefné néven bérelt lakást,* de nem ott lakott, hanem a Péterffy Sándor-utca 27. számú házban egy albérleti szobában.

A házkutatás során 153 darab szőrmét és hét bundát találtak a detektívek.

Krémernét elfogták, majd rövidesen rendőrkézre került *Molnár* Miklós is. Krémerné 4000 pengőt kapott a zsákmány egyrészének értékesitéséért. Szerinte *Bors* Ádám magával vitt egy zsákot, amely tömve volt a legértékesebb szőrmékkel. *Molnárt* minősitett lopás, *Krémernét* orgazdaság cimén tartóztatták le. A megszökött *Bors* Ádámot keresik és ellene körözőlevelet adtak ki.

Művész-film

ASSZONY AZ ÖRVÉNYBEN

Az asszony, akit az örvény elragad: ANNIE DUCAUX

Aki az örvényt kavarja: ERIC von SROHEIM

ARLETTI — DALIO — CARETTE

Rendezte: Bernard Dechamps

Ma este ½10-kor díszbemutató

FORUM

Ujra egy francia film, amelyről beszélni fog egész Budapest!

BULLA ELMA

amerikai útja után szombaton lép újra a pesti közönség elé. A „Pódium" új műsorában lép fel a Pesti Színházban. Két kis darabban játszik.

Vidám szüret a „Vidám szüret"-ben

A Nemzeti Színházban teljes felkészültséggel folynak a próbák *Asztalos* Miklós és *Liszt* Nándor *„Vidám szüret"* című darabjából, amelyhez *Laurisin* Miklós írt zenét. *Liszt* Nándor, a kiváló költő körülbelül húszféle versritmust, mértéket használt az egyes jelenetek megírásánál. Van a darabban *ősi magyar nyolcas, jambus, trocheus, hexameter* és mindenféle mérték, ami csak illik a magyar nyelv ritmikájához. *Liszt* Nándor ilyenmódon tükrözi vissza a spanyol verselés agyafúrt rímtechnikáját és sűrűségét. A darabot *Laurisin* Miklós kísérőmuzsikája festi alá. A jeles komponista több éneket is beillesztett a vígjátékba s több hatalmas énekkórus is színesíti a darabot. Az egyik legérdekesebb jelenet a *vidám szüret*, amely táncos, dalos szüreti jelenetet illeszt a vígjátékba s a darab ettől is kapta címét. A szüreti táncszámot *Misley* Anna tanította be.

Cid — filmen

A spanyol történelem pompás filmtémákat nyujt és ezt teljes mértékben kihasználja a Franco tábornok uralma alatt megujhodott Spanyolország. A mai spanyol film mindenekelőtt a szociális problémák felé fordul, azonkivül a spanyol történelem kimerithetetlen forrását dolgozza fel filmre. Igy kerül a mozivászonra Cid történelmi alakja, akit eddig csak színpadon láttunk. Feldolgozza az új spanyol filmgyártás Castiliai Katolikus Izabella életét is. Az Izabelláról szóló történelmi regény nemrégiben Budapesten is sikert aratott.

„HAZAFELÉ..."

Az amerikás magyarokról még soha nem készült film. Különös, de így van, az utcán fekvő téma még soha nem került filmvászonra. Regényben? Az más. Elbeszélésekben is. Filmen azonban eddig Amerikáról csak gögicsélő operettképeket láttunk, brillantinnal fényesre fésült bonvivánnal és dauerolt hajú, szende leányzóval a főszerepekben.

Barabás Pál filmje, amelyet a hét végén mutat be az Omnia és a City, valami más akar lenni, mint az úgynevezett szabályos, zenés magyar filmek. Tartalom van benne, egy kis őszinte élet, érzés, igazi magyar világ, retus és smink nélkül. Fedák Sári a főszereplő, aki egy amerikás magyar asszonyt játszik. Ő áll a dráma ütközőpontjában, aki összeütközik apjával, *Csortossal* és fiával, vitéz *Hajmássyval*. *Csortos* és *Fedák* drámai jelenetei állnak a dráma előterében, a két kiváló színész nagy alakítása minden nézö számára feledhetetlen marad. *A honvágy fúti a filmet, ez a hang dominál minden jelenetben: haza kell jönni, itthon, ebben a hazában kell élni, mert ezentúl más élet nincs.* Olcsó, hazafias szólamok helyett *Barabás* Pál az irodalom és a müvészet hangján muzsikálja belénk ezt a motívumot, amely bizonyára sokszor szívenüti majd a nézőt is. Kitünő a szereposztás. *Fedák* Sárit rég láttuk ilyen nagynak és *Csortos* Gyula is egyik legremekebb alakítását produkálja, a két rég elismert sztár mellett néhány pompás fiatal színész vonul be az élgárdába.

Rácz Vali, akit eddig mint kitünő dizőzt ismertünk, most egy csapásra mint élvonalbeli filmszínésznő áll előttünk. *Mészáros* Ági, a Szegedről a Nemzeti Színházba arrivált naiva, *filmen is befut*. Vitéz *Hajmássy* Lajos pedig, aki különben már a Fővárosi Operettszínház bonvivánja lett időközben, ha játékban nem is, de legalább megjelenésben igazi bonviván.

Cserépy Arzén rendezése finom és tehetséges munka. *Buday* Dénes zenéje pedig hangulatos és kellemes. A filmet holnapután mutatják be.

Évente tízezer pengőt fordít Szeged a színház modernizálására

Szeged, szeptember 18.

Kardoss Géza színigazgató, az ismét önállóvá lett szegedi színház új igazgatója, néhány nappal ezelőtt kezdte meg Hódmezővásárhelyen egyhónapos előszezonját. A megnyitó előadás óta mindennap szépen telt nézőterek tapsolnak a szegedi színtársulat nivós előadásainak. Szegeden már nagy érdeklődéssel várják a szezon kezdetét abban a meggyőződésben, hogy ezzel az esztendővel *a magyar színikultúrának új fejezete kezdődik a vidéki színjátszás terén* s Szeged megtarthatja vezető pozicióját Kolozsvár mellett is.

A város hatósága méltó hajlékot kíván adni a szegedi új színtársulatnak. A színházban nagyszabású *tatarozási, javítási, csinosítási munkálatok folynak*, amikre már elkerülhetetlenül szükség volt, *60 év óta áll ugyanis a szegedi színház* s ezalatt bizony sok minden megrongálódott, megkopott, elavult ebben az egyébként remekmüvü színházi épületben s hat évtized alatt egyszer sem kapott a nézőtér egy alapos tisztogatást, tatarozást. A belső munkákra most ötezer pengőt költ a város, hogy csinos legyen a nézőtér, mire megérkeznek a színészek. A jövő évtől kezdve néhány éven át *10—10 ezer pengőt fordítanak a színház nézőterének és színpadának karbantartására, modernizálására s új színpadfelszerelési és berendezési tárgyak beszerzésére.* Ezek között első lesz egy teljesen kifogástalan körhorizont és egy abszolút modern világítási berendezés felszerelése.

Szent Borbála csodája a Nemzeti Színházban

Októberben Hermann Heinz *Ortner* új darabját mutatja be a *Nemzeti Szinház*. A szerző szerepelt már a Nemzeti Szinház műsorán *„Beethoven"* című darabjával. Uj munkája, a *Wunderlich Tóbiás, Keresztury* Dezső fordításában a *„Szent Borbála csodája"* címet kapta. Október hó 12-én mutatja be a Nemzeti Szinház a darabot, *Both* Béla rendezésében. Amint értesülünk, ebben a darabban lép fel először idén *Szeleczky* Zita a Nemzeti Szinházban. Tiroli legendát dolgoz fel Heinz *Ortner* darabja. A kis falu templomának egyik oltárszobra elevenedik meg benne: Szent Borbála. Ezt a szerepet játssza *Szeleczky* Zita.

Átdolgozva újítja fel a *Pázmán lovagot* az Operaház

Strauss Pázmán lovag című dalműve idén új formában kerül az Operaház műsorára. A tavalyi előadások tapasztalatai alapján *Oláh* Gusztáv förendező és *Rubányi* Vilmos karmester kétfelvonásra rövidítették az eredetileg háromfelvonásos daljátékot. Ebben az új formában ismét műsorra tüzi a színház a Mátyás király korában játszódó *Strauss-művet*. Tekintettel arra, hogy a *Pázman lovag* így nem tölti be az egész estét, utána egy-egy táncjáték szerepel majd műsoron.

GARY COOPER és MERLE OBERON tündéri vigjátéka: **Floridai kaland**

Mától PALACE

Petheő Attila

Duris Tamás egyetemi tanár alakját játssza Galamb Sándor új darabjában, amelyet szombaton mutat be a Nemzeti Kamaraszínház.

Major Tamás rendezi a Városi Színház ifjúsági előadásait

A székesfőváros közoktatásügyi ügyosztálya idén is megrendezi ifjúsági előadásait a *Városi Színházban Majorné Papp* Mariska igazgatása alatt. Az előadások rendezője *Major* Tamás lesz, szereplői a Nemzeti Szinház tagjai. Októberben *Shakespeare „Vizkereszt"*-jének felújításával kezdödik az előadássorozat. Novemberben *Csiky* Gergely *„Rang és mód"*-ja, decemberben a *„Bunda"* című Gerhard *Hauptmann* darab szerepel müsoron. Januárban *Vörösmarty Csongor és Tündéjére*, februárban *Goethe Faustjára* kerül sor. *Herczeg* Ferenc híres történelmi darabja, a *„Hid"* a márciusi müsoron szerepel. Aprilisban *Szofoklesz Antigonéját* és *Molière Pursognac úr* című kis játékát mutatják be, végül a sorozat májusban *Csathó* Kálmán *„Te csak pipálj Ladányi"* című vigjátékával végződik.

Bercsényi Tibor díszlettervező „Walhallá"-ja Jászberény főterén

Jászberény város vezetősége elfogadta Bercsényi Tibornak, a Fővárosi Operettszínház díszletvezetőjének érdekes tervét, amely szerint Jászberény fórumszerü főterét szobrokkal fogják díszíteni. Bercsényi terve szerint a város főterén, az Apponyi-téren „magyar Walhalla": — mellszobor-sorozat felállítására kerül sor. A történelem, az irodalom és a müvészet nagy magyar reprezentánsainak képmásai kapnak helyet a főtéren s minden egyes mellszobrot más magyar szobrászmüvész mintáz meg. Szent István, Mátyás király, Werbőczy, Zrinyi Miklós, II. Rákóczi Ferenc, Kossuth Lajos, Széchenyi István és Horthy Miklós szobra képviseli majd a magyar történelmet, Arany János, Petőfi Sándor, Ady Endre, Jókai Mór és Madách Imre szobra reprezentálja az irodalmat. A zenét Liszt Ferenc és Erkel Ferenc képviseli, a festészetet Munkácsy Mihály, a szobrászatot Fadrusz János és a színmüvészetet Pethes Imre mellszobra. Az érdekes terv megvalósítására müvészestek, kultúrelőadások és hangversenyek rendezésével teremtik elő a szükséges összeget.

SZINHÁZI MÜSOR:

Nemzeti Színház (½8): Tell Vilmos. (IV.)
Nemzeti Kamara Színház (8): Ki a harmadik?
Vígszínház (8): XIV. René. (S).
Magyar Színház (8): Az ördög nem alszik. (L).
Fővárosi Operettszínház (4, 8) minden este és vasárnap d. u.: Bécsi gyors.
Erzsébetvárosi Színház (½6, ½9, vas.: ¼4, 6, ½9) minden nap d. u. és este: Sárgarigófészek.
Pódium a Pesti Színházban (5, 9) minden este és vasárnap d. u.: A 30 éves magyar kabaré.
Kamara Varieté (½9, szombat ½6, ½9, vasárnap ¼4, ½7, 9): Vigadó-híradó.
Royal Varieté (4, 8) minden este és vasárnap d. u.: Tapsról tapsra. (Revümüsor).
Fővárosi Nagycirkusz (4, 8): A cirkusz csodái.
Magyar Müszínkör (csak vasárnap ¼4, 6, 8-kor): Három huszár.

MOZI MÜSOR:

BEMUTATÓ MOZIK:

ATRIUM FILMSZINHÁZ (T.: 153-034.) ½6, ½8, ½10 órakor. Sz., V., Ü.: ¼4 órakor is. Erzsébet. Híradók.

CASINO FILMSZINHÁZ (T.: 383-102.) ½6, ¾8, ¾10. Sz., V., Ü.: ¼4-kor is. Csak egyszer élünk. 2-ik hétre prolongálva. Híradók.

CITY (T.: 111-140.) ¾6, ¾8, ¾10 Sz., V., Ü.: ¾4-kor is. Dél csillaga. ¾10 díszbemutató: Hazafelé.

CORSO. ½6, ½8 és ½10. Sz., V., Ü.: ½4-kor is. Válaszúton. Bevonulás Erdélybe.

DÉCSI FILMSZINHÁZ VI., Teréz-körút 28. (T.: 125-952, 121-343.) 6, 8, 10. Sz., V., Ü. 4 órakor is. Salvator Rosa kalandjai. Híradók.

FORUM FILMSZINHÁZ IV., Kossuth Lajos-u 18. szám. (T.: 189-543, 189-707.) ½6, ½8, ½10. Sz., V., Ü.: ¼4-kor is. Nápoly a csókok tüzében. Híradó. ½10 díszbemutató: Asszony az örvényben.

HIRADÓ FILMSZINHÁZ (VII., Erzsébet-körút 22. Telefon: 222-499.) Magyar, Luce, Fox, Ufa és rajzos híradók. A bécsi döntés. Részletes riportok Erdélyből. Kolozsvári bevonulás. Ceruzagyártás. (Kultúrfilm). Folytatólagos előadások 9—24 óráig. Páholyok elővételben is.

PALACE (T.: 136-523.) 11, 3, 4, 6, 8, 10 órakor Floridai kaland. Híradók.

RADIUS FILMSZINHÁZ (T.: 122-098.) ½6, ¾8, ¾10-kor. Mária két éjszakája. Híradók.

ROYAL APOLLÓ (T.: 222-002) ½6, ½8, ¾10 Sz., V., Ü.: 4, 6, 8, 10-kor. Erzsébet királynő. 2-ik hétre prolongálva. (Történelmi Erdély). (Kultúrfilm). — Híradó.

SCALA FILMSZINHÁZ (T.: 114-411.) ½6, ½8, ¾10-kor. Sz., V., Ü.: 3-kor is. Csintalan férjek. Híradók.

URANIA FILMSZINHÁZ (T.: 146-046.) 5, ½8, ½10. Sz., V., Ü.: ¾3-kor is. Bécsi történetek. Híradók. V. d. e. 11: Székely örömünnep.

MASODHETES MOZIK:

ADMIRAL (T.: 35-37-07.) ¼4, ½6, ½8, ½10. V.: Éjfél után. V. d. e. ½10 és ½12: Mazurka.

ASTRA ¼4, ½6, ½8 és ¾10 órakor. Vasárnap ½2-kor is. Isten vele tanár úr. Híradó.

BROADWAY FILMSZINHÁZ (Telefon: 144-212.) ¼4, ½5, ½8, ½10 Sz., V., Ü.: ½2kor is Első előadás mérsékelt. Andy Heardy családik a nőkben. Híradók.

CORVIN T.: 138-988.) ¼4, ½6, ½8, ½10. V., Ü.: ½2-kor is. Halálos tavasz. V. d. e. ½11-kor: A kis csitri.

DÉLIBÁB (volt Winkler. T.: 490-130.) 6, ½9. V. és Ü.: ¾5, 7, 9. A veszélyes zóna.

ELIT MOZGÓ (T.: 114-502.) V., Szent István-körút 16. N. N és Társa. Híradó. 4, 6, 8, 10-kor.

IPOLY FILMSZINHÁZ ¼4, ½6, ½8, ½10. V.: ½2-kor is. Hófehérke és a 7 törpe. Híradó.

KAMARA (T.: 144-027.) 11, 3, 4, 6, 8, 10 órakor. Nagyvárosi lány. Híradó.

LLOYD FILMSZINHÁZ ¼4, ½6, ½8, ½10. V., Ü.: ½2-kor is S. O. S. Sahara. Híradó.

ODEON FILMSZINHÁZ (T.: 422-785.) ¼5, ¾7, ¼10. Sz.: ¼4, ½6, ½8, ½10. V. és Ü.: ½2-kor is. Erdélyi kastély.

OLYMPIA (Tel.: 421-588.) 11, 3, 4, 6, 8, 10-kor. Ez az éjszaka a miénk. Híradó.

ORIENT FILMSZINHÁZ (Tel.: 114-926.) ¼5, ¾7, ¼10-kor. V. és Ü.: ½2, ¼4, ½6, ½8, ½10 órakor. Veszedelmes életkor. Híradók.

PALOTA (T.: 156-605.) ¼4, ½6, ½8, ½10. V., Ü.: ½2-kor is. Mesebeli herceg.

REX (T.: 139-416.) ¼5, ¾7, 9 Sz.: ¼4, ½6, ½8, ½10 órakor. V.: ½2 órakor is. (Első mérsékelt). Éjfél után. Híradó.

TISZTI KASZINÓ ZÁRTKÖRÜ FILMSZINHÁZA: 19-én: S. O. S. Szahara. 22-én: Zavaros éjszaka.

TIVOLI FILMSZINHÁZ (T.: 123-049.) ½5, 7, ½10. Sz. ¾4, ¾6, ¾8, ¾10-kor. V. és Ü.: ¾2 órakor is. Erdélyi kastély. Híradó.

TURÁN (T.: 120-003). 4, 6, 8, 19. V. 2-kor is. Éjfél után V. d. e. 11-kor: Csintalan asszonyok.

VESTA ¼4, ½6, ½8, ½10. V.: 2, 4, 6, 8, 10-kor. Jesse James a nép bálványa. Híradó.

ZUGLÓ MOZGÓ: Erdélyi kastély. Híradó.

P*E*S*T*I E*S*T*É*K

JÖJJÖN VELÜNK SZINHÁZBA AZ ESTI UJSÁG KEDVEZMÉNYES SZINHÁZJEGY IRODÁJA UTJÁN

Színházjegyirodánk VIII., József-körút 5. szám, hétköznapokon és vasárnap reggel 9 órától este 8 óráig áll olvasóink rendelkezésére. ● Telefonrendelés 140-000, 144-401.

FELEJTHETETLEN egy cigányzenés vacsora a **Busulá Juhász**-nál a GELLÉRTHEGYEN

Sanghai Bar
XI., Horthy Miklós-út 60. Tel.: 257—430.
Minden este 10-től reggel 5-ig ragyogó műsor. Tánc. Egész nyáron nyitva.
KOLA JÓZSEF zenekara.

Legszebb az ősz a BELVEDERE üdülőben
Rendkivül mérsékelt utószezoni árak.

Kecskeméti Sörözö
Kecskeméti-utca és Magyar-utca sarok. (Kálvin-tér mellett.)
Minden délben:
nagy menü . . . 1.60

A színházi és filmdiszletek

tervezőinek lapunkban való nyilvántartása és figyelemmel kísérése lászólag nem tartozik feladataink közé, mert, mint gyakran halljuk, a színházi és filmdíszletek tervezésénél és kivitelezésénél a művész többnyire kötött feladatoknak van alávetve, s munkája inkább iparművészeti, mintsem képzőművészeti feladat. Erre az aggályoskodásra meg kell jegyeznünk, hogy nagyon nehéz éles műfaj-határokat vonni a képzőművészetek, tehát a szobrászat és festészet, valamint az ú. n. iparművészet, vagy díszítőművészet között. De ha van is bizonyos jellegbeli különbség, a művészettörténet lapjai azt tanusítják, hogy a kiemelkedő korszakokban valamennyit szorosan összekapcsolják azok a szálak, amelyek valamennyit az építészethez is fűzik. Általában meg kell állapítani, hogy az iparművészeti, illetve díszítőművészeti alkotások az építészet, vagy a szobrászat, vagy a festészet formanyelvén készülnek, némileg megváltozott céllal és némileg elkülöníthető jelleggel; az építészet, a szobrászat és a festészet pedig a művészetek felbonthatatlan hármas egységét alkotják.

A huszadik század elején jelentkező film valóságos forradalmat idézett elő az emberi szellem és művelődés fejlődésében. Ami pedig a képzőművészetek fejlődését illeti, különösen a festészeté, ezen a területen jelentős megrázkódást okozott már a daguerrotipia, s még inkább a fényképezés feltalálása. A múlt század hatvanas—hetvenes éveiben meglepően visszaszorította a táj- és arcképfestészetet, s ebben a versengésben látszólag csak a fényképezés lehet a győztes. De csak látszólag, hogy miért, azt majd alább fogjuk látni.

A századeleji művészeti forradalmak, a kubizmus és különösen a futurizmus nagyon érdekes tanulságokat nyujtanak a képzőművészetek és a film kapcsolatát illetőleg. Ezekben az »izmusoknak« bélyegzett művészeti törekvésekben ugyanis sok olyan jelenség van, amely az eljövendő korszakok felé mutat. S hogy ezt valóban megérthessük, nem annyira a futurista illetve kubista képekre és szobrokra, mint inkább a kiáltványokra, az elméletekre kell gondolnunk, amelyeket a hitvalló művészek nem tudtak megvalósítani, mert téves felületen próbálkoztak megvalósításukkal. A futurizmus lényegét ugyanis abban a törekvésben kell keresnünk, hogy a különböző, vagy egymás utáni időben és különböző helyen történő eseményeket egy térben, s lehetőleg egy időben igyekezett érzékeltetni és megjeleníteni. (Szimultaneizmus és dinamizmus.) Talán egészen ködös, bizonytalan formában, de úgylátszik, hogy ennek a törekvésnek már a középkorban, Giotto, Masaccio, vagy Rafael freskóiban, sőt jóval korábban, a barlanglakó ember primitív ábrázolásaiban is nyomát találjuk. Ezt a futurista kiáltványban kitört, de végeredményben több évezredes művészi kifejezési vágyat egyszerre és megdönthetetlenül megoldotta a film felfedezése, s azt lehet mondani, hogy csaknem egy időben a futuristák »lázadásával«. Ez érthető, mert a film felfedezése ugyanannak a korigénynek a következménye, amely a művészeti forradalmakat létrehozta.

Ha egy-két évtizedet átugrunk a film óriás-léptekkel haladó fejlődésében, s a legutóbbi évek kitünően megrendezett filmjeit megfigyeljük, különösen a francia filmeket, akkor azt fogjuk tapasztalni, hogy a vásznon olyan merészen kivágott képek jelennek meg, amilyenekkel csak a festőművészek alkotásain keresztül találkoztunk eddig. A filmoperateur mostmár nemcsak fényképez, hanem a rendezővel együtt »megkomponálja« a képet, a jelenetet. Még sokáig folytathatnánk fejtegetéseinket, de ennyi is eléggé meggyőz bennünket arról, hogy a film most kezdi ellesni a festők komponálási módszereit. Éppen ezért meggyőződésünk az, hogy a film fejlődésében még nagy szerep hárul a festőművészekre, még akkor is, ha ezek a festőművészek csak filmeket fognak »festeni«. Ezzel még nem akartunk a Walt Disney-féle színes és rajzos filmekre célozni, bár ezek is ráutalnak a festőművészet és a film letagadhatatlan kapcsolataira.

Most azonban egyelőre csak a díszletekről van szó. Ezen a téren is a kezdet kezdetén állunk. A díszlettervezőket, mint általában a film más művészeit, tervezőit, alakítóit és rendezőit is elfogulttá tette sokáig a színház gazdag, ősi múltja és hagyománya, jóllehet éppen az utóbbi években ebben a tekintetben nagy felszabadulás tapasztalható. Ma már kezdenek kibontakozni azok a lényeges különbségek, amelyek a színházi és filmdíszleteket feladatukban és jellegükben lényegesen elválasztják egymástól. A színházi díszleteken valóban inkább a »díszítő« célzat és jelleg uralkodik, a filmdíszletek viszont a maguk végtelen térbeliségénél fogva egyesítik magukban az építőművészetet, a festészetet és olykor a szobrászatot is, mint a középkori magyar szárnyasoltárok is pompás módon alkották meg az építészet, szobrászat és festészet fennebb hivatkozott hármas egységét, amely a filmművészetben beletágul a mindenségbe, egyesül a természettel, s ami a legfontosabb: egyesül az idővel és a mozgással.

Ezeknek a nagyon szűkreszabott fejtegetéseknek és meggondolásoknak alapján a jövőben figyelmmel fogjuk kísérni a filmeket, de kiterjesztjük figyelmünket a színházi díszletekre is. Ennek a lapnak egyik feladata, hogy a művészi alkotások, általában a művészi élet krónikása legyen, nem feledkezhetik meg tehát azokról a »képzőművészekről« sem, akik a színpadon, illetve a filmstúdióban találják meg a maguk legjobb kifejezési lehetőségét és eszközeit.

Az elmúlt ősz folyamán bemutatott színdarabok és filmek díszleteinek tervezői közül a következőket sikerült feljegyeznünk: **Horváth János:** Machbeth, Kreml Istene, Donna Diana (Nemzeti Színház). **Vitéz Zsombory József:** Énekes madár (Nyirő J. — Nemzeti Színház). **Jaschik Álmosné:** Alterego (Asztalos Miklós), Feleség (Bókay János), (Nemzeti Kamara Színház). **Fülöp Zoltán:** Farsangi lakodalom (Poldini), Julia szép leány (Ottó—Nyírő) (M. Kir. Opera). **Oláh Gusztáv:** Fából faragott királyfi (Bartók. M. Kir. Opera). **Vargha Má-**

Képes. Kalauz
1939. 3-4. sz.

teket sem. Hogy milyen tekintélyes mennyiségű kénsav gyűlhetik így össze, azt mutatja, hogy ködcsapadékban már 3.3 %-ot is mértek. A freskóra került kénsav megtámadja a meszes kötőanyagot és gipsszé alakítja át. Ez a folyamat térfogatnövekedéssel jár. Minden mész-szemcse gipsszé válva 1.7-szeresére duzzad. Ilyenformán a kötés meglazul és a festékszemcse kiporlik. A freskó tönkremegy. Ez a folyamat természetesen csak a szabadban álló freskóra vonatkozik. A kénsav a színes anyagokat sem kíméli. Megtámadja a horganyfehéret, kifakítja az ultramarinokat és így tovább. A városokban tehát a füstös-kénsavas levegő jelentékenyen járul hozzá a fagy okozta freskó-károkhoz.

Ártalmas még a freskóra a levegő kátránya, korma és pora is. Az így keletkezett károkról azonban külön kell szólni, a freskó »patinájával« kapcsolatban.

Dr. BRUMMER ERNŐ

Festékkisérleti tanműhely

Közismert dolog, hogy az »öncélú művészet« korának művészeti nevelésében a stílus, a kompozíció, s az elmélet játszotta a vezető szerepet. A háború körüli két évtizedben már alig fordítottak gondot a rajztudásra is. És alig törődtek a valóság megismerésének fontos kérdésével. A szobrászat és festészet anyagkérdéseivel pedig egyáltalán nem törődtek. A művészi anyagok előállítását a gyárak kizárólagos feladatának tekintették. Nem találták előkelőnek és magukhoz méltónak sem a főiskolák, sem a művészek, hogy a művészet »mesterségbeli« és »anyagtechnikai« kérdéseivel foglalkozzanak. Ez a vegyészek, esetleg az iparművészek feladata — gondolták. Ennek a feladatnak azután sok káros következménye lett. Igen sok, egyébként értékes művészi alkotás pusztult el ily módon időnek előtte, mert a művészek nem ismerték az általuk használt anyagok törvényeit. Erre a szomorú tényre már rájöttek a művészek, s úgy látszik a főiskolák is, mert, mint értesültünk a Képzőművészeti Főiskola »festékkísérleti tanműhely« felállításának a tervével foglalkozik. A festészeti és szobrászati anyagtani tanszék eddigi elméleti oktatása ily módon nagy lépéssel halad előre. A festékkísérleti tanműhelyben a növendékek megismerkednek a festékek nyersanyagaival, a festékek készítési módjával, azok tisztán vegyi keverési és alkalmazhatósági törvényszerűségeivel, miáltal műveik tartósságát nagy mértékben fokozhatják. Hogy az elmúlt korok folyamán minden nagy művész maga végezte ezt a munkát, az mindenki előtt világos és érthető. Manapság azonban, amikor a vegytudomány igen fejlett, már nem lehet a kezdetleges festékkészítési módokhoz visszamenni. Éppen ezért nagyon helyeseljük a Főiskolának azt a szándékát, hogy a tanműhely számára festékörlő gépet szerez be, amellyel a legkorszerűbb módon minden növendék maga készítheti el a képeihez szükséges festéket. A növendékek az elméleti ismeretek birtokában festékkísérleti műhelymunkát végeznek, résztvesznek az anyagvizsgálatban, s a különfajta festékfajták összeállításában és keverésében. Enélkül nem győződhetnek meg az egyes festékek használhatóságáról, mert a gyári festékek összetételét nem ismerhetik fel pontosan, következőleg nem tehetnek összehasonlításokat a különféle festékek, például a tiszta olajfesték, a viaszos olajfesték, gyantaolajfesték, petróleumfesték, stb. között. Enélkül pedig maradandó művészi alkotásról nem lehet beszélni. A rosszul alkalmazott és helytelenül kevert festékekkel készült képek, bármily kiváló »művészi alkotások« legyenek is, elpusztulnak, s az utókor már csak a restaurátorok közbelépése után vehet tudomást róluk.

A festékkísérleti tanműhely immár a második ilyen kiváló intézménye lenne a Főiskolának. Az elsőről, **Vargha Nándor** grafikai osztályának grafikai és nyomdai berendezéséről, egyáltalán a kiváló mester enemű kezdeményezéséről és oktatási módszeréről a következő számunkban fogunk beszámolni. Most még csak annyit szeretnénk megjegyezni ezzel a tanműhellyel kapcsolatban, de utalással a freskó problémájáról írt cikkeinkre is, hogy nagyon szükséges lenne egy freskó- és mozaik-technikai tanműhely felállítása is a Főiskolán. Gyakorlati megoldásra gondolunk. A növendékek főiskolai éveik alatt csak elméleti oktatást hallanak a freskófestésről, de gyakorlati lehetőségük egyáltalán nincsen. Erre pedig ma különösen szükség lenne, mert bizonyosra vehető, hogy a következő évtizedekben mind több igényt kell e vonatkozásban is kielégíteni. A szükséges ismereteknek és gyakorlatnak az elsajátítását tehát elsősorban a Főiskolának kell lehetővé tenni. Sőt bátran továbbmehetünk, s felvethetjük azt is, hogy célszerű lenne a már a Főiskoláról kikerült művészek számára freskó- és mozaik-készítési tanfolyamokat rendezni. Erre vonatkozólag elgondolásainkról ugyancsak későbbi alkalommal számolunk be.

— y z —

Az Alma Mater átalakítása

A Képzőművészeti Főiskola épületeinek három év előtt megindított nagyobbarányú tatarozásai főként az Andrássy-úti főépületben hoztak örvendetes eredményt. Világos, levegős előcsarnok és lépcsőház fogadják a belépőt: végre világosság — annak az intézménynek épületében, ahol a jól látás egyik legelsőrangú követelmény. Az Andrássy-úti épület még 1937-ben új központi fűtést kapott. **Megyer-Meyer Antal** 1937/38-1938/39. tanévi rektor kezdeményezésére megindított belső átépítések a főépületben örvendetesen járultak hozzá az egészségtelen viszonyok megjavulásához. Az I. emeleti volt Bory-féle szobrászműtermekből **Dr. Lechner Jenő** főisk. r. tanár tervei szerint díszterem épült, amiáltal a Főiskola végre megfelelő díszteremhez jutott egyrészt ünnepélyes életmegnyilvánulásainak méltó megrendezésére, másrészt annak megfelelő belső kiképzése folytán kiállítási célokra való felhasználására is.

A Főiskola epreskerti épületei inkább csak az égetően szükséges tatarozási munkákban részesültek. A kilátásba helyezett további fedezet során ezekre is bővebb sor kerülhet.

tyás: Végrendelet (Kodolányi. Belvárosi Színház), Az Ember Tragédiája (Városi Színház), Földindulás (Kodolányi. Belvárosi Film). **Bercsényi Tibor:** Pusztai szerenád, Pozsonyi lakodalom (Fővárosi Operettszínház). **Sőrés Imre:** Miniszter barátja (Délibáb-film). **Vincze Márton:** A nőnek mindig sikerül (Mester film), »Anyák Orvosa« (Semmelweis) (Mester film), Hat hét boldogság (Takács film), Áll a bál (Hajdú film); **Vincze—Sőrés:** Két lány az utcán (Photophon film); **B. Kokas Klára:** Karosszék (M.F.I.), Hölgyek előnyben (Atelier film); **Básthy—Kokas:** Minta mérték nélkül (Erdélyi filmgyártó); **Baja Benedek:** Göre Gábor (György István — Baja B. film); **Básthy István:** Eb ura fakó (Atelier film.).

SZÖVETSÉGI KÖZLEMÉNYEK ÉS HÍREK

A KORMÁNYZÓ ÚR JUBILEUMA

A Magyar Képzőművészek Országos Szövetsége azon alkalomból, hogy 1919. november hó 16-án a Kormányzó Úr Ő Főméltósága, mint a Nemzeti Had-

A FŐMÉLTÓSÁGU ASSZONY tízezerpengős adománya a magyar képzőművészeknek

A közelgő karácsonyi ünnepekre való tekintettel a

Bercsényi Tibor

Bercsényi Tibor, a jeles színpadtervező, legújabb munkásságával átlépte a színházvilág küszöbét. Az egyik nagy újonnan nyiló kávéház berendezését tervezi.

Kossuth Nápe

1945. jun. 28.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Bercsényi Tibor

„EGY POHÁR VÍZ"

A Belvárosi Színház felújítása

Multjával kacérkodó szépasszonyként tetszeleghet magának a Belvárosi Színház; *Scribe Egy pohár vizével* a szépasszony szerepében, aki kitanulta a praktikát, s, ha hódításról van szó, hát csábosan idéz — jobb hiján — a multjából is... Biztosra megy, mert sikere, az tényleg volt neki. Volt ennek a *„belvárosi szépasszonynak"* Scribe úrral, e termékeny szellemfivel. Évekkel ezelőtt, százjóegynéhányszor egyvégtében, ugyanitt bájkolódott szerelmesével esténként „egy pohár víz" tükrében. Nos, ennek a pohár víznek a tükre ma is derűs, csipkés, verőfényes, hacsak egy pohárnyi is. Ámbár az idő elszállt, de nyilván a mult iránti kegyelet az is, hogy a három főszólamban a hajdani siker három kitünő színésze, nevezetesen: *Góth Sándor*, ez a fékezhetetlen örök komédiás — szívből sajnáljuk, hogy néhányszor argotba téved —, a mélyragyogású *Mezey Mária* és a briliáns ösztönű *Lázár Mária* adja a hangot, kergeti a tempót és hajtja, szinte a commedia dell' arte szabadságával fittyethányva, a játékot a reprízsiker tüzében. Csoda-e hát, ha a darab Hamupipőkéje, a színpadi tejfogakat most növesztő *Szendrey Kata* csupán hamvas bájjal nézi az „istenek" versenyét. *Halász Géza*, a délceg szerepben, mutatós legény. *Bercsényi Tibor* izléses díszletében, *Góth Sándor* remek rendezésével vetett Scribe újra színpadtechnikai bukfencet.

(—bó)

Kossuth Népe 1945. nov. 4.

Korona

502. VÁZA, zárt fedővel, Velence, XVIII. század eleje . . . . 100 510.

503. AMPULLA, vésett és aranyozott, XVIII. század . . . . 100 511.

504. POHÁR, magyar koronával, emlék a pozsonyi 1830. évi koronázásra . . . . . — 512

505. FLAÇON, virágdisszel, aranyozott és maratott, francia . 120 513

506—507. CSÉSZE aljjal, tarka virágdisszel, Herend, darabja . 100 514 515

508. SZOBOR, sárkányon ülő kinait ábrázol, Herend . . . 600 515

Lásd az illusztrációt a 257. lapon. 515

509. A NYÁR, fehérmázas porcellánszobor, Meissen, XVIII század 1500 516

Lásd az illusztrációt a 256. lapon.

Bercsényi Tibor

készítette A rigány c. film (Magyar Film-iroda) díszleteinek tervét

Magyar Film
1941. jun. 28.

Actio Catholica Országos Elnökségének színházi és filmalosztálya, IV., Ferenciektere, 7. Tel.: 183—738, 185—243.

Adler Ferenc moziberendezés és mozikép-viselet, VII., Erzsébet-körút 9—11. Tel.: 225—759.

Agfaphotó, V., Vilmos császár-út 18. I. Telefon: 125—240.

Alfa film, VII., Erzsébet-körút 8. Telefon: 422—578.

Apolló filmreklámvállalat, VII., Erzsébet-körút 9—11., II. em. Tel.: 222—212.

Arany filmducco, VIII., Dankó-utca 22. Telefon: 149—489.

Atelier film, VII., Erzsébet-körút 8. Tel.: 422—584. Raktár a házban.

Aurora film, VII., Erzsébet-körút 9—11. Telefon: 221—133.

Balogh—Orbán, VIII., Tisza Kálmán-tér 15. Tel.: 132—940.

Bauer vetítőgép és adapterek (Bosch Róbert kft.), V., Váci-út 22—24. Tel.: 299—180.

Bel- és külföldi filmellenőrző kft., VII., Erzsébet-körút 8. III. Tel.: 222—699.

Brückner János mérnök, az MMOE szakértője, XI., Ulászló-utca 62. Telefon: 457—650, vagy Mechanikai és Elektromosipari szakiskola, tel.: 130—293.

Byssz reklám, VIII., Népszínház-utca 14. Telefon: 138—091.

Centrum filmszolgálat, VII., Erzsébet-krt. 9—11., IV. Tel.: 423—339.

Cinema, VII., Erzsébet-körút 8. Telefon: 422—582. Raktár a házban.

Csepreghy film, VII., Erzsébet-krt. 9—11. Telefon: 221—022 és 221—021.

Deák film, VII., Erzsébet-körút 8. Telefon: 222—105. Raktár a házban.

Délibáb film, VII., Erzsébet-körút 9—11. Telefon: 428—155.

Diapozitívkészítő üzem, Fekete György, VIII., József-körút 9. (az udvarban).

Diatyp laboratórium, VII., Rottenbiller-utca 19. Tel.: 427—148.

Duna Film VII., Rákóczi-út 40. Telefon: 225—040.

Eco film, VII., Rákóczi-út 12. Telefon: 225—404. Raktár: VIII., Népszínház-u. 21. Telefon: 342—984.

Electra film, XIV., Thököly-út 21. Tel.: 337—578.

SZAKMAI CI

Hirsch és Tsuk, VII., Dob (Kamara mozi). Tel.: 423—9

Hungária film kft., VII., Erzs Tel.: 422—010.

Hunnia filmelhelyező irodája, bet-körút 9—11. Tel.: 424— 424—139. Sajtóosztály: 223—

Hunnia filmgyár rt. (Filmipari Gyarmat-u. 30. Tel.: 297—9 297—085.

Ibusz filmszállítás, VII., E 9—11. Tel.: 224—050.

Imago filmelőállító és for kft., VII., Akácfa-u. 7. Tel.:

Inkey Tibor filmállófényképé üzem, IV., Múzeum-krt. 3.

Kamara, VI., Bajza-utca 18. 855, 422—961.

Karossa foto, filmfotótechnik rium, VII., Rákóczi-út 8/a.

Kárpát film, VII., Erzsébet-k 422—577, 220—299. Raktár

Kino film, VIII., Rökk Szilár 136—942. Raktár a házban.

Kino fotó, XIV., Thököly-ú 496—602.

Kodak, V., Báthory-u. 6. Tele 114—184.

Koncz Film kft., VII., Erzs 11. Tel.: 220—830.

Kormos Miklós filmvállalata, bet-körút 9—11., III. 6. Te

Kovács és Faludi laborató Gyarmat-u. 35. Tel.: 297—8 műterem: XIV., Gyarmat-u 297—487.

Kováts Béla filmreklám, ha pozitív, VIII., József-körút 143—142.

Kovács Emil és Társa, VII., 8. Tel.: 421—948. Raktár a

Központi filmkezelő VII., E 9—11. Tel.: 224—494, 224—0

Krupka filmgyár és laborat Bácskay-utca 29/b. Tel.: 4

Lajta Andor, XIV., Thököly 297—076.

Bercsényi Tibor

díszlettervező

1941-42-ben a következő fil-
mek díszletét tervezte
A cigány, Gyertyafények,

Magyar Film

1942. ápr. 29.

ALMI PROPAGANDAESZKÖZEI" CÍMŰ CIKKÉHEZ

MELLÉKLET ROSNER KÁROLY: „SVÁJC IDEGENFORG

MAGYAR IPARMŰVÉSZET MELLÉKLETE

Berecsényi Tibor

A Méreskalács c. daljáték (Béke szín-ház) díszleteit fenti festett.

Magyar Nemzet
1946. ápr. 27.

177.

178.

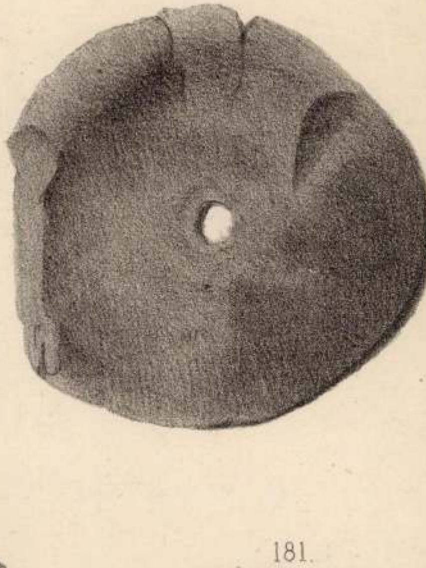

180

181.

AZ IDŐ (Az első éjjeli fagy.) Egész Európában csak a brit szigeteken és Közép-Oroszországban volt eső. Mindkét helyen a Sarkvidék felől délre törekvő hidegebb levegő fölé siklott egyrészt óceáni, másrészt szárazföldi meleg levegő okozta az esőzést. Egyébként mind Közép-, mind Dél-Európában, tehát hazánkban is túlnyomóan derült volt az időjárás. Ennek következtében a folyton hosszabbodó éjjelek miatt fokozódott a talaj hőkisugárzása és erősen lehűlt a vele érintkezésben lévő alsó légréteg. Így azután a péntekre virradó éjjelen a lehülés az előző napinál erősebb volt és a hőmérséklet már majdnem mindenütt 10 fok alá szállott, sőt a keleti Kárpátokban, Alsóvereckén plusz 1, a körülbelül 680 méter magasságban levő Kőrösmezőn pedig a fagypontra süllyedt, úgyhogy reggelre a vidéket dér borította.

A pénteki nap egyébként kissé felhősebb volt, de a felhőzet inkább csak nagyobb magasságokban járó fátyolfelhőkből állott, amelyek a napsütés hatását csak mérsékelték. A hőmérséklet Pécsett 31, Budapesten, Balatonkenesén, Kaposvárott és Békéscsabán 30, de Kassán csak 26 fokra emelkedett, a kora esti órákban pedig Budapesten 26, egyebütt 24—27, de Keleten már csak 18—19 fok volt. A délután folyamán a nyugati megyékben a légáramlás délnyugatira fordult, alacsonyabb felhőzet is alakult ki, és így Sopronban kis záporeső is esett. Mivel az időjárási helyzet estig nem változott lényegesen, szombaton tovább tart a meleg idő, a szél gyenge és délies marad, gyarapszik kissé az alacsonyabb felhőzet, és ezért az országban több helyen, főként a nyugati és az északi megyékben lesznek záporok, esetleg zivatarok.

A Balaton vizének hőmérséklete péntek reggel Balatonfüreden 23, Keszthelyen 22, Siófokon 21, Balatonkenesén és Balatonbogláron 20, a Duna vizének hőfoka Budapesten 21 C fok volt. Dr. *Massány* Ernő m. kir. főmeteorológus.

*

Szeptember 3-án, vasárnap, a Nap kél 5 óra 04 perckor, lenyugszik 18 óra 22 perckor; a Hold kél 20 óra 08 perckor, lenyugszik 9 óra 34 perckor.

Budapesten este kilenc órakor a hőmérséklet 20 Celsius fok, a tengerszintre átszámított légnyomás 763 mm, gyengén emelkedő.

Várható időjárás a következő 24 órára: Mérsékelt déli-délnyugati, a Dunántúl már északnyugati szél. Növekvő felhőzet. Több helyen, főleg a Dunántúl és a Felvidéken zápores, zivatar. A hőmérséklet kissé süllyed.

— Gróf Teleki József református főgondnok — 80 éves. Gróf *Teleki* József református egyházkerületi főgondnok, felsőházi tag ma, szeptember 2-án betölti nyolcvanadik életévét. A nyilvánosság fórumain mindenütt ismerik a fiatalos mozgású öregurat, aki félszázadnál hosszabb idő óta támogatója minden nemzeti ügynek, nagy önzetlenséggel és példaadó magyarsággal. A dunamelléki református kerületben sulyos örökséget vett át jó tíz esztendeje: Darányi Ignác munkakörét, de ennek a tehernek is fürge, fáradhatatlan hordozója, nemkülönben az Országos Zsinat és Egyetemes Konvent világi-alelnöki gondjainak. A szép évforduló alkalmából szeretettel fordulnak alakja felé barátai és tisztelői.

— Ujabb öt előállítás kerítés miatt. A tiltott találkahelyek tulajdonosnői ellen eljáró rendőrség — mint megírtuk — a hét közepén tartott razzia során előállított tizennégy nő közül *csütörtökön este hetet letartóztatott.* Pénteken az eddigi nyomozás adatai alapján *újabb öt nőt állítottak elő a rendőrségre.* A találkahelyeken *házkutatásokat tartottak és az ott talált bűnjeleket lefoglalták.* Az újonnan előállított nők ügyében folyik a nyomozás, az elsőnek előállított tizennégy nő közül pedig azokat, akiket nem tartóztattak le, *a toloncházba viszik,* ahol közigazgatási eljárást indítanak ellenük.

Szob állomás újbóli megnyitása. A Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Rt. igazgatósága közli, hogy az ideiglenesen szünetelő Szob állomást szeptember hó 2-án úgy a személy-, mint az áruforgalom számára újból megnyitja.

— Orvosi hír. Dr. vitéz *Szecsődy* Imre egyetemi magántanár, igazgatófőorvos, az Ujságírók Szanatórium Egyesületének szakorvosa szabadságáról visszatért és ismét rendel, szombat kivételével, 3—4-ig Alkotmány ucca 16. sz. Telefón: 128—840.

Dr. *Mihalovits* Géza, volt klinikai tanársegéd, az Ujságírók Szanatórium Egyesületének gyermek-szakorvosa szabadságáról visszaérkezett. Rendel: IX., Mester u. 12. Telefón: 136—338.

Dr. *Klein* Béla főorvos (Hollán ucca 18.) újból rendel.

LÓSPORT

Szombaton: Lovaregyleti lóverseny

A szeptemberi lovaregyleti míting szombaton kezdődik. A megnyitó napnak az Őszi díj a főversenye, melyben *Cabala* folytatni fogja győzelmi sorozatát. Egyedüli ellenfelének *Bernadotte*-ot gondoljuk. A jó sporttal kecsegtető programra jelöltjeink a következők:

I. *Kimono—Kontrás—Sebaj.*
II. *Hős—Seregély—Centyfolja.*
III. *Senorita—Liberális—Komika.*
IV. *Cabala—Bernadotte.*
V. *Babvirág—Farandole—Aprilia.*
VI. *Mester—Happy Boy—Szives.*
VII. *Rakonczában—Tigár—Zivatkó.*

Emlékezzünk

Szeptember 2.

1686. *A másfélszázéves török szolgaságban sinylődő Buda vára felszabadításáért immár harmadfél hónapja tartó ostrom megérett a döntő támadásra, ezen a napon a vár rövid, de véres harc után elesett. Abdurrahman budai pasa vitézül védekező csapatai élén hősi halált halt, a megmaradt török várőrség pedig kegyelemre megadta magát.*

1915. *Válságos helyzetben sem csüggedve, elszántan cselekedett Kanálas András, volt szatmári 12. gyalogezredbeli honvéd ezen a napon a breszlitovszkkörnyéki Zamostynál a Lesna folyón át intézett támadás alkalmával, amidőn felderítő járőrszolgálatban egy házcsoport átkutatására kapott parancsot és a házakhoz érkezve, hirtelen három kozákkal találta szembe magát. Kanálas András igazi magyar virtussal rávetette magát a háromszoros túlerőre, egy kozákot lelőtt, amire a másik kettő megszaladt. Bátor magatartásáért a kis ezüst vitézségi éremmel jutalmazták.*

Kimagasló személyes vitézléssel, ügyességgel és emellett önfeláldozó bajtársias érzéssel tűnt ki ezen a napon Cs. Kovács Lajos, volt budapesti 29. honvédgyalogezredbeli népfelkelő. Ml. Dorogosztajnál az Ikwa folyó mentén egy másik társával arra vállalkozott, hogy a folyó és a temető között befészkelődött oroszokon rajtaüssön. Ezt a legnagyobb ellenséges tűzben oly leleményességgel és oly elszánt vakmerőséggel hajtotta végre, hogy a 18 főből álló orosz csapat abban a hiszemben, hogy a túlerővel áll szemben, Cs. Kovács népfelkelőnek megadta magát.

Ugyanezen a napon, mikor szakaszvezetője megsebesült, saját biztonságával nem törődve, az oroszok öldöklő tüzében odafutott hozzá és sátorlapban kihozta a tűzvonalból.

Érdemeiért a nagy ezüst vitézségi éremmel tüntették ki.

— A négy új püspök ünnepélyes beiktatása. A magyar katolikus egyház legújabban kinevezett négy egyházfejedelme, aki szerdán tette le a hűségeskütt Magyarország kormányzója kezébe, rövidesen elfoglalja püspöki székét és átveszi egyházmegyéje kormányzását. Az ünnepélyes püspöki beiktatások időrendben a következő napokon lesznek: *Madarász* István kassai megyéspüspöké szeptember 14-én, csütörtökön, *Czapik* Gyula veszprémi megyéspüspöké szeptember 25-én, hétfőn, *Bubnics* Mihály rozsnyói megyéspüspöké és *Grősz* József szombathelyi megyéspüspöké október 1-én, vasárnap. A két utóbbi főpásztor, aki egyházmegyéjét eddig apostoli kormányzói minőségben kormányozta, a pápai bulla kézhezvétele után már átvette egyházmegyéje kormányzatát.

— Hétvégi pihenő a dolgozóknak. Az utóbbi években egyre erősbödő mértékben sikerült a kereskedelemben a hétvégi üzletzárást megvalósítani. A Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Szövetsége ilyirányú munkája újabb eredményhez juttatta az alkalmazottakat, mert az eddigi kedvező tapasztalatok alapján *Schwarcz* Lajos posztókereskedés főnöksége elhatározta, hogy üzletét egész éven át szombatonként déli két órakor bezárja és remény van arra, hogy az akcióhoz az egész szakma csatlakozik.

= Bélrenyheség és az ennek következtében fellépő emésztési nehézségek, gyomorfájás, májduzzadtság, ingerlékenység és álmatlanság esetén az emésztőcsatornát reggel felkeléskor egy pohár természetes »*Ferenc József*« keserűvíz alaposan kitisztítja és így a gyomrot és a beleket fertőtleníti, továbbá a vérkeringést helyes útra tereli és az egész szervezetet felfrissíti. Kérdezze meg orvosát!

= A gyors hírszolgálat nagy fontossága a mai időkben. Ma mindenki joggal kívánja meg, hogy az események megtörténtekor vagy legalább is röviddel azután teljesen tájékozott legyen a helyzetről. Sohasem hallgattak annyian és oly gyakran rádiót, mint éppen ma. Akiknek eddig még nem volt rádiójuk, azok most szereznek be, hogy az események lefolyását hallhassák. Rádióvásárlásnál azonban figyelembe kell venni azt is, hogy a kiválasztott készülék mit tud. Hozza-e tisztán a világ minden részéből az állomásokat? Ha olcsó és tökéletes készüléket kíván, válasszon az Orion rádiók idei bőséges sorozatából. Mindenki kiválaszthatja igényének és ízlésének legjobban megfelelő típust. E bőséges sorozat valamennyi tagjának közös tulajdonsága: kiváló teljesítmény és hangminőség, tökéletes üzembiztonság, kényelmes kezelés, röviden — *Orion minőség.*

Rendkívüli színházi kedvezmény a Pesti Napló előfizetői és olvasói részére

Előfizetőink jegyet rendkívül leszállított áron válthatnak: »Az Est« kiadóhivatalában, VII., Erzsébet-körút 18—20., tel.: 143-888, reggel 9 órától délután 5 óráig, vasárnap délelőtt 9—2 óráig.

SZOMBAT, szept. 2. Margitsziget: Ahogy tetszik (8). **Erzsébetvárosi:** Zimberi-zombori szép asszony (8).

VASÁRNAP, szept. 3. Erzsébetvárosi: Zimberi-zombori szép asszony (5 d. u. és 8 este). **Komédia:** Röhögő olimpiász (9 este).

HÉTFŐ, szept. 4. Erzsébetvárosi: Zimberi-zombori szép asszony (8). **Komédia:** Röhögő olimpiász (5½ d. u. és 9 este).

KEDD, szept. 5. Erzsébetvárosi: Zimberi-zombori szép asszony (8). **Komédia:** Röhögő olimpiász (5½ d. u. és 9 este).

SZERDA, szept. 6-án. Erzsébetvárosi: Zimberi-zombori szép asszony (8). **Komédia:** Röhögő olimpiász (5½ d. u. és 9 este).

CSÜTÖRTÖK, szept. 7. Erzsébetvárosi: Zimberi-zombori szép asszony (8). **Komédia:** Röhögő olimpiász (5½ d. u. és 9 este).

PÉNTEK, szept. 8. Erzsébetvárosi: Zimberi-zombori szép asszony (8). **Komédia:** Röhögő olimpiász (5½ d. u. és 9 este).

SZOMBAT, szept. 9. Erzsébetvárosi: Zimberi-zombori szép asszony (8).

VASÁRNAP, szept. 10. Erzsébetvárosi: Zimberi-zombori szép asszony (5 d. u. és 8 este). **Komédia:** Röhögő olimpiász (9 este).

SZINHÁZ

AHOGY TETSZIK

A harmadik Shakespeare-előadás a Margitszigeten

A *Szentivánéji álom* és a *Vihar* után, csütörtökön este az *Ahogy tetsziket* mutatta be a *Nemzeti Színház* együttese a Szigeti Szabad Színpadon, *Szabó* Lőrinc modernizált költői fordításában s ugyanabban a szereposztásban, amelyben a tavalyi repriz alkalmával zárt színpadon láttuk.

Mint Shakespeare másik két mesejátékánál: a színhely itt is jórészt szabad táj. Ezúttal az ardennei erdő, amelyben — tündérek helyett — görögnevű pásztorok, elűzött hercegek, bölcs bolondok és bolond bölcsek, oroszlánok, sárga és zöld kígyók tanyáznak. Álmok földje, a költészet birodalma hát ez is, akárcsak Puck athéni ligete vagy Prospero varázsszigete. Ebben a »természetes«, fesztelen környezetben — amely szöges ellentéte az udvari életforma mesterkéltségének — játszódik le Orlando, az »angol Toldi Miklós« és Rosalinda, a fiúruhába öltözött hercegkisasszony pajkos-bájos szerelmi története; itt, ahol az erdei fákon csacska vers terem, minden csalit édes muzsikát zeng s a napfényes tisztásra, Próbakő szellemi bukfencei közé, a méla Jacques hamleti töprengéseinek komor árnyéka vetődik. Bármennyire csábítóak azonban a kínálkozó külsőségek, a *művészi lényeget* illető, alapvető kifogás mégis épúgy fölmerül az *Ahogy tetszik* szabadtéri előadása esetében, mint az előbbi darabok revűszerű rendezésénél: a *valóság* stílustalan keretnek bizonyul a beléje helyezett *költői tartalom számára.* A látványosság mindig eltereli a mondanivalóról a figyelmet. Lényegtelen mozzanatokat emel ki, míg a birkózóverseny hurrázása, a kolompoló nyáj vonulása, az igazi patakcsobogás és mű-madárdal menthetetlenül elnyomja a költő szavát. A szabadtéri előadásoknak ezt a belső ellentmondását nem lehet feloldani. Legfeljebb úgy, ha a költőt végkép kikapcsoljuk a játékból s költészet helyett beérjük a szemhezszóló szórakoztatással. Legjobb esetben: történelmi élőképek melodramatikus beállításával. Shakespeare — újból hangsúlyozom — zárt színpadra való, ahol képzeletének korlátlan csapongása nem ütközik bele minduntalan a kézzelfogható, konkurrens valóság korlátaiba. A »szabad« színpad (a színház örök paradoxona szerint) valósággal röghöz köti őt. Megbénítja, eljelentékteleníti s szinte csak komikus jeleneteire szűkítetten engedi érvényesülni a maga eredeti szellemében.

Szerencsére, az *Ahogy tetszik* meséje elég gazdagon át van szőve az egészséges humor és kedvderítő komikum mutatós szálaival. Ezért tetszik szabadtéri előadása sikerültebbnek az eddig bemutatott kísérleteknél. Különösen Orlando és Rosalinda játékos, szerelmi évődése (amely önkénytelenül a *Szonettek* némely kényes helyét idézi a néző emlékezetébe) bizonyul hatásosnak a reflektorfénnyel átvilágított erdő mélyén. Viszont maga az erdő, festői nyírfáival és völgyes benyílóival — akármilyen szép is különben — már kissé unalmassá kezd válni, mint harmadszor ismétlődő, változatlan »díszlet«. Sajnos, a megunás veszedelme elkerülhetetlenül együttjár minden efféle produkcióval. *Egyszer* érdekes a látvány, másodszorra kimerül, harmadízben pedig már a megszokás közönyébe bágyad, a fényhatások elhasználtságával együtt. Más, nevezetesebb megjegyzésre nem igen ihleti a kritikust az előadás. Hacsak azt nem említi még meg a teljesség kedvéért, hogy a darab legszebb része — a búsképű lovag melancholikus elmélkedése a világ nagy színpadáról — Uray hibátlan értelmezésében sem kerülhette el sorsát: utolsó sorai áldozatul estek a hangnyelő szabad térnek.

A színes alakok együtteséből *Timár* fanyarnyers humorú bolondját, *Táray* tiszta dikciójú száműzött hercegét, *Jávor* János-vitézbe ojtott, hetyke-mafla Orlandóját, *Bartos* őszintén megindító »vén Bencéjét«, *Somogyi* Erzsi pajzán Rosalindáját, *Olty* Magda kellemes Céliáját és különösen *Uray* fájdalmas lírai hévvel átitatott, kesernyés-csípős Jacques-ét kell elismeréssel kiemelnünk. De rászolgáltak a dicséretre a kisebb szerepek megszemélyesítői is, *Major* Tamással, *Vándory* Margittal és *Gabányi* Lászlóval az élükön.

Az előadást *Németh* Antal rendezte. Játékmestere *Both* Béla volt. Kísérőzenéjét *Farkas* Ferenc — a szerző — vezényelte, »kiegészítő« díszleteit *Bercsényi* Tibor tervezte. A stílusos jelmezek *Nagyajtai P.* Teréz ízlését dícsérik.

Kárpáti Aurél

(*) A Szent István oratóriumra kiírt zenei pályázat eredménye. *Hóman* Bálint kultuszminiszter a bíráló-bizottság javaslata alapján döntött a Szent István oratóriumra kiírt országos zenei pályázat ügyében. A 6000 pengős pályadíj nem kerül kiosztásra, ellenben 3000 pengő jutalomban és dícséretben részesült *Kókai* Rezső »In hoc signo vinces« jeligés pályamunkájával. 1000 pengős jutalomban és dícséretben részesült *Király* Péter. (A pályázók kéziratait a Zeneművészeti Főiskola igazgatósága rendelkezésére bocsátotta át.)

NÉGYSZEMKÖZT

Góth Sándorral,

aki most fejezte be hatvanadik szindarab-fordítását

Góth Sándor, aki nemcsak jeles színművész és kiváló színészpedagógus, hanem elismert műfordító is, most fejezte be hatvanadik színdarabfordítását. A jeles színész-műfordító eddig angol, francia, német, olasz, spanyol, svéd, norvég darabokat fordított. Ez alkalommal megkérdezte a Pesti Napló munkatársa, melyik új fordításával ünnepli műfordító-jubileumát. Góth Sándor a következő tájékoztatást adta:

Góth Sándor

— Ezúttal két kevéssé ismert Molière-darabot fordítottam le; az egyik címe: Monsieur de Pourceaugnac. Ez a kis egyfelvonásos prózai darab az ismert molièrei tételt dolgozza ki és egy kissé emlékeztet A nők iskolájára. Műfajára nézve: comédie ballet. Egyébként arról van benne szó, hogy egy párizsi apa vidéki kurtanemeshez akarja hozzáadni a lányát; a lány természetesen hallani sem akar az apa választásáról és sok bonyodalom után végül választottjáé lehet.

— A másik molièrei darab — folytatja Góth Sándor — szintén nem tartozik a közismert Molière-vígjátékok közé. Ennek címe: Comtesse d'Escarbagnas. Ez az egyfelvonásos prózai darab tánccal és muzsikával cifrázott remekmű.

— A jubileumomat azonban egy harmadik fordításommal ülöm — hogy úgymondjam. Ez pedig Luca de Tena Quien soy io! (Ki vagyok én?) című háromfelvonásos modern komédiája. Ez lenne a jubiláns fordításom. Egyelőre még nem esett szó arról, hogy új fordításaim mely színházakban kerülnek bemutatásra.

(*) Szeptemberben is játszik a cirkusz. *Meglepő világattrakciók a »csodaműsorban«.* Hosszú évek óta szokásban volt, hogy szeptemberben bezárulnak a cirkusz kapui és a világ minden tájára szélednek el azok az artisták, akik a nyári Budapestet szórakoztatták. Az idén azonban a nyár is meghosszabbodott, *a színházak sem nyitnak ki korán*, ezenfelül pedig a cirkusz a szó szoros értelmében nem tudta becsukni a kapuit. Az utolsó napig zsúfolt házak tapsolták végig az augusztusi műsort, a levelek százai és százai érkeztek a cirkuszhoz, hogy tartson nyitva szeptemberben is, mert azok, akik augusztusban nem voltak Pesten, szintén élvezni akarják azt a szórakozást, amelyet *Fényes* György vezetése alatt álló cirkusz nyujt. A pesti cirkusz divatja most van delelőjén, Budapestnek szüksége van erre a könnyű, gondfeledtető szórakozásra, amely az emberi testi ügyesség, erő és szépség hármas pillérén nyugszik. A mai mozgalmas idők valósággal megkívánják a napi életből való kikapcsolódást, amikor gondtalanul pihenhet meg a szem és gyönyörködhet a lélek. Ezek a szempontok vezették *Fényes* György igazgatót arra, hogy a legnagyobb anyagi áldozattal olyan szeptemberi műsort prezentáljon a pestieknek, amely méltó az eddigiekhez. A *»Csodaműsor«* hatalmas és sohasem látott attrakciókkal bővült, miután Budapestre utaznak azok a világjáró artisták, akik *a nemzetközi helyzet következtében* nem tudtak eljutni az Óceánon túlra vagy más európai fővárosokba, ahol szerződés várta őket. Ezek közé tartozik az Arbo-revű. A 12 csodásan szép táncosnőből és két táncosból álló revű *párizsi fellépte előtt utazott át Budapesten*, amely ebben a pillanatban a nyugalom szigete és ahol szívesen fogadták *Fényes* György ajánlatát, hogy szeptemberre a budapesti közönség előtt bemutatkozzanak. Az augusztusi csodaműsor néhány szenzációja is itt marad, ezek azonban *teljesen új számokkal lépnek fel* és ezekkel egész biztosan ugyanúgy meg fogják hódítani Budapest közönségét, mint az augusztusi műsorban teljesített és annyiszor megtapsolt produkciójukkal. Kedves meglepetésül a cirkusz szerződtette a délamerikai útjáról hazatért Gerard bohócot, Budapest kedvencét, akinek mókáin és utolérhetetlen ötletein már generációk mulattak Budapesten. A siker kötelez. Ahogyan a közönség valósággal megostromolta az augusztusi műsor minden estjén a Fényes-cirkusz pénztárát, miután a legjobbat, legszebbet és legteljesebbet kapta, a szeptemberi műsor sem marad el mögötte, sőt ha lehet néhány számában, *látványosságában még túl is szárnyalja.* A cirkusz szeptemberben is *épúgy*, mint eddig, naponta kétszer, délután 4 és este 8 órai kezdettel tart előadást a pénteki premier után is.

(*) Ur-e a színész? *Ostoba kérdés, de valaki feltette. Azzal kapcsolatban, hogy egy közismertebb bolgár színésznek csak így címezték a levelet: Belcseff. Ismerőse szerint nem kellett volna elfogadnia, mert a címzés nem volt teljes, hiányzott belőle az »úr« címzés: Gospodin Ivan Belcseff. A színész így felelt színészismerősének: »Engem, ha akarnám, úrnak neveznének, te úr vagy, de hiába szeretnéd, hogy színésznek tartsanak!« (Igaza volt, Belcseff. Sokkal több az a címzés, hogy »Belcseff«, mint az, hogy »Gospodin Ivan Belcseff színművész«.)*

(—) Tánciskolamegnyitás. Adorjánné M. Frida tánc- és balettintézete (Erzsébet körút 44.) szeptember 3-án, vasárnap este 7 órakor összтánc keretében megnyílik. A balett- és tánctanfolyamokra a beiratkozások szeptember 4-től kezdődnek. **Telefon: 137—300.**

Csortos Gyula ma este újra fellép

A *Pesti Napló* jelentette, hogy *Csortos* Gyula a túlfeszített munka következtében az utóbbi időkben múló rosszullétről panaszkodott és a csütörtök esti előadás előtt már olyan rosszul érezte magát, hogy a Zimberi-zombori szépasszony Erzsébetvárosi Színházban való előadásán nem is tudott fellépni. Az illusztris művész pénteken *Hunyady* Sándor készülő filmjének külső felvételeire orvosa beleegyezésével Tatára utazott. Délben azonban filmezését is meg kellett szakítania, mert ismét szédülés fogta el. Újabb rosszulléte miatt a Zimberi-zombori szépasszony pénteki előadásán sem léphetett fel. Orvosa egynapos pihenést ajánlott a művésznek, aki ígéretet tett, hogy a mai előadáson minden bizonnyal fellép.

Nem így gondoltam pályám befejezését

— mondja szomorú monológjában Horváth Árpád

(Saját tudósítónktól.) **Horváth Árpád ügye — legalább is egyelőre — befejeződött. A debreceni színigazgató szerződése felbomlott. A város megvonta tőle a szerződést, mert a kamarától nem kap koncessziót.** A volt igazgató az alábbiakban mondja el kálváriáját és ecseteli kilátástalan jövőjét:

— Héttagú család eltartásának gondjával küszködöm. Három hete állást keresek. Miután a pesti színházi szakma semmiféle kilátással sem kecsegtet, úgylátszik, szakítanom kell mintegy húszéves színházi multtammal, amelyből tizenhárom esztendőt a Nemzeti Színházban töltöttem el. Ebből a tizenhárom évből két évig a Színművészeti Akadémián tanítottam. Egy évig a Magyar Színház főrendezője voltam és három évig színigazgató Debrecenben.

A jövőre vonatkozólag nincs konkrét elgondolásom. Számolok sorsommal, bár annál fájdalmasabban érint a kilátástalanság, mert az ember körülbelül 40 éves korában fejlődik ki és érik meg teljesen a színházi szakmára. Eddig elméletileg és gyakorlatilag neveltem a debreceni színészeket. Az Eötvös-kollégiumban és a bölcsészeti fakultáson szert tettem bizonyos elméleti nevelőkészségre és ezt gyakorlatban a színházakban valósítottam meg. Három év alatt a főváros színpadai számára több színészt neveltem. Az Operaháztól a kabarészínpadokig, egyaránt szerződtették a kezeim alól kikerült színészeket.

— Az utóbbi időben mindent megtettem sorsom megmentésére.

A Kamara intézkedése ellen ezért ágában sincs fellebbezni. Nem is lehetne, hiszen a Kamara csak javaslatot tett a kultuszminisztériummak és a döntés a minisztérium részéről fog megtörténni. Én mindössze egy 11 oldalas memorandumot küldtem be augusztus folyamán a kultuszminisztérium illetékes osztályára. Elmondtam ebben, hogy debreceni üzemi adósságaim, amelyek most egy életre felmorzsoltak és tönkretettek, három év alatt teljesen és minden zökkenő nélkül likvidálódtak volna. Nem akarok beszélni arról, hogy vajjon háromévi vidéki működésem jelentett-e színvonalemelkedést és művészi értéktöbbletet, de azután a háromféves küzdelem után, melyet Debrecenben folytattam, büszkén mondom el, hogy műsoromon a következő szerzők szerepeltek: *Kodály, Mozart, Madách, Katona, Sophokles, Shakespeare, Maeterlinck, Ibsen, Strindberg, Dumas fils.* Rajtuk kívül szóhoz jutottak színpadomon az új magyar szerzők is.

— Ezután a munkám után, mely egyben 130 dolgozó magyar embernek adott kenyeret, szerettem volna, ha legalább egy esztendeig úgynevezett »kíméleti időt« adtak volna, hogy üzememet épségben likvidáljam. Az bizonyos, hogy *nem így gondoltam pályám befejezését* és nem ezért szenvedtem 19 éves korom óta.

RÁDIÓ **SZEPTEMBER 2. Budapest I. 6.45: Torna, hírek, közlemények, hanglemezek. Utána: Étrend. 10.00:** Hírek. **10.15:** »Ifjúsági rádió.« Hol jártunk szünidőben, gyerekek?« 1. A Hoverlán és a huculok földjén. Kilián Zoltán beszélgetése Dévényi Gyurival és Thén Máriával (hanglemezekkel). **10.45:** »Mit nézzünk meg?« A Nemzeti Múzeumban római síremlékeket ismertet dr. Erdélyi Gizella (felolvasás). **12.00:** Harangszó, Himnusz, időjárásjelentés. **12.10:** Beszkár-zenekar. Vezényel Müller Károly. **Közben 12.40:** Hírek. **13.20:** Időjelzés, időjárásjelentés. **13.30:** Hanglemezek. **14.30:** Hírek. **14.45:** Műsorismertetés. **15.00:** Élelmiszerárak. **16.20:** »Északi mesék.« Harsányi Gizi meséi (felolvasás). **16.45:** Időjelzés, időjárásjelentés, hírek. **17.00:** Hírek szlovák és magyar-orosz nyelven. **17.10:** »Orgovány.« Szalay László novellája Petőfi életéből (felolvasás). **17.35:** »Mit kíván a közönség?« Hanglemezek. **18.35:** Koréh Endre, az Operaház taga énekel, zongorakísérettel. **19.00:** »Halifax angol külügyminiszter.« Irta Listowel grófné (felolvasás). **19.15:** Hírek. **19.25:** Kiss Lajos és cigányzenekara. **19.50:** »Fűszer és csemege.« Egy régi bolt története három felvonásban. Irta Csathó Kálmán. Rendező Barsi Ödön. **Utána kb. 21.40:** Hírek, időjárásjelentés, hírek szlovák és magyar-orosz nyelven. **22.00:** M. Hir Sári zongorázik, Thury Gizella, a kölni operaház tagja énekel, zongorakísérettel. **22.40:** Hírek német, olasz, angol és francia nyelven. **23.00:** Közvetítés a Pátria-kávéházból. Balázs Kálmán cigányzenekara muzsikál. **00.05:** Hírek. — **Budapest II. 19.25:** A földművelésügyi minisztérium mezőgazdasági félórája. **20.00:** Hírek, lóversenyeredmények, hírek szlovák és magyar-orosz nyelven. **20.20:** »A házmester.« Irta Beczássy Judit (felolvasás). **20.50:** Hanglemez. **21.35:** Időjárásjelentés. **21.40—22.30-ig:** A rádió szalónzenekara. — **Telefónhirmondó. 6.45—11.20-ig:** Budapest I. műsora. **11.20—11.50-ig:** Hanglemezek. **Utána 15.25-ig:** Budapest I. műsora. **15.25—15.55-ig:** Hanglemezek. **Utána:** Budapest I. műsora. — **Közvetítőállomások. 6.45—19.30-ig:** Budapest I. műsora. **19.30—20.00-ig:** Budapest II. műsora. **Utána:** Budapest I. műsora. — **Kassa. 10.00—11.00-ig:** Budapest I. műsora. **11.05—11.25-ig:** »A Felvidék nemzetiségi térképe.« Darkó István előadása. **11.25—11.40-ig:** Hanglemezek. **11.40—12.00-ig:** Hírek magyar és szlovák nyelven. Műsorismertetés. **12.00—15.20-ig:** Budapest I. műsora. **15.20—16.20-ig:** A 21. honvédgyalogezred zenekarának műsora. Vezényel Hadányi Antal. **16.20—19.25-ig:** Budapest I. műsora. **19.30—19.50-ig:** Budapest II. műsora. **19.50—00.15-ig:** Budapest I. műsora.

(*) Jámbor Ila énekesnő és *Bálint* Sándor nótaénekes Rozsnyón megkezdte a Horthy Miklós nemzeti repülőalap javára rendezett hangversenykörútját.

Színházak szombati műsora

MARGITSZIGETI SZABADSZÍNPAD: Ahogy tetszik (8). — **ERZSÉBETVÁROSI:** Zimberi-zombori szépasszony (8). — **KOMÉDIA:** Röhögő olimpiász (½6, 9). — **FÉNYES CIRKUSZ:** Augusztusi műsor (4, 8).

MOZIK

Rövidítések: Sz. = Szombat. V. Ü. = Vasárnap és ünnepnap. H. = Híradó. M. = Matiné.

ADMIRÁL (353-707. Margit körút 5.): **Vörös orchideák** (Olga Csehova). Éneklő ások. H. (½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) Vas. d. e. ½10 és ½12-kor: **Csavargókirály** (Ronald Colman). — **ALKOTÁS** (353-374. Gömbös Gyula u. 11.): **A nagy keringő** (Luise Rainer). H. (½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) Vas. d. e. 11-kor: Tovaris. — **ANDRÁSSY** (124-127. Csengery u. 39.): **Szélhámosnő voltam** (Edwige Feuilliére). H. (½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: 2, 4, 6, 8, 10.) — **ATRIUM** (154-024, 153-034. Margit körút 55. szám): **Sues (Annabella).** Híradók. (½6, ½8, ½10; szombat, vasárnap és ünnepnap: ½4, ½6, ½8, ½10.) — **BELVÁROSI** (334-563. Irányi u. 21.): **Szervusz Péter** (Páger, Simor Erzsi). Madonna a művészetben (kultúrf.). H. (4, 6, 8, 10; V. Ü.: jobbt. 2, 4, 6, 8, 10; bált. 3, 5, 7, 9.) — **BODOGRÁF** (149-570. József körút 63.): **Szervusz Péter** (Páger, Simor Erzsi). Nemzetközi varieté. H. (½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) — **BROADWAY** (144-312. Károly körút 3.): **Huckleberry Finn kalandjai** (Mickey Rooney) és a kísérő műsor. (½4, ½6, ½8, ½10; Sz. V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) — **BUDAI APOLLÓ** (351-500. Csalogány u. 46.): **Szervusz Péter** (Páger, Simor Erzsi). A győzedelmes Japán (Pluhár konferál). H. (½5, ¾7, 9; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) — **CAPITOL** (134-337. Baross tér 32.): **Mister Floow** (Edwige Feuilliére). H. (½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) — **CASINO** (383-102. Eskü út 1.): **Minden vihar előtt** (Walt Disney színes parádéja) és a kísérő műsor. H. (½6, ½8, ½10; Sz. V. Ü.: ½4, ½6, ½8, ½10.) — **CITY** (111-140. Vilmos császár út 36.): **Minden vihar előtt** (Walt Disney színes rajzfilmje). Légiháború. H. (½6, ½8, ¾10; Sz. V. Ü.: ½4, ¾6, ½8, ½10.) — **CORSO** (182-818. Váci u. 9.): **A feleségem karrierje** (Joan Crawford). Fontos, hogy ne fájjon (riportfilm). H. (½6, ½8, ½10; Sz. V. Ü.: ½4, ½6, ¾8, ½10.) — **CORVIN** (139-584, 138-988. József körút és Üllői út sarok): **Vihar egy kalap körül** (Heinz Rühmann) és a kísérő műsor. H. (½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) Vas. d. e. ½11-kor: **Tilos utakon** (Corinne Luchaire). — **DAMJANICH** (134-803. Damjanich u. 1.): **Szélhámosnő voltam** (Edwige Feuilliére). H. (½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: 2, 4, 6, 8, 10.) — **DÉCSI** (121-343, 125-952. Teréz körút 28.): **Ultimátum** (Erich v. Stroheim). Matyólakodalom. H. (6, 8, 10; Sz. V. Ü.: 4, 6, 8, 10.) — **FORUM** (189-707. 189-543, 188-528. Kossuth Lajos u. 18.): **Judit** (Bette Davis). (½6, ½8, ½10; Sz. V. Ü.: ½4, ½6, ½8, ¾10.) — **GLÓRIA** (144-800. Thököly út 56.): **Szervusz Péter** (Páger, Simor Erzsi). Láthatatlan madár (kultúrfilm). H. (½5, ¾7, 9; Sz.: ½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) — **HOLLYWOOD** (142-455. Bethlen tér 3.): **Külvárosi szálloda** (Annabella). H. (½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) Vas. d. e. ½11-kor: **Uj bálványok** (Clark Gable). — **IPOLY** (232-626. Csáky ucca 65. szám): **IX. parancsolat** (Jean Gabin). Nem hiszek a szemeimnek. H. (½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) — **JÓZSEFVÁROSI** (134-644. Kálvária tér 7.): **Szervusz Péter** (Páger, Simor Erzsi). Nemzetközi varieté. H. (½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) Vas. d. e. ½10 és ½12-kor: **Szajnaparti szerelem** (Jean Gabin). — **KAMARA** (144-027. Dohány u. és Nyár u. sarok): **Ultimátum** (Erich v. Stroheim). 500 éves Mezőkövesd (kultúrfilm). H. (6, 8, 10; Sz. V. Ü.: 4, 6, 8, 10.) — **KULTUR KERTMOZGÓ** (386-193. Kinizsi u. 16.): **Szerelmesek** (Jeanette Mac Donald) és a kísérő műsor. H. (Teremben 5; kertben ½8, ½10; V. Ü.: teremben ½2, ¾4, ½6; kertben ¾8, ½10.) — **LLOYD** (111-994. Hollán u. 7., a Szent István körútnál): **Külvárosi szálloda** (Annabella). (4, 6, 8, 10; V. Ü.: 2, 4, 6, 8, 10.) — **NYUGAT** (127-162. Teréz körút 41.): **Szervusz Péter** (Páger, Simor Erzsi). Gyerünk a moziba. Tíz pere világtörténelem. H. (¾5, 7, ½10; V. Ü.: 2, ½5, 7, ½10.) — **ODEON** (130-263. Rottenbiller u. 37/b. sz.): **Szervusz Péter** (Páger, Simor Erzsi). Táncos éjszakák (varieté). Láthatatlan madár (kultúr). H. (Folyt. előad.: ½5, ¾7, ½10; Sz.: ½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) Vas. d. e. ½11-kor: **Iglói diákok** (Gervay Marica). — **OLYMPIA** (342-947. Erzsébet körút 26.): **Szervusz Péter** (Páger, Simor Erzsi). Madonna a művészetben (kultúrf.). H. (Mindennap: d. e. 11; d. u. 2, 4, 6, 8, 10.) — **OMNIA** (130-125. József körút és Kölcsey u. sarok): **A három kadett** (Toutain). Kieg: A láthatatlan madár. H. (4, 6, 8, 10; vasárnap és ünnepnap: 2, 4, 6, 8, 10.) — **ORIENT** (114-926. Izabella u. és Aradi u. sarok): **Iglói diákok** (Kabos, Jávor). Táncos éjszakák. Láthatatlan madár. H. (Folyt. előad.: ½5, ¾7, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) — **OTTHON** (146-447. Beniczky u. 3. és Baross u. 87. sarok): **Flúk városa** (Mickey Rooney). Tessék mosolyogni. H. (½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) Vas. d. e. ½10 és ½12-kor: **Szerelmi vihar** (Charles Boyer). — **PALACE** (136-523. Erzsébet körút 8.): **Toprini nász** (Jávor, Kiss F.). H. (Mindennap: d. e. 11; d. u. 2, 4, 6, 8, 10.) — **PÁTRIA** (145-673. Népszínház u. 13.): **Külvárosi szálloda** (Annabella) és a kísérő műsor. H. (4, 6, 8, 10; V. Ü.: 2, 4, 6, 8, 10.) Vas. d. e. ½11-kor: **Heten a Himalája ellen.** — **PHÖNIX** (144-454. **Rasputin, a fekete cár** (Harry Baur). H. (Folyt. előad. mindennap: d. e. 11; d. u. 1, 3, 5, ½8, ½10.) — **RÁDIUS** (122-098, 120-564. Nagymező u. 22—24.): **A Broadway rózsája** (Alice Faye). H. (½6, ½8, ½10; Sz. V. Ü.: ½4, ½6, ¾8, ¾10.) — **RIALTO** (139-497. Rákóczi út 70.): **Dédé** (Danielle Darrieux). Alarcos grófnő. H. (D. e. ½11; d. u. ½1, ½3, 5, ½8, ½10; V. Ü.: d. e. 10, 12; d. u. 2, 4, 6, 8, 10.) — **ROYAL APOLLÓ** (141-902, 342-946. Erzsébet körút 45.): **A tökéletes férfi** (Simor Erzsi, Jávor). Beszélő kövek (kultúrfilm). Híradó. (6, 8, 10; szombat, vasárnap és ünnepnap: 4, 6, 8, 10.) — **SAVOY** (146-040. Kálvin tér sarok. Üllői út 4.): **Külvárosi szálloda** (Annabella) és a kísérő műsor. H. (½4, ½6, ½8, ½10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) Vas. d. e. ½11-kor: **Heten a Himalája ellen.** — **SCALA** (114-411. Teréz körút 60. sz.): Prolongálva! **Éjjeli kaland** (Sacha Guitry). H. (¾6, ¾8, ¾10; Sz. V. Ü.: ½4, ½6, ½8, ½10.) Nyitott tető! — **TISZTI KASZINÓ zártkörű filmszínháza:** Pénztárnyitás szept. 1-én. Szept. 3-án: **Nem loptam én életemben** (Egry Mária, Szilassy). 8-án: **A Condor légió.** 10-én: **Három kis angyal** (Deanna Durbin). (Előadások kezdete: ½5, ½7 és 9-kor.) — **TIVOLI** (122-049. Nagymező u. 8.): **Szervusz Péter** (Páger, Simor Erzsi). Táncos éjszakák (zenef.). Láthatatlan madár (kultúr). H. (Folyt. előad.: ½5, 7, ½10; Sz.: ½4, ¾6, ¾8, ¾10; V. Ü.: ½2, ½4, ½6, ½8, ½10.) Vas. d. e. ½11-kor: **Iglói diákok** (Gervay Marica). — **TURÁN** (120-003. Nagymező u. és Mozsár u. sarok): **Szerelmesek** (Jeanette Mac Donald). H. (4, 6, 8 10; V. Ü.: 2, 4, 6, 8, 10.) Vas. d. e. 9 és 11-kor: **Csavargókirály** (Ronald Colman). — **URÁNIA** (146-046. Rákóczi út 21.): Második hétre prolongálva! **Hétpecsétes titok** (Brigitte Horney). H. (5, ½8, ½10; V. Ü.: ½3, 5, ½8, ½10.)

Bercsényi Tibor
diszlettervező

ired

Rátkai Károly. Új
magyar nagyoperett.
Bemutató a Fővárosi Operett szinházban.
(Rigó Jancsi) Budapest
1947. 223. l.

a diszletek fentitől

1.–93. M.,
1.–17,
repes table

Bologna
Fava e Garagnani
1870

ELHANGZOTT A VÁDBESZÉD BÁRDOSSY BŰNPERÉBEN

Érdekes tanuvallomások a szerdai és pénteki tárgyaláson

A Bárdossy-pör harmadik, szerdai tárgyalási napján először *Bajcsy-Zsilinszky* Endrének Bárdossyhoz intézett levelét olvasta fel Major Ákos elnök.

Kitűnik ebből a levélből, hogy *Bajcsy-Zsilinszky figyelmeztette Bárdossyt arra, hogy a törvényszerűen elkövetkezendő összeomlásból ki kell vonnunk magunkat*, mert nem lehetünk többre kötelezte a tengellyel szemben, mint például Japán. Viszont *idáig is elmentünk az öngyilkosság szakadékának széléig.* Sem Bulgária, sem Spanyolország, sem Japán nem ment el eddig. Bárdossy kijelenti, hogy erre a levélre nem emlékszik, csak arra, amelyben Bajcsy-Zsilinszky utalt a Svédországgal kapcsolatos levélváltásra.

Az elnök ezután *Bajcsy-Zsilinszky memorandumát* ismerteti és megállapította, hogy Bajcsy-Zsilinszky levele ékesen bizonyítja, hogy *a magyar közvélemény nem állt a németek mellé és nem kívánta a háborút.*

Reményi-Schneller nem tud alkotmánysértésről

Ezután *Reményi-Schneller* Lajos állott a bíróság elé.

Az örökös pénzügyminiszter kopott felöltőben állott a mikrofon elé. Gyáván, sunyin, alázatosan és halkan beszélt. Semmit nem értett meg, amit kérdeztek tőle, csak a második, harmadik kérdésre tudott dadogva válaszolni.

— *Még ma sem tudom, hogy alkotmánysértés történt a hadüzenettel,* — suttogja. — A tengely követei erőltették a háborút. Az orosz részről támadás történt, — jelenti ki Reményi-Schneller — ezt agressziónak láttam, még akkor is, ha csupán két gép támadott.

Szombathelyi Ferenc az ujvidéki eseményekről

Ezután *Szombathelyi* Ferenc volt vezérkari főnök állt a bíróság elé.

Az újvidéki vérengzéssel kapcsolatban azt vallja, hogy *nem akarta elhinni, hogy ilyen embertelen dolog előfordulhatott.*

— A 3309 hullának sem hitt?

— Mikor Czeidnert felhívattuk, ő mindent tagadott. Lehet, hogy naiv voltam, — folytatta — de minden ellenkező bejelentéssel szemben, *csak katonai parancsnokaimnak hittem.* Decleva Zoltánra még rá is ripakodtam, hogy miért terjeszt ilyen pletykákat.

Elnök: Ez hallatlan vaskalaposság!

Szombathelyi ezután a munkaszolgálatosoknak a frontmögötti területre való hurcolásáról kijelentette, hogy az intézkedés a honvédelmi minisztertől jött. Visszatérve az újvidéki eseményekre, Babos ítélkezéseit igazságosnak tartotta.

Rassay Károly vallomása

A következő tanu *Rassay* Károly volt.

Elmondotta, hogy a háborúba sodródásunk tekintetében nem lehetett magyar közvéleményről beszélni, *mert volt egy nyilvános közvélemény, amelynek mód adatott a megnyilatkozásra,* az igazi közvélemény nem kapott hangot kifelé. *Ez a közvélemény szemben állott a német politikával, azt Bárdossy is tudta.* Rassay szerint az 1939. II. t. c.-kel elbukott az ország teljes szabadsága. E törvény szerint polgári egyének felett is katonai bíróság dönthetett.

— Szomorú, hogy a miniszterek nem ismerik az alkotmányt — jegyezte meg Rassay. Majd az újvidéki eseményekkel kapcsolatban azt adta elő, hogy *Bajor ezredes akciója közönséges rablás és szarolás, Czeidnerékké pedig vérengzés volt.*

A tanu most visszatért a háború témakörére, elmondotta, hogy a németek nyomására az országban lévő olosójánosok felkínálták magukat nekik és mellettük állott a vezérkari főnök köré csoportosult klikk, amely erőnek erejével háborúba sodorta az országot.

— Kire érti ezt? — kérdezte az elnök — Werthre?

— Rá és Szombathelyire is. A jugoszláv katonai akciónál meg kell említenem a vezérkarnak azt a nevetséges eljárását is, hogy hadijelentéseket adtak ki, bár tudtuk, hogy nem volt ott háború. *Mi mindent elkövettünk, hogy a külföldi közvéleményt felvilágosítsuk Magyarország igazi arcáról. Budapestet hosszú ideig azért nem bombázták.*

A pénteki tárgyalás

A Zeneakadémia külső képe pénteken ugyanolyan, mint a tárgyalás első három napján volt, de a termekben már változás észlelhető. A védő és az ügyészek asztala előtt rádió mikrofónja áll és ez a külsőség jelzi, hogy ma a *perbeszédekre* kerül sor. Az emelvényre vezető folyosó egyik padján ül *Rákóczy* Imre volt sajtófőnök, aki a Legfelsőbb Honvédelmi Tanácsban Náray tábornok helyettese volt. Tanúkihallgatására várakozik.

A nézőtér második sorának legszélső székén *Bárdossy* Lászlóné l. Zöldesszürke kabát, zöld turbán, barna pulóver van rajta. Látni, hogy magára erőlteti a nyugalmat. Amikor Bárdossyt bevezetik, arca megráncolódik, szeme férjének minden lépését követi, egészen addig, amíg Bárdossy Major Ákos elnök intésére elfoglalja helyét a védő asztala előtti széken.

Major Ákos elnök a tárgyalás elején diplomáciai iratokat ismertet. Az iratokból kiderül, hogy Bárdossy annakidején kérést intézett a németekhez, hogy a télen harcolt magyar csapatokat engedjék haza a frontról. Egy újabb irat szerint Bárdossy ezután *a bolsevizmus ellen rádiószózatot intézett a magyar néphez.* Az iratok további ismertetése során az elnök megállapítja, hogy nincs meg az a két sürgöny, amelyre Bárdossy hivatkozott és amelyet a német, illetve az olasz követhez intézett. Felszólítására Bárdossy László ismerteti a sürgönyök tartalmát:

— Arra utasítottam a két követet — mondja Bárdossy —, hogy *lépjenek fel a lehető legnagyobb nyomatékkal a német és az olasz kormánynál annak érdekében, hogy ne kényszerítsenek bennünket az amerikai hadüzenet kimondására.*

Bárdossy kérésére ezután Major elnök ismerteti Bethlen István grófnak 1941 április 11-én a külügyi bizottságban elhangzott felszólalását.

Grassy vallomása az ujvidéki „liszlogatásról"

Az elnök ezután ismertette *Grassy* József vallomását.

Grassy József SS-altábornagy betegen fekszik, ezért kell tanuvallomása helyett felolvasnom, amit mondott, — jelentette ki az elnök. — Grassy akkor a szegedi 5. hadtest zombori dandárparancsnoka volt, vallomása szerint Zsablyán tisztogatási akció volt, kétezer áldozattal. *Grassy szerint az akkori kormány erről tudott.*

Bárdossy: Én csak olyan értesítést kaptam, hogy az akciót elrendelték. Mult időben vettem tudomást a dologról.

Az elnök ezután megállapítja, hogy *Vladár* Gábort szabályszerűen megidézték, de nem jött el, ezért ismerteti vallomását.

— Vladár szerint Bárdossy többször fordult hozzá jogi tanácsért. Szerinte az *Egyesült Keresztény Ligában arról igyekezett meggyőzni a hallgatóságot, hogy a németek mellett ki kell tartani.* Vladár lehetségesnek tartja, hogy Bárdossy a Faragó elleni hazaárulási pert javasolta előtte, de erre nem emlékszem.

Miért menekült?

Mérő József népbíró tesz fel ezután kérdéseket Bárdossy Lászlóhoz.

— Kérem, Bárdossy László, maga azt mondja, hogy állandóan az ország érdekeit tartotta szem előtt, mindig azt hangoztatja, hogy nagy hazafi, miért nem maradt akkor itt, mint ahogy férfinek illett volna? Miért menekült?

— Nem menekültem! — mondja Bárdossy. — Nekem feleségemre, mostohafiam feleségére kellett gondoni. A város ostrom alatt volt.

— Németországba is azért ment? Mi itt maradtunk! Nekünk is vannak női hozzátartozóink.

A vádbeszéd

Általános érdeklődés közben *Fenessy* Ferenc népügyész emelkedett szólásra.

— Úgy érzem, történelmi pillanatban, történelmi felelősség súlyával állok itt, a magyar nemzet, a magyar nép ítélőbírósága előtt, *hogy tetemre hívjam az elsőt azok közül a férfiak közül, akik az egész országot pusztulásba döntötték,* — kezdte vádbeszédét. A megszállott, idegen, számító, hatalmi mámorba esett kalandorok egész sora vállalkozott arra, hogy *Magyarországot előbb német rabszolgává tegye, azután kifossza, végül pedig odadobja a német háborús imperialista célok kielégítésére.*

A népügyész kiemelte ezután, hogy *Bárdossy* László a legmagasabb közjogi tisztséget viselte, klasszikus képzettségű, csiszolt elme, ügyes és gyakorlott diplomata. Járatos a történelemben, ismeri a diplomácia legkisebb fortélyait is, sőt, mint a tárgyalás eddigi folyamán is bebizonyította, kiváló szónoki képességekkel rendelkezik. *De ez a képzettsége, ez a magas műveltsége még nagyobb súllyal nehezedik rá, mert nem védekezhetik azzal, amivel a szűk látókörű, véreszemű kisnyilasok, hogy nem tudta, hová kerül cselekményei következtében az ország.*

— Bárdossynak tudnia kellett, mivé dagad az a lavina, amely felelőtlenül meginult, mit pusztít el útjában és kiket temet majd maga alá. Neki kellett legjobban tudnia azt, mit jelent egy nemzet fejét járomba kényszeríteni és Magyarországot kiszolgáltatni a teuton hordák kegyetlenségének, tudnia kellett, hogy oda kerül az ország, ahová a többi kisnemzet, amely nem tudott ellenállni a német kívánságoknak. *Tudnia kellett, hogy a hitleri téboly nem győzhet akkor, amikor az egész világ szabadságszerető népei egységesen sorakoztak fel fegyverrel a kezükben ennek a tébolynak a legyűrésére.*

Az elsőszámú háborus bűnös

— Bűnösnek nem mondja magát, — folytatta a népügyész —, legfeljebb felelősséget vállal tetteiért. Jellemző mentalitására, hogy van merészsége és bátorsága itt kijelenteni, hogy ő nem bűnös. Sokkal nagyobb bűn, ha nem látta előre a bekövetkezett dolgokat, mert olyankor vállalta el az ország kormányzását, amikor sokezer, sőt százezer ember élete függött minden tettétől.

— Ha voltak is hibái, sőt nagy bűnei az utolsó évtizedeknek — emeli fel hangját a népügyész —, *az igazi romlás Gömbös uszításával kezdődött, de a halálmagvat Bárdossy parancsszavára fújták meg.*

Ezután megkezdte a vádirat részletes ismertetését és rámutatott arra, hogy *1941 április 1-én Bárdossy a kezdeményezője volt annak a német követelésnek, hogy a magyar fegyveres haderő kísérje a német haderőt és beavatkozzék Jugoszlávia belső életébe.*

— *Magyarországot semmi sem kötelezte az Oroszország elleni akcióra,* Németország sem akarta, hogy fegyveresen lépjünk fel a szovjet ellen, ezt Sztójay távirata is bizonyítja. Bárdossy katonai nyomásra hivatkozik. *Egy felelős miniszterelnök módjában állott a katonai nyomás ellen lépéseket tenni, vagy ha ezt nem tehette meg, akkor alkalma lett volna sokkal előbb elmennie.*

A népügyész most felemeli hangját:

— Enyhítő körülményt nem találok, jogcímet sem az irgalomra. A magyar nemzet kiált igazságért, megtorlásért, az igazság és az éliakarás szellemében. A törvény teljes szigorával ítélkezzék, hogy megtoroltassék a bűn, amelyet Bárdossy László hazája, népe és nemzete ellen elkövetett.

Ezután Szalai Sándor politikai ügyész emelkedett szólásra.

A politikai ügyész beszéde tart.

Pásztorlevél

Mindszenthy József hercegprimás és a katolikus püspöki kar pásztorlevelet adott ki, melyet a római katolikus egyház papjai felolvastak híveik előtt.

Az ország népe megdöbbenéssel veszi tudomásul a pásztorlevél tartalmát. Megdöbbenéssel veszi tudomásul, hogy az egyház nemcsak beleavatkozik a politikai kérdésekbe, de odaáll a magyar nép évezredes elnyomói, a feudális nagybirtokosok mellé. Mert ez történt. A pásztorlevél leplezetlen támadást intéz a földreform ellen és nyiltan kiáll az ezerholdas parasztnyúzók mellé. Ezenkívül támadja a munkáspártokat és néhány demokratikus intézményünket. A legmeglepőbb, hogy ezt a pásztorlevelet a választások előtti napokban adták ki, akkor, mikor a demokratikus pártok mindent elkövetnek az ország nyugalmának megóvására. A magyar nép a leghatározottabban visszautasítja az egyháznak azt a kísérletét, hogy ilyen beavatkozással boritsa fel a demokratikus pártoknak az ország nyugalmát és a választások tisztaságát biztosító egyességét. Vallás és napi politika egymástól távoleső fogalmak: nemcsak ezt kell megérteni az egyház vezetőinek, hanem végre már azt is, hogy Krisztus szolgáinak nem az elnyomók, nem a népnyúzók, nem az ezerholdasok, hanem az elnyomottak, a földjükhöz jutott magyar parasztok mellett volna a helyük.

A pásztorlevél ügyében egyébként a demokratikus pártok vezetői pénteken tanácskozásra ültek össze.

Vas Zoltán:

„Sajnos, nem sok közöm van Budapest élelmezéséhez!"

Ujpestről gyári munkások küldöttsége kereste fel Vas Zoltán polgármestert azzal a kéréssel, hogy segítsen súlyos élelmezési helyzetükön, amely már-már válságba dönti a gyárak termelését.

A küldöttség élelmiszerjuttatást és vidéki szállítási engedélyeket kért a polgármestertől,

mert — mint a szónok mondotta — legyöngült testi állapotban nem folytathatják sokáig a munkát.

A polgármester a küldöttségnek a következőket mondotta:

— Sajnos, nem sok közöm van Budapest élelmezéséhez, bármenynyire is megértéssel fogadom a kérést, nem tudok segíteni. Az ügy, amióta lemondtam a közellátásügyi kormánybiztosság rendkívüli jogairól, a közellátásügyi minisztérium hatáskörébe tartozik. Amíg a fővárosnak volt élelmiszerkészlete, teljes mértékben szolgáltuk a lakosság érdekeit, és minden törekvésünk arra irányult, hogy ebben a városban ne legyen ellátatlan, ne legyen éhező, ne legyen kenyérnélküli. Sajnos, meg kell mondanom, hogy

sok mindenben nem értek egyet a közellátási minisztérium élelmezési politikájával.

Az aratás után a főváros népének nem szabadna éhezni, nem szabadna sorbaállani a kenyérért, nem szabadna előfordulni annak, hogy a háztartásokban — kivéve a spekulánsokat — nincs egy gramm olaj, vagy zsiradék. Előbbrelátóbb, nagyobbvonalú közellátási politikával mindezen lehetett volna segíteni.

Ami kevés készlettel a főváros még rendelkezik, az a gyermekeké.

Azt nem adjuk ki, tartalékoljuk a mostaninál is szükösebb téli és koratavaszi hónapokra. A többi a közellátási minisztériumra tartozik.

A küldöttség elhatározta, hogy felkeresi a közellátási minisztériumot.

CARY GRANT, VICTOR MC LAGLEN, DOUGLAS FAIRBANKS
világsikert aratott filmjükkel ujra meghóditanak mindenkit!
GUNGA DIN
Szombaton premier! ROYAL APOLLO

HIREK

„Becsüld a munkát"

Az éveken át szajkózott hazugságok olyan mélyre hatoltak, hogy a demokrácia csecsemőkora úgy látszik, még a kézzelfogható, írásos emlékek eltüntetésére nem nyújtott elég időt. Itt van például a Tisza Kálmán-téri szobor: szétlőtt padok és frissen ásott ágyasok közt, magas kőtalapzaton egy munkás és egy paraszt alakja áll. Elől a felirás: „Becsüld a munkát". A szobron azonban még más felirás is van. Az egyik a felállítás idejéről tudósít: „Vitéz nagybányai Horthy Miklós országlása alatt 1943", a másik a mecénásról: „A magyar munka szobrát a dolgozó társadalom készségéből emelte a Nemzeti Munkaközpont, alapítója, Marton Béla elnöklete alatt". Bizony, ez így van: Budapesten, az újjáépülő Magyarország fővárosában a munkát szimbolizáló szobrot Horthy Miklós exőfőméltósága és Marton Béla háborús főbűnös úr neve fémjelzi. Ők hirdetik a munka becsülését, ők, akik annyiszor árulták a magyar munkást! Szerencsére vannak, akik nem mennek el közömbösen a szobor előtt. Egy Tisza Kálmán-téren dolgozó kertész például határozott hangon kijelentette: „Úgy sem tűrjük itt sokáig ezeket a neveket. Eleget szenvedtünk miattuk. Most még a téren játszó gyermekek is ezeket olvassák? Egy szép napon leloaparjuk a feliratokat".

Bizony, ez már megtörténhetett volna. Budapest ezzel is a mult átmentésének eggyel kevesebb gyalázó jelét viselné. **A. N.**

— **Budapestre érkezett** a külföldre hurcolt magyar javak első szállítmánya, tizenkilenc vagon szerszámgép. A gépekből tizennyolc vagont a budapesti, egy vagont pedig a győri MÁVAG kapott meg.

— **Nyolcévi fegyházra ítélték** Zufall Adolf soroksári kőfaragósegédet, aki mint nyilas pártszolgálatos több ízben kegyetlenkedett, hasonlóképpen nyolcévi szabadságvesztéssel sujtották Nagy Huba József kispesti segédmunkást, aki tizenhét-tizennyolcéves fiúkat minden kiképzés nélkül az arcvonalra kényszerített.

— **A lengyel parasztpárt** elnöke, Vincent Vitos meghalt. Vitos rövid ideig miniszterelnök is volt.

Siomovits Mihály (Győr) eljegyezte Wachsler Évát (Budapest). (Minden külön értesítés helyett.)

— **A Mosonyi-utcai rendőrlaktanyában** leleplezték a felszabadulás óta hősi halált halt rendőrök emléktábláját.

— AZ EBADO UJ SKÁLÁJA: magyar fajtájú vagyonőrző ebek után 300.—, a nem magyar fajtájú és kores vagyonőrző ebek után 600 pengő, a különleges célból tartott ebek után 2000 pengő, végül a kedvtelésből tartott ebek után Nagy-Budapest területén 4000 pengő, az ország más területén pedig 3000 pengő.

— **Hódmezővásárhely** húskonzervgyárat és agyagipari gyártelepet épít.

Dr. Lengyel Imre urológus sebész ismét rendel. Erzsébet-körút 19. Telefon: 422-316.

— **A magyar tűzoltóság újjászervezésére** vonatkozó rendelettervezetet a minisztartanács a belügyminiszter javaslatára elfogadta.

— **Az október havi kenyérjegyeket** és pótjegyeket a sütőiparosok november 4-ig kötelesek elszámolni.

— **Másfélévi börtönre ítélték** Németh József papírkereskedőt, volt munkásszázad-parancsnokot.

— AZ EGYETEMI RÖNTGENINTÉZET (Ratkóczy professzor) új telefonszáma: J. 399.

— **Győrött** felsőipari iskolát állítanak fel.

Dr. Nagy Andor szülész-nőorvos hazaérkezett. Rendelését V., József Attila-u. 24. I. 6. 3—5-ig folytatja.

— **A november havi élelmiszerjegyek** és pótjegyek kenyérszelvényeire változatlanul az eddigi mennyiségeket kell kiszolgáltatni. A november havi különszelvényeket (cukor, só, stb.) egyelőre nem szabad beváltani. A különszelvények kiváltására esetenként történik intézkedés.

— **HALÁLOZÁS.** özv. Hajós Jenőné szül. Fischer Zsuzsa deportációban szerzett betegségében november 1-én meghalt.

— **Temesváry Endre** vezérőrnagyot hozták haza a háborús bünösök között és nem Temesváry Imre volt képviselőt. Temesváry Endre vezérőrnagy, a csendőrség felügyelője volt.

Nélkülözhetetlenebb, mint valaha! Ujból kapható minden könyvkereskedésben az összes női tudnivalók legtökéletesebb encyklopédiája: a kétkötetes „Asszonyok aranykönyve". (Müller Károly-kiadás.)

— **A Nemzeti Gondozóbizottság** Bechtler Péter alpolgármester elnöklésével megkezdte működését. A bizottság határozatot hozott, hogy a demokratikus Magyarország felépítéséért vértanú halált haltak hozzátartozóit a magyar jövő jobb felépítése érdekében megsegíti.

— **A vasúti menetdíjakat** ismét felemelték.

— **A pécsi rendőrség** letartóztatta Csenterics Ferencet, aki a fasiszta éra alatt a pécsi Gestapónál mint kémelhárító nyomozó teljesített szolgálatot és közismert volt szadista vallatási módszereiről.

— **A kereskedők igazolását** november 15-ig meghosszabbították.

— *AZ AMERIKAI hatóságok Honsu japán szigetén nagymennyiségű kábítószert zsákmányoltak. A lefoglalt kábítószerek között 4 tonna nyers ópium, 32 tonna kinin, nagymennyiségű morfin és kokain volt.*

SPORT

A futballbajnokság

csütörtöki fordulója a következő eredményeket hozta:

Ujpest—Z. MaDISz 4:2 (2:1), Ferencváros—BMTE 5:2 (3:0), Békéscsaba—Törekvés 1:0 (0:0), DVSC—Salgótarján 4:2 (1:2), Vasas—Szeged 3:1 (3:1), Szentlőrinc—Dózsa 6:2 (3:2), Erso MaDISz—Kispest 5:3 (1:1), Diósgyőr—Elektromos 4:3 (4:1), Hermina mező—B. Barátság 3:1 (3:0), UMTE—Csepel 1:0 (0:0), Szolnok—EMTK 3:0 (1:0), Dorog—Győri ETO 3:1 (2:0), MTK—PVSK 5:2 (4:2).

Az országos választásokra való tekintettel, a hat futamból álló ügetőversenyt szombaton délután fél 2 órakor kezdik népes mezőnyökkel.

FELHIVÁSOK

A Szakszervezeti Tanács kéri a szakszervezeteket, hogy küldjenek be személyes jelentkezésre egy-két szakszervezeti tagot, akik igazoló bizottságba való beosztásra alkalmasak.

A Bőripari Munkások Kesztyűipari Szakosztálya november 2-án, péntek d. u. fél 5-kor taggyűlést tart Dob-u. 90. sz. alatt.

A MAGYAR NŐK DEMOKRATIKUS SZÖVETSÉGE ezúton is felhívja a leányok és asszonyok figyelmét arra, hogy megalakította sportszakosztályát. Minden kerületben megindult már a tornatanfolyam, jelentkezés a kerületi székházakban, vagy pénteken délután 3 és 5 óra között a Központban (Budapest, VI., Vilma királyné-út 42.).

Szombat d. u. fél 2 órakor

ügető

Művészet • Irodalom

Egy pohár víz

Scribe vigjátékának felújítása

Scribe „Egy pohár víz" című vigjátékát látva a Belvárosi Színházban, akaratlanul is adódik a hasonlat: a nívósan kellemes, vidám színházi estét szomjuzók számára egy pohár friss víz ez az előadás. Scribe vigjátéka ismét felnyitja előttünk ajtaját annak a műhelynek, hová „színpadtechnikai fogásokat" tanulni lopakodtak késői s nem mindig méltó utódai. Ő, a mester, nem tehet arról, hogy ezek a tanitványok a mű egységes szellemességét szóviccekkel, a fordulatosságot, a jelenetek fürge futását rutinadta mechanizmussal pótolták. Mindazt a szellemességet és kellemet, amit belemagyarázlak az újkori színpadtechnikusok darabjaiba, valóban megtaláljuk Scribe vigjátékában.

Az előadás is igen mulatságos és szórakoztató, bár nincs hiján a tévedéseknek. Ezt a — különben ügyes és gyors kerekeken futó — rendezés okozza. Góth Sándor, mint rendező — s mint színész is — túlbohókásra fordítja Scribe hangját. Alakítása egy virgonc tréfacsináló öregurat visz színpadra. Nem játékából, hanem a történetből tudjuk meg, hogy Bolingbroke grófja egy világbirodalom hatalomra törő politikusa. De e saját izlésére állított figura megformálásában a komédiázás oly nemes eszközeit használja, hogy okkal tetszik a közönségnek. A szereplők között Mezei Mária a legjobb, bár az ő játéka is csak szerepének egyik elemét, a kacér asszonyiságot hangsúlyozza ki. Ez a kitűnő művésznő hajlik árra, hogy a maga által jólismert képességeit fölényességre, rutinra váltsa. A többiek erősen mögöttük maradnak. Lázár Mária is, akinek játékában sok a jó mozzanat, de több a színpadiasság. Halász Géza egy prózai szerepet is ügyesen, kellemesen játszó benvivánnak hat, Szendrey Kata pedig annak, ami, rendkívül bájos kezdőnek.

Góth Sándor színpadismeretének és kultúrájának dicsérete, hogy még így, tévedéseiben is és egy-két gyenge színész játéka ellenére, oly kellemes és nívós előadást varázsol a Bercsényi Tibor által szépen díszített színpadra.

Zelk Zoltán.

* **A magyar filmügyek** intézésére országos bizottságot állítanak fel.

* **A Magyar Keskenyfilm Szövetség** előadássorozatában pénteken délután 5 órakor IV., Reáltanoda-utca 13—15. szám alatti helyiségben egy amerikai Charles Boyer játékfilm kerül bemutatásra.

Vasárnap csak a színházak és mozik játszhatnak

Egy előzetes közleménnyel szemben a főkapitányság most hivatalosan közli, hogy november 4-én, a nemzetgyülési képviselőválasztások napján csak a színházak és mozik tarthatnak előadást, minden egyéb szórakoztató üzemet zárva kell tartani és nem tarthatók meg a sportversenyek és ügetőversenyek sem. (MOT)

—=—

MOZIK MUSORA:

Ady: Az utca bolondja (½12, 2, ½5, ½7.) — **Belvárosi:** Aki mer, az nyer (½3, ½5, ½7, v., ü. ½2, ½3, ½4, ½6, ½7.) — **Budagrát** (VIII., József-körút 63): Lovagias ügy. Fenevadak szigete. (3, 5, 7, v. és ü. 11 és 1-kor is.) — **Corso I.** IV., (Vaci-u. 9. Tel.: 18-28-18): Nők egymás között. Prol. IV-ik hétre. Híradó. (2, 4, 6, sz., v., ü. 12 kor is.) — **Corso II.:** Metro-matiné: Amerikai híradó. Szálkái okt. 15-éje. Mickey Rooney és Judy Garland zenés, táncos egyvelegje, színes trükkfilm, amerikai Document film, 10—1-ig folytatólag. — **Décsi** (Tel.: 12-13-43): Machita, prol. II-ik hétre. Híradó. (½2, ½4, ½6, ½8.) — **Hirnadó:** 10. sz. Heti hirek. 25. sz. Orosz híradó. Tarka-barka variété filmek. Budapest mégis él! Egyórás folytatólagos előadások reggel 9-től este 9-ig. — **Homérosz:** Csak névleg. Híradók. (3, 5, 7.) — **Hunnia** (XI., Horthy Miklós-út 130): Krisztina királynő. (3, 5, 7. v., ü. 1-kor is.) — **Ipoly** (V., Csáky-utca 65): Három kis ördög. A háborús bünösök II-ik csoportja. (½4, ½6, ½8, v., ü. 11 és ½2-kor is.) — **József Attila** (Kálvária-tér 7.): Egy asszony három élete. Háborús bünösök. (½3, ½5, ½7, v. ½1-kor is.) — **Kamara:** Valamit visz a víz. (½12, 2, 4, 6.) — **Kultúr** (X., Kinizsi-utca 38.): A férj közbeszól. (½3, ½5, ½7, v. 1, 3, 5, 7.) — **Otthon** (Bajcsy-Zsilinszky-utca 9.): Isten vele, tanár úr! (3, 5, 7, v. és ü. 11, 1 kor is.) — **Palace:** Bagdadi tolvaj. Híradók. (11, 1, 3, 5, 7.) — **Pátria:** Az Óceán hőse. (½3, ¾5, 7.) — **Phönix:** Ítél a dzsungel. (½11, ½1, ½3, ½5, ½7.) — **Royal Apoló:** Vihar után. (2, ½5, ½7, v., ü. ¾12-kor is.) Vasárnap d. e. 10-kor: Alvilági szűz. — **Ságvári** (v. Csaba, VIII., Üllői-út 4.): Ördöglovas. Híradó. (½3, ½5, ½7, v., ü.

Megérkeztem Budára szórakoztatni és nevettetni:

ÖRÖK ÉVA *Deanna Durbin Charles Laughton*

SZABADSÁG filmszínház

Izgalmas magyar film:

ÖRDÖGLOVAS

Fényes Alice — Benkő. **Ságvári**

1-kor is.) — **Scala:** Az alvilági szűz. (½3, ½5, ½7.) — **Szabadság** (v. Simplon, XI., Horthy Miklós-út 62.): Örök éva. (2, 5, 7, v. ½12-kor is.) — **Tinódi I.—II.** (Nagymező-u. 8.): Minden d. e. 10—2-ig folytatólag. Metro-matinék. Híradók. Ki gorán kel. (színes). VI szárnyasbomba. Stan és Pan. Búval bélelt boxerbok és Rúgd, nem apád. Egységes helyárak. — **Turán I.** (VI., Nagymező-utca 21): Modern idők. Amerikai híradó. (½3, ½5, ½7.) — **Turán II.** (V., Nagymező-utca 21.): Három kis ördög. Metro-híradó. Forró ritmusok. (1, 3, 5, 7, v. 11-kor is.) — **Uránia:** Asszony akarok lenni. (2, ½5, , v., ü. ½12-kor is.) — **Városi Színház** (Tel.: 187—500): Az Uj Világ szimfóniája. (½3, ½5, ½7.)

Szabadság

Demokratikus napilap

Felelős szerkesztő **Hanaszti Sándor**

Felelős kiadó **Pető József**

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, VIII., József-körút 5.

Telefon: 188—382 188—373

Nyomatott A „Szikra" Lapvállalatok körforgógépein. Felelős nyomdavezető: **Nedeczky László**

Vidéki kereskedők!
Mindent 1 helyen!
SACHARIN, TÜZKŐ, CIGARETTAPAPIR, HÁZTARTÁSI CIKKEK, PIPERECIKKEK, RÖVIDÁRUK, FŰSZERÁRUK, PAPÍRÁRUK, KEFEÁRUK
Ruhafesték, mosó- és pipereszappan, cipőkrémek, lúgkő, csősborszesz, kölnik, arckrémek, fűszerkeverék sütőpor, varrótű, cérnaáru, fésűáru, cipőfűző, falvédő stb. közszükségleti cikkek.
Garcon Erzsébet körút 33. 5655/1

Szőnyeget,
mindenfajtát vesz UNGAR Király-utca 14. 5688/1

Szerszámgépek
szerszámok vétel, eladás, bizomány. Gerő Sándor, Ó-utca 31. 5548

Zsák-Ponyva
vétele — eladása
Ungár, Király-utca 14. 5688

Mindenféle használt ruhát,
fehérneműt, szőnyeget veszek. Tuza, Teleki-tér 06-os bódé. Hívásra házhoz megyek. 5681

VESZEK
bútort, iroda- és üzletberendezést, egész háztartást. Jellinek, Kálvária-tér 18, II. 3. 5661

Gyorsmérlegek, National-kasszák
vétele — eladása.
Rosenfeld
Népszínház-u. 31. 7937

Nyomdát
veszek, tá...ulok, egyes gépeket is veszek. "Szedőgép" jeligére a kiadóba. 7983

Éjjeli őrt
nyugdíjas rendőrt vagy altisztet keres textilgyár. Ajánlatot „Éjjeli őr" jeligére a kiadóba. 5690

BUDAIAK
BUTORAT SZŐNYEGET függönyét, aranyát megveszem magas áron
SZABÓ
Nagyenyedi-utca 15/a 5677/3

Veszünk
fémcsigafúrót
Mikrométert, schublert, reszelőt, fogóárut, vasipari szerszámokat, elektr. kézi fúrógépet, motorokat! Műszaki kereskedés, Dob utca 105. 7986

BUNDÁK SZEMERE szűcsnél, Erzsébet-körút **26** MÁSODIK EMELETEN!
nagy választékban, olcsón 7982

Bőrkabátért, bundáért, szövetért
és kelléktért mindenfajta férfirabáért horribilis árat fizet.
Seli
Kereskedelmi Vállalat
Király-utca 50. Tel.: 420-731. 5488

Irógép, számológép vétel, eladás
VII, Thököly-út 18. Üzlet

Petroleumgáz főző és lámpa
kapható
Aladdin
Rákóczi-út 32. (Rókussal szemben.) 5688

TEXTILT, DIVATÁRUT
mindent veszünk
FARAGÓ ÉS VARNAI, VII., Erzsébet-körút 40—42., Dob-utca sarok. 5583

Raktári munkást
keresünk, élelmiszerhozzájárulással, jelentkezés 9—2-ig. Lászlő, Hegyes Endre-utca 1. Bejárat a Knézits utcából. 687

Vegyeskereskedéshez
pénzes társat keresek
„Rentabilis" jeligére a kiadóhivatalba. 688

Karácsonyfadísz
és mindenféle
papíráruk
Vidéki kereskedőknek is legolcsóbban GYÖRGY IMRÉNÉL, IV., Deák Ferenc-utca 15. Telefon: 380—515. 7982

Üvegpótlónak
legalkalmasabb a hat. eng.
PERGAMIN
áttetsző, szélálló, esőálló, szigetelő. — Megrendelhető: IV., Vármegye-u. 11. I., Mészáros-utca 58 7967

Irógépet
legmagasabb áron vesz,
Rosenfeld
Népszínház-u. 31. 7939

RADIÓT CSÖVET, sérült rádiót is VESZEK. Érte is megyek. Ulmer, Gyulay Pál-utca 12., III. 7. 5684

Lópatkó,
csizmapatkó, patkószegek, 10-, 20-öles mérőszalag, kalapács, csákány, nyeles fejsze, 40 és 120 mm textilszíj kapható.
Vennék csigafúrót
menetfúrót, nemetmeszőt, lemezt, bordóabroncsot, lágyhuzalt.
SCHWARCZ SÁMUEL vaskereskedő, Dohány-utca 100 5645

Veszek **villamossági anyagot**
zománcernyőket, reflektorokat, opálgolyókat minden méretben és mennyiségben. „Lumen", Róth Dezső vill. nagykereskedő, István-út 28.

Autógumit veszek
Hevesi, Jókai-u. 24. Tel: 12-13-79 5683

SZINSZAPPANT ADOK
cserébe növényolajért, faggyú ért, zsiradékért. Mészáros szappanüzem XIV., Pillangó-u. 11. 665

Olcsó új és használt
REKAMIÉK
KOMBINÁLT HÁLÓ,
KONYHA berendezések. Egyes darabok is
Gombas · asztalos
üzemben. Kálvária-utca **26** 5666

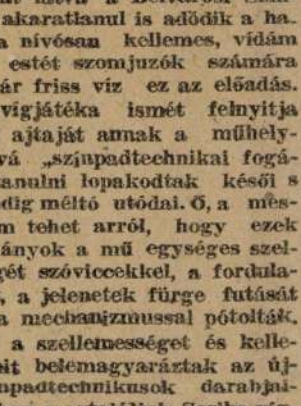

Márkás festmények
szőnyegek, díszlátgyak a „Művészházban", Erzsébet-körút 19. I. em., nyitva d. e. 10—d. u. 4-ig. Vétel, eladás, csere. 7996

Egy átmeneti bőkebeli, meleg
férfikabát eladó
XIV., Törökőr-utca 66., földszint 1. 689

Nagy konyhából
moslék átvehető
Megbeszélés Andrássy-út 93. sz. alatt. 677

Női bunda, női ruhák
eladók. Nagydiófa utca 16. II. 16. 5691

Keresem!
Csapkovits Aladár
102/Vép. M. Sz. 1944 nov. 29. Erdővárosról Pestre, onnan ismeretlen helyre hurcolták. Értesítést Csapkovits Zsuzsa, „Szabad Nép" kiadóhivatalába. 7976

Ravensbrückiek! Ki tud
Káldor Kláriról
Ravensbrückben láttuk februárban, v. Zellben Zulag-kiosztók voltak. Értesítést kér Káldor, VI. Lovag-utca 17. 5689

Kérem, aki tavasszal hírt hozott Ausztriából
Politzer Ellától
fivérének a Zsidókórházba, jelentkezzék István-út 38. Dr. Politzer. 7988

Irógépért, bőrkabátért, aranyért, számológépért, szövetért, ezüstért, férfiruháért horribilis árat fizet **Seli** kereskedelmi vállalat. VI. Király-utca 50. Tel: 420-731

Kisszakasz

A Kisszakasz milliméter sor ára 40 fill. Legkisebb hirdetés (10 mm) 4 P. Álláskeresőknek 50% kedvezmény

SVABHEGYI
MAJESTIC
Lomnic, Kis-Majestic, 5-emeletes luxuspenzió a Fogasmegállónál.
Az üdülők paradicsoma
Legnagyobb komfort. Fürdőszobás, erkélyes lakosztályok. Hidegmeleg folyóvíz. Tündéri kilátás. Diétás konyha. Árak 9 pengőtől. Telefon: 165-416 vagy 165-286.

Magánnyomozó
Dr. JANDA MIKLÓS magánnyomozó
Megfigyel, informál, nyomoz. — 123-999. Teréz-körút 34.

Magánnyomozó
Dr. Békési Tibor ny. rendőrkapitány.
Erzsébet-körút 17. T.: 222-892.

Házasság
Ideálisan benősit nyugdijas, gazdálkodni szerető urakat földbirtokosnőkhöz. Méltóságosasszony. Főpostafiók 304. Válaszboriték. Poste restantra nem válaszol.

Nemesség
Nemesség kutatását, őskutatást, belügyi igazolatását, névváltoztatást, cimerek megfestését vállalja: Heraldika, Gróf Károlyi-utca 14. Telefon: 381-199 és 184-644

Oktatás
POLGÁRNÉ F. Paula gyorsiró iskolája, Kossuth Lajos-utca 11. Magyar- és idegennyelvű gyorsirás, gépirás. Államvizsga.

Irodai gyorsiróvá gépiróvá gyorsan, olcsón kiképezzük. Különórás, csoportos kiképzés. Stenografia, Rákóczi-út 14. Telefon: 223—846

Évtizedes RÉVAI GYORSIRÓ, GÉPIRÓ SZAKISKOLÁBAN 5-től nappali, esti kezdőtanfolyamok. Haladók továbbképzése. Erzsébet-körút 42. Tel.: 22-19-59.

GYARMATI DR., volt országgyülési gyorsirófőnök gyorsiroiskolája. Dalszinház-utca 2. Tel.: 426—792. — Államvizsga, állásközvetités.

Ferenc-körúti Gyorsíróiskola
Magyar, német, kezdő, haladó tanfolyamok. Ferenc-körút 28. Telefon: 188—172.

Német és angol
nyelvet, műszaki és kereskedelmi levelezést tanit tankönyvszerző nyelvtanár. Telefonhivó: 490-091.

ZSOLDOS-féle
összevont tankönyvek, algebra magántanulók részére kaphatók. Dohány-utca 84. Telefon 223-406

Tanuljon vezetni a legmodernebbül felszerelt
CENTRUM
autószakiskolában, József-krt 26. Telefon: 130-783.

VIKTORIA AUTÓSZAKISKOLA
legelső az országban! Úrvezetők, sofförjelöltek csak itt tanulnak! 5000 méteres autószakfilm kizárólagos bemutatása! Vezetések legutolsó tipusú: Mercedes-Benz, Opel-Olympia, Wanderer, Skoda, DKW, stb. autókon, tetszésszerinti időben! Műhelygyakorlat! Részletfizetés! Saját szakkönyv! Felvétel: Andrássy-út 2. Telefon.

Foglalkozás
Vidéki gépgyár keres ÖSKERESZTÉNY, lehetőleg OKL. GÉPÉSZMÉRNÖK SZAKEMBER VEZETŐT, lehet nyugdijas is. Ajánlatokat fizetési igény, curriculum vitaevel „Gyárvezető" jeligére Erdőshirdetőbe, VI., Teréz-körút 35.

Textilüzlethez vezető kerestetik
óvadékkal. Ajánlatok: „Hangya" Kraszna, Szilágy megye.

120 P havi kereset
csekély befektetéssel, férfiak, nők részére (vidékieknek is), otthon végezhető állandó munka garantálva Anyagot szállitjuk, kész árut átveszük. Kleopatra kötőüzem, Bpest, Lónyai-u. 43. Kérjen ismertetőt. — (Válaszbélyeg).

UJ LAKÁSBA UJ BUTORT Ébnertől
VIII. KARPFENSTEIN-U. 2/A

Gépírónőt keresek,
saját géppel, otthoni munkára. Jelentkezés nov. 5-én d. u. 5—6 óra között, IV., Múzeum-körút 3, dr. Okolitsny-Szabó Zoltán nőorvos.

Butor
NAGY SÁNDOR 26
Károly-körut
Gyönyörű új és használt műbútonok, irodabútorok, csodás kombiszobák, bőrgarnitúrák, styl-szalónok, márkás hálók, ebédlők, úrinált berendezések. Nagy Sándor, Károly-körut 26. Városhasznál.

BUTORT saját érdekében asztalostól. KOVÁCS bútorüzlet, Nagymező-utca 43, saroküzlet.

Akácfa-utca 7
Megtalál mindenféle új, kevéset használt egyszerű, márkás műbutort. Háló, uriszobák, ebédlők, kombinált berendezések, egyes darabok, recamierek, bőrgarnitúrák dús választékban legolcsóbban Zimmermannál, Akácfa ucca 7. Nemzeti Színháznál.

10 RAKTÁRBAN
100 KÉSZITŐ
1000 BÚTORA
UNIVERSAL MŰBÚTORGYÁR, IRODABÚTORGYÁR
VII., Wesselényi-utca 8.
Telefon: 22-62-92, 22-62-98

UJ RENDSZERŰ BÚTORHITEL Közalkalmazottak és minden véglegesitett lakását berendezheti harminc egyenlő havi részletre, azaz minden P 100 után havi P 3.33 törlesztéssel. Egy éven belüli törlesztésnél a kamatokat visszatérítjük. Kardos Testvérek, Wesselényi-utca 18.

Részletre komplett hálók
kombinált szobák Modern Bútornál. Baross-utca 42.

Használt bútor
biztosan jó. Hálók 150-től. Sima hálók 280-tól, ebédlők 190-től, gyönyörű kombinált szobák, használtak, újak 315-től (7 drb.) Új, használt konyhák óriási választék. Részletfizetés. — BÚTORMAGAZIN. Mária-utca 48

ROYAL **Butor részletre is Baross-utca 34.**
Hálószobák, ebédlőberendezések, kombinált szobák. Választékunk óriási! Áraink olcsók. Minőségért garantálunk.

NINCS FÉNYES KIRAKAT, olcsón, kis részletre, konyha, szalon, matrac, recamier, hálók, kombinált berendezések kaphatók Károly-körút 16, udvarban

SZINES KISIPARI BÚTORTERMÉKEK óriási választékban. Konyha, kombinált és hallberendezések, magyar stylu bútorok, kitűnő minőség, olcsón, fizetési kedvezménnyel is.
Csak **NAGYMEZŐ-UTCA 12**

BUTOR ÉS TEXTIL
kereskedelmi rt., Liszt Ferenc-tér 5.
Egy helyen, egy számlán
Hálók, ebédlők, kombináltak. Teljes lakberendezések, szőnyegek, függönyök kelengyék. — Kényelmes, hosszú folyószámlahitel. — Vidékre díjtalan képes árajánlatot küldünk.

HASZNALT és új hálók, ebédlők, kombináltak, konyhák, kárpitosáruk minden árban. LÁSZLÓNÁL, JÓKAI-UTCA 6.

Kombinált szobák,
ebédlők, hálók fizetési kedvezménnyel. Bertalanné Keresztény Bútorszalon, Rákóczi-út 82, I emelet. Képes árajánlatot küldünk.

BUTORT legjobban „BOG-MIL" bútorüzletében vásárol, VI. Vilmos császár-út 43 Báthory-utcával szemközt) Kombinált szobák hálók, ebédlők dús választékban

PAPLAN
KIS HIBÁVAL
NAGYON OLCSÓN
VÁROSHÁZ-U. 2
KOSSUTH LAJOS-UTCA SAROK
TEHEL PAPLAN

„MARS"
GYERMEKKOCSIK
megbizhatók, olcsók
ANDRÁSSY-ÚT 38
Párisival szemben

Üzletberendezéseket
olcsón vállal KOVÁCS ASZTALOS. Telefon: 129-328.

LAKÁSBERENDEZÉSEK nagy választékban
jutányos árban
a Hazai Bútoripar ker. vállalatnál, Baross-utca 46. sz.

Kamatmentesen, részletre is hálók, kombinált berendezések. Használt hálók 150-től, félhálók, egyes bútordarabok nagyon olcsón. Kovács Ferencnél, Izabella-utca 13. Magyar Színháznál.

Modern, színes konyha-, hálóleányszoba-, kombinált szoba-, villaberendezés részletre is. Lapdesnél, Nagymező-utca nyolc Teréz-templomnál.

Használt butorok
kitünő karban, legolcsóbban részletre is: Bútorüzlet, Klauzál-utca 26.

TÓTH, Bakáts-tér 8
Kombinált szekrények, modern és styl rekamierek, biedermeier és barokk hármasszekrények, bőr- és styl-garnitúrák, sublódok, íróasztalok, egyes darabok olcsón.

Sajátkészitményü
mindenféle bútorok nagy választékban fizetési kedvezménnyel is „Uránia" bútorüzlet, Dohány-utca 27. Keresztény üzlet.

Hangszer
LYRA
Rt., Magyarország legnagyobb zongoratermében, Erzsébet-körút 19. Részletre is.

Rövid, fekete **gyakorlózongora** kettőszáz, zongorák, pianinók feltünő olcsón, előleg nélkül legcsekélyebb részletre is: Rákóczi-út ötven, ZONGORATEREMBEN, első emelet.

Harmóniumok, zongorák
világmárkák, Mendölné zongoraterme, VIII., Bezerédi-utca 10.

EHALL Andrássy-út 15
Legnagyobb keresztény vállalat! OLCSÓ ÁRAK!

KERESZTÉLY

hirneves zongoraterme, V., Vilmos császár-út 66. Legjobb zongorák legolcsóbban, részletre is. Csalódás sohasem érheti! Legeslegolcsóbban vásárolhat

BÖSENDORFER, Förster, Ehrbar, Stingl, Lauberger, Öser, stb. zongorák, pianinók, húsz pengős részletre: FENYŐNÉ Erzsébet-körút huszonhat.

Zongorák, pianinók **SCALA** Erzsébet körút 15. eladása részletre is.

HEGEDŰ,
VIOLA, CSELLO, koncert, zenekari iskolai célra, összes felszerelések részletfizetésre is TÓTH JÁNOS hegedükészitőnél, Budapest, Kossuth Lajos-utca nyolc, 40 éves cég. Árjegyzék díjtalan.

TIPOLD

RÁKÓCZI-ÚT 6
Divatcsarnokkal szemben. Nagy választék, olcsó árak, részletre is. Keresztény cég. Baross-tag.

ZONGORAI
harmóniumok őskeresztény cégnél. Mendölné, Bezerédi-utca 10. Telefon: 14-64-11.

FÖLDGAZDASÁG

Az angol gazdasági helyzet szociális következményei

A német légitámadások súlyos károkat okoznak az angol hadiiparnak, amelynek üzemben tartása a londoni kormány legsúlyosabb gondja. Igen nagy nehézséget jelent egyes speciális és kiegészítő üzemek elpusztulása, mert ennek következtében *a hadigyárak egész sora kénytelen a gyártást csökkenteni.* Kitünt az is, hogy a hadianyaggyártás erős központositása London és más városok körül olyan hiba volt, ami a háborúban álló szigetország helyzetét igen veszélyessé teszi. Az angolok úgy igyekeznek segiteni ezeken a bajokon, hogy mindig több és több üzemet alakitanak át hadianyaggyártásra, aminek következménye viszont *az áruhiány a belső piacokon és a kivitel rohamos csökkenése.*

Az angol külkereskedelem az első háborús évben 608 millió font deficitet mutatott fel. Hatástalanok voltak a kiviteli kartelek felállitása és a kiviteli hitelgarancia kiterjesztése érdekében tett intézkedések. Augusztus közepén a kormány megtiltotta, hogy az importcikkek árát a fuvarlevelek bemutatása ellenében nyomban kifizessék, ami arra mutat, hogy *a kivitel csökkenése miatt hiány van külföldi fizetési eszközökben* és emiatt még az anyira szükséges behozatal sima lebonyolitását sem lehet már biztositani.

A hadigazdálkodás pénzügyi ellátása igen kedvezőtlen. A forgalmiadó bevezetése, a jövedéki adók emelése és az augusztusi ötödik általános adóemelés az állam hatalmas pénzszükségleteit fedezni még mindig nem képes, a hadiköltségönök jegyzése pedig a várt eredményt nem érte el. A *Times* nemrégiben megirta, hogy az angol pénzügyminiszternek drasztikus rendszabályokhoz kell nyúlnia és *ezek az intézkedések kénytelen-kelletlen a nagy tömegek életszinvonalának erős csökkenését vonják majd maguk után.*

Ez a megállapitás jellemzi azt a helyzetet, amibe Anglia került. A munkásság *életszinvonala máris erősen sülyedt,* mert a munkabérek reális értéke messze a háború előtti szinvonal alá sülyedt. A *London and Cambridge Economist Service* munkabér-indexei harminc százalékos felüli visszaesést mutatnak. *Bowley* professzor, aki elismert szaktekintély, azt állitja, hogy az emlitett indexek a tényleges helyzetet nem jellemzik pontosan, mert *az a valóságban sokkal rosszabb.* Ez a körülmény feltétlenül *gyengiti a háborús Anglia ellenálló erejét.*

— (Marosvásárhelyen dolgozzák fel a háromszéki cukorrépát.) Sepsiszentgyörgyről jelentik: A háromszéki cukorrépatermést korábban a román uralom alatt maradt Botfalu cukorgyárában dolgozták fel. A cukorrépát most a marosvásárhelyi cukorgyár veszi át és már meg is kezdte mintegy 4000 vagón répa felvásárlását.

— (Tovább csökken a román petróleumtermelés.) Romániában ez év szeptemberében már csak 450.000 tonna peróleumot termeltek az előző év szeptemberének 539 ezer tonnájával szemben. Az év első kilenc hónapjában elért összes termelés 4.5 millió tonna volt, az előző év hasonló időszakában elért 4.7 tonnával szemben. A termelés csökkentését tervszerüen idézték elő. Ugyanis a román petróleum legnagyobb vásárlói Franciaország és Anglia kiszorultak, Németország pedig nagy készleteire való tekintettel nem vásárolhatta fel az egész petróleummennyiséget.

— (A magyar vasuti forgalmi rt.) igazgatósági ülésén bessenyei Beöthy László v. b. t. t., nyugalmazott kereskedelemügyi miniszter, elnök bejelentette, hogy a vállalat vezérigazgatója, Gergely Vilmos kormányfőtanácsos 35 évi szolgálat után nyugalomba vonul. Az elnök meleg szavakban méltatta azokat a kiváló érdemeket, amelyeket Gergely Vilmos hosszú szolgálata alatt a társaság, valamint hazai és külföldi konszernjének fejlesztésével szerzett. Az igazgatóság Fóthi Kálmán igazgatót bizta meg a vállalat vezetésével és kinevezte ügyvezető igazgatónak.

— (Svájcban bevezetik a jegyrendszert az összes gyapjúárukra.) Bernből jelentik: Svájcban november 1-től kezdve a gyapjúáruk eladása és vásárlása az előkészitett gyapjúadagolás életbeléptéig, illetve a megfelelő jegyek kibocsátásáig tilos. A tilalom alá esnek nemcsak a fonalak, cérnák, szövetek, gyapjútakarók, kötött és szövött áruk, ruha, kesztyű, harisnya, nyak- és fejkendő, hanem tilos a már megvásárolt, vagy mérték szerint megrendelt gyapjúáruk kiszolgáltatása is. Az intézkedést nem annyira az ellátás terén fennálló helyzet indokolja, mint az a cél, hogy idejében megakadályozzák az áruhalmozást.

— (Helyreigazitás.) Az Uj Magyarság október 29-iki számában hirt adtunk az erdélyi magyar gazdasági egyesület igazgatóválasztmányi üléséről. A szövegben többizben tévesen Omge-t szedtek. Természetesen, mint a cimből is kitünik, nem az Omge-ről volt szó, hanem az erdélyi magyar gazdasági egyesületről, rövidítve Emge-ről.

— (Ingyenes munkaközvetités.) A budapesti hatósági munkaközvetitő (VIII. József-utca 33, telefon: 13-01-84) az elmult hét folyamán elhelyezett 592 egyént. Jelenleg foglalkozást kaphat 49 ipari szakmunkás, 28 napszámosnő, 3 vendéglői segédmunkás, 30 fiú- és 14 leánytanonc, 1 állandó háztartási alkalmazott, 8 bejáró takarítónő, 1 hg. müszerész, 6 hg. napszámosi 45 hg. gyári segédmunkás, 1 hg. bádogos, 2 hg. nyomdász, összesen 188 egyén. Foglalkozást keres pedig 3801 ipari szakmunkás, 2115 gyári betanitott és egyéb segédmunkás, 585 gyári és egyéb napszámos, 375 szolga, kifutó, kocsis, 215 bejáró takarítónő, 206 üzleti alkalmazott, 26 magántisztviselő, 288 állandó, 89 kisegitő háztartási alkalmazott, 90 irodai gyakornok, összesen 7790 egyén.

Délszlávia németországi élelmiszerkivitelének alakulása

A Délszláviából Németországba irányuló élelmiszerkivitel hivatalos statisztikai adatok szerint az év első nyolc hónapjában egyes cikkeknél emelkedett, de a kivitt áruk tetemes részénél nagymértékben visszaesett. A statisztika egyelőre csak érték szerinti kimutatást közöl s igy csak hozzávetőleges képet lehet alkotni Délszlávia Németországba irányuló élelmiszerkiviteléről.

Azok között az élelmiszerek között, amelyeknek kivitele emelkedett, első helyen a friss és a feldolgozott hús áll, melynek kivitele 1939-ben 44.55 millió dinár értékü volt, *ez év első nyolc hónapjában viszont már 193.2 millió dinárra emelkedett.* Délszlávia egész kivitele friss és feldolgozott húsból az előző évi 138 millió dinárról az idei év első nyolc hónapjában 408 millió dinárt ért el. Ugyancsak nagymértékben emelkedett a protektorátusba irányuló hússzállitmányok értéke is: *49 millióról 132 millió dinárra.* Még nagyobb mértékben biztositotta Németország a délszláv sertészsirkivitelt. Az egész délszláv *zsirkivitel* értéke 134 millió dinár és ebből 74.3 millió dinárért vittek Németországba, az előző évi 16.6 millióval szemben. Rendkivüli emelkedést mutat a Németországba irányuló *lisztkivitel* is. Míg Németország 1939 első nyolc hónapjában Délszláviától mindössze 175.000 dinár értékü lisztet kapott, *ez év első nyolc hónapjában ez az összeg 53.7 millió dinárt tett ki.* A szárított szilva kivitele 4 millióról 27.5 millióra, a boré 2.5 millióról 12.5 millióra, és a tojásexport 44.5 millióról 53.6 millió dinárra emelkedett.

Visszaesés mutatkozik a búza és a tengerikivitel terén. Ugyanis az előbbi értéke 160.5 millióról 16.6 millióra, az utóbbi pedig 26.3 millióról 78.000 dinárra esett vissza. A gabonanemüek kivitelének nagy visszaesése a többi országokkal szemben is hasonló mértékü volt. Ugyancsak állandó csökkenést mutat a sertéskivitel is. Délszlávia egész sertéskivitelének értéke 365 millió dinárról 191 millió dinárra apadt, közben a Németországba irányuló kivitel 175 millióról 128 millióra, a protektorátusba irányuló kivitel pedig 184 millió 48 millióra csökkent. Az összes baromfikivitel értéke az előző évi 22.8 millióval szemben mindössze 14.6 millió dinár. A Németországba irányuló kivitel itt 5 millióról 3 millióra csökkent. A szarvasmarhakivitel 89 millióról 48 millióra esett vissza, ebből a németországi kivitel 38.9 millióról 37.6 millió dinárra csökkent.

— (Kétharmad részével csökkentik Kanada búzavetését.) A Newyork Times jelentése szerint, ha a háború folytatódik, a jövő évben Kanadának 575 millió bushel búzafeleslege lesz. Kanada mezőgazdasági köreiben ezért tanácskozások folynak, hogy a jövőévi búzatermelést a mostaninak 35 százalékára csökkentsék, azaz csupán 200 millió bushel búzát termeljenek.

— (A mohácsi téli gazdasági iskola) mellett internátust létesitenek 60 növendék számára. Erre a célra megvásárolták a mohácsi takarékpénztár emeletes székházát. Az épületet november 10-én adják át és az internátus november végén nyilik meg.

Színház Zene.film Művészet

Vásároljon a forrásnál!

Az egész mai Magyarország egyetlen zenemagyára

MUSICA

zongora- és hangszerkereskedelmi r.-t.

Budapest, VII., Erzsébet-körút 43

(ROYAL-SZÁLLÓ)

VILÁGMÁRKÁS

zongorák garanciával

Kedvező fizetési feltételek!

Kérjen díjmentes árajánlatot

* **Nagyváradról Marosvásárhelyre utazik az erdélyi együttes.** Harsányi Rezső erdélyi társulata nagyváradi előadásait befejezte és most Marosvásárhelyre utazik, ahol ötnapos vendégszereplés keretében Herczeg Ferenc „Fekete lovas" című történelmi drámáját, továbbá az „Abbé" című romantikus drámát és Somogyváry Gyula két darabját adja elő.

A Filharmóniai Társaság

II. bérleti hangversenyét nov. 8-án este ½8 órakor az **Operaházban**

Gui Vittorio vezényli

Műsoron: Gui: Cantata (először), Debussy: Ibéria, Antos: Haláltánc (először), Franck: d-moll szimfónia. Közreműködnek: **Warga Livia, Rösler Endre, Székesfővárosi Énekkar (Karvaly V.).** Jegyek a m. kir. **Operaház** elővételi pénztáránál.

*

RÓZSAVÖLGYI HANGVERSENYEI:

Ma: Múzeumi Matiné ½12.

DVORAK: UJ VILÁG szimf., **Chopin:** Don Juan-variációk **(Jámbor Ági)** stb. 5.-én. Vez.: **Komor.**

Lászlóffy-Stefániai

Zongorás est 6.-án, V. 8. Bach, Liszt, Mendelssohn, Granados stb.

Pécsi öreg diákok

egyetlen szereplése 9.-én, szombaton, Z. 8. **Film, operett, opera, paródiák, jazz, 3 órás vidám műsor Mészáros Ági, Greguss, Polgár-Mecseky jazz, Holéczy-együttes Udvardy** felléptével. Jegyek 1 P-től.

II. PRIMADONNA KONGRESSZUS 10.-én.

Nijinskyné P. Romola

12.-én tartja hallatlanul érdekes előadását **„A férjemről és a táncról".**

Waldbauer-quartett 14-én

Mozart Es-dur, Beethoven F-dur, Schönberg: Sextett.

K. Durigo Ilona és Kasics Ilonka duett és dalest 18-án.

*

Ma: Komikusok parádéja

Z. 5. Jegyek egész nap a Zeneakadémián

*

Kodály-Bartók est szerdán

½9. Z. Közr.: Basilides, Nagy Pál, Vásárhelyi, Forray-kórus. Jegyek **Színházi Magazin,** Koncert, Bárd, Zeneak.

*

A Koncert rendezései:

Fischer Annie hétfőn (Beethoven)
Magaloff zongoraest 13-án.
Szentgyörgyi quartett 25-én.
Angelica Morales 27-én.

Koncert mesterbérlet

Mainardi (nov. 29), **Sauer** (dec. 14), **Fischer Edwin** zenekari (jan.), **Mengelberg** IX. Szimfónia (febr. 9), **Bustabo** (márc. 4). **Bérletek 8—44 pengő.**

Beethoven-matinék

Beethoven összes szimfóniái és versenyei hat **vasárnap** d. e. a Zeneakadémián a **Bp. Hangversenyzenekarral. I. matiné dec. 1. Bérletek 5—22 P. Koncertnél.**

*

Székesfővárosi zenekar I. est

holnap ½8-kor Városiban
vez.: Csilléry, közr.: Máthé Jolán
Haydn: Londoni, Schubert: VII. szimf. **Tóth D. Farkas, bemutatók.** Jegyek 0.40-től **Városi Színház, Koncert.**
Mesterbérleti esték:
nov. 11. Ferencsik—Károlyi
Mozart: Jupiter, Rachmaninoff, Bartók, Strauss: Till Eulenspiegel, nov. 25. Schuricht—Magaloff

*

LISZT FERENC HANGVERSENYIRODA
Andrássy-út 26 Tel.: 125-136

ANTONIO JANIGRO gordonkaestje nov. 22. 8. Z. közr. **Csiby József.** Hatalmas műsorán Schubert, Debussy szonáták, Vivaldi concert, Bach (szóló). Ravel, Chopin, Sarasate stb. Jegyek 1—6 P-ig Zeneakadémián, **MASODIK ESTJE** zenekarral januárban. Vez.: **Ferencsik.**

Lehár Ferenc vezényelte Berlinben a Vig özvegy uj nyitányát

Berlin, november 2.

Ragyogó kiállításban mutatta be revüszerű feldolgozásban a berlini Admiralszínház Lehár Ferenc örökbecsű operettjét, a Vig özvegy-et. A bemutatón az ősz mester maga vezényelte az operetthez 70-ik születésnapja alkalmából újonnan írt nyitányát.

A szereplők között megérdemelt sikert aratott a magyar Simó Margit, aki ezúttal először szerepelt operett-színpadon. Simó Margit, mint táncosnő kitünő nevet szerzett magának egész Európában és különösen Németország legnagyobb varieté- és revüszínpadainak évek óta egyik legünnepeltebb csillaga. Sikereit csak fokozta filmszerepeivel, amelyek közül különösen kiemelkedik a legutóbb Magyarországon is bemutatott „Postamester" című filmben elért alakítása. Most mint operettszínésznő is az elsők sorába került.

Szegedet meghóditották uj színészei

Szeged, november hó.

Kardoss Géza állandó szegedi társulata igen biztató előjelekkel nyitotta meg idényét. Babay „Haranghalló János" című színműve után felújításként a „Nótás kapitány" került színre, továbbá a prózai darabok közül a „Feleség" és az erdélyi akció javára az „Elnémult harangok." Ez utóbbi előadásnak a vendégként fellépett *Kiss* Ferenc felejthetetlen alakítása adott külön jelentőséget.

Néhány előadás elegendő volt arra, hogy Szeged műpártoló közönsége megismerje a tehetséges új tagokkal felfrissített társulatot. A színházi esték meleg hangulata beszédesen bizonyítja, hogy Kardoss igazgató szerencsés kézzel olyan erőket állított komoly művészi törekvései szolgálatába, akik fővárosi igényekkel mérve is alkalmasak feladatuk betöltésére. Operettben például *Antal Ila és Madarász László személyében olyan énekespárt ismert meg a szegedi közönség, amilyen a mai bonviván-primadonna válság idején országszerte alig akad még egy.* Kiforrott játéktudásuk iskolázott, gyönyörűen szárnyaló hanganyaggal párosul, úgy, hogy Kardoss igazgató éppen rájuk és az állandó jellegű szereplésre szerződött *Barabás* Sárira alapítva, komoly zenei igényű énekesjátékok és vígoperák előadására is vállalkozik. Prózában *Sándor* Iza szegedi bemutatkozását kísérte az ösztönös tehetségnek kijáró siker. A társulat prominens tagjai, élükön *Kardoss* Gézával: *Jurik* Julcsi, *Fogarassy* Mária, *Szokoly* Gyula, *Solymossy* Imre, *Juhász* János, *Zách* János és *Márky* Géza.

Kardoss igazgató az év hátralévő részére terjedő műsorát a következőkben ismertette:

— A *„Tokaji aszú"* bemutatója után klasszikus felújításként a Denevért mutatom be Antal Ilával, Barabás Sárival és vendégként *Laurisin* Lajossal a vezető énekes szerepekben. Ezután ujságírók darabját, Marschalkó Lajos és Liszt Nándor *„Selmeci bál"* című énekes játékát viszem színpadra. November végén a budapesti filharmónikusok és *Müller* Mária közreműködésével operát mutatok be, a *Toscát.* Prózai műsorom: Szembekötősdi, Első szerelem, *Pethő* Attila vendégszereplésével, Sorompó és végül ősbemutatóként Osváth Gedeon „Hunyadi Mátyás" című drámáját, melyet a Nemzeti Színház engedett át.

— *Ugy érzem, a közönség körében teljes visszhangra találnak törekvéseink,* a színház és közönség ideális harmóniája révén pedig az irodalompártoló, izlésnevelő és szórakoztató kultúrmunka leglényegesebb feltételét biztosítottuk.

* **„A holnap hajósa."** Eddig is egyik legkedvesebb hollywoodi sztárja volt a pesti közönségnek Alice Faye, akit a filmvárosban allround-sztárnak neveztek el. Alice Faye valóban méltó erre a jelzőre, mert eddigi filmjeiben is váltakozva, hol mint énekesnő, hol mint dizőz, revüsztár, vagy táncosnő, hol mint nagylendületű drámai szerepek alakítója aratott sikert, amíg végül, mostani, legújabb filmjében mint komika mutatkozik be. A film nálunk „A holnap hajósa" címmel kerül előadásra.

A Kut kiállitása

A nemzeti szalón a képzőművészek új társaságának legfrissebb alkotásait mutatja be. A kiállító művészek hűek a társaság programjához, mindnyájan az akadémikus megkötöttségektől függetlenül kreálnak stílust. Célkitűzésük az egyéni világ alkotása. Az eredetiségre való törekvést sok szellemmel és ötlettel tudják megvalósítani.

Szőnyi Istvánt érdes felületű temperái fénytelenségükkel, elfinomult tónusaikkal a leggyengébb látású piktorunknak mutatják, viszont a fény megbűvöltje, *Egry* József, aki a fény finom rezdüléseinek, áradásának ábrázolásában önálló egyéniség. Képei a világosság mindent elárasztó, mindent megkönnyítő uralmát hirdetik. *Márffy* Ödön is hasonló vonzalommal viseltetik a fény iránt, csak hogy nála a fény színes, rózsaszín, zöld, amit most kiállított képein elragadóan ad elő (Reggelizők, Viharban). *Hollós-Mattioni* Eszter a karaktereket kitünően meglátó művész, aki egyben raffinált művészettel stilizál. Egy műve (Anya gyermekkel) szerepel csak, de ez is dokumentálja elsőrendűségét. *Bernáth* Aurél erőteljes, frisslátású viziói, a Balaton napsütötte szőlőiről s a Balatonról szintén erős festői egyéniségre mutatnak. *Kmetty* János, *Czobel* Béla, *Basch* Andor, *Perlrott* Csaba temperamentumosan, fojtott, sötét tónusok közül forrón felvillanó színekkel festenek, képeik meleg festőisége megkapó. Jól megkomponált és finom tónusú *Bartha* László Lovat vezető férfia. Feltűnnek *Radó* Ferenc lágy akvarelljei, *Klie* Zoltán rutinos vízfestményei és *Lehel* Mária csipkés szépségű virágpaszteltjei. A festőművészek táborában szembeötlő a tempera anyagának mind szélesebb körben való térfoglalása. Ezt a nehezen kezelhető anyagot különösen mesteri technikával alkalmazza Szőnyi István és Mattioni Eszter.

Medgyesy Ferenc Ádám Éva Lucifer-je eredeti és mozgalmas alkotás. *Andrássi Kurta* János „Háború" című menekülő asszonya gyermekkel kifejező és megragadó szobor. Jól megérző szemre vallanak V. *Schaár* Erzsébet figurái. A kiállítás nívós, értéke a művészek szellemének a francia esprit-vel versenyző mozgékonysága, frissesége és eredetisége.

R. Szörédi Ilona

* **Bercsényi Tibor a filmszakmában.** Bercsényi Tibor, az ismert festőművész és díszlettervező ügyvezető-igazgatója lett az Aurora filmvállalatnak s első ténykedéseként szerződtette Szüle Mihályt, a jónevű vígjátékírót, akiről kevesen tudják, hogy Amerikában hosszabb ideig a filmszakmában is működött. A Martonffy Emil rendezésében rövidesen forgatásra kerülő „Kerek Ferkó" című filmváltozatnak a díszleteit is Bercsényi Tibor tervezi.

* **Dr. Plank tánciskola Andrássy-út 24.**

A székesfővárosi zenekar oratóriumestje

Pénteken, halottak napja előestéjén a komor gyász hangulatában magasztos muzsika csendült fel a zeneművészeti főiskola nagytermében. A székesfővárosi zenekar a Palestrina-énekkarral társulva, *Pergolese* Stabat Materjét és *Brahms* hatalmas Német-requiemjét szólaltatta meg. A Stabat Materből már jó ideje inkább csak kiragadott részleteket hallottunk s így szinte az újdonság erejével hatott a gyönyörű mű teljes előadása. Alig tudtunk betelni az imádságos lélekből fakadt muzsika megindító mélabujával, a dallamok csodálatos szépségével. A női kar élén a két magánszólam megkapó kifejezéssel csendült fel *V. Kováts* Ilona fénylő szopránján és *Basilides* Mária bársonyos zengő althangján. A műsor második felében a Brahms-requiemet hallottuk. Az előadás, akárcsak a Stabat Materé, mindenben méltó volt a nagy zeneköltőhöz. *Vaszy* Viktor, az est nagytudású karmestere szép, hatásos, művészi munkát végzett. Láthatólag komoly elmélyedéssel és szigorú stílusérzékkel nyult a remekművekhez. Vezénylését mindvégig szárnyaló képzelet, hit és lelkesedés fűtötte, így azután igazán a lehető legértékesebb teljesítményre sarkalta az együttest. A szopránszólamot a requiemben is Kováts Ilona énekelte, a baritonszólót pedig a rokonszenves *Csóka* Béla. *(L.)*

Próbálja ki Ön is!

Áztassa fájós lábait egy jó meleg **Szent Rókus lábsós fürdőben,** azonnal megszabadulnak meggyötört lábai a fájdalmaktól. A lábak felüdülnek, a tyúkszemek, bőrkeményedések annyira megpuhulnak, hogy kézzel eltávolíthatók. A duzzadások, feltörések, felpállások megszünnek, a láb izzadása nem kínozza többé.

Készíti a **Szent Rókus-laboratórium, Budapest,** XII., Németvölgyi-út 17.

Mindenütt kapható. Ára: 28, 80, 140, 220 fillér.

Utánzásoktól óvakodjék!

* **A Nemzeti Színház nyilatkozata.** A Nemzeti Színház az alábbi nyilatkozat közzétételét kérte: „Az egyik budapesti déli lapban cikk jelent meg Csathó Kálmán újra a Nemzeti Színházban cimmel. A közlemény tudtul adja, hogy Csathó Kálmán, mint vendégrendező, átvette Herczeg Ferenc „Aranyborjú" című darabjának rendezői irányítását és már a szombati próbán is résztvett. Ez a híradás teljesen alaptalan. Az „Aranyborjú" szombati próbája Herczeg Ferenc jelenlétében Nagy Adorján rendezése mellett folyt le."

ANGORA

pullover, ruha, bolyhos fonal.
ANGORA MINTATEREM, Hajós-utca 26/b, I. em. (Operánál)

* **Az Operaház készíti a kalotaszegiek diszleteit.** Jelentettük, hogy a kalotaszegi ballada-együttes november 12-én mutatkozik be a Magyar Művelődés Háza színpadán a „Csáki bíró lánya" című háromfelvonásos kalotaszegi népballada eljátszásával. A darabot egykori ballada-foszlányok alapján Koós Károly és Szentimrey Jenő erdélyi írók állították össze. Koós Károly diszlettervei repülőpostával megérkeztek a Magyar Művelődés Háza igazgatóságához s a diszleteket a vázlatok alapján az Operaház készítteti el, Fülöp Zoltán kivitelezésével.

MENEKÜLŐ ASSZONY
Prolongálva! DECSI Óriási siker!

* **Greta Garbo amerikai állampolgár lesz.** Los Angelesből jelentik: Greta Garbo beadta az amerikai állampolgárság iránti kérvényét. A művésznő kérvényében 35 éves hajadonnak mondotta magát.

* **A Royal Varieté** novemberi új műsorában ismét válogatott világvárosi artistaszámok szerepelnek. Szerződtették novemberre Sanders Chang tanárt is, akit legutóbb az olasz király és császár magas elismerésével tüntetett ki.

TARTÓS HULLÁMOSITÁS
HAJFESTÉS
SZÉPSÉGÁPOLÁS
KRANITZ
IV., Párisi-u. 5. (Molnár és Moser mellett). Tel.: 189-040

Egy film négy rendezővel

Louis Bromfield „Árvíz Indiában" című monumentális regényének filmváltoztatát a Fox-vállalat hárommillió dolláros költséggel készítette el. Clarence Brown főrendező mellett a film felvételeinél még három nagynevű rendező működött, hogy a hatalmas árvíz, a borzalmas földrengés és a csikágói tűzvésszel vetekedő óriási tűz felvételei a művészi kívánalmaknak is megfelelő formában kerüljenek filmszalagra. Brown mellett működött Otto Brower, aki a Stanley-film afrikai felvételeit készítette, H. N. Wright, aki a „Szuez" viharjeleneteit rendezte, továbbá Kent Rowan, aki számos nagy hollywoodi produkcióban vett részt, mint tehnikai rendező. A nagyszabású filmet legközelebb Budapesten is bemutatják.

Az ideális SANGHAY BAR szórakozóhely

ILONA LEON ANDRÉÉ, ROSALINDE és NIC — 2 EGONS, BRICK BOYS
Bori Jankins — ILA LUSA — Magdaléne Blond
Direktrice: **LA BELLA NOVOTHA** — Dizőz: **KEGLEVITS MARIETTA**
Vasár- és ünnepnap **műsoros 5 órai tea**
HORTHY MIKLÓS-ÚT 60. TELEFON: 257—130

Bercsényi Tibor

korából

A tervező boszorkánykonyhájából mond adatokat Fülöp Zoltán

Nagy tempóban készülnek Budapest színészei a július 2-án rendezendő színészkarneválra, mely az Angolparkban lesz. *Fülöp* Zoltán, a kiváló szcenikus a következőt mondja, milyen lesz az átalakított Angolpark.

— Fábry Zoltán irányításával valamennyi élvonalbeli tervező: *Varga* Mátyás, *Pán* József, *Vogel* Erik, *Gara* Zoltán, *Bercsényi* Tibor, *Ambrózy* Iván és még többen lelkesedéssel dolgozunk azon, hogy a Színészkarnevál minél látványosabb legyen. A bejáratnál Vogel Erik nagyszabású képdíszítése fogadja majd a nézőt. A terrasz tánchelyiségét *Pán* József ötletes megoldása ékesíti. Varga Mátyás magyaros motívumú kocsmát rendez be.

Kiemelkedő képe lesz még az angolparki mulatságnak a helyszínre varázsolt debreceni vásár. Kasso karikaturát készít a közönségről.

Világ, 1929. jún. 30.

3. A templom belső 2 szeri meszelése

4 A templomtetőnek új fazsindellyel való befödése: 2 ös fedés formolt 50/8 cméteres szindellyel.

5 A karzatnak új alátámasztó gerendákkal való ellátása, a padlózat és kórlát javitása:

6. Ablakok üvegezése és javitása

7. Új lépcső a karzatra 5 cm vastag gyalult tölgyfából bélés és oldalrészekkel 15

Aza

Beregszász, 1912. március hó 2

M kir. államépitészeti hiva

Készitette:

Csermákágost

kir s. mérnök.

BERCZIK Gyula építész

Zimony, Hunyadi-torony 1896

Kalapis 1995 102. és ill.

BERCZIK Gyula

MOTESIKI Árpád: A Zobor-hegy egykori emlékoszlopa. = Honismeret, XX.évf.1.sz. 1992 25 - 26. p.

Zobor-hegy (Nyitra) Millenniumi emlékoszlop 1896

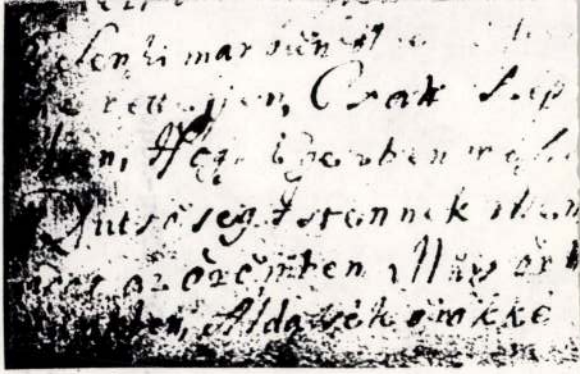

Berczik Gyula 46 épiten
(in: Déry Attila: Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991.

DÉRY Attila: Budapest eklektikus épületszobrászata. Bp. : OMF, 1991

Berczik Gyula

terve szerint épült 1884-ben a Bpesti Kinizsi utcában a Dohánygyár épületegyüttese.

Császár László: Kirai vasszerkezetü ipari épületek a magyar historizmus idején. - Éptud. 197o. /II./ 1-2.sz. 269-294.l.

284 l.

Háromezer oldalasra tervezik

Művelődéstörténeti lexikon készül

Hírül vettük, hogy *művelődéstörténeti lexikon* készül *Kőszeghy* Péter irodalomtörténésznek, a *Balassi Kiadó* vezetőjének a szerkesztése, irányítása alatt. Kiderült, hogy bár a hír igaz, a szóösszetétel mindkét tagja magyarázatra, kiegészítésre szorul.

– Bajban lennék – kezdi beszélgetésünket Kőszeghy Péter –, ha határozott választ kellene adnom, hogy lexikont vagy enciklopédiát készítünk-e. Talán a barkochbából ismert „is" volna a legmegfelelőbb, hiszen a kötet címszavai majd' lexikonszerűen ábécérendben követik egymást, de egy-egy nagyobb témát összefoglaló jellegű, enciklopédikus címszavak is tárgyalnak.

– És mi a „baj" a művelődéstörténet címmel?

– A művelődéstörténeti lexikon jórészt előzmények nélküli, így minden egyes címszónál magunk határozzuk meg azt a kört, amely a mi véleményünk szerint a művelődéstörténet fogalomkörébe tartozik. Egy irodalmi műfajnál nagyon nehéz elszakadni a rutintól, és nem irodalomtörténeti szempontból közelíteni, mondjuk, a trubadúrköltészet fogalmához. Egy adott címszót a lehető legkomplexebb módon dolgozunk fel, a „kódex"-nél például ügyelnünk kell ennek művészet-, irodalom-, írás-, zene-, olvasástörténeti vonatkozásaira, és a kódexnek a könyvkötészeti, írástechnikai, eszköztörténeti kapcsolódásaira is figyelemmel kell lennünk.

– Milyen kort ölel fel a lexikon?

– A honfoglalástól a XVIII. századig, de hangsúlyoznom kell, hogy ez magyar (magyarországi értelemben) művelődéstörténeti lexikon lesz. A folyamatokat, tárgyakat, jelenségeket természetesen nem az európai viszonyokból kiszakítva vizsgáljuk, de feldolgozásunkban a magyarországi szempontok a döntőek. Úgy vélem, ez a körülbelül 750-800 esztendő művelődéstörténeti szempontból egységesen leírható. Megpróbálunk erényt kovácsolni a hiányból, azaz kihasználjuk azt, hogy – a nyugat-európai gazdagsághoz képest – aránylag kevés az ebből a periódusból származó forrás. Ez természetesen azt is jelenti, hogy a lexikon nem lesz egyenletes. Hiszen vannak olyan témák, amelyek tudományos feldolgozása egészen aprólékos, részletes, míg mások bizony csak nagy vonalakban feldolgozottak. Tudjuk, ahol most a szerkesztés lezárja a kötetet, az bizonyos tekintetben, már a könyv megjelenésekor meghaladott lesz. Éppen ezért CD-ROM-on is szeretnénk kiadni a művet, s azt két-három évenként aktualizálni. Folyamatos munka a célunk, bár egy könyvkiadó nem kutatóintézet, a kötet és a lemez megjelenésekor nem óhajtunk fotelban hátradőlve lábat lógázni, a publikálást csak a munka egyik állomásának tekintjük.

– Hol tartanak most?

– A vállalkozás két éve indult az MTA Irodalomtörténeti Intézetével közös vállalkozásban. A címszavaknak több mint negyede készült el, és ebben az évben valamennyi kéziratnak be kell érkeznie. A felkért szerzők száma száz felett van.

– Kinek készül a lexikon?

– Mindenkinek, akinek tudományos megalapozottságú s főként forrásműveket gazdagon ajánló információra van szüksége egy adott művelődéstörténeti vonatkozású témáról. Tudományos segédeszköz lesz inkább, semmiképpen nem népszerűsítő irodalom. Ebből is lehet majd érettségire készülni, de valószínűbb, hogy az egyetemi szemináriumi dolgozatok írói fogják inkább használni.

– Mi az, ami biztosan nem lesz benne?

– Életrajz, kronológia és eseménytörténet. A tizenöt éves háború nem szerepel címszavaink között, de ha van olyan fegyvertörténeti, hadászati vonatkozása, amely, mondjuk, az ágyúformák kialakításánál fontos szerepet játszott, akkor a fegyverek között majd utalunk a háborúra is. Ugyanígy lényegtelennek tartjuk egy-egy műfaj, például a katonaének kulturhistóriai szerepének elemzésekor mondjuk *Balassi* Bálint iskoláztatásának körülményeit és családi viszonyait.

– Hány oldalra tervezik a kötetet, és mikor fog megjelenni?

– Mintegy háromezer oldalra, és remélhetően 1996-ban az üzletekben lesz könyv és CD-ROM formájában.

Hajdú Éva

Kudarcok és sikerek

A Terézia-lak titka

A beépíthető zöld területekért, a viszonylag tiszta levegőért irgalmatlan harcok folynak manapság. Olyannyira, hogy a „felső tíz" új telepesei az egyre fogyó közterületekből, ősparkokból, védett erdősávokból hasítják ki magánbirtokaikat. Ha megvan a „hadizsákmány", azaz a földterület, jöhet a tarolás, a betonozás s az erődítmények felépítése. A Sváb-hegyen egyre kevésbé található olyan épület, amely még őrzi azt a harmóniát és léptéket, amely szerint a száz évvel ezelőtti polgárság építkezett.

Dr. *Berczik* Árpádné, Mária asszony e budai területnek valóságos élő lexikona. Minden, a Sváb-hegy – s ekképpen Budapest – történetéhez kapcsolódó jelentős és szerényebb küllemű épületet, egykori nyaralót, kertet és parkot számon tart. Tud múltjukról és jelen állapotukról. Mária asszonyt sokan ismerik a környéken, ráköszönnek, behívják otthonaikba. Ő maga ahhoz a generációhoz tartozik, amelyik tiszteli a tradíciókat, a törvényeket és a természetet.

Könyv könyv hátán

A Terézia-lakhoz vezető lépcsősor nem éppen kényes lábaknak való. Mária asszony végigkalauzol a hatalmas fák, bokrok között. A kert kora tavaszi, friss illatával csupa ígéret. De most így estefelé még jólesik a szoba melege, a forró, illatos tea. Nem akármilyen szervizből kapom. A kannát, a finom, kék-fehér mintájút, porceláncsészét *Eötvös* Loránd hagyta a családra. „Ritkán veszem elő" – jegyzi meg Mária asszony. Ami őt illeti: egyenes derekú, energikus asszony. Szép beszéd és az a szívélyesség jellemzi, amely ma már csak a hatvan és hetven év közöttiek sajátja. A nappaliban könyv könyv hátán, festmények, egy Blüthner-zongora. „Nálunk mindenki kedvtelésből zenél. Ezen a hangszeren Bárczy nagyapa játszott sokat" – említi meg. A tágas, zegzugosnak tűnő ház belső tereit, eredeti harmóniáját a mögöttes ötven év társadalmi változásai és tulajdonviszonyai szabdalták szét. Ma dr. Berczik Árpád akadémikus és felesége, *Wolf* Mária, felnőtt fiaik családjukkal, valamint a társbérlő lakja. A történelmi kárpótlás sajátos fintora, hogy Berczikéknek most lehetőségük nyílna több millió forintért visszavásárolni ingatlanjukat.

– Épp idén júniusban lesz kerek száz esztendeje, hogy a férjem nagyszülei kijöttek ide a hegyre. Megőriztük a lakhatási engedélyt, az eredeti terveket. Őslakosok vagyunk, ezt büszkén valljuk.

A Wolfok apai részről szepességi szászok voltak, anyairól Csik megyei székelyek. Észak–Magyarországon váltak vidéki értelmiségiekké. A férfiak ügyvédek, pedagógusok, bányamérnökök lettek, de értettek a gazdálkodáshoz is. A Berczik-ág a budapesti polgárság színe-javához tartozott. Megtalálható közöttük a főváros jeles polgármestere, *Bárczy* István, a zongoragyáros *Bereg-szászy*, *Réczey* Imre sebészorvos és klinikaalapító, az író Berczik Árpád. Olyan személyiségek, akik még képesek voltak hatni, alkotni és gyarapítani. Az utóbbit mértékkel és ízléssel: legyen szó könyvről, festményről vagy mondjuk a Terézia-lakról, amelyet Berczik Gyula építész tervezett. Nevéhez fűződik többek között a millenniumi emlékmű egyik részlete is, vagyonukhoz sorolják az elődeik által felhalmozott kulturális és szellemi tőkét – jegyzi meg Mária asszony, hozzáfűzve, hogy ez volt az a hagyaték, amely fenn tudta tartani és menteni őket a sorscsapások közepette.

– Mi a férjemmel benn laktunk a városban, a Berczik szülők pedig a Rózsadombon. 1944-ben itt, ahol beszélgetünk, német hadiszállást rendeztek be, a ház egy részét pedig istállónak használták. 1945-ben viszont a mi városi lakásunkba oroszok fészkelték be magukat, minket kizavartak az utcára. Hogy miként mertünk mégis visszaóvakodni egy-egy bútordarabunkért, ma sem tudom ésszel felérni. Így menekült meg az a bergère fotel is, amit a szomszéd szobában őrzünk. Ha körülnéz nálunk, minden tárgynak megvan a maga hányatott története. A könyvek a nagyszülők könyvtárszobáiból valók. A nagyját muszáj volt eladnunk, az árából tudtuk úgy-ahogy helyrehozni az itteni rongálásokat.

Nemtörődöm honfoglalók

Valójában tehát a kényszer hozta 1945-ben ide a Berczik családot. A ház ettől az időtől kezdve csaknem „szabad préda". Hogy megmaradhattak benne, és nem lett teljesen tönkretéve, az jórészt a véletlennek köszönhető.

– Akár ki is telepíthettek volna minket. A szomszédos, feltűnőbb küllemű épületekbe leginkább úgy szerettek az akkori káderek beköltözni, hogy mindent birtokba vettek, az ágyneműt beleértve. Reggelente arra ébredtünk, hogy akik évtizedek óta itt éltek, egyszerűen eltűntek. Tele lett a környék ávósokkal, pártemberekkel. Hozzánk az akkori tanács „csak" lakókat küldött, sokgyerekes családot a putriból, másokat ki tudja honnan…

– Hogyan viselték a kényszerű együttélést?

– Kedéllyel, alkalmazkodással.

– A Sváb-hegy újabbkori történetét tekintve melyik időszakban ártottak leginkább a környezetnek?

– Ami a természeti harmóniát, az arányokat illeti, a hatvanas években indult meg a villakertek szétparcellázása. Ekkoriban építették az első lakótelepeket errefelé. Azóta – noha a jogszabályok védik a természeti értékeket és megszabják a beépíthetőségi arányokat – a „beépítési láz" nem akar csillapodni, sőt, egyre erőszakosabb formát ölt.

– A lakosság összetétele miként alakult?

– Az ötvenes évek és a mai idők egyes „honfoglalóiban" az a közös vonás, hogy a mások által megteremtett értéket, a hagyományokat nem tisztelik.

– Feltételezem, nem azt kívánja, hogy itt egy sajátos rezervátum létesüljön, ahova idegen be nem teheti a lábát?

– Mindenképpen alapvető lenne, hogy amikor építkeznek, a ligeteket, szomszédos parkos területet ne használják szemétlerakodó helynek! Ha több tízmillió forintért fel tudnak építeni egy erődítményt, a konténerekre miért sajnálják a pénzt?! Más esetben kulturtörténetileg értékes épületeket kívánnak eldózerolni, s helyükbe tízszer akkorát felhúzni. Bebizonyosodott, hogy ezek a házak eredeti formájukban tökéletesen helyrehozhatóak és lakhatóvá, hasznossá tehetőek. Mindaz az érték, amit sikerül itt megtartanunk, egyben Budapest történetének része. Pótolhatatlan kincs. Védelmükért 1989-ben újra életre hívtuk azt a Sváb-hegyi Egyesületet, amelyet száz évvel ezelőtt alapítottak jeles városatyák. Számos harcot vívtunk meg az építkezési túlkapások ellen, kudarccal és sikerrel.

– Gondolom, több az ellensége, mint a szimpatizáns.

– Ezt nem darabra mérik. A férjem annak idején azt mondta: ne mássz bele, nem fogod bírni… Később elismerte, hogy igazam van, hiszen ha mi nem teszünk valamit, más nem lép helyettünk.

Az idő előrehaladtával egyre több érdekesség kerül elő a fiókokból. Építési, rendezési tervek, megrendelt, majd a hatóságok által elfelejtett elképzelések. Mária asszonyon látszik, hogy otthon van e kérdésekben.

– Honnan a szakértelem?

– Tanárként 32 évig tanítottam földrajzot és biológiát. Az építészet, a történelem, az iparművészet mindig nagyon érdekelt. Amikor nyugdíjba mentem, elkezdtem képezni magam e területeken. Mára a környezetvédelmi ügyekben jó-néhány egykori tanítványom segítőtársammá vált. A dokumentációban, illusztrációk, tervek készítésében gyakorta támaszkodom rájuk. Ha érdekli, szívesen megmutatom, hogyan néz ki az én privát irattáram.

Egy hosszú előszoba, tágas konyha, mellette a hajdani vasalóhelyiség, amely most polcokkal, dossziékkal, könyvekkel teli. Csak bámulok. Itt aztán igazán megtalálhatóak a távolabbi és a közeli múlt „lenyomatai." Nyomon lehet követni, ami törvénytelen, amit eltüntettek és ami lett helyette. De persze különösen érdekesek azok a tapasztalatok is, amelyeket csak egy itteni „hegylakó" szerezhet.

Megőrzött örökség

– A szolid jómód és a hivalkodó gazdagság mellett megtalálható errefelé egy olyan réteg, amelynek helyzetére a rettenetes nagy lecsúszás és pénztelenség a jellemző. Semmi kilátásuk arra, hogy saját tulajdonukat vagy bérlakásukat karban tudják tartani, netán felújítani. Azt szintúgy megdöbbentő látni, hogy egy önmagában pozitív célzatú rendelkezés miként fordul a visszájára, s válik pusztán a nyerészkedés forrásává. Sokan éltek a bérlakások megvásárlásának lehetőségével. Ám amint birtokon belül kerültek, azon spekulálnak, hogy miként tudnának az amúgy is szűk telekből pénzt kicsikarni. A dobra vert lakóépületből lehet akármi, kocsma, műhely, garázs. Ekképpen a harmónia, a természeti értékek valamelyes tisztelete szóba se jöhet.

– Felnőtt gyermekei az ön útját követik vagy a „gyakorlatiasok" táborába tartoznak?

– Úgy látom, a gyakorlatiasság és a hagyománytisztelet jól megfér értékrendjükben. A nagyobbik fiam mérnök, természeti értékek – így többek között – barlangok helyreállításával foglalkozik. A lányom, a szomszédos Flóra-villa tulajdonosa, szinte egész felnőttéletét az épületnek mint családi örökségnek a megtartására áldozta. Gondozta az ott élő, idősebb családtagokat, halálukig. Mindezt munkája és saját családjának ellátása mellett. Magából az épületből egyetlen rozzant bútort, kopott szőttest nem engedett kidobni. Birtokában volt a ház egykori alaprajza, s ennek alapján állíttatta helyre a belső helyiségeket. A berendezést pedig darabonként hozta helyre maga, amit nem bírt, csak ahhoz vett igénybe segítséget. Hosszú évekig tartott ez a folyamat. Ma viszont a konyhában az edények ugyanazon a helyen állnak, mint nagyszülei, dédszülei idejében.

Kormos Valéria

Eszmesúrlódás és elvonulás

Társasági élet egykor és ma

Kötetlen csevegésre invitálta minap a Budai Liberális Klub Alapítvány mindazokat, akikben a *„Társasági élet egykor és ma"* téma hallatán legalább szikrányi nosztalgia ébredt. A rendezvény iránti csekély érdeklődés lehetséges okán elmerengve az emberben kétfajta gondolat támadt, egy: a társasági életet élni kell s nem beszélni róla, kettő: ma annyira nincs társasági élet, hogy már beszélni sem érdemes róla.

A meghívott – lokálpatriótaként is közismert – vendégekkel, *Gerő* András történésszel, *Erki* Edit újságíróval és *Réz* András esztétával *Rózsa* Péter beszélgetett. A hazai társasági élet gyökereit keresve alig másfélszáz évet kell visszamenni a múltba. A máig használt „kaszinóznak" kifejezés *Széchenyi* Istvántól, a létesítmény hazai meghonosítójától származik, aki úgy gondolta, kell egy hely, ahol az emberek összejöhetnek beszélgetni, egy hely, ahol van „elmesúrlódás vagy eszmesúrlódás". A kaszinók eme funkcióját később a kávéházak vették át, amelyek mára szinte metaforikus tartalmat nyerve, a polgári életforma megtestesítőiként vonultak be a köztudatba. Erki Edit, akinek hamarosan megjelenik *Kávéház-sirató* című könyve, felidézte, hogy a létesítményeket szinte csak férfiak látogatták még a század tízes-húszas éveiben is, a jó hírét adta fel az az egyedülálló nő, aki átlépte a küszöböt. Az illendőség íratlan szabályai szerint a helyiségben csak férjes asszony és kizárólag a férje kíséretében tartózkodhatott. Ugyanakkor a nőknek nem volt helyük a férfiak asztalánál, elkülönítve kellett ülniük.

Összevetve a társasági élet színhelyeihez kötődő italfogyasztást a monarchiabeli országokban, Gerő András rámutatott: míg Prágában egyértelműen a *sörkultusz* dívott, addig a bécsi polgárság köreiben a sör és a kávé egyaránt elfogadott volt, tanúság erre a kávéházak és a sörözők akkortájt fele-fele aránya. Budapest fekete melletti elkötelezettségét *550 kávéház* jelezte a századelőn.

A társasági élet krémjéhez idehaza három értékrend alapján tartozhatott valaki. A *megfelelő származás* vagy *tisztes vagyon* kritériumok mellé az 1880-as évekre felsorakozott a *nagy művész* meghatározás is. A kulturális elitet alkotó színészek írók, költők, akik egy emberöltővel korábban akár éhen is halhattak a társadalomtól, megbecsült és körülrajongott kedvencekké váltak. A kiválasztódás pedig nem állami kitüntetések, hanem *valós értékrend*, közvetlenül a polgárok ítélete alapján történt.

A résztvevők arra is próbáltak választ keresni, vajon manapság van-e valamiféle jogosultsága egy polgári létformának. Réz András határozottan kijelentette: nincs értelme visszasírni azt, ami elmúlt. Tapasztalatok mutatják: ha sikerül is egy-egy kikopott fordulatot, viselkedési mintát visszaállítani, már csak egy *múzeumi forma* elevenedik meg, amelynek mesterkéltsége, merevsége éppen a hőn áhított varázst töri szét. Gerő András kitartott amellett, hogy a polgári életforma – a maga legfontosabb sajátosságával, miszerint az állampolgár olyan légkört igyekszik teremteni maga köré, amelyben *elszigetelődhet* a közélettől – sohasem szűnt meg létezni Magyarországon. Az emberekben mindig is óriási igény volt és van is erre a bizonyos elvonulásra, s a puha diktatúra csak elősegítette, hogy a hasonló gondolkodásúak egymásra találhassanak. A töténész emlékeztetett: a polgári életforma *sohasem volt vagyonfüggő*, de kialakulásához és virágzásához stabil, kiszámítható világ kellett. Amire a mai ember vágyik, az tulajdonképpen a polgárosodáshoz fűződő, *kalkulálható létbiztonság*. A régi elnevezés marad, mert nincs olyan szó, amelyik a jelenséget pontosabban kifejezné, az egykori tartalom azonban változhat. Idehaza a '70-'80-as években – nyugati mintára – fogyasztási polgárosodás indult meg, melynek státus- szimbólumai a *víkendház* (bármilyen kicsi is), a *Lada* (lehetőleg 1500-as), a *szekrénysor* (legjobb a jugoszláv gyártmányú) mint megannyi mérföldkő jelölték ki a megteendő utat, míg a Gorenje *fagyasztóláda* 1989-ben már magát a korszakot zárta le.

Réz András szerint mára a társasági életnek új, sajátos rítusai termelődtek ki, legjellemzőbb példaként a „konzumálás"-t említette, amelynek mértékével a polgár szabadságát és identitásfokát fejezi ki. A szombati délelőtti családi bevásárlás során egyfajta társasági élet bontakozik ki a megszokott bevásárlóközpontban, amikor is olyan ismerősökkel lehet összefutni és szót váltani, akikkel egyébként nem jár össze az ember. A hangsúly igazából a megjelenésen van, amellyel jelezzük önmagunknak és kifelé is, hogy mi még nem csúsztunk le, a rítus lényegében önmegerősítésnek tekinthető.

Gerő András a jelenkori polgárosodás mindennapos rítusait *formaszegénynek* ítélte, hiszen a régi sémák nem vehetőek elő, helyettük újakat kell kitalálni. Úgy vélte, minden a nyelven múlik: könnyebb bizonyos viselkedési formákat magunkévá tenni, ha azok megnevezhetőek, pontosan leírhatóak. A társadalom *lingvisztikai meghasadása* már ott elkezdődik, hogy nem tudjuk megszólítani egymást. A magyar nyelv nehézkes alá-fölé rendelt szerkezete mindezt csak nehezíti, szerinte előbb-utóbb *új nyelvújításra* lesz szükség.

Minden meghívott vendég egyetértett abban, hogy a modern technikai arzenál, amellyel körülbástyázzuk magunkat, bizonyos múltbéli együttléti formákat feleslegessé tesz, másokat pedig egyszerűen elsorvaszt. A *szertartásokat* azonban ma is igényli az ember, legfeljebb a régiek helyett újakat kreál. A kártyázást például felváltották a számítógépes programok, ugyanakkor program- és tapasztalatcsere ürügyén ismét össze lehet járni, amely során kielégíthető kommunikációs vágyunk.

Fucskó Hajnal

Egy régi kép

Habán fotóarchívumából

A képen látható Marczika nevezetes esztendőben, a századforduló évében ült a képen látható falovacskára, hogy Salgó Sándor fényképész mester megörökítse szüleinek és – kései lelkes gyűjtők jóvoltából – az örökkévalóságnak. Honnan tudjuk a kisfiú nevét? Emlékül Marczikától – írták szép kaligrafikus betűkkel a szerető szülők a kép hátoldalára. Az aláhúzott rag jelzi, hogy Marczika emlékadói szerepe áttételesen értendő: emlék, ajándék ez a kép a szülőknek a még nagyobb ajándéktól, aki nem más, mint Marczika maga.

Az oldalt szerkeszti: Javorniczky István

Meddig ér Budapest fejlesztési takarója?

Atkári János a beruházásokról, a közlekedésről és arról, mekkorát nyújtózkodhat a városvezetés

A budapestiek minden bizonnyal nehezen tudják eldönteni, hogy bosszankodjanak vagy örüljenek-e akkor, amikor a városban közlekedve hosszú percekig rostokolnak a villamos- és földalattipótló autóbuszok, amikor mindennapi dolgaik elvégzése közben kénytelenek azon városrészek felé haladni, ahol a három nagy rekonstrukciót végzik. Ha csak a mának élnek, meglehet, nem fogják megdicsérni sem a főpolgármestert, sem *Atkári* János főpolgármester-helyettest, akit többek között arról kérdeztünk, milyen döntéseket követően jutottak arra az elhatározásra, hogy elsősorban a tömegközlekedés fejlesztésére fektetik a hangsúlyt.

– Tulajdonképpen mennyi pénzbe kerül a most folyó három nagy beruházás?

– A nagykörúti csőcsere és a villamosvágány cseréje valamivel meghaladja az *1,4 milliárd* forintot. Ebből *970 millió* forintot fektettek be tavaly, az első szakasz megépítésekor. Ezt kormánypénzből fedeztük. A 2-es villamos rekonstrukciója *690,1 millió* forintba kerül. Ebből az idei évi ütem *673 millió* forint. A BKV már tavaly elkezdte a felújítást a támpillérek megerősítésével. Ezt a főváros fizeti, és a BKV ad mintegy *210-220 millió* forintot. A millenniumi földalatti rekonstrukciója *2,7 milliárd* forintba kerül, ebből az EBRD *1,7 milliárd* forint hitelt nyújt, *1,2 milliárdnyi* hitelt pedig a főváros kereskedelmi bankoktól vesz fel. Az EBRD-hitelt négyéves türelmi idővel adták. A törlesztés 1999-ben kezdődik és tíz évig tart. Ennek a hitelnek a kamata mélyen a kereskedelmi banki kamatok alatt van. Ilyen alacsony kamatot csak a legjobb adós kategóriába soroltak kaphatnak, a főváros ebbe a kategóriába tartozik. A pénzügyi világ rendkívül erősen bizalmi szféra, amelyben annak a megítélése, hogy milyen magatartást tételeznek fel egy adósról valamikor a jövőben, közvetlenül befolyásolja az üzleti feltételeket. A főváros gazdálkodását megfelelőnek tartották, olyannak, amelyik sem most, sem a jövőben várhatóan nem veszélyezteti a visszafizetést. A nemzetközi bankok a hitelnyújtáskor nem kértek fedezetet.

– Mostanság számos önkormányzat jut csődbe azért, mert hitelt vesz fel. Megtörténhet, hogy a főváros nem fog tudni fizetni?

– Teljesen teoretikus azt feltételezni, hogy a főváros nem fogja tudni kifizetni a közlekedésfejlesztésre felvett hiteleket.

Szemrehányt szigor

– Az ellenzéki városatyák számtalan alkalommal hangoztatták: eladósodási hullám fenyegeti a fővárost, s hogy a beruházásokkal Budapest saját jövőjét teszi kockára. Mennyire tartja ezt valós veszélynek, illetve mennyire érzi úgy, hogy a városvezetés felelős politikát folytat ezen a területen?

– Hivatkoznék arra, hogy e felvetésekre válaszul mindannyiszor kimutattuk, hogy éppen ellenkezőleg, ezekkel a beruházásokkal őrizzük meg a város működőképességét, s előzzük meg a sokkal súlyosabb pénzügyi terheket okozó válságjelenségek kialakulását. A hitelekkel fedezett beruházásokat az esetek döntő részében nem pártalapú megoszlásban, hanem *az „ellenzék" támogatásával* és meggyőző többséggel hagyta jóvá a közgyűlés, mert osztotta e meggyőződésünket. Ez történt most, a világbanki támogatású közlekedésrekonstrukciós program megszavazásánál is. Ugyanakkor a városvezetés habozás nélkül felvállalta azt a kellemetlen feladatot is, hogy amikor pénzügyi forrásai – rajta kívül álló okokból – megcsappantak, *a fejlesztési „takaró" méretét azonnal a lehetőségekhez igazította, halasztható beruházások egész sorának befagyasztásával, illetve visszafogta a működési kiadásokat.* Igen szigorú fegyelmű „előretartó" tervezésű gazdálkodást folytat a főváros, igyekszünk jó gazda módjára eljárni – sokszor éppen ezt a szigort vetik szemünkre.

– Milyen szempontok szerint döntöttek, amikor a fejlesztések közül ki kellett választaniuk azt, hogy melyik élvezzen prioritást?

– Az alapvető döntés már 1991-ben megszületett. Ekkor kezdtünk el tárgyalni a Világbankkal arról, hogy az igen olcsó fejlesztési banki hitelt – amit esetleg a Világbank tudna nyújtani a fővárosnak – milyen területre tudjuk irányítani. Három lehetséges terület került szóba: *a tömegközlekedés rekonstrukciója, a csatornahálózat és szennyvíztisztítás fejlesztése, illetve a lakásrekonstrukció* témaköre. Képtelenségnek tűnt egy egész fővárosra vonatkozó lakásprogramot létrehozni. A Világbankkal közösen majdnem egy éven keresztül próbáltuk, de az előbb említett helyzet miatt nem sikerült.

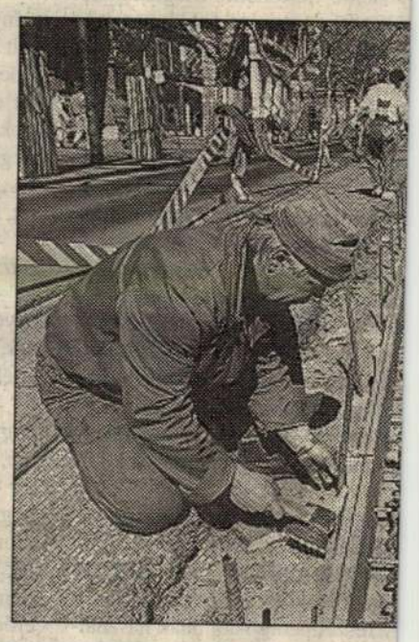

Igények és szükségletek

– Miért vetették el a csatorna- és szennyvíztisztítás fejlesztésének ötletét? Elég, ha csak arra gondolunk, hogy a szennyvizeknek mindössze a húsz százaléka folyik biológiailag tisztított állapotban a Dunába, s máris indokolttá válik e területen is a fejlesztés.

– Gondoljuk el, hogy egy többgyermekes család családfői szerepében kell megoldást találjunk a minket érintő ügyekre, és van egy adott jövedelmünk. A gyerekeket iskoláztatnunk kell, ruhát kell nekik vennünk, meg kell, hogy vegyük az élelmet és így tovább. Ilyen helyzetben *rangsorolni kell az igények és a szükségletek között*, és valószínű, hogy mindenre nem fog jutni. A prioritást valószínűleg az étkezés, a ruházkodás, a fűtés fogja jelenteni, és hátrább fognak szorulni azok a dolgok, amelyek ugyan nagyon fontosak, de súlyosságukban nem vetekedhetnek az előttük álló tényezőkkel. A tömegközlekedést azért kellett előbbre venni, mint a csatornázást, mert jelenleg *11,7 milliárd* forinttal támogatja az önkormányzat a fővárosi közlekedést. Azt számítottuk ki 1991-ben, hogy ha a trendek változatlanok maradnak, a BKV támogatási igénye a működési költségek rohamos növekedése miatt az 1990-es évek végére akkora lesz, hogy a főváros költségvetését romba dönti. Egyedül a BKV-é! Ugyanez nem mondható el a csatornázásról, bár a külső kerületek jelentős hányadában még mindig szippantani kell. A külső kerületek egy részében nincs megoldva a szennyvíztisztítás gondja sem, de ez nem jelent akkora problémát, hogy a kerület működése veszélybe kerüljön. Akkor viszont nem működik a város, ha összeomlik a tömegközlekedés, s a főváros nyilván nem lesz képes kifizetni a BKV exponenciálisan növekedő működési kiadásait. Vagyis amellett kellett döntenünk, hogy a BKV *működési költségeinek növekedését megszüntessük.* A megoldás az, hogy a vállalatot annyira racionális gazdálkodásra kényszerítjük, amennyire csak lehet. A másik lépésben a rendkívül lerobbant járműállományt, a pályatesteket ellátó rendszert beruházásokkal jelentős mértékben megújítjuk és a működési költségeket erről az oldalról lefaragjuk. Ezt számoltuk ki, és ezért döntöttünk a tömegközlekedés rekonstrukciója mellett.

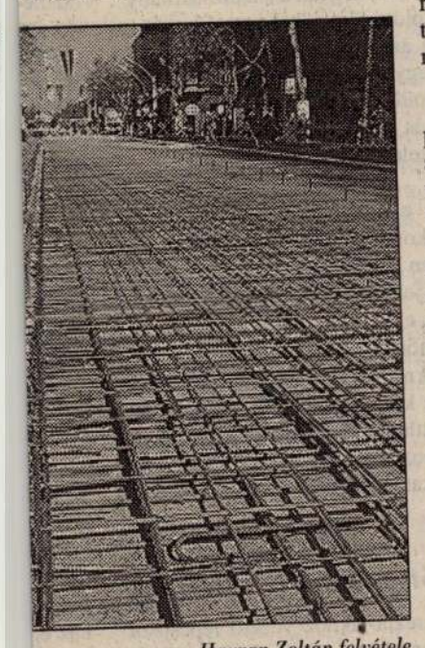

Havran Zoltán felvétele

– Igazolódott ez az elképzelésük?

– Azt hiszem, igen, az EBRD-programból származó megtakarításokra is támaszkodva és a kapcsolódó világbanki rekonstrukciós program várható megtakarításait prognosztizálva úgy látjuk, hogy nominálszinten lesz befagyasztható a BKV-nak nyújtott támogatás. Így a '90-es évek elején kitűzött elképzelések az évezred végére megvalósulnak. A világon – talán London kivételével – mindenhol jelentős arányban támogatják a tömegközlekedést. A jegybevételek a működési költségek mintegy felét teszik ki. Ugyanez nem igaz a szennyvíztisztításra, ahol nullszaldós eredményt lehet kihozni, nyilván nem úgy, hogy a negyven éven keresztül mesterségesen alacsony szinten tartott csatornadíjakat alkalmazzuk. Különböző mérések alapján a szennyvíztisztítás teljes köre, azaz százszázalékos csatornázottság és a szennyvizeknek ugyanilyen arányú biológiai tisztítása 150–200 milliárd forint befektetést jelentene.

A főváros mosógépe

– A főváros tehát csak a nyereséget produkáló fejlesztésekbe kíván befektetni?

– Képzeljük el, hogy van egy családnak egy tizenöt éves mosógépe, ami már öreg, sokszor elromlik, s havonta kifizet a javításra két-három ezer forintot, miközben kellene ruha, porszívó és más egyéb is, de nem jut, mert a reparáció elviszi a pénzt. Mit tehet ebben az esetben a családfő? Mosni ugyebár kell. S akkor a családfő megnézi, melyik a legolcsóbb új mosógép, s megveszi azt, mert tudja: egy éven belül megtérül, kevesebbet kell költenie az új mosógépre, mint ha havonta javíttatná a régit.

– Tehát a főváros „mosógépe" ez esetben a tömegközlekedés?

– Pontosan. Ha a mosógép egy év alatt megtérül, akkor vehetek majd a gyereknek ruhát; szennyvíztisztítót a fővárosnak, mert lesz rá pénzem. De ha ezt nem teszem meg, soha nem fogok szennyvíztisztítót venni, azért, mert közben teljesen elromlott a mosógépem, összeomlott a tömegközlekedés.

– Szemben a főváros vezetésével, a mindennapi tapasztalatok alapján sokan azt állítják, hogy a jelenleg folyó három nagy beruházás, ha nem is állandó jelleggel, de időközönként megbénítja a város forgalmát. Miért nem lehetett ezeket egymás után, s nem egy időben elvégezni?

– Expoproblémáról van szó. Mi már jó pár évvel ezelőtt megmondtuk, hogy mit fog ez jelenteni a városnak anyagilag és a közlekedés szempontjából egyaránt. Nem a főváros döntött úgy, hogy egy bécsi elutasítás után legyen expo, rendkívül rövid felkészülési idő alatt és források hiányában. Később megtörtént a parlamenti döntés, és mi mindent megtettünk annak érdekében, hogy készen legyünk a beruházásokkal. Leszerződtünk. Így kaptuk a forrásokat, időre el kell velük számolnunk. Ezt meg is tesszük.

– Tehát a felújítások miatti elterelések, forgalomkorlátozások ennek az időkorlátnak köszönhetőek?

– Csak az időkorlát miatt alakult ki a mostani helyzet. Akkor, amikor az expót lemondták, ezek a döntően leszerződött beruházások folyamatban voltak. Ha ezeket leállítjuk, anyagi kár éri a fővárost. Van az expóhoz képest egy plusztétel, a nagykörúti vízcsőcsere. A vezeték elavult. Nagyon drága a csőtörések kijavítása. Meg lehetett volna azt csinálni, hogy a körúti nyomóvezetéket hosszabb időn át kiiktatjuk. Ez azonban kockázatos, mert így a „pótkötelet" vesztenénk el. Át lehetett volna irányítani a vízellátást más területekre, de ebben az esetben ellátási zavarok keletkeznének. Nem voltunk biztosak abban, hogy 1994–95-ben kell kicserélni a víznyomó csövet. Lehet, hogy ki lehetett volna húzni 1997–98-ig, de a parlament tavalyelőtt az elmúlt évre vonatkozóan megszavazott 800 millió forintot ennek támogatására. Ezt a pénzt elvesztettük volna, ha nem fogunk bele a beruházásba.

Fazekas-Ruck Levente

Turóczy Istvá

Szolyván még ma is

in kálváriája

kényes az emlékezet

Kinek az érdekében? Fogalmazódik meg nyomban a kérdés, amikor a kárpátaljai magyarság egyik jeles személyiségének, *Turóczy* Istvánnak a kálváriájáról számolunk be. Annál is inkább firtatnunk kell az ügyet, mert a tények kibogozása közben egyre inkább kiderült, hogy nem egyedi esetről, hanem a kárpátaljai magyarság sorsát érintő tényekről van szó, amelyek a múltba nyúlnak vissza. A véres leszámolásoktól hírhedtté vált Balkán után Európa keleti része is feszültségektől terhes, de a mindennapos nyomorúság földjévé változott Kárpátalja ma még a béke szigetének számít. Az 1 millió 240 ezer lakosú területen több mint húsz nemzetiség él, a magyaroké a kétszázezerhez közelít.

Közép-európai mementó

Múltbéli sérelmek persze akadnak bőven ezen a tájon is, ezek közül a legfájóbb az 1944. évi őszi magyar, német és más nemzetiségűek elleni megtorlás. Az utóbbi időben ez is egyre inkább a helyére kerül, az emlékezés tárházába, amelyre azonban a túlélőknek és az áldozatok leszármazottainak szívbéli-lelki joga van. Az akkor alig tíz hónapja alakult Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség – egyik alapítója Turóczy István volt – 1989. november 18-án emlékkonferenciát szervezett Beregszászon a sztálinizmus kárpátaljai áldozatairól történészek, jogászok és túlélők részvételével. A tanácskozás megtartását egyébként még a megelőző napon is bizonyos erők be akarták tiltatni a hatóságokkal, de nem értek célt. Turóczynak fontos szerepe volt a tudományos ülés megszervezésében, az emlékkonferencia egyik titkáraként tevékenykedett. Ekkor határozták el, hogy Szolyván, az egykori magyar laktanya helyén – ahol 1944 novemberétől 1945. április elejéig működött gyűjtőtáborban kárpátaljaiak tízezrei pusztultak el – felépítik a sztálinizmus áldozatainak közép-európai sírkertjét.

Mind a mai napig nem került sor az elhurcoltak erkölcsi rehabilitálására és anyagi kárpótlására. Röviden vázolnunk kell, hogy mi történt fél évszázaddal ezelőtt Kárpátalján, hogy érthetővé váljanak Turóczy kálváriája okozóinak indítékai. 1944. november 16-án a vidéket megszálló 4. ukrán front 0036. számú haditanácsi határozata elrendelte a Kárpátalján élő 18–50 év közötti őslakos magyar és német nemzetiségű férfiak összegyűjtését és internálását, később nőkét is.

A tisztogatás első hónapja alatt 3 ezer férfit hurcoltak Szolyvára, az SZPV-2-be, vagyis a hadifoglyok 2. számú gyűjtőhelyére. Számuk hamarosan negyvenezer körülire emelkedett. A táborban december közepén flekktífusz tört ki, naponta százával pusztultak el az emberek, de éh- és fagyhalál is tizedelte a foglyokat. Az elhurcoltak kétharmada nem élte túl a megpróbáltatásokat. A „halálvölgyben" – miként a köznyelv elnevezte – a tábor felszámolása után hatóságok igyekeztek eltüntetni a nyomokat, ezért évtizedekkel ezelőtt autóbusz-pályaudvart építtettek a tömegsírok környékén, később egy benzinkút működött a területen. A KMKSZ 1990. november 24-én a helyszínen emlékkövet állított az áldozatoknak és jórészt közadakozásból megkezdte egy emlékpark építését.

A közgazdász végzettségű Turóczy – 1989 és 1992 között a KMKSZ elnökségi tagja és gazdasági felelőse volt, főállásban pedig az ungvári Takarékbank főkönyvelője – intézte a szolyvai emlékpark pénzügyeit. Az anyagi lehetőségekből következően öt évig folyt az emlékpark építése, amelyet csak az elmúlt év november 27-én, az elhurcolások 50. évfordulóján tartott gyászünnepségen avattak fel. A közel egyhektáros területen lévő tömegsírok felett készült emlékfal *közép-európai mementó lesz,* mert a szolyvai volt láger helyén a földrész más országaiból odahurcolt és ott pusztult hadifoglyok nyugszanak.

Az emlékfal felavatásával Turóczy kálváriájának egyik fontos állomásához érkeztünk, de megértéséhez néhány előzményt még feltétlenül meg kell említenünk.

– Néhány hónapja a szolyvai emlékpark végre olyan állapotba került – mondta Turóczy István Ungváron –, hogy immár méltó helyszíne lehet az emlékezésnek. Az építők számláját azonban ki kell fizetni, ezért az 1993 áprilisában alakult Magyar Értelmiségiek Kárpátaljai Közössége, a MÉKK megbízásából, amelynek társelnöke vagyok, magyar üzletemberektől, egy budapesti és egy nyíregyházi cégtől pénzt kértem kölcsön, hogy a[z] ...zottság az építőket ki[fi]zethesse. 1995. január 23-án azonban házkut[atást] tartottak nálam a munkácsi ügyészség h[atározata] alapján annak ellenére, hogy az ungv[ári városi tanács] képviselője vagyok, és így m[entelmi] jogom van. Az akció során 3400 US[-dollárnak] megfelelő összeget koboztak el a[lakásomon,] amely igazoltan a MÉKK tulajdo[na.]

Házk[utatás]
és „egyéb" [zaklatások]

– A házkutatás sor[án még mit foglaltak le?]

– A pénzen kívül - [ennek eredetét egyéb]ként a MÉKK felelős [titkára is igazolta – el]koboztak még a KM[KSZ 1990–1991. évi] archív dokumentumai[t. Kérdésemre, hogy a] házkutatásnak mi köz[e van a KMKSZ irataihoz, azt a választ kap]t[am, hogy azt a nyomo]zó majd megállapítj[a. Amikor ügyvédnek] akartam telefonálni, [elvették a személyes] címjegyzékemet, val[amint a feleségemnek] adott azon meghataln[ázásokat, hogy különböző ügyekben járjon] ri magyar főkonzulá[el helyettem az ungvá]nunkra, a lakásra és a [tuson. A saját vagyo]feleségem tulajdona – [nyaralóra – az utóbbi a] zárlatot rendeltek el.

A hatóságok és m[ás erők Turóczy Istvánt] már korábban is igyek[eztek zaklatni. 1992-ig] a munkahelyén, a T[akarékbank épületében] volt a KMKSZ egyik[központja, itt osztották] szét a szövetség heti[lapját, a Kárpátalját és] Turóczy páncélszekr[ényében őrizték a szö]vetség pénzét és dok[umentumait. Az előző] évben, augusztus 2[0-án, az emlékezetes] moszkvai puccs ideje[n *Balega* és *Popagyuk*] belügyes dolgozók [lepecsételték a páncél]szekrényt, s azt csak [a puccs bukása után a] közvélemény nyomá[sára nyitották ki. Mint] ismertté vált, ekkor a[puccsisták Kárpátalján] 300 demokrata érteln[iségit akartak letartóz]tatni, köztük a KMK[SZ vezetőit is.]

1993 őszén jutot[t Turóczy tudomására,] hogy a bank ügyfele[it egyes nyomozók arra] igyekeznek rávenni, [hogy valljanak ellene,] amelynek fejében me[gbocsátják az általuk el]követett szabálysértés[eket. Turóczyt azzal vá]dolták meg, hogy nem [volt megfelelő az ellen]őrzés a takarékbanki kölcsönök folyósításánál, és azt a látszatot is akarták kelteni, mintha az ő közreműködésével adták volna ki ezeket a hiteleket. A vádak megalapozatlanok voltak, mert Turóczy munkaköri beosztásánál fogva egyáltalán nem felelt a kölcsönök folyósításáért és ellenőrzéséért.

A vádaskodásoknak minden bizonnyal nem ez volt az igazi oka. A MÉKK szervezkedése is a Takarékbank épületében kezdődött 1993 tavaszán, amit némelyek már nem tudtak „eltűrni". Ugyanakkor a számlavezetési osztály megnyitásával a bank körül kezdtek tömörülni a magyar érdekeltségű kisvállalatok. És a szolyvai emlékpark építése is sokak szemét szúrhatta. Turóczy 1994 június végéig dolgozott a Takarékbankban, ekkor felmondott, mert abban az időben szinte minden követ megmozgattak ellene, hogy ne válasszák meg ungvári városi képviselőnek. Vállalkozásba fogott, és a VITAL Rt. igazgatótanácsának elnöke lett. Tovább zaklatták, 1994 szeptember végén Popagyuk parancsára az ungvári útlevélosztály bevonta az útlevelét, amelyet csak többszöri kérelem után, három hónap múlva kapott vissza.

Három nappal a házkutatás után, január 26-án Turóczy István Sátoraljaújhelyre akart utazni a Kárpátok Határmenti Gazdaságfejlesztési Szövetség alapítói tanácskozására, de az ukrán–magyar határon, Csapnál feltartóztatták. Elvették az útlevelét, majd beszállították a kárpátaljai belügyi központba. Itt jegyzőkönyvet vettek fel okmányának elkobzásáról, de erről másolatot nem adtak. Kapott viszont egy bírósági idézést.

– A belügyi központban kértem – mondta Turóczy István –, hogy engedjenek át a határon, mert a sátoraljaújhelyi tanácskozáson három város – az anyaországon kívül a szlovákiai Nagykapos és Ungvár – gazdasági információhálózatának kiépítéséről lesz szó. Január 28-ára pedig vissza kell térnem Kárpátaljára, mert az Ung-vidéki Magyar Szervezet második konferenciáján tartok előadást. Mondandóm süket fülekre talált. A kihallgatáson a Takarékbank revíziós jegyzőkönyveiről is faggattak, amelyeket én nem ismertem, mert annak idején elzárták előlem. Különben is, már tíz hónapja nem dolgozom ott. Aztán mutattak egy határozatot, amely szerint ügyészségi eljárást indítanak ellenem, valamint hogy a VITAL Rt. irodájában lévő számítógépet lefoglalták mint tárgyi bizonyítékot. Végül, már késő este, kaptam egy igazolást arról, hogy a következő napon este 22.30 óráig a belügyön tartanak. Másnap reggel viszont, amikor egy fontos előadás megtartására hivatkoztam, szó nélkül elengedtek.

Életveszélyes fenyegetések

A házkutatás után az összeg visszaszolgáltatását különféle fórumokon követelték a kárpátaljai magyar szervezetek. *Dupka* György, a MÉKK elnöke az eljárás miatt beadvánnyal kereste meg Sz. J. *Uszticsot,* a kárpátaljai területi, és Sz. M. *Ratusnyákot,* az ungvári városi tanács elnökét. Hasonlóan cselekedett az Ungvári Magyarok Szervezete, O. J. *Bondarenkónál,* a kárpátaljai területi főügyésznél pedig a Kárpátaljai Magyar Szervezetek Fóruma tiltakozott. Januártól ugyanis egyre inkább szemmel láthatóvá vált a hatóságok „sajátos" magatartása az ügyben, az aktatologatás az ügyészségek, a belügyi és állambiztonsági szervek és a megyei tanács között. Közben a MÉKK hiába követelte vissza jogos pénzét, amelyből a szolyvai emlékparkot építő vállalatot, illetve munkásainak bérét kellene kifizetnie. A munkácsi ügyészségtől például március 21-én kapták meg a 10-én keltezett levelet arról, hogy az aktákat átküldték a területi ügyészségre. A március 16-án a megyei tanácshoz küldött újabb beadványra sem kaptak választ.

Érthetetlen, vagy talán nagyon is érthető a hivatalos szervek időhúzása.? A kárpátaljai magyarok jól tudják, hogy sokaknak még a mai napig sem tetszik a sztálini áldozatokra való emlékezés, a szolyvai emlékpark építése. Talán így szeretnék elérni, hogy a szolyvai munkások beváltsák ígéretüket, miszerint transzparensekkel utaznak fel Ungvárra tiltakozni a magyar szervezetek székháza elé, ha nem kapják meg pénzüket? Turóczy István a minap arról értesített bennünket, hogy az utóbbi időben *többször életveszélyesen megfenyegették* – erre tanúi vannak –, és nem érzi magát biztonságban Ungváron.

Botlik József

Berczik András, [építész]

A városért él, a várost tervezi

— Az *építőmérnöki diplomát* 1944-ben kaptam meg. A Budapesti Helyiérdekű Vasutakhoz kerültem — ez volt a BKV elődje. A Városrendezési Intézet — ma BUVÁTI — 1949-ben alakult, azóta dolgozom itt. Jelenleg *a közlekedési és közműtervezési osztályt vezetem.* A városrendezésen belül a *városi közlekedéssel* foglalkozunk, de a közlekedési szakági tervekhez is kérnek tőlünk városrendezési szempontokat, ötleteket, javaslatokat.

— Olyan pálya ez, amelyet sohasem lehet megunni: *az elmúlt 26 év alatt nem kaptam két egyforma feladatot. Igazi csoportmunka,* amelynek minden állomása sok-sok mérnök nevéhez fűződik. Osztályunkon most készül el a terv, amely azzal foglalkozik, *hogyan lehet a Budapest vonzáskörzetéhez tartozó 44 községet vasúton, közúton bekapcsolni a főváros vérkeringésébe.* Egy másik munkánk a *csepel—budafoki csomópont* forgalmi rendjének megtervezése. Elkészültek *a főváros üzemanyagtöltőállomás-hálózatának* fejlesztési elképzelései is, amelyeket számos szociológiai felmérés, közvélemény-kutatás előzött meg. *A lakótelepek építése* is több közlekedési problémát vet fel, hiszen meg kell tervezni az új városrészek belső útjait, parkolóhelyeit; s mindenekelőtt *tömegközlekedését,* mely a városhoz kapcsolja. Ezeket a terveket mind a IV., mind az V. ötéves tervre vonatkozóan mi készítettük.

— *Magamról?* Nehéz tallózni az érdekesebbnél érdekesebb munkák között. A legkedvesebbek közé tartozik az *Erzsébet-híd forgalmi rendezési terve* és az észak—déli metró második üteme: a Határ út—Kőbánya közötti szakasz. A BKV megbízásából most készítettem el a *fővárosi villamosvasút-hálózat* fejlesztési tervét az 1990-es évekig. Addig ugyanis kiépül a teljes, 19 kilométer hosszú észak—déli metró-szakasz és a Dél-Budát Zuglóval összekötő harmadik vonal is, s mindez jelentősen *módosítja a villamos „sorsát".* Az egészen kis forgalmú vonalak szerepét a *troli és az autóbusz,* a rendkívül zsúfoltakét pedig a *metró* veszi át. Ennek ellenére azonban a mai villamoshálózat *60 százalékára* az ezredfordulón is szükség lesz.

— Budapest közlekedése rendkívül nagyot fejlődött az elmúlt évtizedekben. A főváros szeretetét anyai nagyapámtól, *Bárczy Istvántól* örököltem, aki a századfordulótól 18 éven át volt Budapest polgármestere, de állítom, még most sem ismerem eléggé ezt a várost. Nem győzöm újra és újra feltérképezni arculatának változásait, fejlődését, amelyhez — s ez a legnagyobb öröm számomra — *az én munkám is hozzájárul.*

Berczik András, a Budapesti Városépítési Tervező Vállalat mérnöke, a Magyar Urbanisztikai Társaság székházában csütörtökön vette át a tevékenységét elismerő *Hild emlékérmet.* Ezt a kitüntetést kapta *Zalaegerszeg városa* és tanácselnöke, *Hustos Lajos* is.

Varga Zsuzsa

5.

Ezen a napon érkeztek a Tisza-parti városba a *svédek,* az *NDK-* és az

FŐVÁROSI SZERELŐIPARI VÁLLALAT,
Budapest IX., Koppány utca 5—11. szám

E KERES

ztályra és leíróirodába
lt munkakör),
t főiskolai vagy egyetemi

ségivel, árszakértői
ri kalkulátori gyakorlattal
portvezetőt,
mérlegképes végzettséggel
si csoportvezetőt,
elektromos
rőt,
író-adminisztrátort.

tói munkakörbe
vagy **üzemmérnököt.**

efonon
ktatási osztályon.
7, 46. mellékállomás.

Bencsik András, építész
a MESZ Mesteriskola előadásai.

I. ciklus 1970-72.

Bencsik András: a városi közlekedésről.

Magyar Építőművészet, 1969., 1-2 szám, 3-old.

Magyar Hírlap 2005. márc. 10. 15.l.

Fiatal fotográfusok kiállítása

A Pécsi József fotóművészeti ösztöndíj idei nyerteseinek alkotásaiból nyílt kiállítás a terézvárosi Mai Manó Házban (Bp. VI., Nagymező u. 20.). A zsűri idén négy fiatal fotóművészt – Elek Judit, Bérczi Zsófia, Szabó Sarolta és Gyenis Tibor – díjazott. Közös tárlatuk március 27-ig látogatható, hétköznap 14–19 óráig és hét végén 11–19 óráig. *(mh)*

BÈRCZI ZSÓFIA

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1972 NOV 12

Pest m. Hírlap

Berczi Pál

1021

PEST MEGYEI

Magányban

Berczi Pál rajza

ár-lap

ti felhívás
zthelyettes iskoláira

nokságnak, a szakmunkástanulók az iskola igazgatójának, a sorkatonai szolgálatot teljesítők pedig parancsnokuknak adják át.

A jelentkezők gépkocsizó, lövész, harckocsi oktató, tüzér, légvédelmi tüzér, műszaki lokátoros, híradós, járműtechnikus, fegyverzeti technikus, vegyi védelmi, repülőműszaki, hadtáp és egészségügyi szakra pályázhatnak. A technikus szakokra elsősorban azok jelentkezzenek, akik a választott szaknak megfelelő, vagy ahhoz közelálló szakképzettséggel rendelkeznek.

A pályázati határidő 1973. március 31. A jelentkezők 1973. májusában egészségi alkalmassági és képességvizsgálaton vesznek részt a központi tiszthelyettes iskolán. Az időpontról értesítést kapnak. Az eredményről a pályázókat a tiszthelyettes iskolák parancsnokai 1973. június 30-ig írásban értesítik. A tiszthelyettes iskolák első évfolyamán a tanulmányi év 1973 szeptember első hetében kezdődik. A tanulmányi idő két év.

MDK

Bérczi Ottó, grafikus

„A kötetet Bérczi Ottó nemléletes ábrái tesik még érdekesebbé."

Batári Gyula: Simonffy Géza: A felébresztett atommag 436.

A KÖNYVTÁROS, Bp. 1964. július XIV/7.

Mesék világa

- kiállítás -

Aki örömet tud szerezni másoknak, már elmondhatja magáról, hogy nem élt hiába. Az első kiállításunkkal azoknak szeretnénk tisztelegni - a teljesség igénye nélkül - akiknek ez már sikerült.
Maly Robert Bittner Márta

A kiállításon láthatók: eredeti tervek, grafikák, forgatókönyvek és a belőlük megvalósult filmek, könyvek színházi és televíziós produkciók.

A kiállítást megnyitja: Urbán Gyula

Közreműködők:
Tóth Éva, Urbán Gyula, Kiss Tamás

Megnyitó: 1998. nov. 5. 18^{00}

A kiállítás nyitva: nov. 5 - dec. 1.

keddtől-péntekig 10^{00}-16^{00}-ig,
szombaton 10^{00}-14^{00}-ig
vasárnap, hétfő zárva.

Köszönjük az MTV Rt. Gyártási Igazgatóságának, a Pannónia Filmstúdiónak és a Budapest Bábszínháznak önzetlen segítségét.

A kiállító művészek névsora:

Ágh István
költő, író

† **Bánky Róbert**
bábművész

Bérczi Ottó
grafikus

Bródy Vera
báb- és díszlettervező

Cser Gábor
író, költő

Dargay Attila
rajzfilmrendező

Foky Emmi
grafikus

Foky Ottó
animációs filmrendező, tervező

Gémes József
filmrendező

Jankovics Marcell
filmrendező, művelődéstörténész

Keresztes Dóra
grafikus

Kemény Henrik
bábművész

Kiss Ilona
képzőművész

Koós Iván
báb- és díszlettervező

† **Lévay Sándor**
báb- és díszlettervező

† **Macskássy Gyula**
rajzfilmrendező

Nagy Gyula
animációs filmrendező

Nepp József
rajzfilmrendező

Richly Zsolt
filmrendező

Schéner Mihály
képzőművész

Szabó Attila
filmrendező

Széles Judit
textilművész

Ternovszky Béla
rajzfilmrendező

Tóth Éva
költő, műfordító

Urbán Gyula
író, költő, bábrendező

Kovács Tamás
grafikus

Azok akik egy adott körön belül vannak élvezik egymás bizalmát és az átlagnál toleránsabbak egymással. A probléma mindig az, hogy milyen kapcsolat jöhet létre azokkal akik valamilyen okból e körből kimaradnak.

A

Nyitott Kör
műterem-galéria

rendezvényére
szeretettel meghívja
Önt
és kedves családját
a

Robert's
Stúdió

ROBERT'S STÚDIÓ

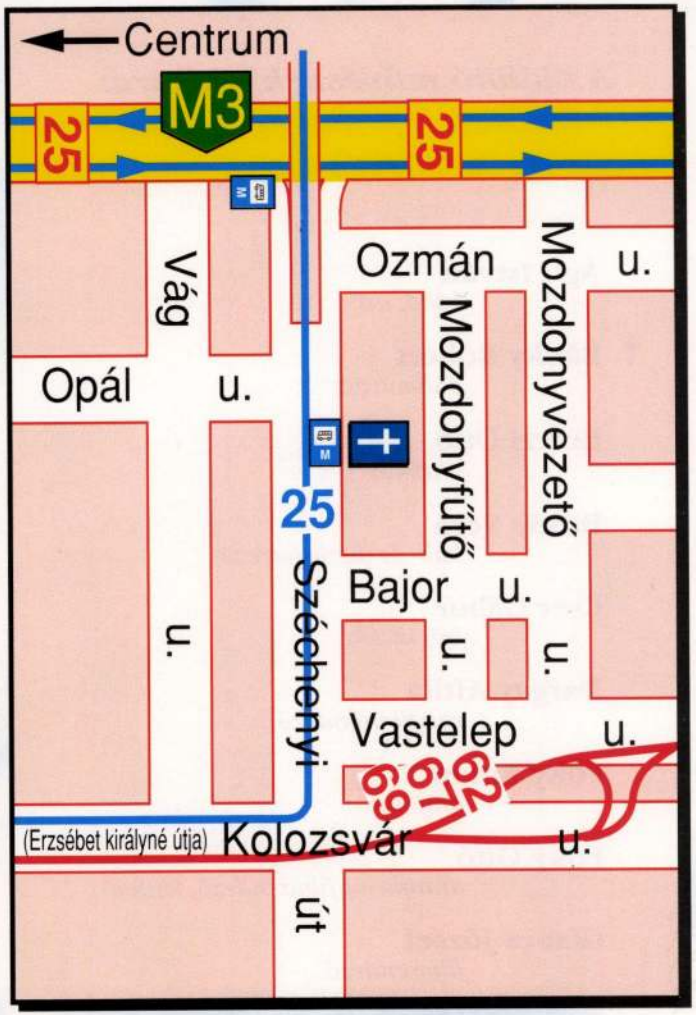

Nyitott Kör Galéria

MÁV-Telepi Református Templom

Cím: *1155 Budapest, Széchenyi út 16.*
Tel./fax: 419-3928
E-mail: Roberts@mail.datanet.hu

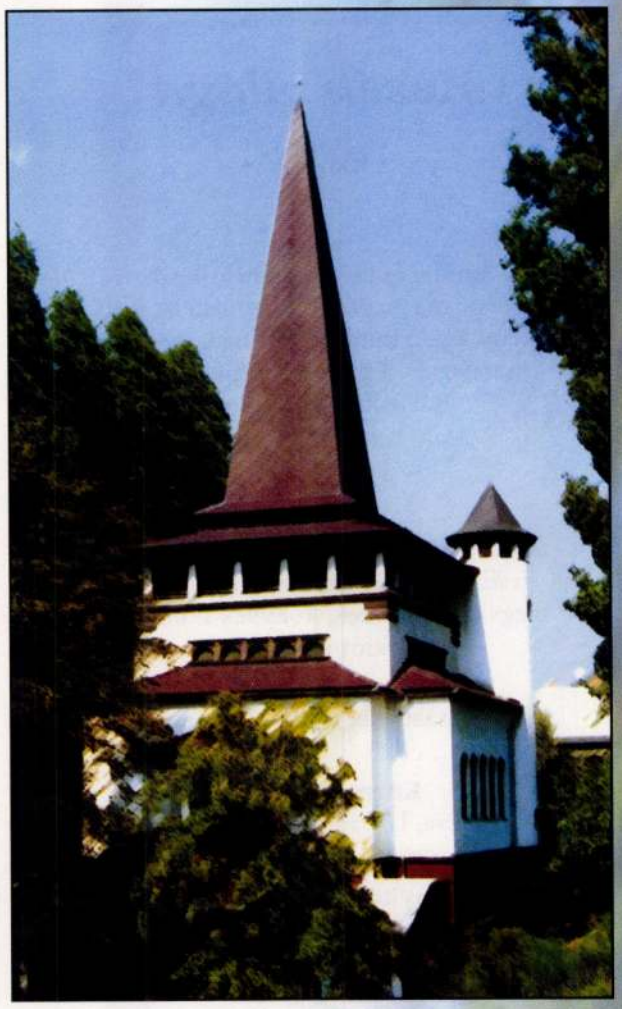

Meghívó

Bérczi Lóránt

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

szobrászművész

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1980 NOV 24

1024

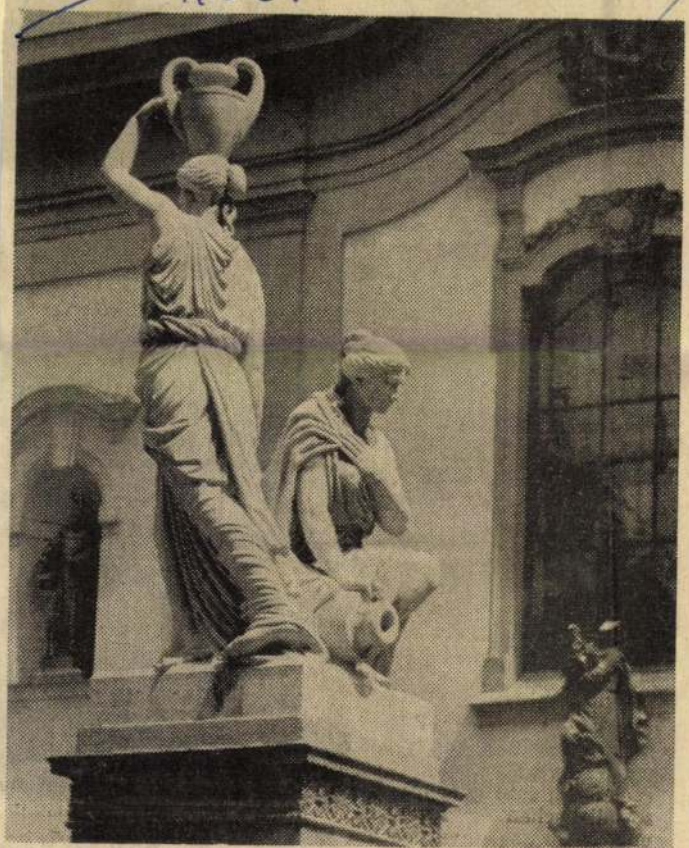

Lóránt Bérczi: Der Nereiden-Brunnen vor der Franziskanerkirche

Budapest — in Farbbildern

In dieser Nummer stellen wir den neuesten Bildband des C
71 Farbbildern" vor. Bild oben: János Szerencsés: Die Ország

Bérczi László, [ ]

Részt vett a fomunkák
restaurálásában.

1265–1268

dr Valter Ilona: Miről vall a Bebekek Bódva-parti temploma

Élet és Tudomány, Bp. 1977. okt. 7. XXXII/40

BÉRCI László fot.

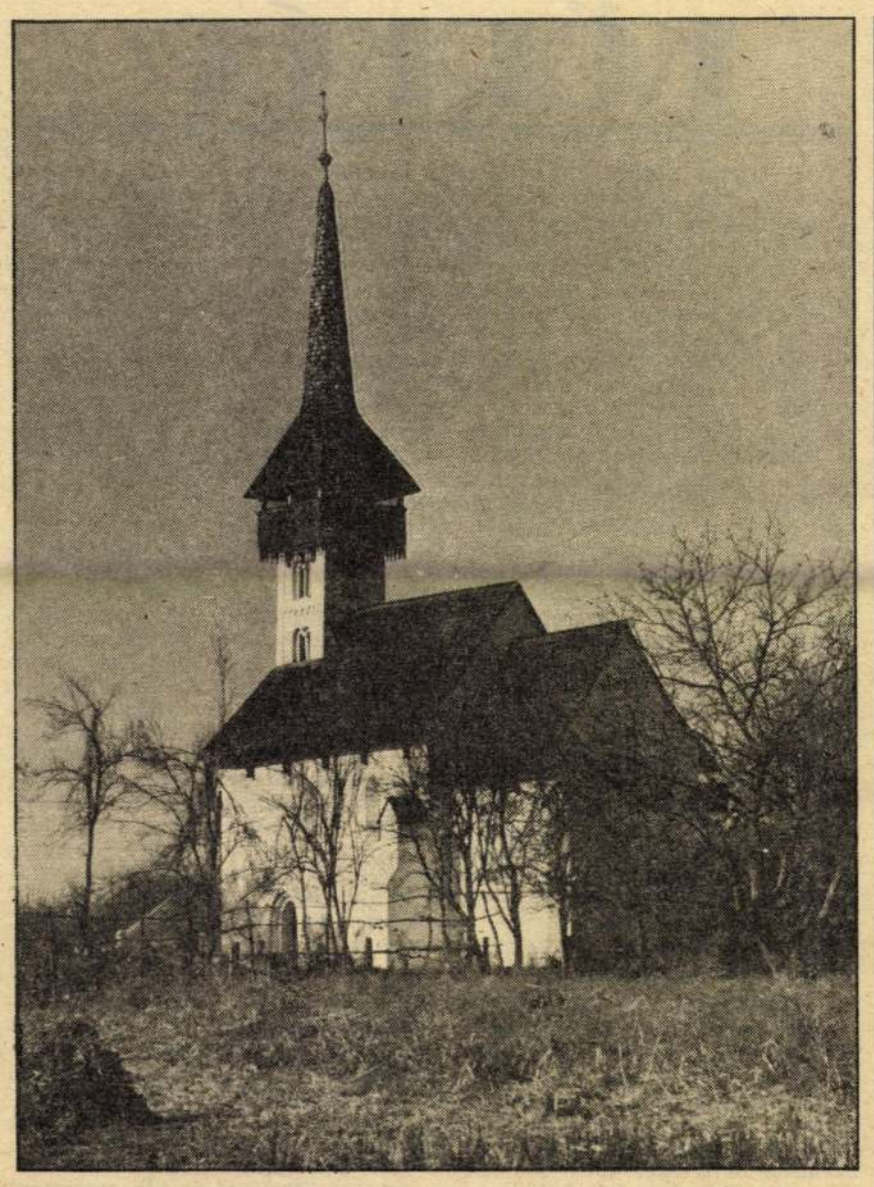

Csaroda (FOTÓ: DOBOS)

Műemlékeink védelméért

Számunkra, magyar reformátusok számára is, igen nagy örömet jelent, hogy a műemlékvédelem kérdése évről évre kiemelten napirendre kerül. Hiszen nekünk sem közömbös, hogy a jelenkorban miként élnek tovább nemzeti múltunk kiemelkedő kulturális értékei, közöttük történelmi épületeink. Egyházunk történelmének leghaladóbb hagyományaihoz kötődünk tehát, ha a magyar kultúra kincseinek ápolásához mi magunk is hozzájárulunk, ha örömmel fogadunk minden értékmentő, műemlékvédő kezdeményezést. Annál is inkább fontosnak tartjuk a műemlékvédelmet, mert tudjuk, hogy történelmi épületeink jelentős hányada egyházi rendeltetésű. S számunkra ezek az épületek nemcsak nemzeti múltunk megőrzendő értékeit képviselik, hanem Isten megtartó, gondviselő kegyelmét, irántunk való hűségét is hirdetik. Szolgálatunk kiemelkedő fontosságú területe tehát, hogy gondot viseljünk az őseink által Istentől ajándékba kapott templomainkra, épületeinkre.

Ezért tartunk kiemelten fontosnak minden, a műemlék-ápolással kapcsolatos eseményt.

Az Országos Műemléki Felügyelőség április 18-án — az UNESCO 1983. évi határozatának szellemében — ezúttal harmadízben, nemzetközi műemléki napot tartott.

Ebből az alkalomból április 17-én délután nyílt meg a Velencei Charta című vándorkiállítás, amelyet az ICOMOS (Műemlékek és Történeti Együttesek Nemzetközi Tanácsa) párizsi központja, a szervezet mintegy húsz tagországának közreműködésével állított össze. A kiállított fotótablókon azoknak a műemlékvédelmi módszereknek gyakorlati alkalmazásáról készült felvételek láthatók, amelyeknek elveit az ICOMOS tagországai az 1964-ben elfogadott és ratifikált Velencei Charta-ban rögzítettek. Április 18-án délelőtt „Mai műemlék-helyreállítási elveink" címmel vitaülésre került sor. A vita alapja az az állásfoglalás volt, amelyet az Országos Műemléki Felügyelőség a Velencei Charta napjainkban érvényesülő gyakorlatáról állított össze. A műemléki napot *Dercsényi Dezső* professzor, művészettörténész nyitotta meg és vezette. Az ülésen megjelentek elsőként a „Genius loci" címmel készített kitűnő kisfilmet tekinthették meg. Tájegységeink, templomaink, egyházi szertartásaink, múzeumaink, műemlékeink, népviseleteink és népszokásaink láttatásával valóban hamisítatlanul tükröződött a „hely szelleme". A kiváló arány- és ritmusérzékkel összeállított kisfilm megérdemelten nyert el számos nemzetközi díjat.

A vitaülés felszólalóinak szavaiból egybehangzóan csendült ki a közös kívánság, hogy a műemlékvédelem a jövőben is a Velencei Charta eddig alkalmazott, s a mai viszonyainkra adaptált elveit és módszereit tartsa szem előtt.

A nemzetközi műemléki nap arra is felhívja a figyelmet, hogy értékeink védelméhez nem elégséges csak a jószándék, szakmai hozzáértés is szükségeltetik. Ezért külön öröm számunkra, ha azt látjuk, tapasztaljuk, hogy gyülekezeteink tagjainak, társadalmi szerveinknek áldozatos összefogásával — az Országos Műemléki Felügyelőség irányítása mellett — egy-egy műemlékünk helyreállítása, felújítása nagy szakértelemmel, hozzáértéssel, művészeti és esztétikai értékek messzemenő figyelembevételével történik.

A műemlékvédelem ügye hitből fakadó feladatunk is. Hiszen nem pusztán arról van szó, hogy a múlt örökségét ápolni és gondozni kell, hanem arról is, hogy kötelességünk — mint reménységben élőknek — a jövendő generációk számára is óvni azt, ami ránk bízatott. Aki védi műemlékeit, gondot visel a templomra, a parókiára, az egyben a jövőbe vetett reménységéről is bizonyságot tesz. A történelmi épületek állapota így tükrözheti egy-egy közösség belső lelkiségét, életszemléletét, jövőképét.

Miről beszélnek a mi műemlékeink? — Hisszük és reméljük, hogy egyre nagyobb számban szépülő-épülő templomaink, imaházaink egyházunk tagjainak egészséges önbizalmáról, tenniakarásáról, a gondviselő Istenbe vetett állhatatos hitéről tanúskodnak.

Nagy Ágota

Valóra vált az álom

A Kántus észak-amerikai körútjáról (I.)

Egy régi álom vált valóra. Talán ez a megállapítás jellemzi legjobban a Debreceni Református Kollégium Kántusának amerikai hangversenykörútját. Már évekkel ezelőtt felvetődött ez a gondolat az észak-amerikai magyar reformátusság vezető személyiségeiben. Természetesen ez a kívánság idehaza is kedvező fogadtatásra talált. Hiszen lassan évtizedek óta érik már arra a helyzet, hogy a nagy tömbökben élő észak-amerikai magyar református gyülekezetek, egyháztestek: az Amerikai (független) Magyar Református Egyház, a Kálvin Zsinat és az amerikai, kanadai presbiteriánus (református) egyházakhoz csatlakozott magyar református gyülekezetek, az amerikai és a kanadai magyar református lelkészegyesület, valamint az óhazai reformátusság, akiket egyházunk, a Magyarországi Református Egyház fog egybe, valami módon kifejezésre juttassák — a hivatalos kapcsolatokon túlmenően is — egymás iránti megbecsülésüket.

A meghívást — mint olvasóink többsége előtt már ismert — az amerikai magyar református lelkészegyesület küldte el egyházunk vezetőségéhez, illetve a Kántushoz. Az elképzelés mellé állt hathatós anyagi támogatásával az Amerikai Magyar Református Egyesület, amelynek elnöke, *Bertalan Imre* többször járt hazánkban az elmúlt hónapok során, hogy *dr. Bartha Tibor* püspökkel, a Zsinat lelkészi elnökével és a debreceni Kántus vezetőségével, alapos előkészítő tárgyalások során közös erővel igyekezzenek valóra váltani a régi álmot.

Amikor március 19-én *dr. Tóth Károly* püspök, a Zsinat lelkészi alelnöke a Zsinati Iroda székházában egész egyházunk nevében köszöntötte a Kántust és útjára bocsátotta, méltán nevezte ezt az eseményt egyháztörténelmi jelentőségűnek. Debreceni Gimnáziumunk és Teológiánk negyven fiatalja az óhaza gyülekezeteinek szeretetét és köszöntését vitte az újvilágban letelepedett magyar reformátusokhoz, a legszebb énekszóval, zsoltáraink hagyományos dallamaival és Szenczi Molnár Albert csodálatos szövegével, amely oly sok magyarnak jelentett és jelent ma is vigasztalást és erőt szerte széles e világon. Ám amellett, hogy erős hagyományainkat, tradícióinkat képviselték és jelenítették meg a távolban élők előtt, ezzel egyidejűleg egyházunk jelenéről és — mivel fiatalokról van szó —, természetszerűleg jövőjéről is tanúbizonyságot tettek magyarok és amerikaiak, kanadaiak előtt egyaránt.

Csak a meghatottság hangján lehet szólni arról a sok szeretetről, gondoskodásról, amivel az amerikai és kanadai magyarok részesítették fiataljainkat. Az ottaniak véleménye szerint is ilyen példás összefogásra emberemlékezet óta nem került sor reformátusok, baptisták, katolikusok és az egyházi élettől magukat távol tartó magyarok között. A legkülönfélébb egyházi és világi szervezetek, egyletek fogtak össze annak érdekében, hogy a Kántus útját mintaszerűen megszervezzék és minden akadályt elgördítsenek a sikeres hangversenykörút útjából. A szervezésben az amerikai és kanadai magyar református lelkészek és a velük egyazon lelkesedéssel munkálkodó világi gyülekezeti tagok vették ki leginkább a részüket. Azt lehet mondani, hogy szinte kézről kézre adták a Kántus tagjait, s úgy előkészítettek minden egyes találkozást, hogy a körút valamennyi állomásán szinte már régi ismerősként fogadtak bennünket.

A legszerényebb számítások szerint is mintegy tizenötezer ember hallgatta meg, s vastapsával jutalmazta meg a debreceni fiatalok magasszintű, művészi előadásait, amit az Egyesült Államok tizenhárom, Kanada négy városában tartottak. Utazásunk során ezenközben majdnem háromezer mérföldet tettünk meg azon a buszon, amit az ottani szervezőbizottság bérelt a Kántus számára. Az egyes városokban minden megérkezésnél kedves jelenetek sora játszódott le. Az történt ugyanis, hogy valamennyiünket minden egyes esetben családoknál szállásoltak el. Minden egyes város egyben új ismeretségek, az ottani családok és diákjaink közötti meleg, testvéri, baráti kapcsolatainak lehetőségét is jelentette. A „szülők" — mert kedvesen így nevezték magukat a fiataljainkat elszállásoló házigazdák — igazi atyaianyai gondoskodással vették körül a Kántus minden egyes tagját. Elinduláskor még többünkben az az aggodalom élt, hogy hosszú utunk során az elszállásolásnak ebből a formájából sok gond származik majd. Hiszen nyilvánvalóan mindenki szeretné „a magyarországi gyerekeket" dédelgetni, minden jóval ellátni, sokat beszélgetni . . . Attól tartottunk, hogy ez majd bizonyára nagyon fárasztó lesz a gyerekeknek. Sőt, titkon még attól is féltünk, hogy a reggeli találkozásokon, az elindulásoknál, sokszor húsz-ötven kilométer távolságból érkezve, késések hátráltatják majd utunk folytatását. Úgy látszik azonban, hogy az a szeretet, amivel bennünket fogadtak, nemcsak érzésekben gazdag, hanem felelős szeretet is volt: a hosszú út során soha nem fordult elő semmi gond, sem a vendéglátás terén, sem a program egyéb pontjainak bonyolítása közben. Sőt, nem kis örömmel írom le az ottani magyarok véleményét (gondolom, ennek leginkább a hazai szülők örvendeznek): a Kántus fiataljai nemcsak éneklésükkel, hanem viselkedésükkel, magatartásukkal is öregbítették iskolájuk hírnevét.

(Folytatjuk)

Komlós Attila

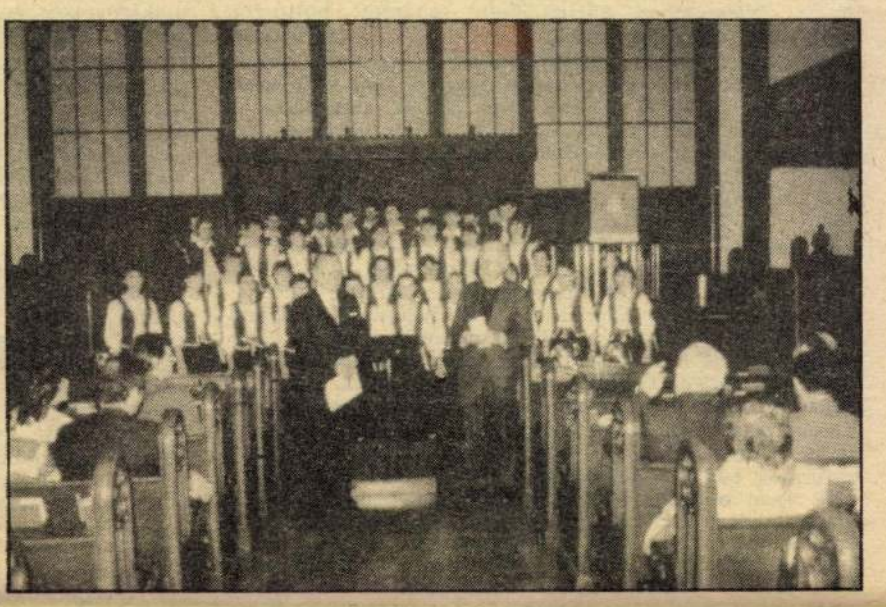

New York, Madison Avenue Presbiterian Church. H. C. Reed lelkész és Bertalan Imre köszönti a kórust, első fellépésükön

Televíziós élő-adás az 5-ös csatorna New York-i stúdiójában

Berkesi Sándor karnagy virágot helyez el Bartók Béla sirjára, a Kántus a Szózatot énekli

Kodolányi János

Szabó Dezső

Németh László

Ami a képek mögött van

Előző számunkban a Körkép rovatban számoltunk be a Televízióban április 9-én sugárzott műsorról, melyben Rapcsányi László Bérci László fotográfussal beszélgetett. Ennek az interjúnak a kapcsán alábbi cikkünk szerzője átfogó képet nyújt a népi írók mozgalmának céljairól, a Soli Deo Glória szerepéről, a szárszói konferenciákról, — tehát mindazokról a történelmi személyekről, eseményekről amelyeket Bérci László is megörökített.

A beszélgetés — egyebek között — felidézett olyan történelmi adatokat is, amelyek református egyházunkat közelről érintik. Ismeretes, hogy a Magyar Református Diákok Soli Deo Gloria Szövetsége — röviden: SDG — konferenciáin, országos szervezetének rendszeres összejövetelein és alkalmi rendezvényein a népünk felemelésének gondja, a haladás eszméje állandóan felszínen tartott kérdés volt. Már az egyébként 1921-ben alapított szervezet 1928. évi Elvi Program-ja, majd az 1934-ben közzétett Memorandum-a is jelzi, hogy a mozgalom résztvevői a korabeli félfeudális rendszer közepette a demokrácia, a radikális társadalmi, gazdasági reformok bevezetését sürgették. Cikkeikkel, előadásaikkal olyan országos hírű tanítómesterek szították itt a fiatalok érdeklődését, sőt cselekvési vágyát, mint a kákicsi Kiss Géza és a zengővárkonyi Fülep Lajos, a két „vészkiáltó" református lelkipásztor, akiknek népsors feltáró publicisztikája döntő szerepet játszott a népi mozgalom útját egyengető falukutató, szociográfiai munka megindulásánál. A Püski Sándor-féle Magyar Élet Könyvkiadóval együtt rendezett, történelmi emlékezetű 1943-as szárszói konferencia nem magában álló, rendkívüli alkalom volt az SDG történetében, hanem a már előzőleg tartott hasonló jellegű találkozók szerves folytatása, egyáltalán a Szövetségben föllelhető haladó szemlélet és törekvés természetes folyománya, mintegy betetőzése.

A népi írók könyveit annakidején a hivatásos kereskedelem nem volt hajlandó átvenni, korántsem csupán üzleti megfontolásból. Némelyek még a népi írók puszta létezését is kétségbe vonták, mondván, hogy „népi írók nincsenek, csak borzasfejű, csizmás magyarok, akik lustaságból eldobták a kapát-kaszát, hogy írónak felcsapva, könnyebben élhessenek..." Püski Sándornak — a legtöbb népi író művei kiadójának — ezért kellett megszerveznie a társadalmi könyvterjesztést. A békési református harangozó fia a református diákszövetségben, az SDG-ben találta meg fő szövetségesét, mint most Bérci Lászlótól is hallottuk; annak hatezer tagja nevét, adatait tartalmazó címtárával alapozta meg kiadványainak országos terjesztését. Így lettek református lelkipásztorok, segédlelkészek, tanárok, diákok tömegesen a Magyar Élet Könyvkiadó ún. „könyvbarát mozgalmá"-nak tagjai — azaz rendszeres, előfizetéses vásárlói —, sokan pedig alkalmi, sőt állandó könyvterjesztői. Amikor végül már 150 városban, községben állították fel a Magyar Élet Könyvkiadó sátrait a könyvnapokon, a „pult" mögött szinte a legtöbb helyen SDG-sek, vagy SDG-sek is szorgoskodtak. Egyes városok SDG-s diákjai még a könyvnapokon kívül is, vasárnaponként járták a környező falvakat és a templomozó gyülekezet elé tárt iratterjesztésükben kínálgatták a népi írók könyveit is. Kellően nem értékelhető szolgálatot teljesítettek a diákszövetség tagjai ezzel a buzgólkodásukkal. A népi mozgalom több vezetője számára úgy tűnt, hogy az adott történelmi—társadalmi viszonyok között még nem lenne reális célkitűzés a paraszti tömegeket kimondott politikai szervezetbe tömöríteni, ezt megközelítendő, előbb a közvélemény átformálására törekedtek, számítván a jószándékú — részben már népi gyökerű — értelmiség segítségére. Ebben, az egyetértő-együttérző, s reménység szerint a népért majd cselekvésre is kész szimpatizánsok toborzásában figyelemre méltó szerepe lett a most Bérci László által emlegetett hatezernyi SDG-s diák, tanár, lelkipásztor alkotta közösség nagy részének. A népi írók könyveinek a magyar társadalom legszélesebb rétegeihez való eljuttatásában a Soli Deo Gloria Szövetség jelentős részt vállalt, hathatósan hozzájárult a népi eszmének a társadalom tudatában való meggyökeresztetéséhez.

Bérci László a népi írókról és a nagy szárszói konferenciáról készített képeiből vándorkiállítást alkotott — kitüntetést is kapott érte —, járja vele az országot, megy, ahova csak hívják. E kiállítás megtekintése számunkra külön ajándék, hiszen a képek felidézik egyházunk történelmi társadalom-szolgálatát, egyben megerősítenek bennünket a népünk—nemzetünk sorsáért való jelen felelősségünk vállalásában.

Denke Gergely

Még egyszer Bodor Péterről, avagy az adatok megbízhatósága

A lap 13. számában rövid megemlékezésem jelent meg Bodor Péter székely ezermesterről, mellyel kapcsolatban Végh Gy. Barna reflexikókat közölt a 15. számban. Kitüntető figyelmét annál inkább nagyra tartom, mert azt egy olyan alkotó Bodor Péter személyének szentelte, akit csaknem elfeledünk, még Balás Gábor sem említi közelmúltban megjelent A székelyek nyomában (Panoráma, Bp., 1984.) című könyve Székely életek fejezetében. S ez nagy kár! A méltatlan feledéssel ugyanis önmagunkat szegényítjük el...

Végh Gy. Barnának az általam idézett adatok hitelességét megkérdőjelező sorain nem csodálkozom: a forrásművek között magam is sok ellentmondásra bukkantam. Személyét, munkásságát illetően az igazság — sajnos! — az, hogy mi, ma élők kevéssé ismerjük, kortársai pedig olykor nem ellenőrzött, s így pontatlan adatokat is közöltek írásaikban. Ezek részletezése nagyobb terjedelmet igényelne, ezért itt és most el kell tőle tekintenem. Amit a téma kapcsán mégis érdemes megemlíteni, azt egyrészt Végh Gy. Barna forrás megjelölésére felhívó igénye, másrészt néhány téves következtetésének helyreigazítási szándéka indokolja.

Mindenekelőtt le kell szögeznem, hogy Orbán Balázstól cikkem kapcsán egyetlen adatot sem vettem. Ellenőrizhető: A Székelyföld leírása 1870-ben megjelent IV. kötete (Marosszék) a 151. oldalon mindössze 18, adatokban szegényes sort közöl a Bodor-kútról. A cikk illusztrációjaként közölt „fénykép" sem Orbán művéből való, hanem Hunfalvy—Rohbock: Magyarország és Erdély eredeti képekben (Darmstadt, 1856) című könyvéből, melyet hasonmás kiadásban idén karácsonyra jelentet meg az Európa Könyvkiadó. (A kép egyébként Rohbock acélmetszete.)

Ami a Bodor-kút építésének idejét illeti, erről megoszlanak a vélemények. Ezért is fogalmaztam úgy, hogy a kút „1810 körül emeltetett". S nem kifejezetten 1810-et jelöltem meg az építés évéül, ahogy soraimat az olvasólevél idézi. Ezt, az eleinte kizárólag vizet adó kutat látta el később (1815 körüli hazatérése után, lehet hogy 1891-ben) Bodor Péter. Hogy a kút eredeti rajza 1821-ből való, az a Révai Lexikonból vett idézetben olvasható. A kút körüli jegenyéket Borosnyai Lukács János említi, aki szemtanú volt, az adatot közlő könyve 1837-ben jelent meg. Ha tévedett, lelke rajta.

A kút lebontási okáról és Bodor egzisztenciális lecsúszásáról az írásomban említett, s a székely fővárosban 1912-ben megjelent „Maros-Vásárhelyi Lexikon" 66. oldala a következőket írja: „Kiszabadulva a börtönből, otthon megvetés és szégyen várt reá. Nem kapott munkát, züllött, részeges csavargó lett belőle, a kétségtelenül tehetséges, nagyra hivatott emberből. — Maros-Vásárhely városa főterére színházat épít s az idők viszontagságai által siralmasan megviselt Bodor-kutat emiatt 1911 őszén leromboltatta."

Természetesen — mint említettem is — sem a régi, sem a mai szerzők nem tévedhetetlenek. A cél az ilyen és ehhez hasonló írások esetén nem lehet más, mint annak a felemelő, lenyűgöző és csodálatra késztető világnak a szolgálata, amit magyar művelődés- és kultúrtörténetnek nevezünk, hála dicső elődeink munkálkodásának. Mindent, még a legapróbbnak tűnő adatot is örömmel kell ezért fogadnunk, amely e téren pontosít, kiigazít — ha valóban ezt teszi.

E törekvés szellemében köszönöm Végh Gy. Barna sorait.

Dr. Polgárdy Géza

KÖRKÉP

A KÉPES 7-BEN, a legfiatalabb magyar hetilap 2. számában egyik legrégibb, talán a vallások kialakulása óta létező, fontos kérdésről, „a vallásszabadság és türelem" kérdéséről olvashatunk írást, tulajdonképpen egy beszélgetést Kürti László püspökkel, aki a közelmúltban Miskolcon a vallásszabadságról megrendezett konferencia elnöke és egyben házigazdája is volt. (Erről annak idején lapunk részletesen beszámolt.) Ezek a tárgyalások azért fontosak — mutat rá a beszélgetés elején Kürti püspök —, mert a vallásszabadság tartalmát eltérően értelmezik a különféle kultúrák és ideológiák, felekezetek és világvallások körében. A konferencián az Egyházak Világtanácsa által megfogalmazott definíció értelmében tárgyaltak a vallásszabadságról és a hozzá kapcsolódó kérdésekről. A történelmi és jelenkori tapasztalatokkal foglalkoztak, elsősorban is a dunamenti országok egyházainak életében, továbbá az egyházak és az államok közötti jelenlegi, fennálló kapcsolatok elemzésével s ezek jövőbeni fejlesztésének áttekintésével. Úgy tekintették át a Duna térségében élő népek, egyházak vallásszabadságának jellegzetességeit, mint amelyet a múltban bár igen sok szenvedés árán sikerült megszerezni, de a mai tapasztalatok azt mutatják — tájékoztat a püspök —, hogy reménységgel tekinthetnek a jövőbe: biztatóan alakulnak a Közép- és Kelet-Európa országainak, vallásos embereinek, egyházainak egymáshoz való viszonyai és a felekezetközi kapcsolatok is. — A vallásszabadságot korunkban is a mindenkit megillető, egyetemes jogként, azokhoz hasonlóan jogokkal és kötelezettségekkel is járó szabadságjogként, és társadalmi összefüggéseiben kell értelmeznünk; ill. nyilvánvaló nemzetközi összefüggéseit sem szabad figyelmen kívül hagyni. Az egyházak ökumenikus kapcsolataiban is további előrelépésekre van szükség — hangsúlyozta Kürti püspök. Sok esetben meg kell tanulniuk az egyházaknak saját és sajátos érdekeiken túl is, az átfogóbb, általánosabb, nemzetközileg elfogadott elvek érvényesülésének teret adni. Ez az egyházak egyéni és közös érdeke is. Így valósítható meg például az a tolerancia is, amely mára elvezetett az egyre növekvő, rendkívül fontos párbeszédre való készséghez is mind az egyes egyházak, mind a különböző társadalmi ideológiák és vallások között — mutatott rá a beszélgetés végén a püspök. (Az interjút *Komlós Attila*, lapunk felelős szerkesztője készítette.) **tóth**

RAJZFILMEN IS *láthatóak lesznek a televízióban nemsokára a bibliai történetek. Erről nyilatkozott az Új Tükör című képes hetilapban Jankovics Marcell Kossuth-díjas filmrendező. A magyar rajzfilmek egyik legkiválóbb alkotója régi hiányt pótolva szeretné megismertetni elsősorban a gyerekeket a Bibliával, annak cselekményes részével. A 12 részes, egyenként 25 perces sorozat a világ teremtésétől az utolsó ítéletig igyekszik majd bemutatni mindazt, amit a rendező, s egyben szövegkönyvíró a Szentírás történetei közül kiemelésre méltónak tartott. Három estét betöltő mozifilmmé is átalakítható lesz a készülő képanyag és a hozzátartozó szöveg. Sőt a legmodernebb képi rögzítéssel videokazettán is megjelenik majd a bibliai tárgyú rajzfilm. E nagyszabású munka tartalmi felépítéséhez az alapot a különböző bibliafordítások, az etnográfiai és a teológiai szakirodalom mélyreható vizsgálata adta. Emellett a film készítésekor a rendező segítséget kapott a teológia szakavatott művelőitől is. A rajzfilmen megelevenedő bibliai történetek iránt máris számottevő az érdeklődés határainkon túl. Külföldi üzletemberek jelentős anyagi támogatásban részesítették e vállalkozást.*

Kíváncsian várjuk Jankovics Marcell filmjének mielőbbi hazai bemutatását, remélve azt, hogy hitelesen tárja majd elénk a Biblia lényegi mondanivalóját. Hiszen mérhetetlenül többről van szó, mint egy megfilmesíthető, pergő cselekményű meséről. A Bibliából az élő Isten élő Igéje szól hozzánk, aki konkrét emberi élethelyzetek közepette mutatja meg önmagát, feltárva azokat az erkölcsi normákat, melyek az ember az Isten, ember és a másik ember közötti kapcsolatban mértékadóak. Úgy lenne nem csak látványos és izgalmas — nem pusztán a szemnek, hanem a léleknek is szép — Jankovics bibliai rajzfilmje, ha ezt az etikai mondanivalót sajátos művészi eszközeivel, egyéni látásmódjával, újszerű megfogalmazásban felelősséggel közvetítené. **Kádár Zsolt**

LÉPEGET AZ ÉGI ISTEN. A Gondolat Kiadó érdekes és értékes könyvet jelentetett meg a cigány népköltészetről. Értékes azért, mert egy lassan eltűnő, feloldódó ősi népi kultúra emlékeit idézi. A cigányságból a „magyarországi és erdélyi oláh cigány közösségek" népköltészetében még föllelhető „különös lenyomatait" szeretné a könyv felmutatni, amint ezt a bevezetés hangsúlyozza.

A 122 vers — közöttük pár prózai eredetmonda — három versciklusra oszlik. Lényegében és szám szerint hasonló mennyiségű a válogatás. De azért tartalmilag nem jelentenek három külön egységet. Az első, a Lépeget az égi Isten, nem csak istenes verseket tartalmaz, a másik kettőben, a Kinyitják a kocsmát és a Tűzpiros kígyócska címűben pedig több olyan verset találunk, amelynek inkább az első csoportban lenne helye.

Isten a nagyecsedi cigánygyermekek karácsonyi kántáló énekében hószínű viasz-lajtorján jön az emberekhez. Tizenkét pap és tizenkét „ifjú deák" kíséri. Nyilván a Debrecenből Nagyecsedre évenként érkező karácsonyi legátusokra gondoltak. Ugyanezt a sajátosan szép színes kántáló éneket jegyezte fel Kallós Zoltán Erdélyben, Válaszúton, Lakatos Etelka 31 éves leány közlésében. Közben valahol egy jobb költő, vagy többen is alakítottak az éneken. Jobb lett, énekelhetőbbé vált: „Gyertek, gyertek, jó cigányok, / nézzétek, mit sosem láttok! / Ó, hallgass meg égi Isten! / Mire Isten fölébred, / égigérő létra álljon, / létra hószínű viaszból, / lábainál trónszék legyen, / arra fog Ő reáülni, / mert hozzátok eljön Isten, / aranyszőrű tehenekkel, / éles, színezüst ekékkel! / Mi ragyog a rét füvében? / Istenfiú piros vére, / amit érettünk kiontott, / mikor dörgött és villámlott." A vers „boncidai, selymes réten" záró sorában még Benedek Elek jó emlékét is megtaláljuk.

Természetesen a cigány népköltészet is átöleli az élet egész területét. Helye van benne és meg is találjuk a válogatott versek között a mindennapi élet sok gondját-baját. De érthető, ha mi elsősorban arra figyelünk, hogy Isten és Krisztus hogyan jelenik meg költészetünkben. Amikor családi, vagy baráti összejöveteleken együtt vannak és új vendég jön, az így köszön: „Istennel talállak benneteket, legények, legyetek szerencsések!" Ha pedig valaki eltávozik idő előtt, elköszönését azzal fejezi be: „Maradjatok Istennel!"

Nagyon kedves a cigány nép eredetmondája. A jámbor versezet szerint egyszer a Szent Isten betért egy szegény asszony házába, akinek 17 gyermeke volt. Mutasd gyermekeidet, hogy megáldhassam őket! — mondta Isten. Szégyellte az asszony, hogy olyan sok gyermeke van. Hetet eldugott, csak tizet mutatott. Ezeket megáldotta Isten, ezekből lettek a gazdagok. Az eldugott hét gyermek leszármazottaiból, akik nem vették Isten áldását, azokból lettek a cigányok.

Bari Károly, aki a verseket válogatta, nagyrészt maga gyűjtötte, a cigány nyelven mondottakat-írottakat fordította, maga is költő.

Mindannyiunk feladata cigány testvéreink jobb megismerése. Ebben segíthet minket Bari Károly könyve, melyet nagy hozzáértéssel és még nagyobb szeretettel állított össze. **Dr. Telegdi Imre**

BERCZELLER Rudolf

sített szín-forma viszonylatokként épültek be. Jakovits nemcsak akkor szól ezen a nyelven, amikor formában és anyagban is utal rá (*Maszk maori kagylókkal*, 1951–53), hanem akkor is, amikor az európai kultúra nagy szimbólumait idézi meg (*Mária a szamáron* vagy *Menekülés Egyiptomba*, 1954–55; *Arnolfini asszony* vagy *Apáca*, 1959). Ez az elementárisan erotikus szobrászat különbözött nemhogy a hivatalos, de még a magyar avantgarde művészettől is, amely lényegesen szárazabb, racionálisabb és aszketikusabb volt. Egy-két szórványos jelentkezést leszámítva – mint pl. az 1957-es Tavaszi Tárlat –, Jakovits művészete nem kapott nyilvánosságot. Első gyűjteményes kiállítását 71 éves korára érte meg, akkor azonban már New Yorkban élt. Az a tény, hogy 1965-ben még mindig úgy látta, hogy itthon semmi jövője sincs, és elment Amerikába, nagyon jól jellemzi a hatvanas évek légkörét.

Szinte gyermeki naivitás kellett ahhoz, hogy valaki ezen felül tudjon emelkedni. Ez a naivitás volt meg **Berczeller Rudolf**ban. Rendszertelen tanulmányok után viszonylag későn kezdett el szobrokat csinálni. Figuratív szobrász, de más értelemben, mint ahogy a magyar művészetben ez szokásos. Az 50–60-as években csoportkompozíciókat készít. Ez a probléma több figuratív művészt is foglalkoztat abban az időben, így pl. a német Fritz Koeniget vagy a közelmúltban újra felfedezett – és túlértékelt – Alfred Lörchert.[26] Berczeller mindkettőjüknél szellemesebb plasztikai megoldást talált meg azzal, hogy a figurákat egy tér-rácsban és rácson helyezi el (*Papok bevonulása*, 1966; *Marseillaise*, 1966).[27] Másik témája, a *Gép-ember* (1968) szobrok sorozata mintha a 20–30-as évek gépkultuszát folytatná. A technika bűvölete a hatvanas években még eleven, az ipari civilizáció még nem olyan fenyegető, mint a következő évtizedekben, és a művészet a csillogó fémek és precíz konstrukciók, a tökéletes technológia eszményét hirdeti (Gruppe Zero). Berczeller ezzel teljesen szembenáll. Nem a precíz illesztésekre és a láthatatlanná váló hegesztésekre törekszik. Ezek a szobrok valóban az összerakós játékokra emlékeztetnek, ahogy ő maga is mondta egy interjúban[28], és bölcs „felülnézetből" egyszerre hirdetik a gép, a technika kultuszát, de annak bírálatát is. Valószínűleg ez a filozófikus „felülnézet" volt az oka annak, hogy Berczeller szobrászatát a mai napig is csak egy szűk kör fogadta be. A magyar közönség egyértelmű eszményeket vár a művészettől, és minden ambivalencia zavarja. Berczeller ma, az újra előretörő figuratív szobrászat idején komoly sikerre számíthatna egy nyugat-európai kiállítással.

NAGY I.: Hagyomány és megújulás.

Elveszett nemzedék

A magyar művészetnek több „elveszett nemzedéke" van, sőt, azt is mondhatnánk, hogy a maga módján mindegyik az. Forgács Éva az Európai Iskola generációját nevezi „Elveszett Nemzedék"-nek, elsősorban azért, mert „elveszett az a program, illetve azon programok összessége, amely komoly teljesítmények ígérete volt."[29] Minden bizonnyal igaza van. Az Európai Iskolából azonban maradtak fenn egyéni életművek – szép emlékkiállításokat rendezhetünk –, sőt maga az Iskola is létezett, bár csak rövid ideig. Hova lett viszont az utánuk jövő nemzedék, azok, akik 1920–25 között születtek, és az Európai Iskola „óvodájába" jártak vagy járhattak volna? Kiiktatódtak a magyar művészetből. Vagy azért, mert külföldre mentek, – Pán Márta (1923), Sjöholm Ádám (1923), hogy csak szobrászokat említsünk –, vagy azért, mert itthon maradva tökéletesen megnyomorodtak. Ha benne akartak maradni a szakmában, akkor oly sok megalkuvásra kényszerültek, hogy a művészetből szorultak ki, ha erre nem voltak hajlandók, akkor pályát kellett változtatniok. „Vasárnapi szobrászként" pedig szintén nem tudtak igazi művészetet létrehozni.

rai mindig olyanok, mintha düledeznének, mintha szét akarnának esni, és ez nagyon is különbözik a korszak művészetének ipari pontosságra, káprázatos tökéletességre törekvő esztétikai elveitől. Ezzel a lírai, érzelmi mozzanatok mellett mindig belop valamilyen nosztalgikus vonást is a kisplasztikáiba. A nagy szobrok ettől lényegükben különböznek, még akkor is, ha alkotóelemeik azonosak.

Fiatalkori portréinak maszkszerűsége a 60–70-es évek fordulóján a valóságos maszkokban tér vissza. Életnagyságú alakjai hasábokból állnak, melyekre igazi öntvény fejeket és kezeket tesz. A legszemélyesebb vonásokat őrzik tehát a legszemélytelenebb figurák. A falak-ajtók-ablakok határolta terekben a szó szoros értelmében szembenézhetünk önmagunk tökéletesen idegen képével. Schaár művészetének érzelmi vonásai ezzel kapják meg azt a filozófiai tartalmat, amelyben magának az emberi létezésnek a kérdései testesülnek meg.

A hatvanas évek magyar szobrászatának nincs olyan teljesítménye, amely Vilt vagy Schaár műveihez hasonlítható volna. Ha azonban azt nézzük, hogy az életkorban hozzájuk közel állók közül kik azok, akik valami másban keresték a szobrászat lényegét, mint amit a hazai tradíció és művészeti gyakorlat megszabott, akkor feltétlenül mellettük kell megemlítenünk Jakovits Józsefet és Berczeller Rudolfot.

Jakovits József annyira szokatlan jelenség a magyar művészetben, hogy a mai napig sem kapta meg a méltó elismerést. Míg Vilt és Schaár sok nehéz küzdelmet vívott, és ha többkevesebb megalkuvás árán is, de mindvégig jelen volt a művészeti életben, Jakovitsot – az Európai Iskola rövid fennállásától eltekintve – mind a szakma, mind a hivatal egyszerűen nem létezőnek tekintette. Ebben a teljes elzártságban és belső emigrációban egy valóban szuverén egyéniség bontakozott ki, akinek szobrászi pályája kb. 20 év, 1944 és 1966 között. Ez az egyéniség már kezdettől különbözött a magyar szobrászat bevett gyakorlatától. Autodidakta volt, ami még nem lett volna különös, de nem is törekedett arra, hogy megszerezze azokat a szenzualista-materialista alapokon nyugvó ismereteket, amelyek nélkül a szobrászatot nálunk elképzelni sem tudták. „Az anyag sohasem volt döntő számomra, a jó szobrász bármilyen anyagban élhet. Tele voltam mondaniakarással, ami túlmutatott a hadonászó férfiak és anyaszobrok tömegén ... Hiszek a kifejezés mély vallásosságában, a belülről kifelé mozgó teremtésben." – írja egy levelében,[24] és ezek a nézetek az anyag és a látvány törvényeit axiómákként elfogadó magyar szobrászatban szentségtörésként hatottak.

„A tér és forma viszonyának eddig fel nem ismert lehetőségeit akarta összeegyeztetni a benne elevenen élő plasztikai kifejezés vágyával" – írta róla Bálint Endre 1947-ben[25], és ez a mondat ma is megállja a helyét azzal a kis módosítással, hogy „a magyar művészetben" eddig fel nem ismert lehetőségeit. Valóban, talán Jakovits az első nálunk, aki át meri törni a térbe helyezett tömeg zárt tömbjét, aki az Archipenko által kezdett módon egymásba játszatja a teret és a tömeget. (*Bagoly*, 1946; *Áttört akt*, 1946). Művészetének azonban messzemenően nem a térprobléma a lényege. Saját vallomása szerint festőktől tanult – Max Ernst, Miro, Picasso –, persze olyanoktól, akik szobrokat is csináltak. Jakovits a szürrealista szobrászat magyar képviselője, amennyiben formáinak a tudatalatti világ az életrehívója, szimbólumai arra utalnak vissza. Azonban sokkal többről van itt szó, mint szimbólumokról, – valóságos plasztikai történések zajlanak le, melyekben egymásba alakul növény-állat-ember és jel, és amelyből valóban öntörvényű és nem leképező forma keletkezik (*Csodafüszarvas*, 1954–56; *Holdlovas*, 1959; *Életfa*, 1958–60; *Test és lélek* 1957–60).

Sok köze van ennek a szobrászatnak a népművészethez (*Király, Királynő*, 1962), de még inkább az ősi művészethez. Nem a motívumok szintjén, hanem a teremtés gesztusában rokon vele. Éppen ezért különül el még a 60-as évek törekvéseitől is, amelyekben az új lendületet nyert népművészeti hatások vagy folklór-motívumokként vagy jellé egyszerű-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726
1975 VII. 29
SOMOGYI NÉPLAP

Berczeller Rezső
1021

Berczeller Rezső: Táncoló menet.

A kórházban újból megállapítják a vércsoportot.

rosodásával az üzemi szervezést helyeztük előtérbe.

Egyeztető tanácskozást tartottunk ez előtt egy hónappal, melyen az üzemvezetőkkel és az üzemi vöröskeresztesekkel megbeszéltük a szervezést. Még egyszer találkoztunk ez utóbbiakkal, akik nagy segítséget nyújtanak nekünk a váradás sikeres megszervezéséhez.

tól, hogy azt, hogy a vér nem tartalmaz-e átvihető fertőző betegséget. Gyakori a lappangó sárgaság, a beteg vérét nem szabad fölhasználni. Délutántól már jöhetnek a vérért. S ezzel egyidejűleg megkezdődik a különböző készítmények előállítása. Vérlemezke-sűrítményt készítenek. Négy palack vérből — ez több mint másfél liter — egy betegnek az egynapi szükségletét tudják kielégíteni. Vörösvérsejtmasszát, plazmát állítanak elő a vér alkotóelemeiből.

A kórház hűtőszekrényében ötszáz palack áll. Három hét múlva azonban

BUDAPESTER RUNDSCHAU

1982 MÁJ 31

1021

Rezső Berczeller: Ballade der Gehenkten (Kupfer, Bronze)
Landesausstellung Bildender Kunst

Berczeller Rezső

Berczeller Rezső
SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068. 337-748. 340-726
1982 10
TÁRSADALMI SZEMLE
/ 1021

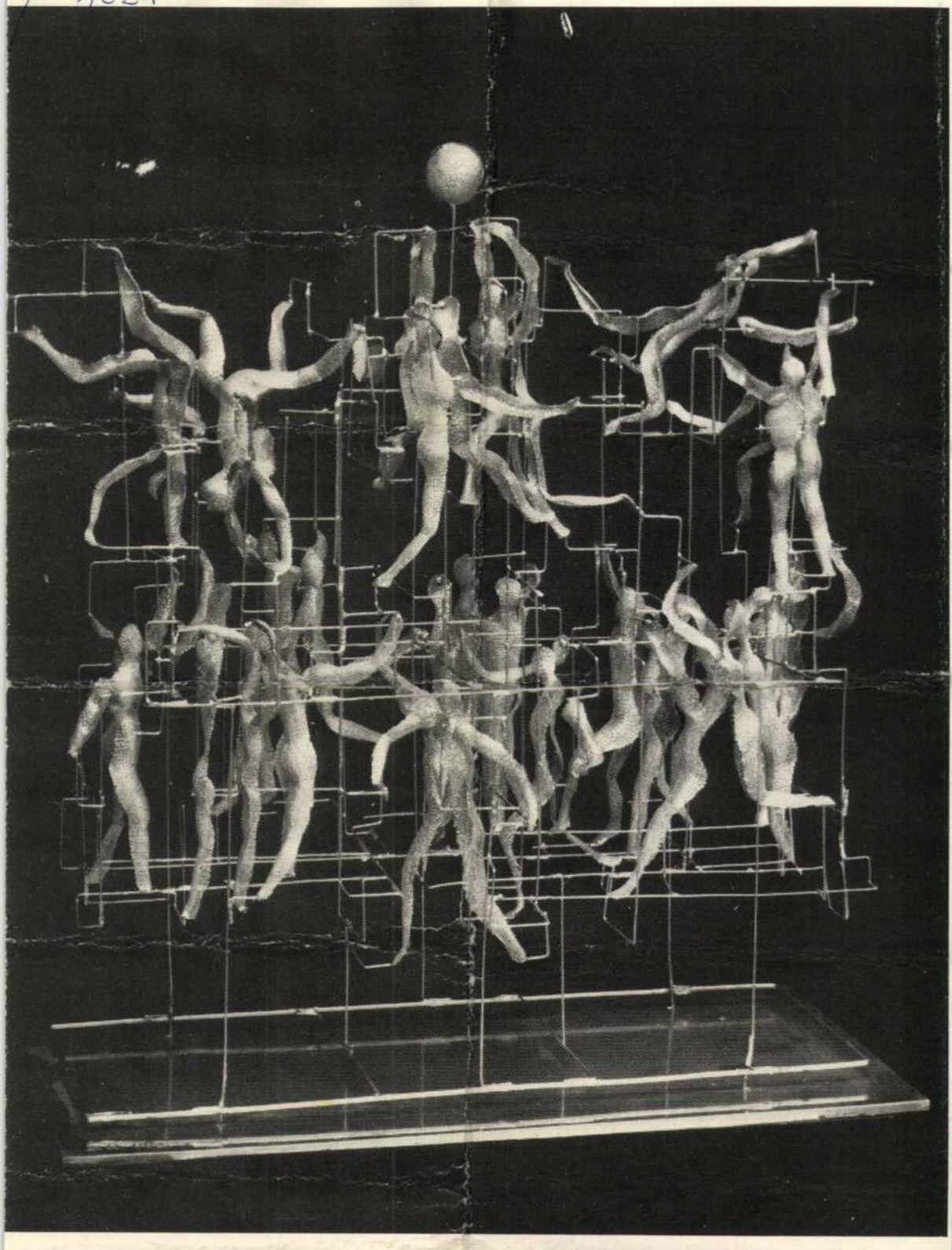

Berczeller Rezső: A mozgás öröme

TÁRSADALMI SZEMLE

VILÁG PROLETÁRJAI, EGYESÜLJETEK!

A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
ELMÉLETI ÉS POLITIKAI FOLYÓIRATA

10

XXXVII. ÉVFOLYAM, 1982. OKTÓBER

Berczeller Rudolf 1.

plasztikáit a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem télikertjében szellős rendezésben állították ki, úgy, hogy az összhatás és a részletek egyaránt magával ragadják a látogatót. Röviden summázva a szobrászművés világlátását: gomolygás, ütközés, meggyötretés, felülkerekedés és végül diadal.

Bojár Iván: Kiállításról - kiállításra

Magyar Hírlap 1971/130 6 old.

Berczeller Rudolf 2

Mindenegyes művét ez a komplex látás-
mód és – hurrázás nélküli – optimizmus
hatja át. Akkor is, ha emberek és gépek
összefonodásáról vagy küzdelméről beszél,
akkor is ha olyan kétértelmű Nikéket
mintáz mint a Táncoló nő, vagy a Terv I., de
a hagikus hangvételű Megnyamorítottak
és a Katona figurájában is.

Bojár Iván: Kiállításról – kiállításra

Magyar Hírlap 1971/130 6 old.

Berczeller Rudolf 3

Dinamizmus jellemzi még kisméretü ülő alakjait is, amelyekben az ember értelmi-indulati feszültségei öltenek szobrászi formát. Kísérlet cinni munkáján emberalakok sejlenek fel, alaktól alakig húzódó erővonalak hálójában.

Bojár Iván: Kiállításról - kiállításra.

Magyar Hírlap 1971/130 6old

Berczeller Rudolf. 4

– aki egyébként is vonzodik a nehezen formába önthelő tartalmakhoz – ezen a kisplasztikán pompásan ragadja meg és fejezi ki a kísérletezés, a teammunka lényegét; az embertől emberig hullámzó gondolatot.

Bojár Iván: Kiállításról-kiállításra

Magyar Hirlap 1971/130 6old.

Berczeller Rudolf 5

A csarnokot-hevenyészett leltár szerint-
mintegy hat-nyolc nagyobb és 25-26
kisebb plasztika (közöttük a Miskolci
Nehézipari Műszaki Egyetem aulájá-
nak mennyezetplasztikai terve) tölti
meg. De csupán a méretek különböznek:
az alkotások tartalmilag valamennyien
monumentálisak.

Bojár Iván: Kiállításról-kiállításra

Magyar Hirlap 1971/130 6old.

1021

1982. VII. 27. Televizió 1 20,35

Studió '82

A nyár és az idegenforgalmi szezon közepén két uj szállóval lett gazdagabb Budapest. A Népstadion mellett néhány nappal ezelőtt nyitotta meg kapuit a Stadion Szálló, s a Déli pályaudvar szomszédságában ezen a héten nyilik a Buda Penta Hotel. Minthogy az utobbi néhány igen szép és értékes müalkotással is büszkélkedhet, ugy véltük érdemes rövid sétát tennünk ebben a szállóban. A hotel képzőművészeti alkotásainak két legfontosabb ihletője a környezet a közeli Vérmező és a Déli vasut. Perczeller Rezső virágzó rézfája a tükörablakokon visszaverődve, egybeolvad a park fáival bokraival. Kis Sándor szoboralakjai az épület legnagyobb terének, a több emelet magas télikertnek a fa lait diszitik. Ágotha Margit háromdimenziós térelválasztói, fáikkal és a közülük előbukkanó házakkal szintén a szálloda környékének hangulatát idézik. Király József térplasztikája a földszinti söröző faláról. Gajdos Katalin fotógrafikái a különterem elhuzható falain láthatók. Gross Arnold világa most is magával ragadó, a figurák, a fák, a vonatok régi ismerőseink. Játékos vidám hangulatuk nyilván sok örömet okoz majd a szálló lakóinak s a látogatóknak. A szálló szép, elegáns és drága, tehát elsősorban az idegenforgalom szolgálatában áll, s ez helyes is. A turizmus pénzt hoz s erre szükségünk is van, de talán nem minden áron.

Mert azért az sem lehet közömbös, hogyan nyaralnak azok a kis-

BERCZELLER Perczel Rezső

BERCZELLER Rudolf

WEHNER Tibor: A szobrászok szép csendben eltűnnek? : Önkéntes Berczeller búcsúztató. = ÉS 1993. febr.26. 13.

si possa. Per quanto giudico io, non mi pare, che egli debba dire la sua opinione, ne primo, ne mezo, ne ultimo; percioche se sara il primo, tutti gli altri acconsentiranno; se l'ultimo, ogn'uno verrà al suo parere, ..." – A margón: *Stephanus J[o]/sica in | carcerem | detruditur | quia Prin|ceps prim[um] | de eo cap[i]/endo sen|tentiam | dixit, id[eo] | et alij o[m]/nes prae[t]/extendo i[n] | eius sen|tentiam [i]/uerunt | I*[stvánffy]: *l: 31 | f: 715 | n 50.* Vide Istvánffy p. 715: Báthory Zsigmond „... primum omnium ... de Stephano Josica cancellario suo, ... acerbissime conquestus est; ... Haec et alia multa, vultu et sermone ad iram prono praefatus Boscajum [Bocskay] primo loco sententiam dicere jussit, qui illum malis ambitiosisque artibus, tale tantumque scelus ausum, ut reum majestatis acerbis poenis afficiendum pronunciavit; caeterique qui aderant, fere omnes in eius sententiam iere." (Dr. 90.)

p. 202: „... Gneo Pisone appresso Cornelio Tacito volendo Tiberio dire il suo parere in una certa causa disse: Quo loco censebis Caesar? si post omnes, vereor ne imprudens dissentiam; si primis, habebo quod sequar." – A margón: *Mattias k: | eletiben | 38 Resz: | f: 151 | Friderich |Czaszar ellen | ualo tanach.* Vide Heltai f. 151 r: „Mikoron Bathori István el végeszte vólna az ö beszédit, a püspekec és az vény tanáczoc minnyáian mellé állánac, és dicziric vala az ö tanáczát. De a töb urak, látuán a királynac kiuánságát, ellenzic vala az ö tanáczát, és a király kiuánsága mellé szóllának." (Dr. 91.)

p. 217: „Io credo, che sia tanto chiaro il pericolo, nel quale per cagione de' generali possono incorrere le republiche, e' principi, che ogn'uno per se stesso conoscendolo, non occorrerà ci fermiamo a provarlo, o con essempii, o con

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 387-748, 340-726

Berczeller Rezső
Szobrai

HAJDÚ-BIHARI NAPLÓ

1976 NOV 23

1021

Horváth Péter fényképe

Kiállítótermekben

Balmazújvároson, a Veres Péter Művelődési Központban november 21-én, vasárnap délután nyílt meg a balmazújvárosi Fotóművész Alkotóház kiállítása. A bemutatót a Magyar Fotóművészek Szövetsége és a művelődési központ rendezte, *dr. Ónosi László*, a megyei pártbizottság osztályvezetője nyitotta meg. A kiállító öt fotóművész — *Horváth Péter, Kunkovács László, Nagy-György Sándor, Szász János* és *Vencsellei István* — alkotásait december 3-ig, naponta 10—18 óráig tekinthetik meg az érdeklődők.

A *Kossuth Lajos Tudományegyetem* díszudvarán, az Egyetem Galéria rendezésében november 25-én 11 órakor nyílik meg A vázlattól a műig című kiállítás, melyen négy művész — *Bak Imre, Berczeller Rezső, Lantos Ferenc, Tilles Béla* — művei szerepelnek. Vázlatokat és kész monumentális műveket láthatunk a bemutatón, mely egyrészt azt kívánja bemutatni, hogyan jön létre, vázlatokon keresztül az alkotás, részben azt, hogyan kapcsolódik a monumentális kép, szobor és a környezet.

A kiállítást, amely december 23-ig tekinthető meg, Rideg Gábor, a Művészet című folyóirat főszerkesztője nyitja meg.

Kérjük T. Fogyasztóinkat –
tartalékpalackkal rendelkez
hogy a karácsonyi és újévi
várható torlódások elkerülé
üres gázpalackjaikat
december 10
szíveskedjenek a gázcse
kicserélni.

TISZÁNTÚLI GÁZSZOL
ÉS SZERELŐ VÁLL

SZAKMUNKÁSSÁ NI
BEISKOLÁZZUK DOLC

AZ ARANY BIKA SZÁLLOD
FELVÉTELRE KERES:

férfi és női dolgozókat, cukrász
kat, kézilányokat, szakács és cu
szakmunkások mellé beosztott
nyugdíjas férfi segédmunkások
őröket, takarítókat, hétvégi mu
a bisztróba rendészeket, leszed

HAJDÚ-BIHAR MEGYEI

JELENTKEZ
A HAJDÚ-BI

MAGYAR HIRDETŐ
Sajtófigyelő
FŐVÁROSI KÖZMŰ
Berczeller Rezső,
szobrászművész
1980 JUN 27
1021

Képzőművészeti alkotás

A korszerű vízműlétesítmények közül a legjelentősebbek külsőre is méltó díszítést kapnak. A Budaörsi úti gépház oldalfalára különleges képzőművészeti alkotás került. Berczellet Rezső szobrászművész munkáját a közelmúltban erősítették fel

(Fazekas Ferenc felvétele)

lendületet.
tot a negy
hozta: a pá
zati szervel
foglalkoztak
ellátottságá
kimondták:
szennyvizek
növekedhet! Ennek jegyében elkészült a főváros szennyvízelvezetésének és -tisztításának programja. A távlati tervek megvalósulásáig is keresni kell azonban annak a feszültségnek az áthidalási lehetőségeit, amely a növekvő igények és a reális lehetőségek között feszül.

Azzal zárta előadását a főigazgató, hogy a Csatornázási Művek az elmúlt időszakban bizonyította, hogy képes a feladatoknak magas szinten eleget tenni, és *képes a hatalmas beruházások jó gazdájává válni.* Helytállása a szakma körében is jelentős példát ad.

Északon és délen

Kovácsvölgyi József, a Csatornázási Művek beruházási főosztályvezetője az észak-pesti szennyvíztisztító telep építkezéséről adott tájékoztatást. A tizenegymilliárd forintra tervezett beruházás első üteme napi száznegyvenezer köbméter mechanikai-biológiai tisztítására és a ke-

Pillantás a jövőbe

Az első ütem 1980. év végére a biológiai egységek megépítését írja elő. A második ütem határideje 1983. III. negyedéve, amikor befejeződik a homokfogók, a záportárolók, az automatizálás és az energiaellátás végleges megoldása.

Kitért az előadó a kivitelezés nehézségeire, amelyek ellenére az év végi határidőre *üzembe fogják helyezni a tisztítótelep két új egységét.*

A nagy építkezések után a csatornarekonstrukció végrehajtása került sorra. A CSM film- és dokumentációs osztályának munkáját vetítették le a vendégeknek. A film a III. kerületi Lajos utcában kivitelezett sajtolásos csatorna építését szemléltette. *Ódor István* üzemfejlesztési főosztályvezető a közcsatorna-hálózat rekonstrukciójának tervezési feladatairól szólott, különös tekintettel a belvárosi csatornarekonstrukcióra.

Ugyancsak megtekintették a résztvevők a Mi lesz a vízzel azután? című, a Csatornázási Művek munkájáról és életé-

Beszeller Rezső

4. Beszeller Rezső: Rohanás, 1976 (fotó Panvik)

Művészet, 1978, 11. 16. old.

Szimpozionok előtt és után

liző haknibrigád verődik össze évről évre, kibővítve néhány esetlegesen – protokolláris vagy személyi kapcsolatok révén – meghívott művésszel.

És most nézzük meg, ki mit nyújt, kinek. Az atádi szimpozion éves költségvetése körülbelül ötszázezer forint, amelynek döntő hányada a városi tanácsot terheli. A meghívott művészek havonta négyezer forint

Berczeller Rudolf

1021

BERCZELLER RUDOLFNÁL

MŰTEREM

Munkásságát csak barátai ismerik, kiállításokon ritkán szerepel. Monumentális, nagyobb lélegzetű művei, mint a miskolci egyetem aulájának és a székesfehérvári színháznak menynyezetplasztikái, a Fészek Klub bárjának belső kupola reliefjei — a köztéri szobrászat természetének megfelelően — ugyancsak névtelenségben hagyják szerzőjüket. A művész ez év végén rendez kiállítást szobraiból.

— Festőnek készültem, Vaszary növendék voltam, de hamar otthagytam a főiskolát, elfogott a kalandvágy. El akartam jutni Egyenlítői Afrikába, nem sikerült, de kétszer is jártam — nagyrészt gyalog — Afrika északi vidékein a *Kabil hegységben, Algirban, Tuniszban, Gábeszben.* Közben éltem *Dél-Franciaországban* is, éjszakai kocsmákban rajzoltam a vendégeket, meg sültkrumplit árultam. *Rómában* azzal kerestem pénzt, hogy a legmagasabb arisztokrácia — hercegek, márkik — gyerekeit rajzoltam, közben legalább megismerhettem a híres reneszánsz és barokk palotákat belülről. Utolsó utazásomra a jugoszláv tengerpartról indultam volna *Indiába*, de egy verekedés miatt haza kellett jönnöm. A harmincas évek végén kezdtem mintázni. Igazi mesteremnek *Szőllősi Endrét* — sógoromat — tartom, ő volt az első szobrász, akit munka közben láttam. *Goldmann György* műterme és egyénisége tartozott még a kezdő szobrászi élményeimhez. A korai szobraimból kevés maradt, nagy részüket összetörtem.

— Újabb szobrai — becslésem szerint sok százat látok itt a polcokon — kísérletek, vázlatok, alternatívák, variációk. Mégis, ezt a műterem vendége is észreveheti, elég élesen határolható tárgykörökre oszthatók ezek a szobrok.

— A tömeg, a mozgó tömeg izgat elsősorban, az ember géppel való társulása, a háború és a forradalom. Szóló figuráimnál az emberi test kicsavarodása, meggyötrése, mártíromsága, a „témám".

— Beszélne ezekről a csoportokról részletesebben is a kronológia sorrendjében?

— *Táncoló nők.* A puha, kerek formákat sokkal szobrászibbnak éreztem akkoriban. Próbáltam előbb zártan, egymás mellé sorolva, utóbb teljesen kinyitva — nyújtott karral fogják egymás kezét — felfűzni őket. Ugyanezt aktokkal és bő ruházatú nőalakokkal is megpróbáltam kifejezni.

— *Mártír.* Olyan látványt akarok adni, ami megrázza az embereket. Az árnyékok, és a megvilágított részek ellentéte mozgás képzetet ad. Egyes részeket elhagyok, mintegy lyukakat török a testen, ezáltal a belső, sötét tér — a szobor belseje — is látható lesz, az árnyékhatás még erősebb. A megbontott szobortestet is zártnak érzem: az elektron az atommag körül kering, de olyan gyorsasággal, hogy végül teret zár. Érzékeltetni akarom testi világunk össze-vissza foltozottságát, hiszen a hullámok, sugárzások, vagy a mikroorganizmusok keresztül haladnak rajtunk. A sportfotó is egészen mást mutat, mint amit a szemünk megszokott. A görög művészet a zártságával is teljeset adott, de ehhez az *Olümposzon* kellett élni.

— *Nyomorékok.* Az emberi testről való képzeteinket téveseknek tartom. Ha kimegyünk a strandra, akkor látjuk meg, hogy milyen a test. Mennyi tökéletlenséget leplezett le a miniszoknya is. A nyomorékok figuráival csak *hangsúlyozni* akartam, csak az átlag embert jellemeztem.

— A *Háború* és a *Forradalom* kompozícióim a tömegek *különböző előjelű* mozgásait jelzik: *József Attila* azt írta a *Tömeg*-ben, hogy *„...nyúlik...amőbaként..."*, először így próbáltam ábrázolni. De rájöttem, hogy a tömeg nem gömbölyű, puha, szétfolyó massza, hanem szögletes. *„A tömeg járó erdőrengeteg..."* — írja a költő ugyanebben a versében. Tömeg-sorozataimat már így komponálom. Egyszerűbb formákkal több mozgást, nyüzsgést fejezhetek ki. Minél nagyobb a feszültség, annál inkább az egyszerűségre kell törekedni. Minél kevesebb legyen a trükk. Illúzióját akarom adni egy forradalmi szenvedélynek.

— Nem akarom Önöket becsapni! Nem misztikus összefüggéseket akarok megmutatni. Nem szeretem az esztétikumot, mert félrevezeti a laikust. A szobor ne szép legyen, de legyen meg a varázsa.

— Legszívesebben az összerakós játékok egyszerűségéig mennék el, hogy a néző azt mondja: itt nincs semmiféle csuda. Ugyanakkor fel szeretném kelteni a forradalmi dráma izgalmát, lobogó mozgását. Az összerakós játék, vagy inkább az architektúra racionalizmusával építem a legújabb alakos tömegkompozícióimat. Azt is mondhatnám, hogy az antik építészet szabályai szerint.

— Miért éppen az antik építészetet említi?

— Afrikában, a Szahara előpusztáin megláttam egy órási építményt, talán a *Colosseumnál* is nagyobbat. A római kori *El Djem*-i amfiteátrum volt ez. Ott állt a pusztaság közepén, már elomlott, de megmaradt belőle egy nagy elliptikus vázrendszer.

— Huszonöt kilométert gyalogoltam aznap, ötven fok hőség, sehol egy fa, a kutak kiszáradtak. Mire *El Djem*et elértem, szinte haldokoltam. S ekkor megszólalt a zenekar. Hallucináció volt persze.

— Ezt a felindulást szeretném kapni, illetve közvetíteni minden egyes munkámban. Akár zenei hatást, akár épületet, politikai mozzanatot, vagy egyszerűen az életet.

Hiszem — jósolom —, hogy Berczeller Rudolf decemberi kiállítása képzőművészeti meglepetés lesz. Berczeller sajátos, többrétű, áttételes realizmusát nem igen kapcsolhatjuk külföldi, vagy magyar iskolákhoz. Érett, hatalmas oeuvre-jében a legjellemzőbbnek érzem a H á b o r ú emberből, tankból, futó lovak lábaiból elegyített szimbólumát és a F o r r a d a l o m — fenti képünk a bronz változatot megelőző terrakotta modell részlete — szoborciklusát. Ezeknél horizontális tengelyre merőleges síkok adják a szigorú konstrukció alapját, de csak az alapját, kiindulópontját. A pedantéria csak lappang itt. A szobrok dinamikája elborítja, elözönli az alapvető statikai tartást. Berczeller Rudolf témái szobrászati problémák megoldásainak keretei, plasztikai szerkezete humanista mondanivalójának kerete.

Frank János

1969 MÁR 29

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Élet és Irodalom

KÖNYV

ÁCIÓ

akarat. „Nem értem, de gyönyörű" — mondta rá az értetlen jóakarat. Ám Juhászt értjük. Lehet, hogy az utókor jobban érti majd, de mi sem állunk tanácstalanul előtte. Inkább aggodalommal.

A Juhász-problémák lényege egyszerűen és közönségesen: *a terjedelem.* Az alanyok, az állítmányok, a jelzők és a hasonlatok gigantikus túlburjánzása. Osztódással szaporodása. A már-már valószínűtlen arányérzék-vesztés. Mintha a megidézett Rossz a megidézőt kerítette volna hatalmába; mintha ez a költészet *maga* lenne a föllázadt vegetáció. *A Juhász-problémák lényege az, hogy A Szent Tűzözön regéi című kötetet én, hivatáskényszerből, elolvastam, de a A Szent Tűzözön regéi című kötet, ilyen kényszer nélkül, tulajdonképpen elolvashatatlan.*

Leegyszerűsítek? Valószínű. Csak tünetet jelzek? Lehet. A felülethez kötődöm, holott minden sejtburjánzásnak belül, a szervezet mélyeiben rejlik az oka? Majdnem bizonyos. Ám ez már a „rákkutatókra", az irodalom tudós doktoraira tartozik. Én megelégszem két ok jelzésével.

Az egyik: Juhász Ferenc biológizmusa. A világ, az ő felfogásában, az egymást öntudatlanul keresztező életakaratok gazdag szövevénye. *Az emberi világ is.* Juhász nem számol, se rémlátásaiban, se reményeiben *a társadalmi emberrel,* csak a biológiai emberrel. Az Emberrel számol „mint olyannal", és nem a konkrét emberrel. Az Ember mint olyan: biológikum, sejthalmazok anyagcseréje, életakarat; a legtisztább életakarat pedig: a Költő-Ember.

A másik ok éppen ez: Juhász felfogása a Költő-Emberről. A költészet feladatáról. A költészet, Juhász szerint, világteremtés. És ő csakugyan világot próbál teremteni. Szó szerint egy *teljes* világot, egy biológiai világegyetemet, mintha korunk Noéja hiánytalan leíróleltárt készítene az élőlényekről, amelyeket bárkájában összegyűjt. Vagy mintha a világpusztulás után egyedül maradván, neki magának kellene spermáival az egész világot életre termékenyítenie. A költészet akció, hatalmas szexuális aktus. A költészet, az ő felfogásában, öntörvényű, teljes univerzum, függetlenül az adott és konkrét

Turcsán Miklós: Csendélet

világtól. „A művészet, bármilyen indulatú és megjelenési formájú is: cselekvés. *Azzal cselekszik, hogy van!* Nem önmagát cselekedteti, de önmaga a cselekvés. *Nem hirdet erkölcsöt, mert önmaga az erkölcs*" — írja. (Summázva: „Ne a kora határozza meg költőjét, hanem a költő határozza meg korát".). *És már közel is járunk, ezzel az akarat- és cselekvéskultusszal, ahhoz a századelejei irracionális divathoz, amely annakidején éppúgy biológizmushoz és burjánzó stílromantikához vezetett, mint most Juhász Ferencnél.*

De ezt már félve állítom.

A költőnek nincs hatalma a fegyvereken, az adott világ konkrét erőin — írja Juhász. Mi tehát a lehetősége és kötelessége? — kérdi. „Hogy éljen hitével és reményével! Mert ez a hatalma!" — válaszolja.

Hit és remény. *Hatalom ez? Lehet, hogy az egész Juhász-feltornyozta költészet-építmény egy gyermeki hit-remény ideológia gyufaszál lábacskáján álldogál?*

Ezt már kérdezni is csak félve kérdezem.

---

lítási alapom. Még volt mlayt a Haláltáncban, Széchenyiben. Somlay ieonként köszöntené az s „buggyantagyú" utódó Hamlet, aki — Illés nt — valósággal szétszínház szűk kulisszáit, ányban, ahogy az utód k átkaival rázza teljes rista gimnázium talmi t — valójában az alabolt tartópilléreit. A t így szavalni már nem szerű. Kitárt karokkal lé térdepelve. Csak fiálisan, „elidegenítve"! valaki — mondjuk A racionalista analízis faani. Hisz próbálta! Initás nem föltétlenül el- Lehet különben, hogy zegő, tilos fogásokkal magát a költőt látta a nedni, kikelve a szimzecesszió koporsójából, iba próbálták belegyöiatalnak, mainak, minik a legismertebb verrázások és agyonidézéól eleven valóságukban k ma születtek volna.

akran feldübörgő vasdves epizód bizonyítja: f Attila vers közben az áratlanul kihagy. Pill a közönség súg. Nem ömével, de szurkolvakban mind mondtuk a tosan eleven és aktuából újságírók és kritinulhatnának.

zgága Jézusok" másik ieg: a „halottak élén" ít, a visszanézőt, a szetilát. Személyes emléeket, melyek egy műlatainak, hányattatáek — így nőtt meg a es emberhez szóló vaszalonná szűkült, hol nk a vendégek, bizalde azzal a tudattal, hogy csak ritkán nyerhetünk ide bebocsátást. Érdemtelenül: soha. Az orchester elnémul, hogy a cselló bánata is megszólalhasson...

Hogy az „izgága Jézusok" nyugtalan tüze befelé is perzsel, hogy a társadalom elé dobbantó, kardot, sisakot öltő, kéményként kiálló költő magával is örökké elégedetlen, hogy gyötri a felelősségtudat, a tehetetlenség, a lélek és a test gyarlósága: ezt *Cserhalmi Anna* hozta emlékezetünkbe. Fegyelmezett hangjában, gesztusaiban csupa feszültség; a híressé vált „Szabad ötletek" pszichoanalitikus asszociációban semmi szabadság, annál inkább a magánzárkába csukott lélek vasszigora, a megfeszített értelem ébersége, hogy egy szóra, egyetlen szóra találjon, melynek résén az elkerülhetetlentől a világba szökhet. Indulat, érzelem? Hallottam így is a Szabad ötleteket. S a maga nemében az az interpretáció, a Berek Katié is kitűnő volt. Cserhalmi a kontraszttal fokozta a hatást: a szabad ötletekben a kigondolást, az elveszett egység visszaszerzéséért folytatott küzdelmet. Így hangzott Nagy László *Tűz* című verse is; Ady-Latinovits Shakespeare-i, „zengő tébolya" után a vulkán morajaként, a föld reszketéseként. Nagy Lászlóval különben kissé mostohán bántak az esten; akad még néhány verse, amit szívesen hallottunk volna — például az epigrammatikus tömörségű s kadenciaként kínálkozó *Himnusz minden időben*-t: *„Jog, hogyha van, az én jogom, enyém itt minden hatalom, fölveszem kardom, sisakom — gyönyörűm, te segíts engem!"* — Igen, így lehet átvinni a tüzet, a szerelmet — a túlsó partra...

De nem a bírálat, a köszönet az, mellyel az est három művészének törleszthetek. A bizonyságért, hogy a művészethez, ha valóban az, nem fér hozzá az avulás, hogy nem az időben, hanem szimultán „dimenzionált", ha már tudákoskodni akarok. Számomra fölért egy vérátömlesztéssel, a lehető legjobbkor. S nem festett vér volt, de igazi! Ajánlom hát orvosszerül mindenkinek, ha szikkadni érzi erejét, eszét. Ha pedig nem, hát gyönyörűségül.

B. Nagy László

Dezső Berczeller

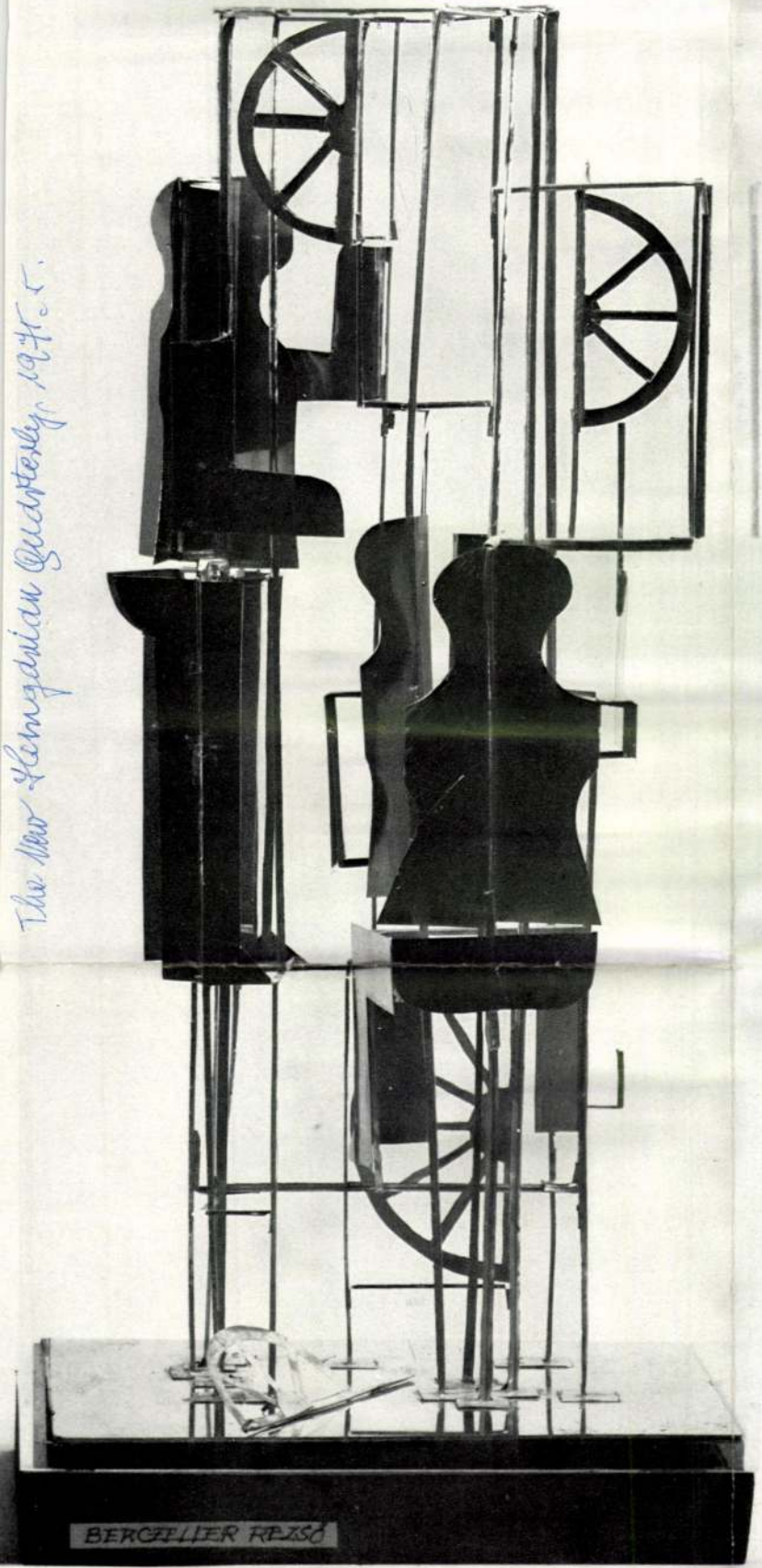

Dezső Berczeller:
Man and Machine
(aluminium
and plexiglass, 33 cm,
1974)

KATALIN NÁDOR

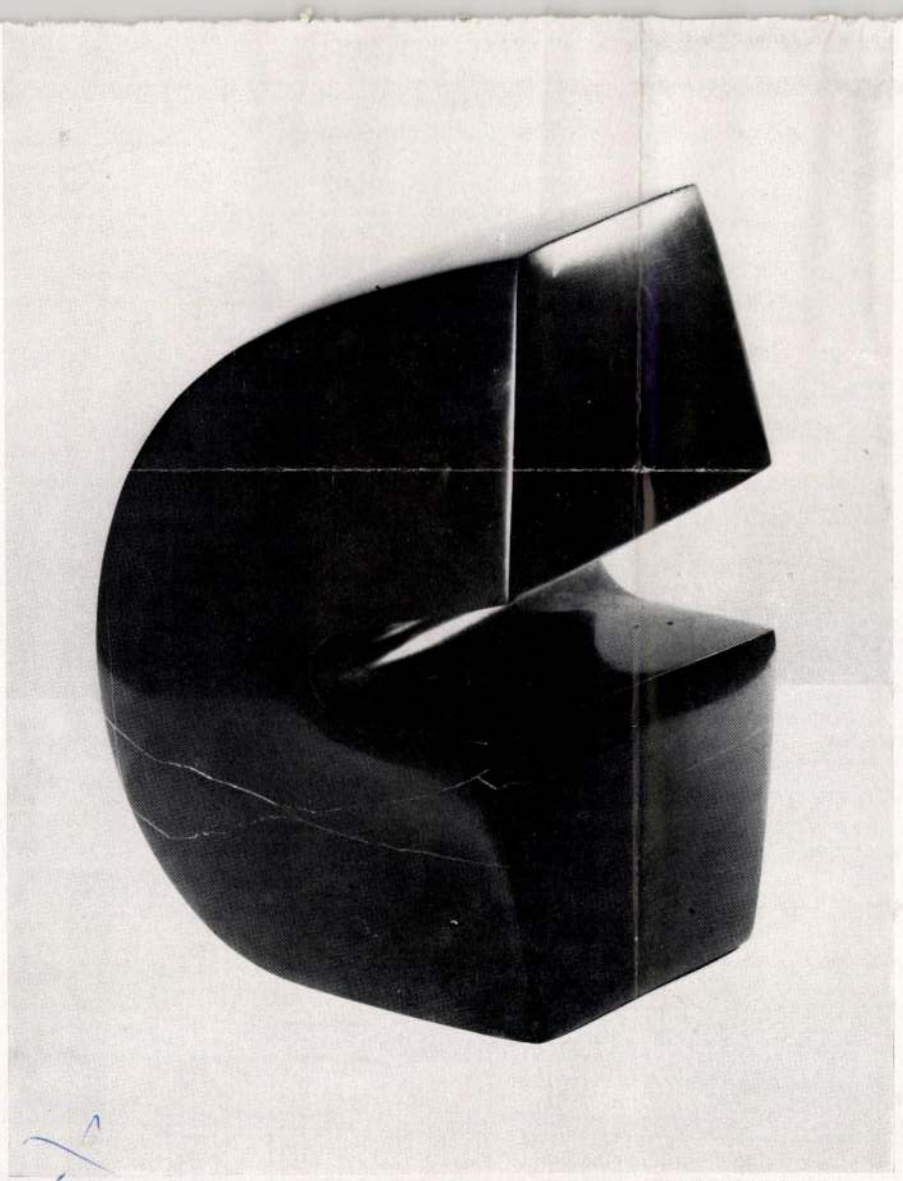

KATALIN NÁDOR

Sándor Kígyós: Totality (black stone, 40 cm, 1974)

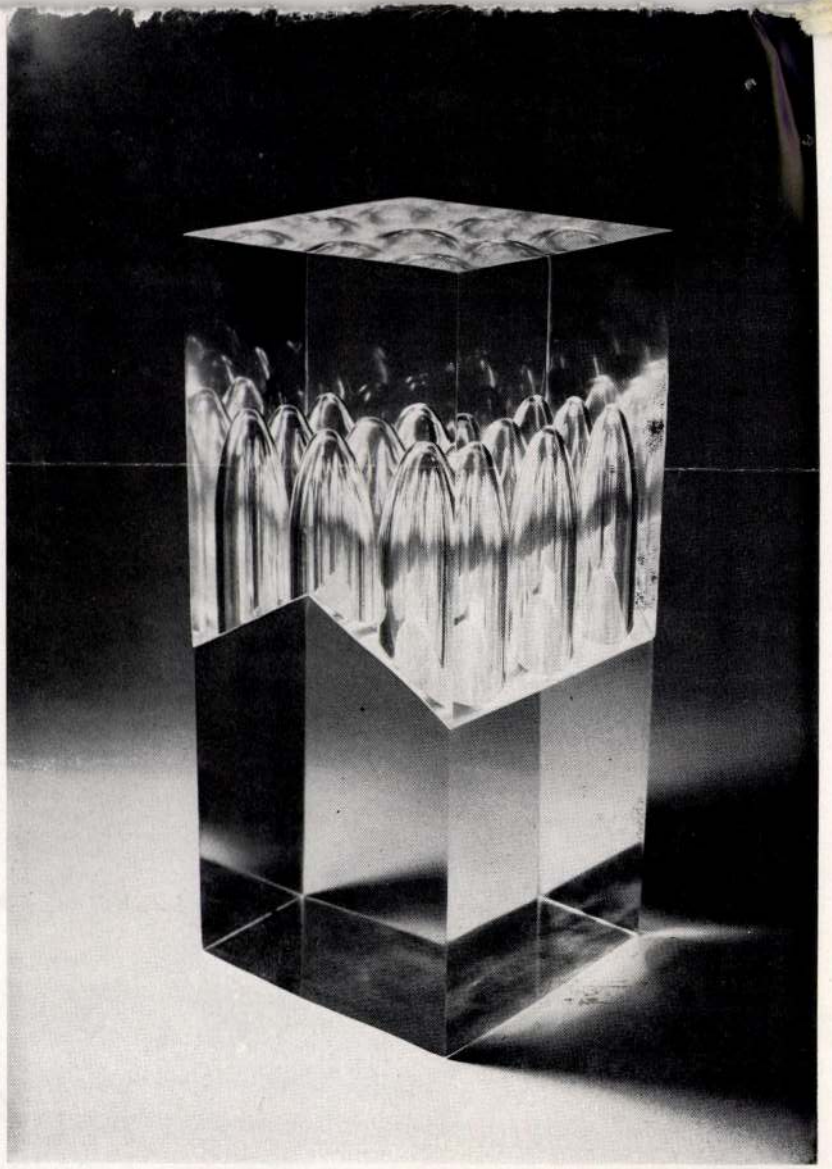

GYÖRGY GADÁNYI

László Pajzs: Plexiglass Form (20 × 11 × 10,5 cm, 1974)

Berczeller Dezső szobrászművész

VII. Országos Képzőművészeti Biennálé, júl. 12-aug. 30-ig, a Pécsi Galériában.

Dunántúli Napló, 1981. júl. 19.

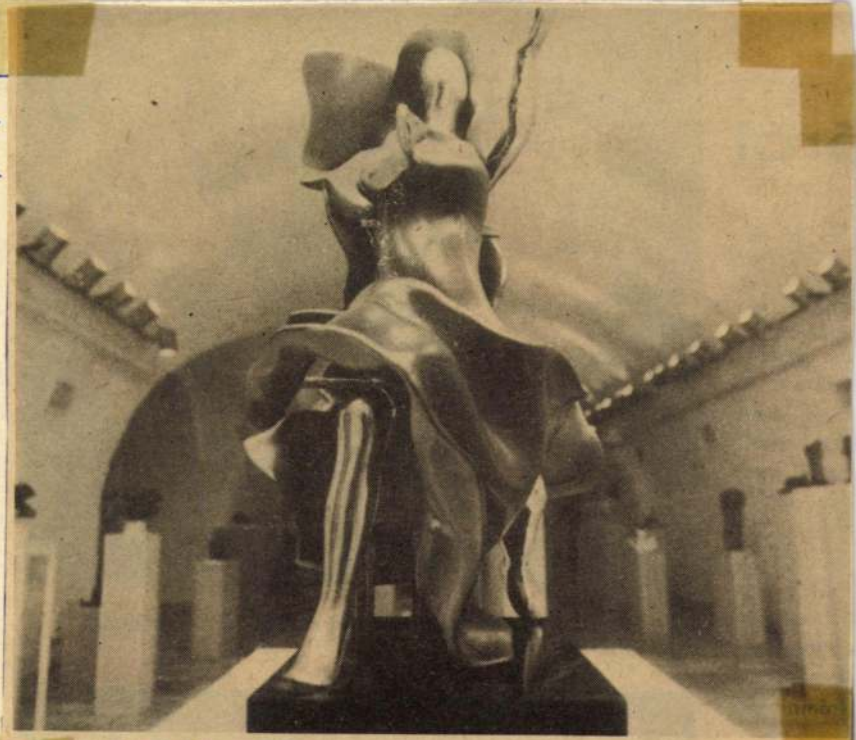

Berczeller Dezső: Mozdulat

Berczeller Rezső szobrászművész

Szabnak Megyei Néplap, 1984. június 16.

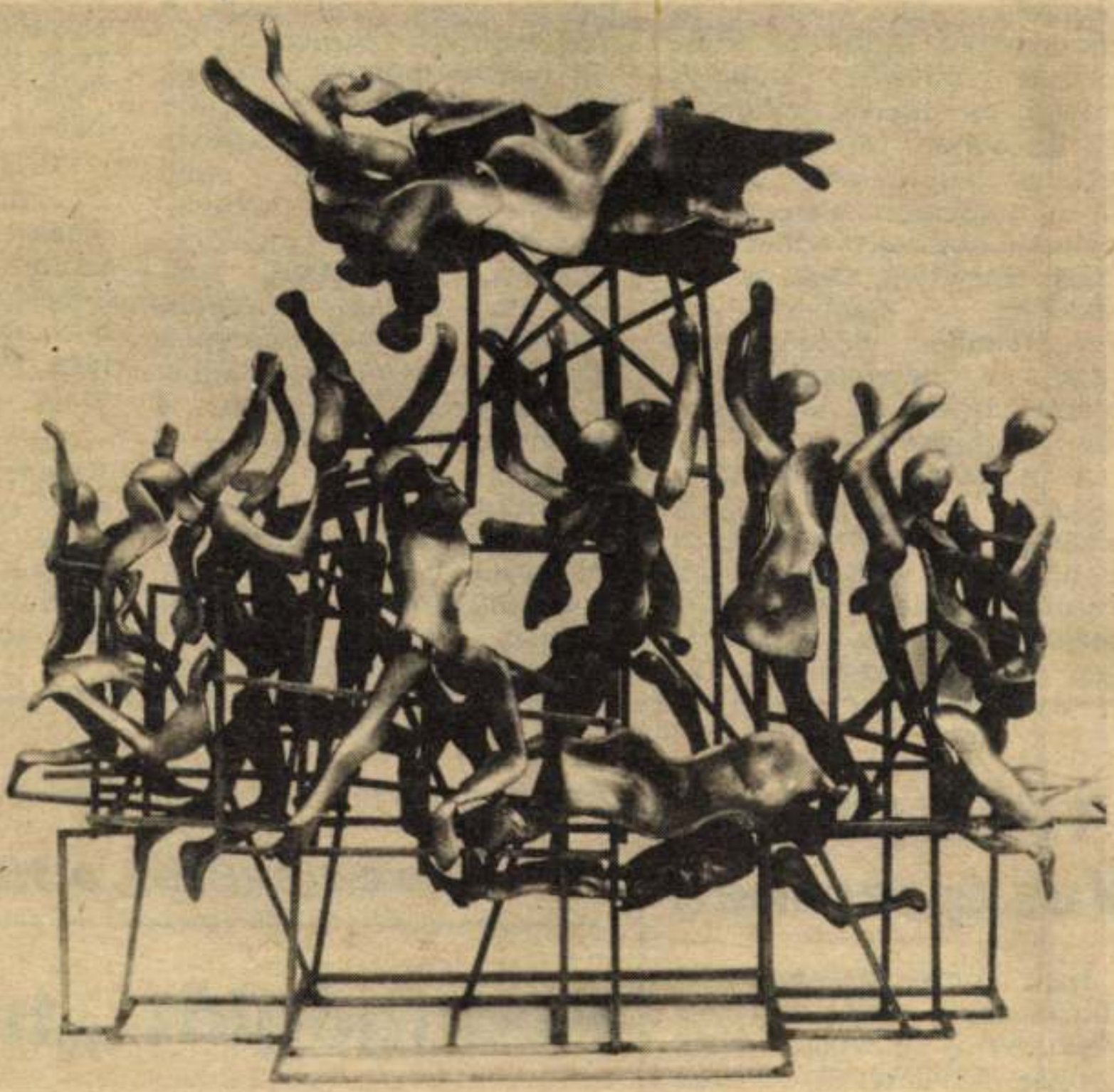

Berczeller Rezső: Fémváz alakokkal

elkészültek az első bemutatók díszletei, jelmezei, a színészek pedig megkapták a szerepeiket. Ugyancsak zavartalan volt a későbbi bemutatókra való készülés is. Így nyugodt légkörben színvonalas művészi műhelymunka, és sikerek jellemezték az elmúlt évadot. Hat bérletes bemutatóra került sor a nagyszínházban, s itt összesen száznegyvenhét előadást nézhettek meg az érdeklődők. A Szobaszínházban ötvenhét előadást tartottak, s hetvenkét alkalommal lépett fel a társulat más településeken.

A műsorterv a korábbi évekénél jobban igazodott a közönség igényeihez. A Figaro házassága, a Szabad szél, Az elveszett levél s az Egy szerelem három éjszakája igen nagy népszerűségre talat munkáját kíséri legnagyobb figyelemmel országos kritika.

A színházigazgató részletesen elemezte beszámolójában az egyes bemutatókat. A már említett darabokon kívül rangos művészi sikernek könyvelheti el a társulat Árkosi Árpád rendezésében Mrozek Emigránsok című művének, valamint Wedekind Nicolo király című drámájának bemutatasát, rendező Paál István. Az utóbbi előadással vendégszerepelt egyébként a szolnoki színház a budapesti fesztiválon, s elsősorban Vallai Péter — a darab címszereplője — játéka aratott igen nagy elismerést a fővárosi közönség s a kritikusok körében egyaránt.

A Szigligeti Színház történetében először szerepelt műsoron Strindberg-mű. Az

Ilona, Kis
Mária. D
Upor Lász
felvételi
tanulmány
szeti főis
szerződött
friss diplo
Tóth Tam
háztól.

Ünnepe
nyugdíjba
Évát, Pa
Czimmerm
Sebestyén
december
lesz, válto
majd a sz

Az évad
Vincze Sá
nács oszt
réssel szó
kájáról, a
közművelő
szerepéről.

Tv-találkozó Veszprémben

Idén immár tizennegyedik alkalommal ad otthont Veszprém a televíziós alkotásokat felvonultató vetítéssorozatnak; s az ezúttal június 25. és 30. között lezajló hagyományos tv-találkozón a múlt év termését reprezen-

Nevelőszülők a főis

Pedagógiát „tan

A Jászberényi Tanítóképző Főiskolán, immár tíz esztendeje gyakori vendégek a városban élő nevelőszülők

dr. Kocsis
zet, s lelk
pedagóg
mi tudom

Berczeller Rezső, szobrai

SZÁMUNK SZERZŐI:

BERTHA BULCSU
BÉCSY ÁGNES
BÉKÉSI GYULA
CSERES TIBOR
EÖRSI ISTVÁN
FUTAKY HAJNA
GYÖRE IMRE
KOLOZSVÁRI
GRANDPIERRE EMIL
B. KOVÁCS ISTVÁN
LÁNCZ SÁNDOR
LÁZÁR TIBOR
MAKAY IDA
MATYIKÓ
SEBESTYÉN JÓZSEF
MÁTYÁS FERENC
MIKLÓS PÁL
NÉMETH LAJOS
POMOGÁTS BÉLA
RÁBA GYÖRGY
TALPASSY TIBOR
VEKERDI LÁSZLÓ
WEÖRES SÁNDOR

KÉPEK:

ASSZONYI TAMÁS
BERCZELLER REZSŐ
BORSOS MIKLÓS
CSOHÁNY KÁLMÁN
FARKAS ÁDÁM
GULYÁS GYULA
KÉRI IMRE
KŐ PÁL
MARTYN FERENC
PÁSZTOR GÁBOR
RASZLER KÁROLY
SZABÓ VLADIMIR

4

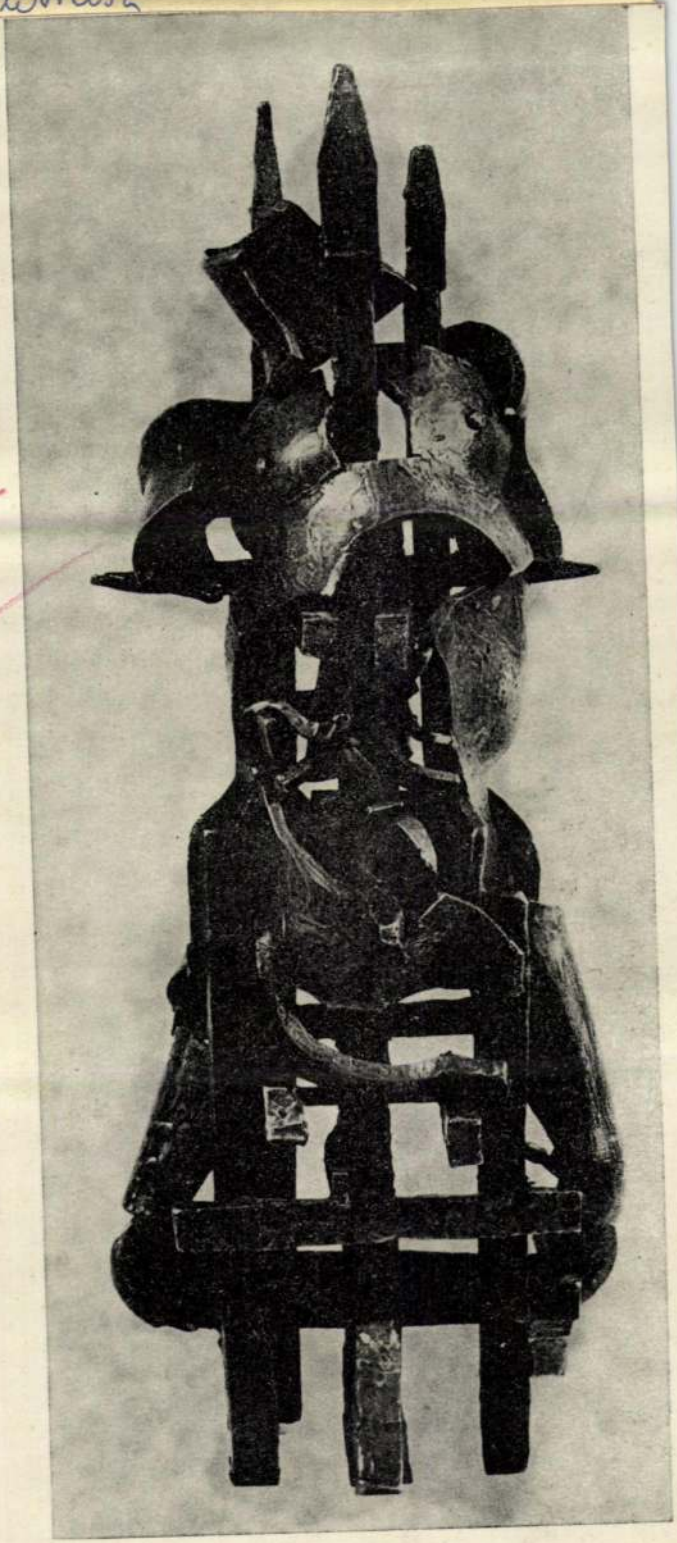

Berczeller Jozsó

Nagy Zoltán: Nemzeti tárlatok – a közel-
multban és ma

Művészet, 1982. augusztus

Berczeller Rezső

H. M.: VIII. Országos Kisplasztikai Biennálé

Művészet, 1983. augusztus

Berczeller Rezső

Pécsi Plasztikai kiállítás

Magyar Nemzet 1983. VIII. 11.

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Berczeller Rudolf

MAGYAR HÍRLAP

Budapest

1970 JAN 14

MEGHOSSZABBÍTOTTÁK Berczeller Rudolf szobrászművész kiállítását a Fényes Adolf-teremben január 18-ig.

1021

Berczeller Rudolf

Bojár Iván: Berczeller Rudolf
Magyar Hírlap, 1974. ápr. 7.

A magyar művészettört.irodalom bibliográfiája 1974.
Művészettörténeti Értesitő 1977/1.

74. old

Berczeller Rudolf

Magyar

Kisplasztikák Budapesten — hetedszer

Minden eddiginél több résztvevővel tegnap megnyílt a Műcsarnokban a VII. Budapesti Nemzetközi Kisplasztikai Kiállítás. *Harminckilenc országból* jelöltek a nemzeti biztosok négynégy művészt, így végeredményben közel hatszáz mű került bemutatásra a termekben. A tárlathoz impozáns terjedelmű és kivitelű katalógus készült.

A megnyitót megelőző sajtótájékoztatón *Aradi* Nóra, a tárlatsorozat főtitkára elmondta, hogy mint legutóbb, idén is a a stiláris rokonság szerint csoportosítva került bemutatásra a rendkívül gazdag plasztikai anyag. Az egész kiállítást jellemzendő *Frank* Jánosnak, a tárlat rendezőjének a Magyar Nemzet számára adott interjújából idézett: közelednek egymáshoz az egyes irányzatok, a művészeti világ egyre homogénebbé válik. Az idei bemutató különtermet szentel a hetvenöt esztendős *Berczeller* Rudolf tevékenységének. További magyar résztvevők: *Haraszty* István, *Jovánivics* György, *Samu* Géza, valamint *Lugossy* Mária, aki a díjazottak egyike. Fődíjat idén nem adtak ki. Kiállítási díjban részesült még a zimbabwei Edward *Chiawawa*, a bolgár Szpartak *Deremendzsiev*, a spanyol Miguel *Moreno*, az angol Michael *Sandle* és a lengyel Edward *Sitek*.

A sajtótájékoztatón a nemzetközi zsűri jelenlévő tagjai is elmondták véleményüket az idei kisplasztikai seregszemléről. Terence *Mullaly*, a londoni Daily Telegraph kritikusa azt hangsúlyozta, hogy ezzel a kiállítássorozattal Budapest is bevezetést nyert a világ nagy képzőművészeti központjai sorába. A spanyol kritikus, José *Marin-Medina* azokat a műveket találta a legizgalmasabbaknak a bemutatott anyagból, amelyek figyelmet szentelnek a plasztika és az architektonikus környezet összetalálkozásának. Herman *Raum*, berlini művészettörténész professzor szerint az ilyen nagy nemzetközi kiállítások egyik leglényegesebb hatása a harmadik világ művészetének támogatása, felzárkóztatása. A Ljubljanából érkezett Aleksander *Bassin* pedig újra a kiállítássorozat kulcskérdését feszegette: mi is tekinthető kisplasztikának?

A hetedik kisplasztikai triennálét *Vajda* György művelődési miniszterhelyettes nyitotta meg, aki a megnyitó után fogadást adott a nemzetközi kiállítás résztvevőinek, a MUOSZ székházában. Az előző triennálé egyik díjnyertesének, a dán Jan *Norman*nak a Dorottya utcai kiállítóteremben tekinthető meg önálló bemutatója. Az idei résztvevők közül pedig a német Lilli *Fischer* rendez performance-ot a Műcsarnok kamaratermében, pénteken délután 4 órakor.

(bán)

kongresszusra 19 országból mintegy száz vendéget várnak.

i Tanács tájékoztatója

oztak a lakásbetörők

ző munkájával a bűnözés visszaszorításához kíván hozzájárulni.

Szabó Ferenc rendőr ezredes, a Budapesti Rendőr-főkapitányság helyettes vezetője, a szervezet ügyvezető elnöke az utóbbi években mutatkozó negatív tendenciákról szólt. Elmondta, hogy *a fővárosban jelentősen nőtt az ismertté vált bűncselekmények száma*, s azok elkövetésében mind több a különösen veszélyes bűnöző, illetve a fiatalkorú. A BRFK e helyzet megváltoztatására számos intézkedést hozott, így egyebek között a közterületeken több rendőr teljesít szolgálatot, korszerűsítették a motoros rendőrség

[illegible], hogy a kedvesség ő
salgás pedig: az együtt-elhal
Mondom, keresve keresté
szebb, rokonszenvesebb Buda
tott, idegen hazájuknál) — r
ban be nem toppantak a ne
(ahol Meinl-sarok is van). Mi
nem a pénztárhoz kerültek,
kedvességével) nem próbáltal
tűnően csinos kasszírlánytól,
hogy milyen messziről jöttek.
A szép ifjú hölgy azonban
Leírhatatlan közvetlenséggel:
őket a lehető legforróbb égh
Az idős házaspár hápogott,
az a nyájas budapesti világ,
tek a szolgálatos alfőnöknőné
és szégyenkezve —, velünk is
A kedves vendégek azóta se
a közönséges beszédű szép leár
det. És miért nem vezetik be
nyát", meg az ehhez hasonló ü

Berezeller Rudolf

kiállítása a Műcsarnokban

Népszabadság, 1987. VIII. 11

BERCZELLER Rudolf

Művtört.Ért. 1989 1-4. 178.

A díjazottak közül a zimbabwei Edward Chiwawa szerpentin-idoljai, az angol Michael Sandle feketére színezett bronz multiplikái, és — a klasszikus kabinetszobrászat képviseletében — a bolgár Szpartak Deremendzsiev karikaturisztikus kisbronzai kívánkoznak kiemelésre. Díjat kapott a magyar Lugossy Mária is rétegelt, ragasztott síküveg-plasztikáiért; mellette Samu Géza organikus fakonstrukciói, Haraszty István groteszk mobiljai és Jovánovics György — Schwitters kollázsépítményeit idéző — gipszöntvényei képviselték a hazai színeket. Jovánovics tér-geometriái a mezőny legjavába tartoztak, a kiállítás magyar sztárja azonban mégsem ő, hanem Berczeller Rudolf lett, kinek kamaratárlata a triennálé kiemelt anyagaként került bemutatásra. Az ilyenkor szokásos retrospektív válogatás helyett az idős mester csupa friss művel jelentkezett: a bejárat fekete paravánjai előtt sorakozó, horganyhálóból hajlított-hegesztett gnóm figurái az emberi test drámai plasztikai mementóiként fogadták a kiállításra érkezőket.

Hochform.

Wenn Sie Canon beim Wort nehmen wollen, schreiben Sie uns, oder rufen Sie uns an, wir liefern Ihnen den Beweis.

Canon NP70

German Edition ZC714.03.752.0777
© Canon Amsterdam NV, 1977
Printed in The Netherlands by Veenman, Wageningen

BERCZELLER Rudolf
91 1. 8

Új Művészet

MOORE, Henry

~~91 1. 8~~

BERCZELLER Rudolf

KOVALOVSZKY Márta: Halál és megdicsőülés : Az 1956-os emlékműpályázatról. = Vigilia, 1990. 10.sz.
771

BERCZELLER Rudolf

NAGY, Hédikó: The crying of lot 301.
= New HQ No. 118. Vol. XXXI. 1990
-146-149.p.

Bp. Budapest Galéria, 1989

a 301-parcella pagínati tervei

1 Berczeller Rudolf, szobrászművész 1.) Folytatás
András: Gábor: Megrittanda hagyomány

1 Berczeller Rudolf: Kalapos figura/Figure with hat, hegesztett bronz, bronzlemez, 75 × 24 × 25 cm, 1987

Művészet, 1988. febr. 6-okt.

Könyvismertetés. *Magyar Iparművészet*, 1930. 64.; Dr. Décsei Géza könyvismertetése. *Magyar Művészet*, 1931. 57.

Kádár Lívia: A szörnyeteg, rézmetszet, 10,5 × 7,8 cm, 1914 k.
(fotók Makky György)

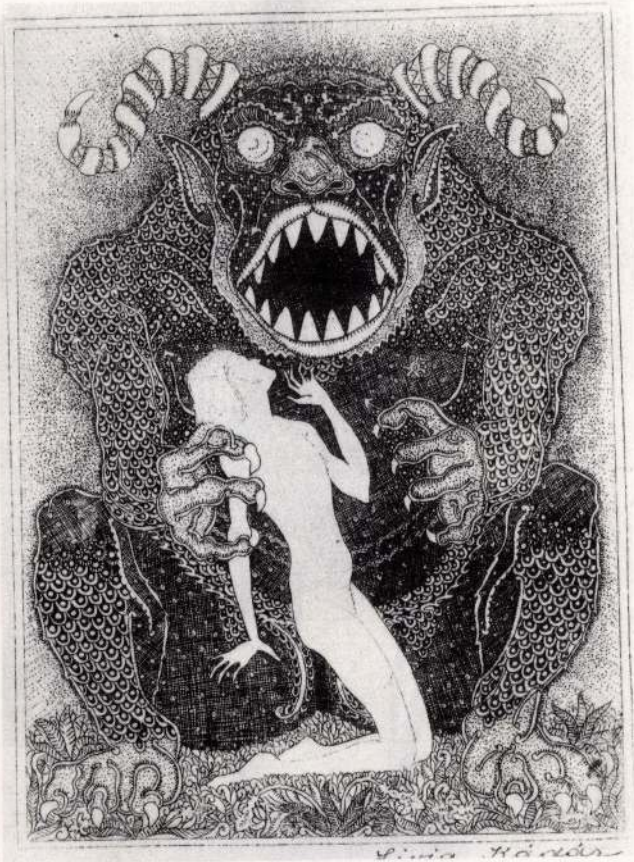

DERCZELLER Rudolf

3. 76 p + ill. - Ludwig gyűjt - ben
Megadás c. nobra (1916)

Új Müvészet 1992

H B v. 4.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Berczel Dezső

MAGYAR NEMZET
1963 AUG 11.

zsas termest ad.

— *AZ ÚJJÁÉPÜLŐ FESZEK KLUBOT sok értékes képzőművészeti alkotással díszítik. A bárhelyiség kupolájába például huszonöt négyzetméter felületű áttört figurális plasztikát készít Berczeller Dezső szobrászművész. Az eszpresszó falára nagyméretű grafikai kompozíció kerül. A kandallót Gádor István kerámiaképével díszítik, a függönyöket pedig Pécsi László iparművész tervezi.*

— ÖSSZEÜTKÖZÖTT EGY HÉV-

1021

Az említett dr. B. J. megjelölésű szerző határozottan elismeri az ilyen protekciót és helyesli az ilyen értelmű befolyásolást. Az általa képviselt nézet mindenképpen tisztességes és jóhiszemű. Mégis azt kell mondanom, hogy elvileg hibás. Valóban van erköl-

Berczeller Rezső
szobrászmüvész

— **Felavatták Nyíregyházán** Berczeller Rezső szobrászművész Mandolinos nő című alkotását. A szoboravatás után a művész kisplasztikáiból kiállítás nyílt a nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház társalgójában.

Nyiregyházán felavatták a müvész
"Mandolinos nő" c. alkotását.

Népszava, 1977. március 27.
12.oldal.

Berczeller Rudolf.

Kisplasztikák a Műcsarnokban.

M. Nemzet

1987. X. 9.

Berczeller Rezső,

„Dózsa", fa, 420x325 cm. 1973. /repr./

Művészet, 1978. 11. 31. old.

BERCZELLER Rozsa

ROMÁN József: (Fel)szabadult müvészet. -
Valóság, 1991. 7.sz. 96.

BERCZELLER REZSŐ

1912. január 2-án született Trstenan. Egyéni kiállítását 1969-ben a budapesti Fényes Adolf-teremben, 1971-ben a debreceni Egyetem kiállító termében és Nyíregyházán rendezték meg 1977-ben. Szobra áll Budapesten, Szombathelyen, Nyíregyházán, Miskolcon és Antwerpenben.

Lakcíme: Budapest XI., Barackfa utca 12/A.

Dózsa, 1973, fa, 420x325 cm

Szobor terv, 1975, horganyháló, 45x12 cm

Magyar gyűrűgyűrű kiállítás, Műcsarnok, Bp. 1978. V. 5 - 28.

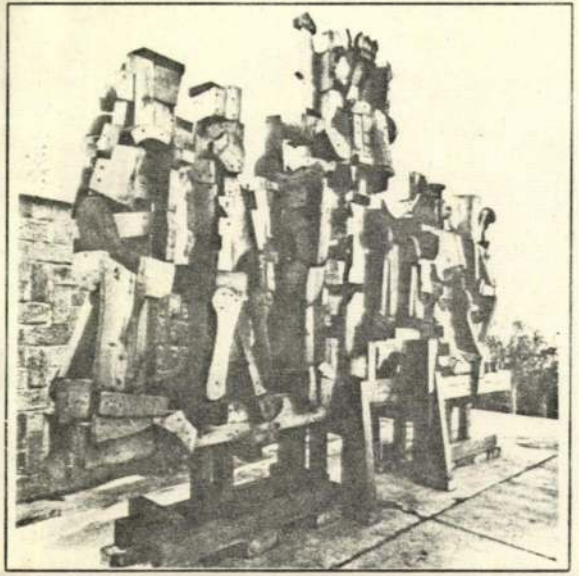

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTOFIGYELO
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Berczeller Rezső
szobrászművész

BÉKÉS MEGYEI NÉPÚJSÁG

1984 ÁPR 2 1

1021

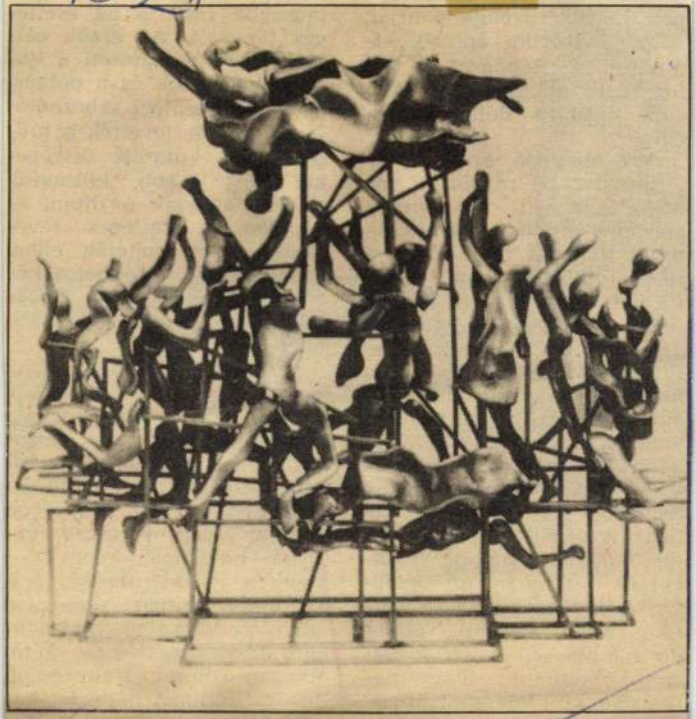

akokkal

rendszernek
pen lesznek
vagyis Amer
pusztulhat. I
log, úgy, ah
száz milliárd
rülne.

Ami megle
a javaslat jó
mogatói közö
kormányzatba
mind több a
tervvel kapcs[illegible]. Ezért
föl kell vetni a kérdést, hogy
merre és hogyan is halad az
ügy. Segíthet, ha emlékeztetünk arra, miként határozta
meg a célt Reagan elnök egy
évvel ezelőtt. Sürgette olyan
hatékony védőpajzs kifejlesztését, amely idejét múlttá
tenne akármilyen támadó
fegyvert. ‚Világosan látom,
hogy a védelmi rendszereknek vannak korlátaik, és fölvetnek bizonyos problémákat és bizonytalanságokat' —
tette hozzá. ‚Együtt a támadó rendszerekkel azt a látszatot kelthetik, hogy agresszív politikát szolgálnak,
és ezt senki sem akarja' —
mondta. A hadügyminis

az MX-sítok védelme, a karok csökkentése és efféle
jelszavak szerepelnek újabban.

Magától értetődik, hogy
ha az Egyesült Államok lép,
a szovjetek is lépni fognak.
A szovjetek, az egyik jelentés szerint, ‚jobban fel vannak készülve az előrelépésre, mint mi'. De ‚mi olyan
nemzet vagyunk, amely valóban csodákra képes' —
mondta a program új irányítója a minap. Pontosan
így van. Csak az fogja támogatásra méltónak ítélni
Reagan ötéves, legkevesebb
18—27 [illegible]

Berczeller Rezső: Fémváz a

Berczeller Rezső, szobrászművész

„Fémvár alakokkal" c. /repr./

Lovaczi Miklós: Országos képzőművészeti kiállítás.
Vas Népe, 1984. ápr. 7.

Berzseller Rezső, szobrász

L.:Bocz Gyula

Rózsa Gyula:Szabadtéri mükritika 7.

Népszabadság, Bp. 1977 szept. 3.

Berczeller Rezső, szobrászművész

A tatai Kuny Domakos Múzeumban szept. 18-án megnyitt „Vaszary tanítványai" c. kiállítás, melyen a művész művei is szerepelnek.

Utikalauz üdülőknek

1977. IX. 22. Petőfi 10.15 / 11 / Gné

Berczeller Rezső, szobrász,

a művész érdekes alkotása: „a Rahanás" c. (említve és repr.) a nagyatádi szabor-park vasút felöli végére, – végleges helyére került.

Schöffer Jenő: Nagyatád.
Magyar Kovácsipar, 1977. szept. 14.

Beroneller, Rezső, szobrász

Nyíregyházán, a szabadtéri színpad parkjában felavatták a művész „Mandolinos nő" c. szobrát. (emlitve)

Tóth Sándor: A művész és a társadalom. Keletmagyarország, 1977. szept. 18.

Berczeller Perső

„Két ember gép mellett"

Bronz, 28 cm pécsi János Pannonius
Múzeum tul.

99. Zép.

Kritikák és képek Corvina Bp.1976.

Berczeller Rezső

Tépett figuráiban olyan plasztikai tér feszül, amely drámai izgalmat helt. Műveiben van valami naivitás, gyerekes öröm.

Nagy Ildikó: Magyar szobrászati hiállítás?
Művészet, 1971. november – 30. lap

Berczeller Rezső

Berczeller Rezső a kubizmus késő hullámát, de abból elsősorban a negatív forma tömeghiptező erejét tartotta meg.

Nagy Sándor: Magyar szobrászati kiállítás?
Művészet, 1978. november - 30. lap.

Berczeller Rezső szavánunkvén

- Avnágos kipnőmér-i kiállítás

- mre augumlítva

Fejér Megyei Hírlap
1984. márc. 31.

BERCZELLER REZSŐ

említve

Nagy Zoltán:VII.Országos Kisplasztikai Biennale
Pécsi Galéria
UJ TÜKÖR 1981/XVIII/33.sz.3.o.

memoriam revocare non valemus, absolvatis, ut nos et regnum nostrum in
patrum institutionibus regamur, honera gravia et importabilia, que nemo
bentes. Datum in Zolum septimo Idus Iunii, Anno gracie Millesimo Ducen
Regni autem nostri anno tercio. *)

Arm

*) His litteris scriptis in membraneo appensa filis sericis est bulla ipsius regis aurea.

Berczeller Rezső szm

-> Karolyi Jenő
MŰVÉSZET 1985/júl/19

Berczeller Rezső szm

"Nyomorék hohóc"
c. plasztika
1985. c.
csak. ill.

→ Czinder Antal sz

MŰVÉSZET 1985/11-12/49

Berczeller Rezső

Vadas József: "Érem a kalitkában" cimmel ismerteti és értékeli a Pécsi Galériában rendezett 6. kisplasztikai biennálén szereplő müvészek munkáját.
Berczeller Rezső "lazán játékos alakjai"-t "örvendezve" elismeréssel méltatja.
Benedek György "szépen megmintázott Aszalós-portréja" ugyszintén dicséretet érdemel.
Cs. Kovács László portréját viszont merevnek találja a kritika.
Fenti cimü beszámoló, valamint az abban felsorolt összes müvésznév Szabó Iván szobrász nevénél található.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. szept. 1.
XXIII. évf. 35. sz. 12. lap.

Berczeller Rezső, szobrász

L. Huszár Imre

Vadas József Rezignált bohócok 12

Élet és Irodalom. Bp. 1985 júl 26. XXIX/30

Berczelles Rezső szobrász

(sillagosok, katonák i. műve (eml.)
szerepel a Radnóti Klubkiállításán

N.N.: Ünnepi kiállítás a Radnóti
Klubban

Lapyas Nemzet 1968 XI.6

Berczeller Rezső

Ember és gép c. kisplantikai kompozíciója

nerepel az Ernst Kúrzemban a

Dolgozó emberek között c. kiállí-

táson.

Oelmacher Anna: Dolgozó emberek között

Magyar Nemzet 1968. jan. 30. 4. o.

Berczeller Dezső

Zászlóvivők c. kisplasztikája (ezl.)
szerepel az alábbi tárlaton

H. Gy.: A II-kerületi képzőművészek
ünnepi kiállítása a
Radnóti Klubban

Magyar Nemzet 1969 IV. 12

MDK

Berczeller Rezső

Táncolók című szoborkompozíciója szerepel a Műcsarnokban megnyílt tavaszi tárlaton. (repr.)

Tavaszi tárlat. (kép felirat.)

Nők Lapja, Bp. 1957. május 2. [2-3. l.]

MDK

Berczeller Rezső

Vázlat, gipsz

II. Képzőm. Kiáll. 1951. nov. 12 l.

Bercseller Rezső

Vészlet, gipsz

11. Képzőm. Kiáll. 1895. nov. 12 f.

Berczeller Rezső

MDK

Vázlat, gipsz

Mücsarnok 1951. II. Magy. Képzőm. Kiáll.

MDK

Berczeller Rezső

Orosz népi tánc című szoborcsoportozata szerepel a Magyar-Szovjet Társaság pályázati kiállításán. (repr.)

A „magyar-szovjet barátság". (Képtelirat.)

[Nők Lapja, Bp. 1952. április 3. [20.l.]

BERCZELLER REZSŐ, szobrász

A Pécsi Modern Magyar Képtár gyüjtemények vétele, vagy ajandékozás révén gazdagodik, ill. esetenként vásárlások útjan gyarapszik. 1969-től 1973-ig kb. 1500 darabbal nőtt a gyüjtemény anyaga. Ezekből képek jegyzéke. Szobrok:

106. sz.- BERCZELLER REZSŐ: "KÉT EMBER GÉK MELLETT, c. müve.- bronz.- 28 cm.- Ltsz: 72.37 ex.- XIX. tábla. 300. old. rekete repr.

ROMVARY FERENC: A Modern Magyar képtar története
Uj szerzemények III. 287. old

A Janus Pannonius Múzeum évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1973.

Berzeller Rezső szobrászművész

Szombathelyen állítottak fel „Anya" c. szobrát (emlitve). A szokatlan forma, a hejszerkezetekből kialakított felület a fény játékának, a levegő mozgásának fokozó erejét használja fel a negatív és pozitív formák játékában.

Felszabadult művészet II.

1975. X. 12. 17:10 TV. |11| – Vné –

BERCZELLER REZSŐ, szobrász

A pécsi múzeum szervezésében 1971-ben megrendezésre került kisplasztikai biennálé anyagának jellemző része minisztériumi, ill. saját vétel, valamint ajándékozás útján került a múzeumba.-Igy került xx 1971-ben a kisplasztikai biennálé anyagából Berczeller Rezsőnek is műve a múzeumba. 289.old.

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények III. 287.old

A JANUS PANNONIUS Múzeum Évkönyve, XVII-XVIII.
1972-73. Pécs, 1975.

Berczeller Rezső

Megbízták Berczeller Rezsőt, hogy a „Mandolinos nő" szobrát készítse el a nyíregyházi Szabadtéri Színpad bejárata részére.

-----Köztéri munkák.

Művészet, 1977. julius - 48.oldal.

Berczeller Rezső

A debreceni Egyetem Galérián négy kortárs művész vázlatait és egy-egy kész művét mutatták be. Célja: végigvezetni a nézőket az alkotás folyamatán. Tilles Béla, Berczeller Rezső, Lantos Ferenc, Bak Imre alkotóműhelyében nyújt bepillantást a kiállítás

(r.): A vázlattól a műig.

Népművelés, 1977. 1.

Berchelles Rezső, szobrász

A művész művei szerepelnek a Pécsett rendezett V. Országos Kisplasztikai Biennálén.

Illyés Mária: V. Országos Kisplasztikai Biennálé, Pécs.
Kritika, Budapest, 1944. jan. 24. old.

Berceller Rezső

Tankemberek és csoport a
szobra emlitve, szerepelt az Uj művek
c. Ziállitáson a Műcsarnokban

Kritika 1971 május
30. old.

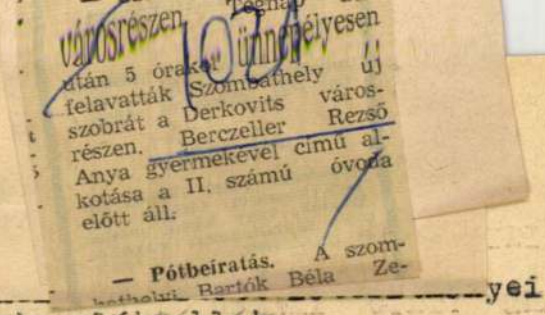

városrészen. Ünnepélyesen
után 5 órakor Szombathely új
felavatták a Derkovits város-
szobrát a Berczeller Rezső
részen.
Anya gyermekével című al-
kotása a II. számú óvoda
előtt áll.

— Pótbeíratás. A szom-
bathelyi Bartók Béla Ze-

BERCZELLER I

Miskolc uj és ___yei,1945-1970.
1.-Szobrok,kutak,emléktáblák.
51..Miskolci Nehézipari Müszaki Egyet,II.k.Egyetemváros
12.-Menny.gipsz plasztika.-A/1.ép.előcsarnok mennye-
zet.-Berczeller Dezső müve. "o".old. 4.jegyz.

ifj.HORVÁTH BÉLA: A miskolci városkép változása 189.o

AMerman Ottó Mus.Évkönyve, XI, Miskolc, 1972

Bercelber Rezső
nohran

A misholci Szentpéteri kapui
lakótelep szocialis otthon kert-
jeben elhelyezendő plasztikai
mű pályázatán vett részt.

— : Képzőművészeti pályázatok.
Művészet, 1974. március - 48 oldal

Berceller Rezső szobrászművész,

Magyar Kisplasztikai és éremkiállítás nyílt Prágában, az Óvárosi Tanácsházában. E tárlaton szerepel a művész alkotása.

(sm): Magyar Kisplasztikai és éremkiállítás. Új Szó, 1975. ápr. 11.

Berczelle Rezső
szobrász

A miskolci Katowicze Étterem
előtti parkban felállítandó szobor
pályázatán részt vett.

—: Képzőművészeti pályázatok.
Művészet, 1974. március - 48 oldal

Berczeller Rezsö

Részt vett a pécsi kisplasztikai biennálén. Két ember gép mellett ciúni kompozíciója nemcsak belső tartalmi monumentalitástól feszül, hanem valóban kívánkozik nagy méretek után.

Bojár Iván: Kisplasztikai seregszemle

Pécsett.

Magyar Hírlap 1971/260 6 old.

Berceller Rezső

Rézt vett a Pécsen rendezett IV. Osztágos Kisplasztikai Biennálén.

Gábor Esther kritikája.

Kritika 74/12 22.o.

Berceller Rezső szobrász

a felszabadulás 30. évfordulója alkalmából a magyar szobrászok kisplasztikai kiállítása Bratislavában megnyílt. Berceller Rezső (1912) és Mészáros Dezső (1923) kivételével mindanyian fiatal alkotók és a budapesti Képzőművészeti Főiskola neveltje

Bárkány Jenőné: Magyar szobrászok tárlata.

Új Szó, 1975. júl. 10.

Berczeller Rezső

A Képzőművészeti Kislexikon
tárgyalja

Vigilia 73/11 Dévényi Ivánu cikke 783. dal

Berczeller Rezső

Ember + gép, 1974., al. plexi 38 cm, repr.

IV. Országos Kisplasztikai Bienniálé Pécs, 1974.

Bercseller Rezső

Gép-ember, 1973, br. 22,5 cm

IV. Országos Kisplasztikai Bienniálé
Pécs, 1974.

Berzseller Rezső, szobrász

l.: Baugu l.

—: Grafikai és kisplasztikai .... 9.

Népszabadság, Bp. 1976. ápr. 7.

BERCZELLER Rezső

XII. Országos Kisplasztikai Biennálé, Pécs, Pécsi Galéria, 1991. A kiállitást rend. és a kat. szerk. Sárkány József. Pécs : JPM, 1991

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 438-068, 337-748, 340-774
1970 JAN 9
NÉPSZABADSÁG
Budapest

képzőművészeti napló

1021

IPARMŰVÉSZET

Ez a beszámoló szobrászokról szól (plasztikai bemutatók érdemesek a figyelemre az év első hetében), de az *iparművészkedő szobrászatról*, a tartalmas kisplasztikának *álcázott* díszítő kisplasztikáról elsősorban. Arról a mind észrevehetőbb jelenségről, hogy a képzőművészet, amelynek éles értelmet, tömör érzelmeket kellene magába sűrítenie, *mind gyakrabban megelégszik e tartalmasság imitálásával*, művészetből díszítőművészet lesz, kisplasztikából például dísztárgy.

Hogy modern díszítmény-e, amelynek bizonyos körökben nagy a népszerűsége vagy konzervatív díszítmény, amelyet más rétegek ugyancsak kedvelnek — lényegében mindegy. A két irányzat nálunk egyaránt megtalálható, ellentétük csak látszólagos, mert mindkettő ugyanoda vezet, az erőtlen kompozíciókhoz.

A *Fényes Adolf Teremben* látható kisplasztikai kiállítás kulturált és vonzó együttesével csak az elmélyültebb szemlélődőnek vallja meg e tendenciát. A művész, *Berczeller Rudolf* az idősebb generáció nagyon ritkán szereplő tagjai közül való, bemutatója meglepetés azoknak is, akik ismerték egy-egy szerény csendben készült régebbi alkotását. A tartózkodó, befelé forduló művész mozgalmas korunk dübörgő témáival lép most a nyilvánosság elé, a kitűnően rendezett kiállításon (*Frank János* munkája) *Rohanók*, *Tankemberek*, mozgalmas *Gép és ember* kompozíciók, *Karóbahúzott* és *Heroikus figura* fogad. S nemcsak a téma és a cím, a bronzból, fából, kerámiából készült plasztikák is tele vannak dinamikus mozgással, megidézik a heroikus akarást, az erőszakos előretörést, a vonagló szenvedést és a gép-ember szép-félelmetes ellentétét. *Megidézik*, de végül is *nem ragadják meg*. Utalnak rá, de *nem keltik fel a megrendítő élményeket*. Elcsúsznak iparművészeti irányba. Berczeller tördezett, érdes apró elemekből, rücskös bronzdarabkákból, alig formált fémhajábocskákból szegecseli össze figuráit és csoportjait, s hogy ez az aprólékos, hatásos módszer megdöbbentően kemény, megrázó plasztikához vezethet, azt Berczeller feltételezhető eszménye, *Vilt Tibor* munkássága bizonyíthatja.

Berczeller műhelyében azonban összeszerelés és csapolás, szegecselés és egybeillesztés közben megtörik az érzelmi-gondolati lendület, a szobrok túlságosan magukon viselik az aprólékos szakmunka nyomát — elsősorban ezt viselik magukon, azaz kellemes-szellemes, de erejét vesztett *teljesítménnyé* válnak.

Az ifjú *Koczogh András* legalább tudatosan követi a szobrászat iparművészet felé tartó csapásait. Fafaragásait állítja ki (apja, *Koczogh Ákos* művészeti író kulturált rajzaival együtt) a ferencvárosi *Pincetárlat* tenyérnyi „termében", s *Ülőszék* című, valóban ülésre alkalmas emberarcú bükktönkje, *Dekoratív oszlopterv* címet viselő, valóban dekoratív és szellemes vörösfenyő plasztikája egyértelműen útbaigazítja a nézőt. A fiatal s kiállítónak még fiatalabb — autodidakta — Koczogh András *Leány* című, szűzi fehérségű, átszellemült fenyőszobrával egyszersmind azt is bizonyítja, hogy a dekoratívnál erősebb plasztika felé is útja nyílik.

Bővebben kell szólnom a most látható legnagyobb plasztikai gyűjteményről, amely a *Műcsarnok* termeiben található. A tárlat ugyan nemcsak szobrokat és érmeket kínál, az *Állami Képzőművészeti Vásárlások IV. kiállítására* térve azonban célszerűbb, ha csak ezekről szólok. Grafika viszonylag kevés van, az akció nem e művészeti ág fejlesztését szolgálja elsősorban, a festészet számbavétele pedig (a táblakép a kiállítás és a vásárlások legtetemesebb részét teszi), csak ünismétlés lenne. Eddig minden alkalommal minden kritika jelezte valamiképp, hogy a táblaképműfaj fellendítésére kidolgozott elvek, a kitűnő és szükséges akció a gyakorlatban nem járt a kívánt eredménnyel. Most sem mondhatok mást.

Szóljunk hát a plasztikáról, amiről lehet és kell beszélni. Kezdjük a kifogásoknál: a műcsarnoki plasztikai anyagban is bőven képviselteti magát az álszobrászat, a dísztárgyszobrászat. Itt mintha a „hagyományos" pólus lenne túlsúlyban, a figuratív, sőt realisztikus üresjárat, a klasszicizáló gondolattalanság. Álló lányok, akik csak állnak, de mintázójuknak semmiféle gondolata, mondanivalója nincs velük, anyák gyermekkel, akiknek formájuk tökéletes, de tartalmuk tökéletesen hiányzik, töprengők, akik nem töprengenek és a gondolati feszültséget elég lagymatagon imitálják, női aktok és kuporgók, táncolók és támaszkodók — egyszóval egy sereg ügyesen megformált figura, amelyeket csak az különböztet meg a jó polgári szobadísztől, hogy porcelán helyett bronzból készültek. Ez a „hagyományos" iparművészeti irány. Egy fokkal sem értékesebbek persze a „modern" iparművészkedések, a fából esztergált, kifényezett, áramvonalasított *Örök szerelem*, a precízre csiszolt „agyonkubizált" vörös márvány *Anya gyerekkel* és társaik.

Igazságtalanság több szót pazarolni rájuk, hiszen a kiállításon kitűnő plasztikák is vannak. Ha a *Művelődésügyi Minisztérium* és a *Művészeti Alap* 1968-as plasztikai vásárlásainak más eredménye nem lenne, mint hogy „tölfedezték" és bőkezűen vásárolták az igen fiatal és igen tehetséges *Asszonyi Tamás* plakettjeit — az állami akció már akkor sem lenne eredménytelen. De a kisplasztikai vásárlás láthatóan sokkal jobb kezekben van, mint a festészeti, mert Asszonyi plakettjei mellé a legjobbak sorakoznak, a még mindig fiatal *Kiss Nagy András* kompozíciói (ő e műfajnak máris meghatározó mestere) és *Kiss Kovács Gyula* művei. Az utóbbiak a kerek plasztika, a kis bronzok jó együttesének is karaktert adó részvevői, néhány fiatalabb éremművésszel együtt.

Arról a szobrászegyüttesről beszélek, amely az eddigiekkel ellentétben mély képzőművészeti gondolatiságával és érzelemgazdagságával vigasz itt és bizonyíték: *nem végzetes és nem „korjelenség"* (ahogy néhány elmélet állítja) *a dekoratív üresség be siklás;* az igaz művész napjainkban is közöl, kifejez, felráz, megdöbbent. Kiszakadt kiáltással, mint *Vígh Tamás* apró-súlyos *Angyala*, sejtelmes fenyegettetéssel példálózik, mint *Varga Imre A la recherche* című kompozíciója, lendülettel teli, mint *Lesenyei Márta Vitorlása*, vagy plasztikai iróniával, mint *Mészáros Dezső Amerigo Totja*. Ők, a középgeneráció most a koronatanúk (igaz, a fiatalabbakkal ezúttal mostohábban bántak), s az érett mesterek, *Somogyi József*, *Kerényi*, *Borsos*, *Vilt*, *Laborcz* egy-egy műve (nem mindig legjobb műve) is bizonyítja, hogy nem egy műfaj hanyatlásáról, *egy műfaj élvonalának és zömének szétszakadásáról van szó.*

Rózsa Gyula

tak a két kezet Becsben egy 44 éves férfinak, aki lopás miatt már többször ült börtönben. Egy könyvkötőgép vágószerkezetével maga vágta le a két kezét saját bevallása szerint azért, hogy „ne vigyék többé a kísértésbe".

– *SZÁZEGY ESZTENDŐS KORÁBAN Sásdon meghalt Baranya legidősebb asszonya, özvegy Niedermayer Jánosné. A népszámlálók még jó egészségben találták a köztiszteletnek örvendő matrónát, akit egy hirtelen meghűlés döntött ágynak és halálát okozta. Pénteken helyezik örök nyugalomra 89 éves korában elhunyt férje mellé a sásdi temetőben.*

– MEGKEZDTÉK A NÁD ARATÁSÁT a Hortobágyi Állami Gazdaság tógazdaságában. Az idén több mint háromszázezer kéve nád termett a pusztai halastavakban. A tógazdaság szomszédságában levő üzemben palólókat és építőelemeket készítenek a nádból.

Ringwood ausztráliai professzor előadása. Elmélete szerint a Hold a kialakuló Földről elpárolgott szilikátokból keletkezett volna. Elméletét többen azonnal igen élesen támadták.

Houstonban bejelentették, hogy az *Apollo—12* által a Földre hozott holdkőzetmintákat a jövő hónapban tanulmányozás céljából a tudósok rendelkezésére bocsátják.

*

Az Amerikai Országos Űrhajózási Hivatal csütörtökön bejelentette, hogy költségvetési nehézségek miatt az *Apollo—13* űrhajót csak egy hónappal az eredetileg kitűzött idő után: *április 11-én* bocsátják fel. Az *Apollo—14*, amelyet eredetileg júliusban akartak útjára indítani, a megváltozott tervek szerint idén *őszszel* indul.

dium. 15.20: Népművészek előtt. 15.28: Haydn-művek. lusi délután. 17.20: Sztravi vaszi áldozat. Balett. 17,57 rum. 18.12: Operett. Ráto műsora. 19.25: Apró történ kával. 20.00: Epizódok Fe regényéből. 20.53: Kovács énekel. 21.06: A Swin hangversenye. 22.20: Afrik IV. 22.30: Tánczene. 22.55: mesél. Kínai elbeszélés. III. Zenekari muzsika. 0.10: K

PETŐFI RÁDIÓ

8.05: Zenekari muzsika. 9. délelőtt. 10.00: A zene hull 11.44: Illyés Gyula legked sel. 12.00: Népi zene. 12.20: szelnk reflektorfényben. **Mindenki kedvére kettőtől — hatig . . .** 14.00: Rivaldafényben. I. rész. 14.50: ÜZENETek. 15.33: Rivaldafényben. II. rész. 17.00: Ötórai tea. 18.13: Vivaldi-művek. 18.37: Villanófényben. 18.47: Wagner: Lohengrin. Háromfelv. opera. Közben: 21.54: A gazdasági reform és a szociálpolitika. 23.32: Nóták.

URH

18.10: Tánczenei koktél. 18.55: URH zenei kalauz. 19.35: Schubert-est.

Színház: Arzén és levendula (7). **József Attila Színház:** Valami mindig közbejön (Ganz-Mávag 3. ea., 7). **Thália Színház:** Akiért a harang szól (7); Ki lesz a bálanya (Stúdióelőadás, 8). **Irodalmi Színpad:** Múlt nyáron, Bellaci Apollo (fél 8). **Kis Színpad:** Urak és elvtársak (fél 4); Titkárnők lázadása (fél 8). **Mikroszkóp Színpad:** Tessék továbbmenni! (fél 9). **Egyetemi Színpad:** A Bari Egyetemi Színpad vendégjátéka (7). **Kamara Varieté:** Vonítós négyes (6 és fél 9).

kiváló áruk fóruma

A KIVÁLÓ ÁRUK FÓRUMA

1969. évi őszi-téli pályázatán megkülönböztető jelet kapott a

TOMI PRIMA, a TOMI EXTRA és a TOMI SUPER

szintetikus mosószer

A fehér kéménysepről garantálja a kiváló minőséget.

Gyártja a

TISZAMENTI VEGYIMŰVEK, SZOLNOK

Ismét Magyarországon

az Európa hírű, lengyel

MODA POLSKA DIVATBEMUTATÓ

Január 12-én, 18 órai kezdettel

MŰSOROS DIVATREVÜ

a **DUNA INTERCONTINENTAL SZÁLLÓ NAGYTERMÉBEN**

Budapesten csak egy alkalommal!

Jegyek elővételben, korlátozott mennyiségben a Luxus Áruházban válthatók.

Könyvmoly

Azután I–II.

Vas István önéletrajzi regényfolyamának legújabb kötetcíme többértelmű; vagyis: hogyan lehet élni és írni a sorsfordító szerelem, Eti halála után? A kérdés formaprobléma egyben, és a szerző rendkívül tudatosan vonja le a következtetést: Eti halálával bizonyos értelemben a *Nehéz szerelem. A líra regénye* is véget ért, pontosabban „azután" megváltoznak az ábrázolás törvényei is. Így most a szerelemre kerül a fő hangsúly Marika és Piroska vonzalmának „kettős örvényében", vergődés pánerotika és impotencia között; a líra regénye csak vázlatosan íródott meg. A korábbi ragyogó kisesszék helyett most inkább anekdotákat kapunk, a szöveg kissé eltárcásodik, a régi, emlékezetes epikus morfondírozást most hevenyészettség, sietősség váltja fel, a korábbi *esszéhős* most kalandok középpontjában álló *regényhőssé* válik. Vas írói és emberi morálját dicséri, hogy e hőst korántsem a moralitás lovagjaként mutatja be, így annál tündöklőbb fényben ragyoghatnak a barátok, Örley István és Ottlik Géza, és persze a „tegnapi asszonyok". *(Szépirodalmi, 810 l., 180 Ft.)*

Márai Sándor

Szegedy-Maszák Mihály monográfiája a *Kortársaink* sorozatban jelent meg, de vajon valóban kortársunk a tanulmány hőse? Annyi bizonyos, hogy majd negyvenéves kitagadás után az irodalomtörténeti érdeklődés középpontjába került, hogy Rónay László és Furkó Zoltán könyve mellett a legújabbra, Krasznahorkai László esszéjére utaljak a *Jelenkor* áprilisi számában. Hogy mennyire olvassák, azt nem tudhatjuk, mindenesetre már sokadik köteténél tart az Akadémiai Kiadónak egyébként minden koncepciót nélkülöző összkiadása. Szegedy-Maszák az első, aki a teljes életművet áttekinti, könyve mégsem szigorú irodalomtörténeti munka, életrajzot csak vázlatosan ad, inkább esszészerűen, egyes gondolati csomópontok köré rendezi mondandóját. Elemzi „a magyar polgárság íróját", Kosztolányi örökségét, Márai költészetét és színpadát, hogy aztán — a könyv legjobb esszéjében — megfejtse az író végső üzenetét *A Garrenek műve* című regényciklus elemzésében. Valóban nagy író Márai, vagy életműve pusztán egy nagyra nőtt legendárium? — e mai vitakérdést a tanulmányíró nem érinti, és bár gondolatgazdagsága nem nő fel példátlan olvasottságához, a monográfia nyilván a Márai-kutatás alapvetése lesz. *(Akadémiai, 178 l., 115 Ft.)*

Napló 1987–1989

Kántor Péter új kötete egy korszak utolsó éveit idézi, de csalódik, aki politikai verseket keres e könyvben. Vannak, persze, e nembe tartozók is, de inkább a hétköznapok poézise hatja át érzelgősség nélkül, különös módon az *ancien régime* édessége csordul a sorokban. Mert Kántor versei *szépek* a szó klasszikus értelmében, legtöbbjük szavalásra, *felolvasásra* való dal, dúdoló. A költő jól sejti, hogy rokon a régiekkel, de radikális konzervativizmus ez, a kor ellen szőtt védőruha, Vas István pályakezdéséhez hasonlóan. *(Orpheusz könyvek, 102 l., 80 Ft.)*

Fehér-fekete

Rakovszky Zsuzsa harmadik és minden bizonnyal legjobb verseskötete két ciklusba rendezi mondandóját *(Fehér-fekete; Hangok)*. A kötetcím kibékíthetetlen ellentétre utal, ugyanakkor kijelöli a formálás törvényeit is: nagyon pontos vonásokkal meghúzott *rajzokat* kapunk itt, melyekben megteremtődik a harmonikus egység, a hűvös, latinos formakultúra, a rendkívül virtuóz ritmika és rímtechnika vasabroncsként fogja össze a túláradásra hajlamos, parttalanul panaszos és gyötrelmes tematikát; fullasztóan izgalmas feszültség teremtődik a klasszikusan kiegyensúlyozott, szinte ráérős verselés és a hétköznapok poklát feltáró anyag között. Drámai monológok a pusztuló tárgyi világ baljós seregszemléje között — ez lehetne Rakovszky újabb költészetének rövid summája. *Decline and Fall*, vagyis hanyatlás és bukás a könyv egyik felejthetetlenül nagy versének címe szerint: egy kétségbeejtően ismerős kelet-európai környezet a széteső dolgok fenyegető költészetében megjelenítve,- egy lassanként szemétdombra kerülő világ szenvtelen és szarkasztikus búcsúztatója, groteszk rekviemje, és bosszúszomjas magánbeszédek a közértben és a villamoson... *(Jelenkor Kiadó, 61 l. 52 Ft.)*

Bán Zoltán András

Kint és bent

Radnóti Sándor: Recrudescunt vulnera

A Parlament előtti szobor talapzata Rákóczi Ferenc 1703. évi kiáltványának kezdő szavait idézi: Recrudescunt inclytae gentis Hungarae vulnera (Újra felfakadnak a nemes magyar nemzet sebei).

RÉDEI FERENC FELVÉTELE

Majdnem egyedülálló teljesítmény ez a tanulmánykötet: Radnóti Sándor azokat a kisebb, irodalmi, filmművészeti és művészeti írásait válogatta ebbe a csinos kötetbe, melyeket a 70-es évek elejétől kezdve részint a legális fórumokon, részint a második nyilvánosságban, szamizdatban adott közre. (Rajta kívül Eörsi István és Kardos András harcolt ki magának ilyen kettős létformát.) Annak idején ugyanis felmondta azt a kényszert, hogy csak cenzúrázott — engedélyezett — témákról, nevekről, problémákról írjon. Mint mondja, neki valamelyest könnyebb volt a kettős publikálást elérnie: művészeti témák némelyikében jelentkezhetett a legális sajtóban — szemben azokkal az ellenzéki barátaival, akik politikai vagy gazdasági problémákon gondolkoztak másként. Őket a puha diktatúra egyértelműen kirekesztette a hivatalos nyilvánosságból. Így aztán ez a kötet lenyűgözően izgalmas: egymás mellett olvashatjuk azt, ami akkor „belefért" a hivatalosba, és azt, amit illegálisba küldtek.

Így kettős tükörben, mégis egyszerre láthatunk bele a késő Kádár-korszak szellemtörténetébe. Láthatjuk a Mozgó Világ-ügyet, Ember Judit betiltott filmjeit, Csalog Zsolt írásait, Mészöly prózájának aszketizmusát, Esterházy játékosságát stb. Mindezt egy *autonóm gondolkodó* szemüvegén keresztül, mindig személyesen, mindig kiharcolt saját pozíciójából. (Hogy ez mibe került neki, azt most nem taglalom, legfeljebb tíz-egynéhány éves állástalanságát említem.)

Kritikái nem szemléznek, hanem elmélyülten vizsgálódnak az adott műben, környezetükben, kitekintenek és állást foglalnak. Némelyikük átfogó esszé — mint a Weöres-tanulmány *(Egy igen nagy költő. Születésnapi laudatio)*. Esterházy Bevezetés a szépirodalomba című könyvét több tételben veszi kézbe, forgatja, mintegy hozzápróbál különféle elemzési stratégiákat, ám eközben fény derül az író nem egykönnyen leírható egyszeri jelentőségére, s némi baráti vitára is kritikusaival. A *Hímvessző és irodalom* című írás néhány újabb regényt vizsgál, azok közül, melyek örvendezve az elfújt tabu felett, az írói színvonal rovására szaunáznak Érosz meleg páráiban. A hang itt — természetesen — ironikus. Nem a téma miatt, hiszen az másutt is előbukkan (Fellini Casanovájáról írott dolgozatában), ott már filozofikusan, bizonyos pajkos iróniától azonban ekkor sem mentesen. Karcosabb és szatírába hajló a hang Moldova Bűn az élet című könyvének bogarászásában *(A keserű belügyi romantika...)*. A gondolat anyaga azonban végig tárgyszerű, a polémia a dologról szól — és a felhangok is játszanak. Elutasít vagy elismer: a kritikusi hang mindig kiegyenlített, mert érvel.

Szóval: Radnóti még csak szétnézni sem megy be abba a pár éve megnyílt sétálóutcába, amelyben az ott ballagók azt hiszik, annál nagyobb a kritikus rangja, mennél jobban beolvas. A művek és tartásuk minden jelensége mögött talál egy másikat, alatta megint újabbat, verdiktje előtt maga sorolja fel a védő- vagy ellenérveket, és (többnyire) feltételes módban fogalmaz. A kritikusi arrogancia és a mindent szerető bíráló szélsőségein túlemelkedve a műjelenség működése érdekli. S az ítéletet a vizsgálat maga mondja el. Esterházy-dolgozata árulja el vonzalmát a posztmodern látásmódhoz, nyelvjátékaiban fel is ismerhetőek a jegyek, a „másképp is lehet" fenntartásai, a bravúros stílus és — persze! — az irónia. Mégsem fér el ebben a dobozban: kritikái, szösszenetei, politikai közbeszólásai is érzékeltetik a gondolkodói formátumot, amit korábbi köteteiből *(Mi az hogy beszélgetés; „Tisztelt közönség, kulcsot te találj...")* ismerhettünk meg. Azt, hogy mikor egy-egy művet kezébe vesz, akkor egy kiérlelt művészetfilozófiából (sajátjából) is nézi annak ágait-bogait, jóllehet saját teóriájára sem bízza rá magát: a művekből hámozza ki megítélésük kritériumait. Nemegyszer úgy, hogy írásmodorában is hasonul a műhöz, amit vizsgál, valami sajátos kölcsönmimikrivel jelzi, hogy belülről figyel, a mű magába szippantotta, és ő engedett vonzásának. Persze ilyenkor is ő marad, csak játékosabb, vagy ha úgy tetszik, empatikusabb, mint pályatársai. Szóval: kilógna a posztmodern skatulyából is. Külön doboz.

Van formátuma. Többek közt attól, hogy csak jelentős művekről (és művészekről) ír, de a bökkenőket is kimutatja műveikben: tapintatosan, egyébként tekintet nélkül barátságra, csoportosulásra. Példa erre Konrád György A cinkos című regényének elemzése *(Grandezza, kolorit)*: párhuzamos kritikájában Semprunt „a nagyság iránti romantikus érzékben", Konrádot a „színesség iránti barokkos érzékben" marasztalja el. Helyesebben e vonzalmakban látja azokat a csábulásokat, melyek műveiket megbillentik.

Esztétikum, politikai kritika, szerelem, mint titok — e három univerzum egymásba fonódása, egymásban rejtőzése érdekli azokban a művekben, melyeket kezébe vesz. Petri költészetében a szerelmi lírát a politika felől közelíti, Fellini Casanováját vagy a Nők városa című filmjét a művészi lehetőségek kerülőútján, Weöres művészetét a Psyché irányából (is), a rendszer kritikáját – egyszer — a pornográfia vádját kinevetve *(Szekszárdi majomper)*. A nagy elmélettel foglalkozó művekkel a háta mögött ez a hármas dimenzió ad valami férfias bájt és stiláris könnyedséget írásainak. Pedig nehézfegyverzetét nem teszi le kritikáiban: e terepen próbálja ki őket vagy éppen korrigálja fogalmait.

Esztétikai látásmód-megújítása szempontjából egy hosszú című, 1977-es előadását kell említenem *(„És ha neked ez nem képez művészetet, kedves Ernő, hát akkor nem művészet...")*. A cím Karinthytól való, és az írás azzal foglalkozik, mi tekinthető ma művészetnek, illetőleg milyen lehetőségei integetnek a jövőből. Radnóti két — egymást nem kizáró — lehetőséget említ: az egyikben nem is a művészi forma, hanem az életformareformok a döntőek, a szubkultúrák önkifejezései; a másikban a világlátások (és formalehetőségek) pluralizmusa. Azért említem ezt a dolgozatot, mert akkor ez a felfogás elképesztő volt, mára már a szerző is kiegészítette — például a tömegkultúráról írott — tanulmányaival. Mégis, hogy ma másképp látjuk „szakmánkat", az többek között akkor kezdődött, a Fiatal Művészek Klubjában elhangzott előadáson. Szavaiban robbant fel a zárt vagy rendszerbe foglalható esztétika illúziója.

A kötetet két Petri György-tanulmány zárja, hangsúlyozott helyükkel nemcsak értékelnek, hanem Radnóti személyes értékvonzalmairól is árulkodnak. A kétszeri nekifutás — túl az alkalom adta lehetőségen, egy szamizdatkötet mejelenésén (1982) és a Valahol megvan (1989) összegző válogatása ürügyén — arról is árulkodik, hogy a kritikus ezúttal bizony keményen birkózik anyagával, A nagy tartóívekre a tőle megszokott eleganciával és mélységgel talál rá, de a szöveg újra meg újra sejteti — tán akaratlanul — e lírai arc felderítésének nehézségeit. Pontos a politikai költő kibogozása az élet empíriájához ragaszkodó kontemplációból, pontos a lírai típus körülírása, a személyes mitológiák elutasítása, a „tényrakások" személyessége. De Radnóti tolla itt már kereső, olykor tétova gesztusról árulkodik! Nem csoda. Mint minden jelentős életmű, Petrié is, bizonyos ponton túl „leírhatatlan", rejtvényszerű, sőt rejtőzködő. Radnóti több alagutat fúr, több irányból közelít, és az arc mikrorétegeinél — ahol a lírai minőség eldől — megáll. Nem akar olyasmit mondani, ami csak metafora lenne.

Nem azért e bizonytalanság, mert a filozófus esszéista számára távolabb fekszik a líra tartománya. Nagyszabású Weöres-tanulmánya, Várady Szabolcs-dolgozata igazolhatja lírai érzékenységét. Nem, a kritikus önfegyelme ez: csak annyit mondani, amennyi talál. Ez is része a formátumnak. *(Cserépfalvi.)*

Almási Miklós

Berczeller Rezső művészete

Berczeller Rezső 78 éves, azzal kezdi munkanapját, hogy lenyom 80—100 fekvőtámaszt, majd naponta kitakarítja, felmossa műtermét és lakását, mielőtt estig, éjfélig létrákon, állványokon kapaszkodna fel-le, hogy méreteikben (is) emberfölötti szobrain munkálkodjon. Kezdi munkanapját — ez nem pontos kifejezés: Berczeller folyamatosan dolgozik, s gyakran valóban éjjel és nappal.

Ezzel a csaknem ismeretlen vagy alig ismert művésszel és alkotásaival nem könnyű megismerkedni. Ő ugyanis kettős szorításban él és munkálkodik. Mellőzött, úgyszólván „elátkozott" művész. Jóllehet művei méretben is monumentálisak, térben kiállított szobrait fél kezemen megszámlálhatom, s azok is legtöbbször névtelenül, rejtetten bújnak meg egy kórház parkjában (Korányi-szanatórium), egy házfalon (Budafoki út), mennyezetdíszként (Fészek Klub) vagy egy hotel oldalában (Penta). De rejtőzködése nem csupán az egykori hatalomnak tulajdonítható. Maga a művész is szemérmesen, félénken, szinte üldözéses kényszerképzetben folytatja munkáját. Hogyan, miből? — ez az ő titka: a mű megalkotásának kényszere hajszolja keresztül a képtelen akadályokon, hiszen például ötven-egynéhány másfél ember nagyságú figurából alkotott kompozíciójának pusztán anyagköltsége több százezer forint, s ennek kiadásait csak kis részben fedezi a jelentős Soros-ösztöndíj. De az első mondatban idézett mindennapi rituális gyakorlat csupán előjátéka Berczeller ugyancsak szertartásosan puritán, már-már aszketikus életvitelének. Ez a munkára összpontosító, önmegtagadó életmód teszi lehetővé, hogy minden közvetlen nehézség, minden kétség és örökös gyötrődés ellenére, nemritkán évek munkájával mégis elkészüljön a mű.

A mű, amely éppen az örökös kétely, szakadatlan tépelődés és a tökéletességre törekvés formába öltöztetése.

Mindenki művész — állították a szürrealisták. Bizonyára, ki-ki a maga adottságainak megfelelően, kedvező körülmények között. Nos, Berczeller született művész, létformája a művészet. Az már szinte elhanyagolható — noha nem mellékes —, hogy már gyermekkorában rendkívüli rajzkészsége volt. Ám a művészi létre nem csupán ez az adottsága predesztinálta, hanem jóval inkább örökös, vibráló nyugtalansága, szüntelen felfedezés- és kutatásvágya. Ez a kereső szellem formáról formára fejlődött, nem csupán műveiben, hanem az ideál, a befejezett és kifejező mű kutatásában. Ifjúkorától máig az egyiptomiaktól az inkákig, majákig vándorolt, anélkül, hogy e kultúrák formavilágának legcsekélyebb nyomát is felfedezhetnénk munkáin. Ezek a formák saját örökmozgó szellemének hű másai.

Voltaképpen festőnek készült, Vaszary egyik kedvenc növendéke volt, a pályáról egy baleset (szerencsés?) térítette le. Formálni először sógora, Szőllősi Endre hatására kezdett, a külsőleges indíttatást azonban csakhamar kinőtte, hogy felépítse saját és sajátságos világát. Ehhez ide kellene idézni műtermének fantasztikus, kísérteties látványát, ahol az emeletmagas állványokon egy életmű eredménye, szobrok százai sorakoznak, híven jelezve a fejlődés állomásait.

A többször említett aszkézisről azért is érdemes szólni, mert formáinak legapróbb részlete is a keresés, a nyugtalanság és a puritanizmus lenyomata. Töprengéseit, kételyeit is e formák fejezik ki. Sehol egy felesleges hajlat, minden forma s a „tárgy" a finalitásnak rendelődik alá. Az egymás után születő művek csupán folyamatukban, egymásutániságukban jelenítik meg a művészi — emberi? — lét szélsőségeit: élet és halál; szép és rút; gyönyörködtető és visszataszító, illetve szánalomra méltó.

Vázlatfüzetébe már 16 évesen lerajzolta egy nyomorék figura előképét; ehhez hasonló figurákból hatvan évvel később sokalakos kompozíciót alkotott izgalmas, új technikai megoldással. Ezekben a nyomorékokban összegeződik Berczeller művészi és életszemléletének egyik szélsősége, a végtelen szánalom az elesett ember iránt. A hajlékony fémvázra finom, áttetsző dróthálóból készült alakzatok együttesével mintha szembesülne a már-már lírai érzékenységű szépség, a testi szerelem gyengéd ábrázolása. A két sorozat együttes kiállítására még soha nem nyílt alkalma, pedig érdekes és meggyőző bemutatása lenne a klasszikus formarend rendkívül modern felfogásának. Mégpedig annak ellenére, hogy legalábbis szóban Berczeller konokul ellenáll a formák ún. posztmodern szubjektivizmusának. Berczellernél minden forma és hajlat „beszédes", sőt ékesszóló — de cseppet sem patetikus —, csupán a szenvedély és az érzelmi telítettség öltözik az alakzatok által képviselt jelekbe.

A műteremben félig készen áll egy háromalakos kompozíció, Botticelli Tavasz ébredésének parafrázisa, amely Berczeller művészi és életfelfogásának szintézise. Rendelés, mecénás és saját fedezet híján félő, hogy az utókor csak a képzeletbeli mű vázlatával találkozhat.

Berczellert szüntelen, nyugtalan keresése anyagról anyagra vezeti. Agyag, kerámia, fa — hársfából készült roppant Dózsa-konstrukciója éppen most korhadt szét és került szemétdombra —, alumínium, réz, bronz, egyszerű, meztelen kézzel hajlított fémháló; az alkalmazott matéria hűen idomul egy-egy alkotói korszak szándékához. Irányzatok, művészetfilozófiák nem befolyásolják, egyik „iskolába" sem sorolható, Szuverén egyéniség, akinek gyötrelmesen kimunkált stílusával végre érdemes lenne megismerkedni. Kisebb kiállításokon, kisplasztikai biennálékon szerepelt ugyan, de teljes életművének — legalább töredékes — bemutatása még aligha várható a közeljövőben. Pedig ez a kiállítás jókora meglepetést tartogatna, és nem csupán a magyar, hanem a nemzetközi művészeti élet számára is.

Bohóc

Román József

A mai srácok szeretnek a dolgok közepébe vágni és zajongani.

Miért ne élvezhetnék a zenét közben? A **CASIO** ezt az élvezetet nyújtja

CASIO-val könnyen lejátszhatják kedvenc zeneszámaikat, csak a billentyűk közé kell csapni.

Százféle hanghatás, tucatnyi ritmusképlet.

EZÉRT MINDEN KÖLYÖK LELKESEDNI FOG!

Belföldön forgalmazza az ALUKER!

ALUKER–CASIO MINTABOLT

Budapest VIII., József krt. 52.

HUNGALU | Aluker Hungalu Trading Co.

Viszonteladás: Budapest X., Keresztúri út 39-41.

HUNGALU ABZGY

Aluminiumipari Gépgyár
Zalaegerszeg, Horváth István u. 13.
Zalaegerszeg, Pf.: 207. 8901.
Telefon: (92)-14-060.
Telefax: (92)-11-083.
Telex: 33-295.

Vákuumos lemezemelő

Teherbírás: 0–1800 kg.
Találkozunk: jövő héten, ugyanitt.

Nyugati gépkocsik forintért a Transzkertől

Minden gépkocsi lízingelhető. Telephelyünk: Érd, a 6-os és a 70-es út kereszteződésénél.

Tel.: 166-8977, 185-0769.
Nyitva: hétfőtől péntekig 10-től 18 óráig, szombaton és vasárnap 9-től 13 óráig.

Kívánság szerinti színben és méretben

rollstar

napellenzők **rollstar**
Bemutatóterem:
1133 Bp. Váci út 94.
Tel.: 149-9393 (Árpád hídnál)

Bösendorfer
zongorák

MUSICA
pianínók

LIGN-ART
HANGSZERKÉSZÍTŐ ÉS BELSŐÉPÍTÉSZETI KFT.
H – 1102 BUDAPEST, X., LIGET U. 16. • TEL.: 15 75 128

Használtruha-forgalmazók!

Jó minőségű, vegyes könnyű ruhaneműk:

100 kg-os, zsákos csomagolásban (nem bálatörött), kg-onként 210 Ft + áfa.
Árusítás: hétfőtől péntekig, 7-től 14 óráig, a Budapest XIII., Frangepán u. 24. sz. alatt.
Telefon: 140-9257.

Ruha-TISZTÍTÓ SZÖVETKEZET

Az ICEX

Spanyol Külkereskedelmi Intézet 16 szakember számára tapasztalatszerzésre nyújt lehetőséget a termelés, az igazgatás és a kereskedelem terén, spanyol vállalatoknál,

KÉT ENERGETIKAI MÉRNÖKNEK, akik az elektromosenergia-termelés és -szállítás területén szereztek tapasztalatokat,

KÉT KERESKEDELMI SZAKEMBERNEK, akik a projektek, a beruházási javak és szolgáltatások nemzetközi kereskedelmében szereztek tapasztalatokat,

KÉT VILLAMOSMÉRNÖKNEK, akik az elektronikai és informatikai termékek területén, kereskedelmükben szereztek tapasztalatokat,

TÍZ ÉPÍTÉSZMÉRNÖKNEK, akik a közműépítés területén szereztek tapasztalatokat.

IDEJE: 6 HÓNAP.

FELTÉTELEK:
- magyar állampolgárság
- 45 évesnél fiatalabb kor
- legalább ötévi tapasztalat
- nyelvtudás: spanyol (alap), angol,
- végzettség: felsőfokú, egyetemi, lehetőség szerint közgazdasági vagy mérnöki diploma
- orvosi igazolás.

ÖSZTÖNDÍJ: 1 500 000 peseta.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓK:
- Spanyol Kereskedelmi Iroda, Morent Eszter, tel.: 153-1355
- Ipari és Kereskedelmi Minisztérium, Bajkai Árpád, tel.: 155-7164
- Magyar Gazdasági Kamara, Hajas Gabriella, tel.: 131-3969.

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG IPARI ÉS KERESKEDELMI MINISZTÉRIUMA ÉS A MAGYAR GAZDASÁGI KAMARA TÁMOGATÁSÁVAL.

MAGYAR TÁVKÖZLÉSI VÁLLALAT

TÁVKÖZLÉS – BIZTOS JÖVŐ

Ha ön dinamikus, ambiciózus, menedzseregyéniség, szereti az alkotó munkát és az olyan kihívásokat, amelyek során megmutathatja képességeit, ragadja meg a karrier lehetőségét!

A Magyar Távközlési Vállalat

vezérigazgatóságának kereskedelmi igazgatósága

pályázatot hirdet

MARKETINGOSZTÁLY-VEZETŐI

munkakör betöltésére

A munkakör a pályázatok elbírálása után azonnal betölthető.

Az osztályvezető főbb feladatai:

- aktív részvétel a vállalati szolgáltatás- és üzletpolitika meghatározásában
- a szolgáltatásmanagement rendszer kialakítása
- a vállalati marketingtevékenység fejlesztése és irányítása
- a marketinginformációs rendszer létesítése

A munkakör betöltésének feltételei:

- egyetemi végzettség (elsősorban közgazdász, mérnök-közgazdász vagy távközlési mérnök)
- 3 éves vezetői gyakorlat
- egy idegen nyelv tárgyalóképes ismerete (az angolnyelv-vizsga előny)
- erkölcsi bizonyítvány,
- 50 éves korhatár

A pályázat tartalmazza a pályázó:

- jelenlegi munkakörének, besorolásának, bérének és jövedelmének megnevezését,
- eddigi munkahelyeinek, betöltött munkaköreinek felsorolását
- részletes szakmai önéletrajzát, fényképét
- szakmai és egyéb végzettségének, képzettségének ismertetését, az erről szóló bizonyítványok másolatát
- vezetői tevékenységgel kapcsolatos felfogását

Bérezés: megállapodás szerint.

A pályázatokat a hirdetés megjelenését követő két héten belül lehet benyújtani a Magyar Távközlési Vállalat vezérigazgatósága személyzeti és érdekegyeztetési osztályára, levélcím: Budapest, 1541.

A pályázatokat bizottság bírálja el. A döntésről a pályázók levélben kapnak értesítést.

A Pénzverő arany és ezüst emlékérmeket és függelékeket (lánccal) gyárt és hoz forgalomba április 20-tól,

II. János Pál pápa magyarországi látogatása alkalmából.

	1 unciás érem		5 unciás érem		Függelék (lánccal)	
Anyag:	arany	ezüst	arany	ezüst	arany	ezüst
Súly, gr/db:	31,104	31,104	155,52	155,52	6,50	6,00
Átmérő, mm:	42,5	42,5	65,0	65,0	—	—
Finomság, ‰:	986	999,9	986	999,9	585	925
Kivitel:	proof	proof	proof	proof	—	—
Darabszám, db:	—	2 000	—	2 000	—	—
Fogy. ár, Ft/db:	76 000	2 500	380 000	7 000	12 700	420

Az aranyérmékből csak konkrét megrendelésre gyártunk, 50% előleg lefizetése mellett. Az aranyérmeket és a függelékeket (lánccal) nemesfémértékesítő viszonteladók részére is forgalmazzuk. Részükre fenti árakból 15% engedményt adunk.

Kaphatók 1-1 darabos vásárlás esetén az alábbi üzletekben:

Budapest V., Ferenciek tere 5.
Budapest V., Petőfi Sándor utca 5.
Budapest VIII., Üllői út 102.
Kecskemét, Szabadság tér 1/a
Miskolc, Arany János utca 29–35.

Viszonteladók, illetve aranyérmet rendelni szándékozók a Pénzverő Belkereskedelmi Osztályán (1089 Budapest, Üllői út 102.), ill. a 114-0992 vagy a 134-1428-as telefonszámokon jelentkezhetnek.

Toprekám

szobrászat

1021

Száz mázsa fából a Forradalom

Öt új szobor készült el Nagyatádon

A nyáron — a második évadban — öt új szoborral gazdagodott a nagyatádi szabadtéri szoborpark. Ismerős művészek és új vendégek dolgoztak a nemzetközi szobrásztelepen. *Berczeller Rudolf* ezekben a napokban fejezi be száz mázsa fából készült, sikeres alkotását, a *Forradalmat.*

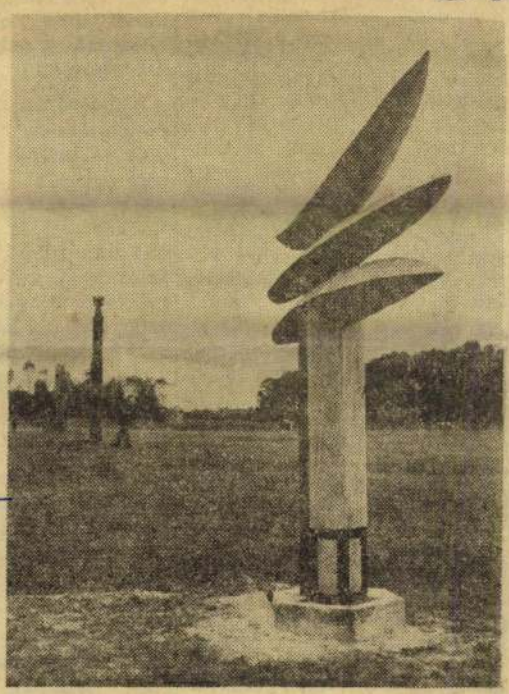

Pagodaszerű kompozíció.

Sétánkat mi is a szoborparkban kezdtük. A telep bejáratánál állították fel *Mészáros Mihály* második falplasztikáját, amely Bach emlékének tiszteleg. (A szobrász korábban elkészült Dózsa című munkáját lapunkban is bemutattuk.) A szobor, mint sajátos zenei műfaj, melyet Bach oly kiváló tehetséggel művelt, fúgaszerűen építkezik, ettől lendületes, mozgalmas a plasztika. Ugyanakkor az égetett fa komolyságot áraszt. Az idén a szabadtéri szoborpark, illetve a szobrásztelep gazdái úgy irányították a munkát, hogy előtérbe kerüljenek a figurális kompozíciók. A merész ötletek így sem kerültek »zsákba«. Az újszerűre való törekvés talán ezért is hozott több eredményt, mint tavaly. Tovább folytatta *Dózsa* című szobrának munkálatait *Szabó István*, a befejezésére azonban még egy évig várni kell. Az elképzelés már a szobor tavalyi formájában is figyelmet keltett, most erősödött bennünk a meggyőződés, hogy értékes plasztika születik a hatalmas farönkből, mely a tüzes trónon ülő Dózsát ábrázolja. Berczeller Rudolf *Forradalom* című kompozíciója olyan kísérletnek is tekinthető, mely eredményét illetően bizonyságul szolgálhat, hogy milyen, eddig ki nem használt lehetőségek vannak köztéri szobrászatunknak. A faplasztika rajzos vonalvezetéssel a forradalmi tömeg lendületét fejezi ki. Jelzésszerűen előtűnnek a munkások fegyverei is, de a ma forradalmisága szintén érvényre jut a szoborban.

Japán vendégünk, *Amemiya Issei* pagodaívű plasztikája a közönség kedvence lett, így mondják Nagyatádon. Senki sem firtatja, mit ábrázol, mindenki befogadja a szobor egyszerű szépségét, mely nyugodtságot áraszt, meditációra késztet, és nemzetközi jelként immár a művészet és az emberek örök kapcsolatát hivatott hirdetni.

Tavaly formáján alul dolgozott a belga *Fernand Vander Plancke.* Érezte, hogy bizonyítani kell, ismét eljött Nagyatádra. *Üzenet* című plasztikája valóban méltó alkotás ahhoz, hogy őt is jelentős művészként tartsuk számon. Tavalyi tapasztalatait, hely- és anyagismeretét kamatoztatta a belga vendég, így született meg a növényi formákra, a pillangó röptére emlékeztető Üzenet. Mit mond az Üzenet? Nagyon hasonlót, mint a japán Issei plasztikája: öröm forrása lehet a művészet, emberi érzéseket közvetít az embereknek, hogy magukra ismerjenek és másokat is megismerjenek. Ez a két utóbbi alkotás nem tartozik ugyan a figurális szobrok körébe, mégis emberségesek, személyhez szólóak.

Felállították *Martyn Ferenc* kompozícióját, de ebben az esetben valóban olyan kísérletről van szó, melynek eredménye felől — alighanem — maga a művész sincs meggyőződve. Vajon megfér-e a tájjal, a szoborkörnyezettel a festett faplasztika? Ez a kérdés foglalkoztatja Martyn Ferencet.

A telep ugyan elcsendesedett, már csak Berczeller Rudolf dolgozik és a sok segítség. Ennek az idén nem voltak híjával. Társadalmi munkában sok érték — és emberi kapcsolat — született a telepen. *Dezső Lászlóné*, a városi művelődésügyi osztály vezetője ezzel is kezdte az évad értékelését. Elmondta: javult a telepen dolgozók hangulata, és jobb volt a megértés. A műhelymunka kialakítása — s ez az elismerés — *Mészáros Mihály* nevéhez fűződik, aki

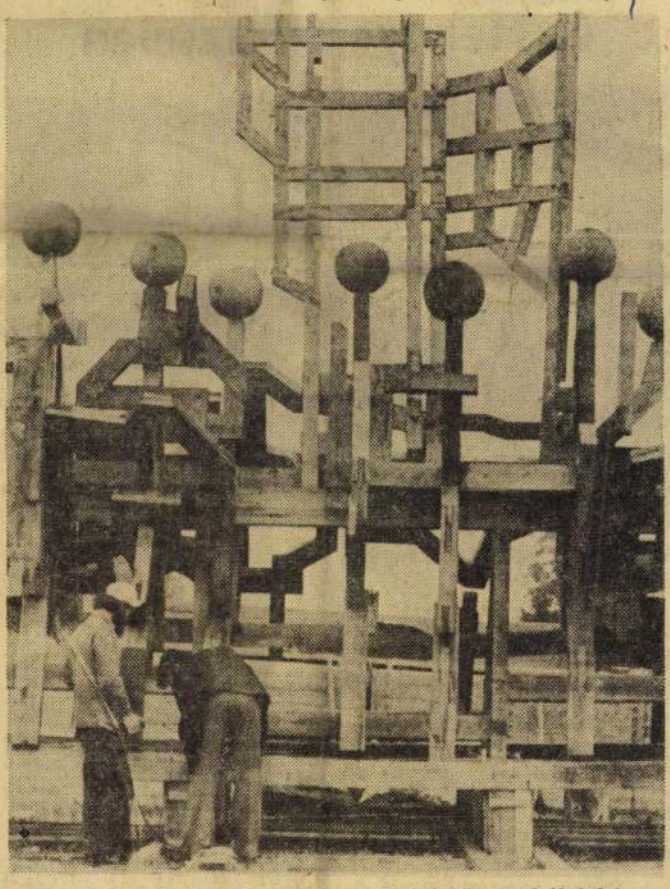

Berczeller Rudolf: Forradalom. (Befejező munkálatok.)

nemcsak saját munkájával törődött, hanem az egész telep gondját is a vállára vette. A nagyatádi telep, a szabadtéri szoborpark híre a nyáron továbbterjedt, mind többen keresték föl az itt dolgozó művészeket, az alkotásokat. Sok új barátot szereztek ezek a művek a kortárs képzőművészetnek, a mai szobrászatnak. A közművelődésben — a vizuális nevelésben — tág teret szánnak a szabadtéri szoborparknak. Bevált a pályázati rendszer, de tovább kell finomítani. Nem is csak arra gondolunk, hogy Mészáros Simon István emlékművével pályázott, s nem az készült el — jövőre kívánja kivitelezni —, hanem arra, hogy aki jelentkezett, s nem utazik Atádra, az időben jelezze, így másnak adhassák át a helyét. Jelentkező temérdek van.

Horányi Barna

Somogyi Néplap
1976 ÁPR 7
SZÁLLÍTÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 138-088, 337-748, 340-728

Helytálltak a Lucz testvérek

A múlt hét végén München—Bécs—Budapest útvonalon megrendezett autósrallin indultak először jelentősebb nemzetközi versenyen a kaposvári Lucz testvérek. A K. Volán autósai Trabantjukkal végigfutották a távot, és kategóriájukban 2691 pontot gyűjtve a 15. helyen végeztek. Ennek értékét növeli, hogy gépkocsijuk hengerűrtartalma a mezőny következő legkisebb űrtartalmú kocsijánál 300 köbcentiméterrel volt kisebb.

A Tóth, Faludy páros 2002-es BMW-vel nyolcvankét autó között a 18. helyen végzett; kategóriájukban ötödikek lettek. Mint elmondották: valamennyiük számára hátrányt jelentett az ismeretlen útvonal.

A harmadik magyar páros — a Csizmadia, Sinkó kettős — még külföldön kicsúszott az útról, s így nem érkezett célba. Ezzel csapatunk is kiesett.

Spo

Nyitot

Úton-útfélen egészségre gyak hatásáról beszél letlenül. Kissé »ludasnak« ére gunkat, amiért keresztül nem méltányoltuk kellően jelentőségét. Ebből adódóan megnőttek feladataink: már a kisiskolásokkal meg kell szerettetni a testmozgást, a felnőtteknél pedig — s ez a nehezebb — a szemléleten kell változtatni. E nagy munkából jelentős részt vállal a Kaposvári Városi Tanács Sportfelügyelősége is.

— Elsősorban az iskolákban még a napjainkban is uralkodó helytelen álláspontot kívánunk változtatni. Legyen bármilyen sportmegmozdulás, a testnevelők — hogy eredményt mutathassanak föl — szinte valamennyi sportágban ugyanazokat az ügyesnek tartott tanulókat versenyeztetik. Így csak a statisztika képe kedvező, a részvevők száma pedig szűk rétegre korlátozódik. Ezen kívánunk elsősorban változtatni — mondotta *Varga Gyula*, a városi sportfelügyelőség vezetője.

Senki sem vonja kétségbe, hogy nagyobb tömegből könnyebb a kiválasztás. Jelentősége elsősorban mégis abban áll, hogy valamennyi egységes, a testmozgásra alkalmas diákot hozzászoktassuk a sportoláshoz. Erre a rendezni, amely elősegíti a cél elérését.

Kaposváron már az elmúlt esztendőkben is nagy sikere volt — szülők és tanulók között egyaránt — a Gyere hozzánk, csináld velünk! című játékos sportvetélkedőnek. Ezt tanévenként egyszer a szabadban, egyszer pedig teremben rendezik meg. Ezt szolgálja a kisdobosok »télapó úszóversenye« is. Nem győzzük hangoztatni: ahhoz, hogy a gyerek megkedvelje a sportot, minél gyakrabban kell sikerélményhez jutnia. Ezt pedig elsősorban az ilyen játékos formában rendezett vetélkedők nyújtják.

A sport megszeretetésében az iskola nem maradhat magára. Sok múlik azon is, hogy mit lát otthon a gyermek. Ha a szülők lekicsinylően beszélnek a sportról, lehet, hogy kárba vész minden igyekezet. A család személyes példamutatása pedig minden meggyőző érvnél többet jelent.

Erre is gondoltak a sportfelügyelőségen. Arra törekszenek, hogy minél több sporttelep és tornaterem nyissa ki kapuját a felnőttek előtt is. A város által szervezett sportrendezvényeken a múlt esztendőben több mint tízezren vettek részt, s ennek egyharmada nő. Szeretnénk hangsúlyozni, hogy ez a szám

Bartók Béla
Berzsenyi
Kisfaludy
Krénusz
Szalma I.
Zrínyi
Petőfi
Gárdonyi
Tóth Lajos
Rákóczi
Vörös Hads. úti

A sportolni vágyók mindenütt igénybe vehetik a termek beépített sporteszközeit, kívánságra labdát is kapnak. Most már a felnőtteken és a

SPORT

Területi labdarúgó-bajnokság

Balatonföldvár, Kutas és Mernye áll az élen

A kutasiak csapatát az utolsó pillanatban szerelik a Somogyi B. SE védői.

A területi labdarúgó-bajnokság vasárnapi fordulójában néhány érdekes eredmény született. A *Balatoni csoportban* rangadóra került sor Táska és Balatonföldvár között. Meglepetésre a földváriak idegenben is nyertek, s így a táblázat élére ugrottak. A 3. helyen álló Kéthely hét góllal terhelte meg a buzsákiak hálóját.

A *Dráva csoportban* legnagyobb érdeklődés a listavezető Kutas és tavaly még a megyében játszó Somogyi B. SE összecsapását kísérte. A kutasiak tartják jó formájukat, biztosan győztek 3:0-ra. Vése is nyert, így az élen nem változott a helyzet. Akár csak a *kaposvári csoportban*, ahol a táblázat első három helyén álló csapat egyaránt idegenben győzött.

Kaposvári csoport:

Patalom—Böhönye 5:1, Mesztegnyő—Nagybajom 6:0, Fietes—K. Gazdász 2:3, Igal—K. V. Lobogó 2:3, Gölle—Kiskorpád 2:5, Somogysárd—Mernye 2:3, Nagyberki—Zimány 1:8.

1. Mernye	7	6	—	1	26-11	12
2. Zimány	7	6	—	1	22-9	12
3. Kiskorpád	7	5	1	1	21-8	11
4. Somogysárd	8	4	1	3	14-7	9
5. Mesztegnyő	8	3	2	3	17-11	8
6. Nagybajom	7	4	—	3	13-12	8
7. Somogyjád	7	3	1	3	16-10	7
8. K. V. Lob.	7	3	1	3	8-11	7
9. Böhönye	7	3	1	4	13-24	7
10. Igal	8	3	—	5	18-15	6
11. Patalom						

Balatoni csoport:

Karád—Balatonfenyves 2:2, S. MEDOSZ—Balatonberény 2:1, Kötcse—Nagyberény 2:0, Kéthely—Buzsák 7:1, Balatonszárszó—Zamárdi 7:0, Balatonendréd—Ordacsehi 4:1, Táska—Balatonföldvár 2:4, Szőlősgyörök—Balatonszentgyörgy 7:0.

1. B.-földvár	8	7	—	1	43-12	14
2. Táska	8	6	1	1	26-11	13
3. Kéthely	8	4	3	1	19-8	11
4. Kötcse	8	5	1	2	15-10	11

Teke NB III

A Vasas a kaposvári

A teke NB III vasárnapi fordulójában lejátszott K. Közút—K. Vasas rangadót a vendégcsapat a VBKM Vasas együttese nyerte fölényesen. Sikeresen szerepelt a Fáklya

A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK
MEGHÍVJA ÖNT

BERCZELLER RUDOLF

SZOBRÁSZMŰVÉSZ
KIÁLLÍTÁSÁRA

MEGNYITJA:
VILT TIBOR
SZOBRÁSZMŰVÉSZ

1969 DECEMBER 19-ÉN, PÉNTEKEN DÉLUTÁN FÉL 6 ÓRAKOR

FÉNYES ADOLF TEREM
BUDAPEST VII. RÁKÓCZI ÚT 30

3868 fnyv I

MDK

Berczeller Rezsö, szobrász

Ülö csoport, vázlat. Terrakotta.
Táncolók /vázlat./ "

Mücsarnok.-Tavaszi Tárlat.1957. Ka t.17.1.

Berczeller Rezső

MDK

Ülő csoport, vázlat, terrakotta

Táncolók, vázlat,terrakotta I-II.

Műcsarnok 1957 Tavaszi tárlat

Berczeller Rezső

Ember és gép várkonstrukciója – kisplasztikája (emli) nerapel a „Dolgozó emberek körött" c. kiállításon

Kovács Gyula: Dolgozó emberek körött

Kortárs 1968 VI. 992 old.

MDK.

Berczeller Rezső

Az ujjáépülő Fészek klub tervezésében részt vett.

Magyar Nemzet 1965 ápr .lo. lap -

.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

1993 JAN 11

Berczeller Rezső

A győri kórház épületéhez készít szálegfríz, fémplasztikát és fém domborművet Berczeller Rezső.

MDK

Berczeller Rezső, szobrász

A fanobrászattal ismertette meg a tévé a nézőket Berczeller Rezső műtermében.

(bársony): Tv-. noten 2.

EST I HIRLAP Bp. 1970. febr. 23.

Bernreller Rezső

hűve van a kis aula mennyezetén

a miskolci hűszaki Egyetemen

dr. Terplán Zénó: Hűszéves az egyetem

Észak magyarország 1969 IX. 17.

Berczeller Rezső szobrász M.D.K.

Művei a kiállitáson

Tavaszi tárlat a Radnóti Klubban

Magyar Nemzet 1966. ápr. 7. 7.l.

Bereceller Reeeß enobrées

Berczeller Rezső, szobrász

MDG

A bárhelyiség mennyezetét tervezte.

(szalkai): Az újjászülető Fének-klub 2.

ESTI HIRLAP

Dp. 1965. júl. 14.

Berczeller Rezsö

Menyeret-planlite, (ig. komp.
49 m², gipsz.
Bpest, VII. ker. Fénet Münchklub,
kertész - 36. Bárhelyiség.

Tájékoztató 64/65, képző és Iparmű-
vészeti Lektorátus

27 l.

Bercseller Rezső

Szerepelt a II. kerületi Radnóti

Klubban rendezett kiállításon

Magyar Nemzet 1966. ápr. 7.

Berczeller Rezső-

M.D.V.

A bár mennyezete Berceller Rezső munkája

(galiai): A Fesseh
Nők Lapja, 1965. dec. 4-25 lap

BERCZELLER Rezső

ROMÁN József: Berczeller Rezső művészete. = Népszabadság, XLIX.évf. 1o9.sz. 1991. május 11. 25.p.

Abdank Alojz Xavér, štukatér a mramorár v Budíne („Stokador und Marmorierer von Offen"), doložený roku 1796, keď staval mramorový oltár v kaplnke novopostaveného kaštieľa Brunschwickovcov v Dolnej Krupej.

Ackermann Ján, sochár a rezbár („Bildhauer") v Bratislave, doložený roku 1771, keď v službách Jána Erdödyho cestoval z Bratislavy cez Trnavu do Hlohovca za bližšie neznámym účelom.[1]

Aeck Jozef, maliar v Trnave, pôvodom z bavorského Friedbergu, doložený roku 1711, keď sa stal mešťanom v Trnave.

Aichmann Ján, stolársky majster v Košiciach („Tischlermeister in Kaschau"), doložený v roku 1801—1802, keď robil stolárske práce a opravy v kláštornom kostole v Jasove, poškodenom požiarom.

Alauda Jozef, maliar v Levoči, doložený roku 1721, keď sa levočskej mestskej rade sťažoval na maliara Jána Kleimanna, že mu preberá maliarske práce a oberá ho tak o zárobok a živobytie. Zistiteľný v Levoči aj roku 1727 ako „Mahler und Bürger allhier".

Alexandri Ján, maliar v Trenčíne, pôvodom z Moravy (z Lipníka), doložený roku 1633, keď ako exulant v Trenčíne nakreslil do pamätníka *(štambuchu)* Blažeja Suľovského obraz Fortúny stojacej na kolese.[2]

Artzl (Arzl) Ján Juraj, maliar v Bratislave, doložený prvý raz roku 1761, keď sa tu ako miestny rodák stal mešťanom. Zistiteľný v šesťdesiatych rokoch 18. storočia, keď robil pozlacovacie práce („Vergeltarbeit vefertiget") pre grófa Juraja Erdödyho v Bratislave.

Auer Matej, kamenár v Prešove, pôvodom z Rakúska (z Linzu), doložený roku 1750, keď sa stal v Prešove mešťanom.

Aust Augustín, maliar v Bratislave, doložený prvý raz v mestskom daňovom súpise z roku 1751, keď býval v dome bratislavského mešťana Jána Baumlera a zaplatil ročnú daň 2 zlaté a 50 denárov. Zistiteľný v rokoch 1757—1762, keď robil početné maliarske práce pre rodinu Erdödyovcov v Bratislave. V roku 1757 maľoval napr. pre Juraja Erdödyho štíty

MDK

Berczeller Rezsö, szobrász.

Vázlat. Gipsz.

Bp. Műcs. - II. Magy. Képzőm. Kiáll. 1951. nov. 4. - dec. 2.
Kat. 12. 1.

Berczeller Rezső M.D.K.

Az ujjáépülő Fészek-klu mmx bárhelyiségének mennyez
zetplasztikája .

G.J.: Milyen megbizásokon dolgoznak képzőművé-
szeink

agyar Nemzet 1964. julius 5. 13.1.

Bencsellér Rezső
grafikus

M.D.K

A Fészek bárhelyiségeinek kupolájját díszítette.

Frank János: Az átépített Fészek
Élet és Irodalom, 1965. dec. 11–8 lap.

Berczeller Rezső

A Férfi Klub bárjának mennyezetét tervezte.

Nők Lapja 1965-dec. 4.

Bereczeller Rezső

A Fészek Klub tánzterméneк kupoláját díszítette relieffel.

Magyar Nemzet 1965. nov. 20.

Berczeller Rezső

szobrászművész készíti a Fészek-klub bár-
helységének mennyezetét.

Esti Hírlap 1965. jul. 14.

Berczeller Rezső M.D.M.

Közreműködött az átalakításnál

a táncterem reliefjei

P. Á. : Hétfőn este újra megnyílik az átalakított Pézsa Klub

Magyar Nemzet 1965. nov. 20. 7.l.

M.D.F.

Berczeller Rezső

Tanácsköztársasági emlékbélyegek terve, 1954.

Irányt U a bélyegek világában , Bp. 1964. 99. 1.

Berczeller Rezső

M.D.K.

A győri kórház épületéhez szalagfriz fémplasztikát és fém dombormüvet készit

Napló

Magyar Nemzet 1967. jan. 11. 4.1.

Berczeller Ressö

Megbízást kapott a művész, hogy figurális dombormüvével a Fővárosi Vízművek homlokzatát díszítse.

—: 1980 július
Művészet, 1981. május – 59 oldal.

Berzsellés Rezső, szobrász

L. Farkas Ádám

Vadas József: Lapos plasztikák 13

Élet és Irodalom, Bp. 1983 aug. 12. XXVII/32

MDK

Berczeller Rezső

Kiállitási kritika

Magyar Nemzet 1967 okt.28.

NDK

Berczeller Rezső

Ember és gép, vázl. gipsz

Dolgozó emberek között, képzőm. kiáll.

Ernst Múz. 1968. jan.

Berczeller Rezsö

kiállitott nobrai:

Illö csoport, vázlat, terrakotta, 39 x 18 cm.
Táncolók, — " — , — " — , 27 x 14 cm
Táncolók, — " — , — " — , 22 x 14 cm.

Tavasi tár st. A Műcsarnok kiállitása 1957. Kat. szerk.: Kiedigíné Kirimi Irén. Bp. 1957. 19 l.

17.1.

megirva

Berczeller Rezső

Szobrász

Sz. 1912 jan. 2

Trsztená-n

1927-31 = Iparrajzisk.

1931-32 = képzm. Főisk

8. sz. 19

91956 szám.

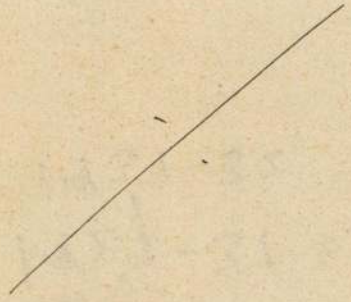

A müemlékek országos bizottságának f.é. november 23-án 326 sz.a.kelt jelentésére tudomása és az érdekelt értesitése végett kiadom.-

Budapest 1899 évi deczember 28-án.

megvan

Berczeller Rezső

nobrán

VI. Izabella u. 62/64

MKSz 1947

Berczeller Rezső

1931/32 I.

Ferkéjzőmfőiskérk

67. l.

Berczeller Rezső

mohánműrén

mantái a Pécsi Galériában

a biennálén.

Művészet.

1983 aug.

Bercsellér Rezső, szobrász

Mai magyar grafika és kisplasztika c. kiállítás nyílt meg a Nemzeti Galériában. A Munkácsy-díjat kapta a művész.

Népszabadság, 1946. okt. 4.

Berczeller Rudolf, szobrász

Kiállítása nyílt meg Debrecenben az Egyetem díszudvarán.

— : □ Berczeller . . . .

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. ápr. 17.

MDK

Bercsényi Tibor

díszletei közöl játszák a Párizsi vendég című vígjátékot a Blaha Lujza Színházban.

O.K.: Színházi levél. Párizsi vendég.

[Nők Lapja, Bp. 1954. november 18. [17.l.]

Bercsényi Tibor

1923-körül Oláh Gusztáv kapott megbízást szimpadművészeti szak oktatására. A tőlbi között a kire alatt végzett Bercsényi Tiboris.

Bauer Jenő: Varga Mátyás.
Müvészet, 1975.augusztus - 24.oldal

Bercsényi Tibor
diszletterező

Öt évtizedes munkájáert a
Munka Erdemrend bronz
fokozatát kapta

—: Kitüntetisch
Művészet, 1972. junius - 23 oldal

Beresényi Tibor

Született 1901-ben. Színpadi díszlet tervező, építész, festő. Tanulmányai: Műszaki Egyetem, Budapest, 1921-27. A Magyar Állami Operaház tervezője.

Tekete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 334 l
38-39 l.

Bercsényi Tibor

Képőbb a Kassai Magyar Szinház és a Szlovák Szinház, Pozsony, tervezője. Számos film díszletet tervezett.

Fekete Márton: Prominent Hungarians Home and Abroad, München, 1966. 3341 391.

Bercsényi Tibor

1939-ben visszatért Bp.-re és több fővárosi színháznak dolgozott. 1945 után részt vett a színházak ujjáépítésében, majd folytatta tervezői munkáját.

Hont Ferenc – Staud Géza: Színházi hislexikon, Budapest, 1969.

58 l.

Beresényi Tibor

Jászberényben és Gyöngyösön az ő tervei alapján épült a szabadtéri színpad. 1961-ben visszavonult.

Hont Ferenc - Staud Géza: Színházi kislexikon, Budapest, 1969.

58l.

Bercsényi Tibor

Született Jászberényben, 1901. január 1-én. díszlettervező. Az Iparművészeti Főiskola elvégzése után az Operaházhoz került, ahol Kéméndy Jenő tanítványa volt.

Hont Ferenc - Staud Géza: Színházi kislexikon, Budapest, 1969.

581.

Beresényi Tibor

1930-tól kezdve felváltva a kassai Magyar Szinháznál, a pozsonyi szlovák Nemzeti Szinháznál és Prágában működött. Közben a bécsi Volksopernben és a Raimund Theaterben is tervezett díszletet.

Hont Ferenc - Staud Géza: Szinházi kislexikon, Budapest, 1969.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

A Vidám Szinházban bemutatott: Aranytulipán c. darabhoz tervezett diszleteit a kritika megdicséri.

/sz./: Gábor vitéz c.
Szinházi Magazin, Bp. 1943. ápr. 21-27. VI. évf. 18. sz. 12-13. lap

M.D.K.

Bercsényi Tibor

Az Uj Magyar Szinházban bemuatott "Tábornokné" c. szindarab diszleteit tervezte.

Baróti Géza: "Fedák" c. kritikája
Szinházi Magazin, Bp. 1943. ápr.28.-május 4.
VI. évf. 19. sz. 3-5. lap

M.D.K.

Bercsényi Tibor

Ifj. Ambrózy Ágoston: "Ünnep az Uj Magyar Szinházban" c. kritikájában kiemeli a müvész által tervezett diszleteket.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. ápr. 7-13. VI. évf. 16. sz. 3-7. lap

M.D.K.

Bercsényi Tibor

A Vidám-Szinházban előadott "Nemes Rózsa" c. darab diszleteit tervezte.

Baróti Géza: Két bemutató c.
Szinházi Magazin, Bp. 1942. szept. 16-22.
V. évf. 39. sz. lapszám nem szerepel

M.D.K.

Bercsényi Tibor

Baróti Géza: „Aranysárga falevél" c. kritikája kiemeli a müvész diszletterveit.
Erdélyi Mihály operettje.

Szinházi Magazin, Bp. 1942. juni 24-3o. V. évf. 27. sz. 1o-11. lap

M.D.K.

Bercsényi Tibor

A Pódium Szinház müsoráról közölt beszámoló méltatja a müvész által tervezett szinpadképeket.

Pódium c.
Szinházi Magazin, Bp. 1942. márc. 25-31. V. évf.14. sz. 27. lap.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

A Fővárosi Operett Szinházban a "Pusztai szerenád" c. operett és a "Pozsonyi lakodalom" c. nagy operett előadásához tervezett diszleteket.

A fővárosi szinházak müsora c. rovat
Film Szinház Irodalom, Bp. 1939. nov. 15-22.
II. évf. 46. sz.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

A Kassai Szinház szcenikai főnöke és diszlettervezője. Hat évig a pesti Operánál, kilenc éve Kassán dolgozik.
A "Jedermann" kassai diszlettervének repr.-ját bemutatja a lap. A müvész tervezte a „János vitéz"és a "Csodatükör" c. darabok diszleteit is.

Kenessey Péter: Országos Szinház c.
Film Szinház Irodalom, Bp. 1939. ápr. 26.-
május 3. II. évf. 17. sz. 42-43. lap

M.D.K.

Bercsényi Tibor

"Revüexpress a Revüpalotában cimmel ir a lap a Heinemann revüről, melynek diszleteit tervezte a müvész.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. szept. 15-21.VI. évf. 39. sz. 32-33. lap

M.D.K.

Bercsényi Tibor

Kálmán: "Montmartrei Ibolya" c. operettjének a Fővárosi Operettszinházban bemutatott előadásához készitett díszletterveket.

F.I.:Kálmán Operett a Fővárosi Operettszinházban Szinház és Mozi. Bp. 1949. dec. 9. II. évf. 49. sz. 11. l.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

A Fővárosi Operett Szinház bemutató előadásához, -Csizmarek Mátyás:- "Boci-boci tarka" c. operetthez készitett diszletterveket.

Szinház és Mozi. Bp. 1953 juli. 3-9. VI. évf. 27. sz. 9. lap.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

A Fővárosi Operett Szinházban bemutatott, Lehár Ferenc: "Luxemburg grófja" c. operettjéhez tervezett diszleteket.
Szövegirók: Békeffy István és Kellér Dezső.

Szinház és Mozi. Bp. 1952. nov.28-dec.4. V. évf. 48. sz. 14. l.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

Az uj József Attila Szinház díszlettervezője.
/A cikk beszámol a szinház átköltözéséről és az uj művésztagokról./

Garai Tamás: Az uj József Attila Szinház
Szinház és Mozi. Bp. 1956. juli 6. IX. évf.
27. sz. 5. l.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

Gáli József drámájához, a „Szabadsághegy" c. előadáshoz tervezett diszleteket.
A József Attila Szinház előadása.

Fényképrepr. az egyik szinpadképről.

Vitányi János: Szabadsághegy c.
Szinház és Mozi. Bp. 1956. okt. 13. IX. évf.
41. sz. 5. l.

M. D. K

BERCSÉNYI Tibor

Diszlet, a Tarka Szinpad

ürmacska előadásához

Csiki Ottó: Tiszlett Szerzesztőség!

Vélemény – revü ügyben

Magyar Nemzet 1961. márc. 25. 5. l.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

A rovat közli fényképét és megjegyzi, hogy "a kitünő tervezőművész a Magyar Néphadsereg Szinházához szerződött."

Szinház és Mozi. Bp. 1955. szept. 23. VIII. évf. 38. 29. 1.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

A József Attila Szinházban bemutatott Shaw: "Fanny első szindarabja" c. szinmü diszleteit tervezte.

Fanny első szindarabja c.
Szinház és Mozi. Bp. 1956. márc. 9. IX. évf.
10. sz. 9. l.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

Hegedüs Géza: "Mátyás király Debrecenben" c. történelmi játék díszleteit tervezte.
Az Ifjusági Szinház Kamara Szinházának bemutató előadása.

Szinház és Mozi. Bp. 1953. nov. 6-12. VI. évf. 45. sz. 17. lap.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

A Fővárosi Operett Szinházban bemutatott -N. Kirculescu:-"Hegyen völgyön lakodalom" c. operett diszleteit tervezte.
Szövegirók: H. Nicolaide és H. Negrin.

Szinház és Mozi. Bp. 1953. május 1-7. VI. évf. 18. sz. 15. l.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

A Kamara Varieté müsorához,-melyet "Öltözik a hivatal" cimmel játsszanak- tervezett szinpadképeket.

Szinház és Mozi. Bp. 1954. márc. 19. VII. évf. 12. sz. 29. l.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

A Kamara Varietében a "Pótüdülés" c. varieté müsor diszleteit tervezte.

Szövegirók: Bodor Zoltán, Heves Ferenc, Kertész Magda és Nádassy László.

Szinház és Mozi. Bp. 1954.szept. 10. VII. évf. 37. sz. 30. l.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

A Fővárosi Operettszinház -Siegfrid Geyer - Fodor László: "Ártatlan kékszakáll" c. operettjének-előadásához tervezett -a kritika által megdicsért- diszleteket.

- - - - -

A Pódium uj bemutatójához, L. Vernuil és G. Berr: "A szombatesti hölgy" c. előadásához tervezett diszletei a kritika részéről magas elismerésben részesültek.

- - - - -

Fejér István: Uj stilus a Fővárosi Operettszinházban. Szinház és Mozi, Bp. 1949. január5. II. évf. 1 szl. 4. l. - - - György László: A szombatesti hölgy. 1949. ápr. 6. II. évf. 14. sz. 4. l.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

G. Berr és L. Verneuil: Az ügyvéd és férje c. vigjátékához tervezett "...diszletei csodát müveltek. Megnövesztették, tággá és levegőssé tették a Pódium kis szinpadát."- irja a kritika.

Fejér István: Az ügyvéd és a férje
Szinház és Mozi. Bp. 1948. szept. 1. I. évf. 3. sz. 7. l.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

G. Berr és L. Verneuil: Az ügyvéd és a férje c. zenés vigjátékához tervezett diszleteket. A darab a Pódium szinpadán került bemutatásra.

- - - - -

A Belvárosi Szinház a Pódium vendégjátékához, az Estére néző érkezik c. revühöz tervezett diszleteket.

- - - - -

A Csárdáskirálynő szinpadképeit is ő tervezte.

Mit játszanak a Szinházak c. rovatban
Szinház és Mozi. Bp. 1948. szept. 1. I. évf. 3. sz. 20-21. l.
4. sz.-ban a 27. lapon, ugyanebben a rovatban szerepel.
Bp. 1948. nov. 17. I. évf. 14. sz. 26-27. l.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

A győri Kisfaludy Szinház előadásában bemutatott Pagogyin: Életem dala c. drámájához tervezett díszleteiről a kritika megemliti, hogy stilusosan egészitették ki az előadást.

Illés Jenő: Életem dala c. kritikája.
Film Szinház Muzsika. Bp. 1959. febr. 6. III. évf. 6. sz. 6.-7. l.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

Felkai Ferenc: Őszi napsütés c. vigjátékához tervezett izléses diszleteket.
Kolozsváry Andor és Cserháti Lajos közös munkája a Déryné /Lángoló lelkek/ c. előadáshoz készitett szinpadképei "...rézmetszetszerüen állitják a szinpadra a magyar szinészet hőskorának ismert épületeit..." - irja a kritika.

Pánczél György: Két uj zenés darab c. kritikája Film Szinház Muzsika. Bp. 1961 nov. 17. V. évf. 46. sz. 34-35. l.

Berczényi Tibor, díszlettervező MOK

Zala Vilmossal közösen kénítette a Felkai vígjátékhoz, a Boszorkányok pedig mincsenek c. komédiához a díszleteket.

A. G.: Új magyar vígjáték a Pest megyei Petőfi Színpadon 2

ESTI HIRLAP, bp. 1963. ápr. 18.

MDK

Bercsényi Tibor, diszlet-
tervezö

Jaschik Álmosné-vel közösen készitette a
"Bécsi gyémántok" c. ujdonság szinpadi képeit.
Azonkivül ö tervezte a "Kismadár" szép képeit.

Két tervezönö a Madách-Szinházban.
Esti Kurir. 1941. ápr.4.

MDK

Bercsényi Tibor

Uj Magyarság 1943. márc. 23.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

A Royal Revüszinházban előadott müsor diszleteit tervezte.

Tempó Revü! c.
Szinházi Magazin, Bp. 1941. okt. 8-14. IV. évf. 42. sz. 28-29. lap

M.D.K.

Bercsényi Tibor

"Képes nyitány a Cigánybáróhoz" cimmel ir a lap a Cigánybáró Margit-szigeti előadásáról és igen komoly elismerésben részesiti a művész által tervezett szinpadképeket.

Szinházi Magazin, Bp. 1939. juli 30. II. évf. 30/ 31. sz. 24-25. lap.

.

MDK

Bercsényi Tibor

készitette a "Pusztai szerenád" és a "Pozsonyi lakodalom" diszleteit

A szinházi és filmdiszletek. Képzőm. Közlöny. 1939. 3-4. sz. 9.l.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

Egyed Zoltán: "Uj Magyar Szinház: Henschel fuvaros" c. kritikájában ir a müvész diszletterveiről.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1943. ápr. 9-15. VI. évf. 15. sz.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

Deák Zoltán: „Szinházi levél" c. kritikájában az Uj Magyar Szinházban bemutatott "Tábornokné" c. darabhoz tervezett diszleteket dicséri

Film Szinház Irodalom, Bp. 1943. ápr. 30.-május 6. VI. évf. 18. sz.

Berceényi Tibor dírlettervező (1901. jan. 1. – 1975 máj 5.)

SzL 1994. 86.

2.3 A logikai grammatika alapkategóriái

A természetes nyelvek nyelvtanában az értelmes kifejezéseket osztályokba sorolják, ezeket az osztályokat *grammatikai kategóriák*nak szokás nevezni. Ilyen grammatikai kategóriák pl.: ige, főnév, melléknév stb. A logika grammatikája szintén kategóriákat használ, és két *alapkategóriát* különböztetünk meg: *a kijelentő mondat* és az *individuumnév* kategóriáját. Ezek közül az elsőt lényegében ugyanazon értelemben használja, mint bármely természetes nyelv nyelvtana. Viszont az individuumnév kategóriája – ahogyan az előzőekben körvonalaztuk – nem szerepel a hagyományos nyelvtanban.

A 'kifejezés' szót a megszokott értelmében használjuk: nyelvi jelet, ill. jelsorozatot értünk rajta, amely kimondott vagy leírt alakban érzékelhető módon megnyilvánulhat.

Az, hogy a logikai grammatika nem lehet azonos pl. a magyar nyelv grammatikájával, két okkal magyarázható. (1) A logika nem tapadhat *egyetlen* nyelvhez, hiszen nem nemzeti jellegű, hanem internacionális. A nemzeti nyelvtanokból tehát legfőljebb azt kölcsönözheti, ami minden – vagy legalábbis elég sok – nyelvben

M.D.K.

Bercsényi Tibor

"Revü a pokolban" cimmel képes riport a "Heinemann-revü"-ről, amelyben a lap bemutatja néhány fényképfelvételen a müvész diszlettervének egy-egy részletét a szereplőkkel.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1942.szept.11-17
V. évf. 37. sz.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

A Fővárosi Operettszinházban bemutatott:
"Kata Kitty, Katinka" c. darab szinpadképeit
tervezte.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1942. május 15-21
V. évf. 2o. sz.

M.D.K.

Bercsényi Tibor diszlettervező

Pataky Károly: "Utazás a Holdba" címmel ir kritikát a Royal Revüszinház előadásáról s kiemeli a darabhoz tervezett diszleteket.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1943. jan. 22-28. VI. évf. 4. sz.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

A Fővárosi Operettszinházban bemutatott "Királynő csókja" c. darab diszleteit tervezte.

Endrődi Béla: Szinházi Levél c. kritikája Film Szinház Irodalom, Bp. 1943.dec.30.-1944.jan.5. VII. évf. 1. sz.

.K.O.K.

M.D.K.

Bercsényi Tibor

A Fővárosi Operett Szinházban bemutatott "Fityfiritty" c. előadáshoz tervezett diszleteit a kritika elismeri.

/h.k.dr./:
Honthy-Buday siker c. kritikája
Szinházi Magazin, Bp. 1941. márc. 12-18.
IV. évf. 12. sz. 2o. lap.

Bercsényi Tibor

Shakespeare: "A vihar" c. művének a Margitszigeti Szinpadon bemutatott előadásához tervezett kosztümöket Nagyajtay P. Teréz. Művészi munkájáról a legnagyobb elismeréssel adózik az r.a. sign.-val közölt kritika. Néhány felvételen a szereplőkön láthatók a jelmezek. Repr.

Bercsényi Tibor "diszletei a természet pompáját hozták a szinre", - a darabbal azonos cimü beszámoló sse szerint.

Délibáb, Bp. 1939. szept. 2. XIII. évf. 35. sz. 4-6. lap.